

IOAN ADAM

RĂTĂCIRE

ROMAN



EDITURA

„CARTEA ROMÂNEASCĂ”
BUCUREȘTI

RĂTĂCIRE



IOAN ADAM

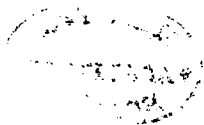
RĂTĂCIRE

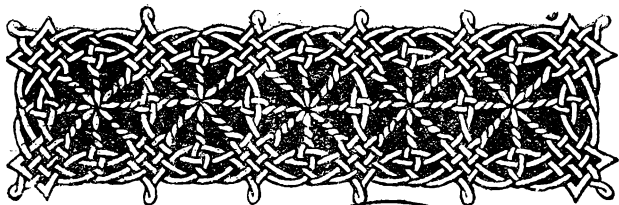
ROMAN



BUCHUREȘTI
EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ“.

17.968/926





Ridicam obosit poteca pădurii, ca să ies la drumul din zare. Eram frânt de truda vânatului. Atât cât puteam cunoaște prin spărturile destrămate ale frunzelor, soarele s'apropia de prânzul cel mare. Pe-alocurea, lumina lui aprinsă cădea în săgetări piezișe de raze și-mi înproșca fața cu stropi de foc, pătându-mi hainele și calea cu înfiorări de strălucire. Mai în urmă s'auzeau găfâiturile pripite ale Dolcăi, tovarășa hoinăriilor mele codrene.

Pornisem de cum se ivise geana de ziuă, însoțiti de Andrieș, un bun pușcaș. Din toată goana ne-am fost ales c'un șoldănaș și cu câteva păsări mai mărunte. Andrieș se luase pe urma unei vulpi, așa că ne încurcasem cărările.

Când zoream mai vârtos să calc cordica de potecă ce-mi mai rămăsese, aud buciumul celui-lalt trezind dintr'un prăvăliș muțenia codrului adormit. Era semnul nostru de chemare. Fac alătura de cale și m'afund grăbit în încălceala copacilor, după tovarăș.

Cu cât m'apropiam, deslușiam în tăcere un susur șoptitor. Am înțeles pe dată rostul buciumului; după atâta sdruncin, setea ne doboră. Dolca de cum aude îngânarea șipotului, dă busna înainte, răsvrătind covorul foșnitor de frunze uscate.

Andrieș era trântit lângă un șipot răcoritor. Teava lăcrămitoare de apă, ieșea dintr'un dambușor pietros. Sfoara curgătoare își sfărma cristalul în fața unei lespede puse anume, clăbu-cind apoi devale într'un tremurat alintător.

Ne-am potolit focul și apoi ne-am lăsat în câte un cot, să mai răsuflăm oleacă. Deasupra noastră bolta era limpezită, așa că ne pălea soarele în plin. Scălțați în claritatea arsă a dimineții târzii, ne-am amintit de toate și ne-am spus multe.

Primblându-mi privirile prin împrejurime, zăresc un fund de farfurie și sfărături de vase. Rămășițele acestea, găsite pe neașteptate în inima ascunsă a codrului, m'au pus un moment pe gânduri. Andrieș bagă de samă mișcarea mea și înfiorându-și fața de o zâmbire înduioșitoare, îmbrățișă cuprinsul c'o privire tristă.

— Eheil... pe aici a fost odinioară bucurie dragoste și viață — da de mult!...

— Cum asta?

— Hai să vedem urmele bordeiului.

L-am urmat orbește, împins de o curiozitate neliniștită.

Sub un carpăn scorburos, cu crăcile împrăștiate și cu frunzișul bogat, am găsit un morman îngrămădit ce aducea a acoperiș. La mijloc erau câte-va sfărături de cărămidă și o afundătură ușoară, roșind urma unui ogeac. Păreții josuți se dădeau în lături, sub apăsarea vremii și a învelișului de moloz. Ușa era vârită mai în pământ, îndesată de năruirea de dinainte a grinzii, ce încheia culmea bordeiului. Ochiurile de geam erau sparte. Câteva sfărături de sticlă, prinse în pământ pe margini, oglindeau în lunecarea razelor strecurate prin ramurile bătrânului carpăn.

Imprejur, bălăriile dădeau par'că să umbrească cu totul urmele unei vieți trecute.

Ici și colea rămășițele niștor cercuri de verdeață încingeau tufe sălbăticate de vâsdoage și de stânjinei. Bucăți de tablă ruginită, sburături de schije, cârpe spălăcite de ploaie — atâtea semne de gospodărie stinsă, încurcau rădăcinele dudăului năvălitor.

Andrieș găsește un amnar sănătoșel și sprijinind colțul slăbit al grinzei dela bordeiu, silește ușa în lături. Aerul închis sbucnește în afară ca o suflare de sicriu desmormântat. Când să pătrundem o buhnă țâșnește printre noi și văitându-se cobitor, rătăcește prin lumina de afară, într'un sbor buimac, încurcându-și aripele în frunzarii bătuți ai carpăului.

Lăuntrul era înecat într'o lumină adormită, prin care albiau păreții fumurii vrâstați de scur-surile învinețite ale prelinsurilor de ploaie.

— Câtă lumină nu împrăștia aici, dragostea celor cari au făcut sălaşull...

— De mult?

— Pe ani nu ți-oiu putea spune, de: trebuie să fie un bun timp de vreme. Eu abia prindeam a face ochi în lume, când s'a sfârșit cu bietul Bujor.

Podelele, lăsate mult, erau toate o floare de mucegaiu. Hornul spart, rănea îngânarea obosită a licăririi, c'o sgancă neagră de stirigie. Pe jos hârburi, speteaza unui scaun, covrigul unor pirostii ș'un melesteu mâncat de putregai.

— Pesemne că nu s'a încheiat cu bine anii celor cari au viețuit aici, de vorbești cu glasul așa de plâns.

— Nu!...

Imi simțeam tâmplele strânse de răcorile morții, mă credeam rătăcit printr'o catacombă. Fie-

care sfărmătură purta urmele unor vieți risipite. Și'n greutatea aerului închis, s'ar fi putut păstra respirațiile moarte ale celor cari visaseră acolo.

Dolca adulmeca cotloanele.

Prin ungherele umede, tremurau vlăstarii albi și molcuți ai bureților de pivniță. În pământ tot se mai cunoșteau gropile picioarelor de la pat.

— Să-mi spui și mie întâmplarea lui Bujor.

— Lasă, afară la lumină...

Scapăr un chibrit și mă uit pe cuptor. Un lacăt mâncat de rugină și un ciob de opaiți, erau trântite pe-o poală de suman. Uitându-mă în lungul jghiabului unde se încheiau podelele cu lungul păretelui, zăresc un vălătucel îndesat și jilăvit de mucegaiu. Intind mâna și 'l scot din scobitură. Era un bucium întreg de hârtii, îmbrățișat într'un șervețel putrezit de umezeală.

— Trebuie să fie documente scrise de mâna lui, că era învățat ca un vlădică. El a crescut pe mâna clugărilor și știa o mulțime de limbi.

Am ieșit din bordeiu tulburat de gândul c'am dat peste un lucru scump. Eram incredințat că stăpânesc cheile unor neprețuite tănuiri.

Aerul proaspăt mi-a întinerit gândurile. Scăpasem par'că de sub apăsarea înădușitoare a capacului unuși cosciug ce da să se năruie asupra mea, sub îmbulzeala bolovanilor, ce-mi închideau groapa. Ca hoțul ce-și astupă urmele, închid bordeiul cu ajutorul lui Andries. dosesc amnarul în buruiene, lăsând grinda slăbită să cadă peste ușă.

Lângă șipot, sub lumina aprinsă a soarelui, ne-am pus să desfăcem buciumul de hârtii. Jilăveala îl pătrunsese mult. Am despoiat un șir

de foi mucegăite, depe care nu puteam deosebi nici un cuvânt. Pe urmă am ajuns la fețe mai uscate, pe care se lățiau rândurile abia deslușite ale unor slove bine rotunjite. Dela primele cuvinte, am înțeles că-i sposedania scrisă pe apucate, a unui suflet ales.

Am strâns filele tefere, cu îngrijire, hotărît să le citesc acasă pe indelete.

Andrieș era abătut. Dolca se uita la noi întrebător.

Pornim la deal, să trecem de cea parte în sat.

— Zici c'ai auzit vorbindu-se de Bujor?

— De multe ori.

— Cum s'a pripășit p'aici?

— Păi, uit'te cum s'a întâmplât: Dânsul era băiat din flori, — a fost găsit într'un zor de zi la poarta mănăstirii. Călugării l-au dat în grija unei doice, până s'a făcut mai mare, pe urmă l-au luat ei pe mâini. A venit mai pe urmă unul tânăr, îi zicea Panfilie, de neam mare, acela nu-l slăbea de lângă dânsul. Toată ziua citeau amândoi prin livezile mănăstirii. Băiatul creștea la trup da și la minte, nu era carte pe lume să n'o fi petrecut cu ochii.

Intr'o bună zi, se 'ntâmplă că Panfilie pierde din mănăstire și cu el s'a făcut nevăzut și Bujor. Cine știe din ce păcat s'a născut și el, că mult a pățimit.

Il indeamnă mintea și intră fecior la o cucoană din Vaslui. Cucoana era văduvă și n'avea decât o fată ajunsă de măritat.

Băetanul frumos, ajuns de cap, fata sprețară, s'amăgesc ei cu dragostea și tocmai când era s'o logodească c'un boer, ea fuge cu Bujor și vin amândoi aci la mănăstire, — c'apoi el s'a făcut pristav peste pădurarii sfântului locaș.. Când l-au întrebat că de unde ș'a luat femea, a zis

că s'a însurat c'o slujnică din curtea unde a fost și el. — Ș'au făcut bordeiu aici în poiană departe de lume.

Ajunsesem în zare. Cele auzite și truda drumului ș'a vânatului mă zdrobiseră cu totul. Căldura ne'nădușă. Am stat un timp nedumeriți răscolind roata orizontului cu privirile noastre ostenite.

La vale se întindea adormită pădurea sugrumată de liniște, tolănită în lungul povârnișului prăpăstios, trăsniță de lumina înecătoare a soarelui. — Jos, în îmbrățișarea văgăunii, se înalță mănăstirea Fastana, trufașă, cu toată paragina ce-o înconjoară.

Mă încerc să urmăresc cu mintea traiul de acolo al misteriosului meu Bujor. Odată, între zidurile acelea negre, eră viață, se frământă o lume de călugări, azi pare un trup mort, părăsit, din vinele căruia s'a scurs sângele.

Acasă mă despart de Andrieș ș'alerg în odaie să-mi desfac hârtiile găsite. Am trecut setos prin foi, sorbind lacom rândurile mărturisirii nefericitului Bujor.

Voiu transcrie mai la vale tristul isvod, în care se vede rătăcirea unui suflet bun și entuziast, viața unui om crescut în vremea trezirii noastre naționale, atunci când se spera mult și se muncea cu ardoare.

Nodul acțiunii e în anul 1864, cu resfrîngeri de lumină în trecut. — Floarea liberalismului cuceritor înmușură. Bătrânii noștri vizionari erau doriți să vadă odată înflorită minunea iluziilor lor parfumate, visul desmierdător adus de sub orizonturi îndepărtate. Voevodul Cuza, întruparea năzuințelor de atunci, silește bobocul

plin, dând drumul petalelor strânse, să înroureze sub sărutarea aprinsă a soarelui tare.

Prin țesutul străveziu al unei povești triste, tresare simbolul senin al apropierii mistice dintre popor și boerime. Contopirea caldă amestecă clasele un timp. Buimăceala însă trece, poporul rămâne legat de brazdă și nevoi, desamăgit din amețeața lui de mântuire, iar cei de sus, îmbospătați cu forțe, se întorc mai aprinși în lumea lor, învârtind înainte dansul nepăsător al pierzării.

I

FARA INCEPUT



...cum spuneam, lucru-i ciudat, da e așa. Fac și eu ca omul din prostime, care ș'a prefăcut toată strânsura în bani de aur. Pe drum, de și încredințat bine de avutul său, totuși, la răstimpuri, duce mâna speriat la curea, să vadă de-și are banii cu el, banii, închegarea amăgi-toare a tuturor bucuriilor.

Eu trăesc ascuns de lume, numai cu sufletul meu: cu Duduia. Știu că-i a mea, nimenea nu ne-a dat de urmă, cu toate acestea tot îmi sare inima din loc, înfricoșat de gândul c'aș prăpă-di-o. O cuprind câteodată în brațe, îi culc capul pe sânul meu și mă îmbăt de fericirea c'o simt lângă mine, îmi umplu trupul de înfiorare, nete-zindu-i mătasea părului ei de aur...

Ingrijește de bordeiu ca de o păpușă. Păreții sunt albi ca foaia de hârtie. În toată sâmbăta înoiește lipitura.

Când e dusă cu albiturile la șipot, îmi place să mă îngrop în liniștea parfumată a căsuței noastre și să mă las în voia visurilor năvalnice. În toate unghiurile și'n lungul grinzii dela mijloc, sunt prinse mănuchiuri de flori primăvăratică. Le-a uscat întâi la soare, ca să ție mai mult, ș'apoi a împodobit culcușul dragostei noastre. Tot lăuntru e o încăerare de miroșuri. Stropii de lă-

crămioare, strânși în struguri boțiți, plâng ofiliți deasupra icoanei din fund. Viorelele își încurcă albastrul lor întunecat, în albul cernelit al smocurilor de liliac. Brebeneii buruienosi, cu frunzele putrezite, fac o pată urită între ghiocerii ușori și toporașii bine păstrați. Mănuchiurile de ciuboțica-cucului se vrîstează cu cele de deditei. O adiere de primăvară se revarsă pe ușe ca să se stingă în vara dogorită din cuprins.

Deasupra sălașului nostru găzduitor, carpănul îmbătrânit dela deal, își întinde umbra lui sdrențuită în chip de ocrotire.

Cu venirea căldurii, ne-am mutat cu focul din casă. Trăim în plin aer, înconjurați de grădini și de singurătate.

Afară, subsuorile și fundul bordeiului sunt îmbrăcate în mreaja bătută a împletiturii de buna-dimineată. În zori, cuibul bucuriilor noastre, pare că-i fața viorie a unei flori în desfacere, crescută în răcoarea sfâșiată a unui frunzar fâlfâitor...

Necunoscuta asta prinde-a mă pune pe gânduri. De câte ori mă duc prin pădure, dânsa vine de aduce câte ceva pentru casă. Ce dragoste a pălit-o, de coboară așa des coasta prăpăstioasă a pădurii până la bordeiu? Nu mă pot dumeri de loc, ce are de ne umple cu atâtea daruri. N'a trecut trufandă, fără să ne înfrupte: Ii fată vaca, ea vine, cu coraslă. S'au pârguit ciresile, iată și dânsa c'o legătură. Cel d'întâi caș după înțarcarea mieilor, ni l-a trimis nouă. Incepe a mă bate prepusul că, femeea asta trebuie să știe ceva de rostul nașterii mele. De când mi-a intrat asta'n cap, prind a mă îngrozi la ideia c'aș da odată ochii cu dânsa.

Duduia o iubește mult. Mi-a spus că străina o

soarbe din ochi ș'o povățuește să ție la bărbat. Când vorbește mai mult de mine, ci-că i se ineacă ochii în lacrimi și oftează. Nu vrea să primească plată pe nimic. Într-o zi numai a cerut voie nevastei s'o sărute pe frunte. A plecat dela bordei plângând. Și dacă a'ntrebat-o Duduia, de ce se bocește, necunoscuta a zis că așa jălește ea pe cei fără părinți, că și dânsa s'a născut din flori ș'a gustat din amarul srăinătății.

Nu mai înțeleg ce să cred. In orice femeie care mă privește mai cu luare aminte, mi-i frică să nu descoper pe mama. N'aș fi putut să mă înșor cu nici o fată de pe văile acestea, tulburat de teama să nu păcătuesc cu soră-meă...

Din ce întuneric am eșit în lume? Incotro or să mă poarte pașii la sfârșit? O negură de nepătruns îmi astupă începutul pârției, iar zarea de dinainte o întrevăd muiată de pâlcurile negre ale unei cețe posomorite. Cătu-i de sfâșietor să-ți târâi zilele între două hăuri, să fii chinuit de două întrebări: — De unde? Și'ncotro?...

Noi dormim acum afară, dă, ca vara. Ne-am făcut un pătulaș în fața bordeiului, ca să putem da fuga înlăuntru la o vreme de ploie. Așternutul e ușor de înjghebat: Trag în fiecare dimineață de două trei ori cu coasa în ceafa ariei de iarbă din poiană, las brazdele să le prăjească soarele toată ziua, rămâind ca mai în spre seară să le care Duduia cu brațul. Ii place ei să se amețească de mirosul cositului proaspete. Nu m'ar lăsa în ruptul capului s'aduc eu palele de fân aromit. Râd cu poftă, când o văd venind mai mult de-a tăvala, împleticindu-se prin curpenii incurcați ai mazărichei ce-i împedică drumul.

Ține brațele încleștate tare în jurul măldărașului, iar capul sus să-și vadă calea. Gustul ei mare e să improspăteze în fiecare seară așternutul. Resfiră cu degețelele ei albe și fragede aripele de iarbă pătrunse de arșiță, amestecând în goană vălurelele crețe ale părului ei bălaiu, căzut peste umeri, cu firele pălite ale fânului.

În noaptea aceea, aveam mai mult chef de vorbă de cât de dormit. Îmi trecusem mâna dreaptă pe sub șalile ei și strângând-o liniștit la pept îi răcoream obrazii și fruntea cu alintările mele.

Eu îi zic râzând:

— Tot mai bine ți-era în moliciunea așternuturilor de puf...

— Bine mi-i aici, lângă tine... Pat mi-i tot sânul primitor al codrului și învăliș tăria înrou-rată de lumină.

Dânsa își rătăcea privirea în sclipirea scânteetoare a stelelor, ce aprindeau potirul albastru al tăriei. Cu mâna stângă îmi cuprinsese capul într'o îmbrățișare iubitoare, iar pe cealaltă o lăsase leneș în lungul șoldului ei mărunț și rotunjior.

După un timp de visare, Duduia începe cu pornire:

— Cât de mult mi s'a luminat cuprinsul mișcărilor mele. Aici par'că mă simt și eu un grăunte din împăcarea întreagă a făpturei celui de sus. Răsuflu din însuși isvorul mare al vieții. Mă însuflețesc din toate harurile înconjurătoare. Acasă aerul era închis. Cerul patului meu de mătase era prea jos, prea mărginit, mă înădușea, mă sdrobia. Membrele îmi erau amorțite de netreabă, oasele îmi erau ostenite de ședere. Mă stingeam trudită, învinsă făr' să fi luptat.

Era să mor de sfârșitul strămoșilor îmbătrâniți. Am fost un vlăstar slăbuț, dat după ploaie dintr'o cioată desrădăcinată. M'am fost născut dintr'o rămășiță de măsă, ajutată de un vânticel calduț — ia o amăgire de viață. Dacă rămâneam tot pe putregaiu, era să mă usuc la cea dintâi pârlire de soare. Tu însă m'ai desprins din trunchiul bolnav, m'ai plantat într'un pământ țalinos, m'ai hrănit cu putere, așa că nădăjduesc s'o duc, să-mi trăesc și eu zilele mele, nu să mă topesc de bătrânețea șirului de străbuni, cari mi-au viețuit traiul... Când eu am renăscut prin tine, cum aș mai putea dori moliciunea perinilor de fulgi? Oare mortul reînviat ar mai râvni așternutul sicriului, când el soarbe lacom din răcoarea înviorătoare a luminii de afară? Până la tine eu eram o floare fără culoare, fără miros, înădușită sub acoperișul inecător al unei frunze de brusture; tu ai dat năduful în lături, mi-ai sprijinit trupșorul crud cu brațul tău dârz și m'ai făcut să cunosc bine-cuvântarea soarelui, desmerdările adierilor calde. Floarea spălăcită a obrazului meu prinde la față. Simt că am să împrăștii parfumul hărăzit nouă femeilor, datul nașterii. — Să știi tu Bujorene că, Duduia ta are să-ți facă un fecior mândru ca Făt-Frumos.

Eu mai zic:

— Și să-i punem numele Ionică.

Dar Duduia îngână obosită:

— Cum îi vrea tu, eu n'am să m'amestec. Să fie numai sănătos ca tată-su și dulce la mângăiat ca mămuca-sa.

Mie nu-mi ieșă din minte un gând, și atunci fac iară:

— Tu știi că floare crescută la umbră, are nevoie de proptea până se întărește în rădăci-

nile ei, până își capătă culoarea și mirosul, pe urmă se înalță alături cu sprijinul, lăsându-l în neștire pe delături...

N'am putut căpăta răspuns că Duduia biruită de somn, adormise dusă. Am învelit-o bine cu sumanul, ca să n'o ajungă răceala pătrunzătoare a nopții și am dat să 'nchid și eu ochii dar... pace.

Pădurea era sguduită de suspinele sgomotoase ale privighetorilor gălăgioase. Luna, ajunsese tocmai în limpezișul care boltia poiana noastră revărsându-și unda de lumină în cuprinsul rotund, cercuit de straja neagră a copacilor. Țărâitul greerilor sfădăuși, asurzea împrejurimea înecată de strălucire și pustiu.

Eram prea sbuciumat de multe, ca să pot ațipi...

Mânuța Duduii, slăbită de somn, îmi deslănțuise capul; eu i-o așez binișor sub suman și îmi aduc dreapta pe după mijlocul ei, de-mi sprijin tâmpla, lăsându-mă în placul copleşitoarelor aducerii aminte:

Anii din mănăstire au trecut mai nebăgați în seamă de cât o seară de clacă... A fost un vis frumos, rupt de o trezire neghioabă. Poate aș fi dus amăgirea până la capăt, dacă nu eram deșteptat de sfârșitul așa de îngrozitor al părintelui Panfilie. Nimeni pe lume nu știe ce s'a făcut cu tristul călugăr, decât numai eu și cu nenorocitul ucigaș. I-am șters orice urmă, prăbușindu-l în prăpastia întunecoasă a mormântului, ca să nu i se mai știe de rost, de teamă să nu-l hulească cei cu mintea greoaie. O! mi se strânge inima de înfiorare, când îmi amintesc de noaptea morții lui...

Lasă isvodul dulcelui Panfilie mai la urmă, ca

să am vreme întru a pregăti înțelegerea crudă a Duduii. Mai târziu poate, îl va pricepe și atunci îl va erta...

După stingerea lui, n'am putut să mai stau în mănăstire, că prea eram deprins să mă știu lângă el. Am rămas așa de străin fără dânsul!... Par'că mi-ar fi scos un plămân din coș, ori aș fi rămas fără o mână. Eram stângaciu, mă simțeam singur, mai părăsit decât în momentul când am fost lăsat în fașă la poarta mănăstirii.

Ș' atunci am pornit în lume...

Prin câte n'am trecut, până mi-am găsit mângâere sufletului meu văduvit!

Între cele două nopți, una care mi-a învăluit primul plâns și alta care-mi înegrește zarea către care-mi șovăie pașii, mi s'a aprins o candelă întovărășitoare. Sub lumina ocrotitoare a ochilor Duduii, drumul mi se pare o plimbare prin raiu. Numai de n'ar da vreun vânt dușman, să-mi stingă lacrăma de lumină ce-mi călăuzește mersul.

Mă las în voia Domnului...

Noaptea-i albă ca ziua...

Tot așa era de frumos când am fugit din Vaslui, numai că șesurile și codrul nu se împliniseră încă. Duduia se întrecea la vorbă și în chef cu celelalte neveste de prin care. Iși strâmba fălcile să vorbească lat și să râdă șgomotos. Tot drumul a fost un hohot și o voie bună. Din oamenii mai afumați, mă pilduiau cu nevasta.

Unul mă trage de mânecă:

— Măi, d'apoi femeia ta îi numai oleacă...

Atât a fost destul, ca să se pornească împunsăturile:

— Tare puțintică căldură ți-ai luat...

Da altul:

— Ia numai o mână de fată, are s'o dee sapa la pământ...

Duduia zice atunci cu ciudă prefăcută:

— Sunt mititică eu, nu zic ba, da mai m'aș prinde că vă dau la pământ, când ar fi pe-o trântă...

Românii mai șireți:

— Ce să ne dai tu la pământ, că ne lăsăm singuri tăvăliți, dacă-i vrea...

Pe la cântători am ajuns în sat.

Lângă crâșmă era lumină. Am poftit oamenii să-i cinstesc.

Unul zice:

— Poi trebuie să faci și tu măcar o beție cu noi, destul c'ai luat urâtă din altă parte.

Am lăsat carele afară ș'am intrat în orândă. Acolo lumea ca la iarmaroc. S'au bucurat cu toții, când m'au văzut. Am dat de băut tuturor. Celelalte femei îmi luase pe Duduia la descusut. O învăteau să-i vadă cațaveica și o 'ntrebau de câte'n lada cu hrisoave. Am cinstit întâi rachiu și apoi am întors-o pe vin. Era o veselie ș'o țupăială ca la nuntă. Unu s'a dus de a chemat lăutarii și unde-am încheiat o horă afară pe lună...

Noaptea era albă ca ziua...

Duduia purta înainte, iar eu duceam coada.

— Ia uite măi, nevasta Bujoreanului de abia alintă pământul cu picioarele, așa joacă de ușor.

— Se 'nvârtește numai în vârful condurașilor, de-ai zice că-i un fulgușor rotit de vânt.

Nevasta de lângă dânsa, nu'și mușcă limba și face cu mirare.

— Mănuța i-i molcuță, de par'că-ar fi tăcută din spuma laptelui, — mă prind că trebuie să fie neam de boer.

— Apoi nu ș'a ales el lucru prost, că doar'are cap de popă, — trage la mărire...

Duduia juca cu atâta voieșie, de-ai fi crezut-o săltată de jocul valurilor.

Eu mă cam trecusem cu dedeochiul, așa că nu mai știu ce făceam.

Ne-a găsit ziua în joc.

Românii cari prindeau a ieși pe ogoare, se o-preau în dreptul nostru ca să privească. Eu îi cinsteam pe un cap. Mai într'un prânz am spart cheful, că ceilalți oameni aveau treabă.

Satul deșertat de lume, râdea sub înviorarea soarelui de primăvară. Codrii de prinprejur, se pătau de verdele mugurilor încofțiți.

Am lăsat pe Duduia să se odihnească într'o cămăruță a hangiuului, iar eu m'am dus la sta-reț să-i cer pristăvia peste pădurari".

•



PARFUM DE PRIMĂVARĂ



„Azi când mă întorc din pădure, găsesc pe Duduia în fața bordeiului, asurzită de chiscuitul unei puzderii de pușori. Le presăra pela cioc făină muiată, întrecându-se în cloncănit cu cloșca, chipurile să-i îndemne la ciupit. Găina înbufnată la pene, se sborșă la nevastă, cărâind s'o lase numai pe dânsa. Duduia făcea haz, cercând în ascuns să pue mâna pe vr'un pui.

Mărunțică și sprețară, cu șorțul curat și piciorușele spălate, avea înfățișarea de gospodină harnică și curată.

Mie-mi râdea mustața de bucurie. Am c-o-prins-o încet de subsuori și i-am făcut un vânt în sus, de s'o arunc în pod la Dumnezeu. Se zbătea s'o las cu găgâlicile înpufate, fiind una că s'ar prăpădi fără grija ei.

Alintată și cu apucături de ocrotire, îmi zice copilăros, ferindu-mă înlături:

— Par'că ție ți i-o adus mătușa?

Mă scobor în grădiniță.

Dinaintea bordeiului nostru s'a schimbat într'o priveliște fără samăn. Duduia își trece toată ziua cu îngrijitul florilor. Eu mă bucur de asta, că n'are când s'o prindă uritul. I-am adus seminte de pela toți românii cu fete mari. La mănăstire am găsit răsaduri scumpe.

Loc, mai cât o față de ogradă, e numai un covor parfumat. Până să crească brâul de liliaci, am înconjurat grădinița cu două rânduri de floarea-soarelui. Pânza de drum ce pornește la vale din ușa bordeiului, e îngrădită pe de o parte de lemnul-Domnului, iar pe cealaltă cu tufușoare de iasomie. Pe sub umbra acestor șiraguri de zaplaz, am semănat curpănași de ghiață. Verdele lor închiegat, se pătează cu stropi de floare roșie, ce pare o rouă de sânge.

De amândouă pățile am săpat straturi în felurite forme, sprijinit cu brazde de iarbă și me-rișor.

Tot locul e o îngânare de culori, un belșug îmbătător de miros.

O tufă de bujori îmi dogorește fereastra bordeiului. Duduia mi i-o închinat mie. Sub cealaltă aripă ș'a pus și pentru dânsa o roată de stânjinei. Dintre ascuțișurile penelor închise, își asvârl florile sprintene și crude sfâșieturile foilor viorii suflecate în lături.

Tufânica destrăbălată și poftitoare, își aprinde fața ștearsă și ciufoasă, din para vie a gherghinelor rușinoase. Pe sub poala tufelor de vâsdoage și mărgărinte, se ghemuesc cu teamă rozetele amețitoare, gura leului, ofilitele gălbinele și condurașii gingași, supuși. Ochiul-boului face din sprinceană mușcatului înbufnat și frunzos. Amândouă despărțiturile sunt domnite de câte un oleandru rotund bătut în flori mirositoare.

La intrare stau de pază două gavanoase așezate în vârful a două curmături. În unul e un crin curat, iar în celălalt o lalea întârziată, fără să fie avut putere să-și desfacă macul pălit, cernit ca obrazul unui copil mort.

Fluturașii nebunateci se dau de-a tumba prin ninsoarea împesfrițată a straturilor. Din pădure

ne vine muzica amestecată a pasărilor guralive, fluerate de merlele pizmuitoare.

Cingătoarea galbenă de floarea-soarelui, își îndreaptă privirile rugătoare înspre atot-strălucirea craiului milostiv.

Imi vine în minte o poveste din copilărie:

Ștefan-Vodă avea o fată mută, dar frumoasă, de nu i-ai fi găsit păreche în cuprinsul pământului. Domnului nu-i mergea mâncarea la inimă și odihna în oase, de amărît ce era. A întreat el prin lume, s'a sfătuit cu vracii și cu toți cărturarii timpului, dar n'a dat de leacul muțeniei.

La urmă, așa într'un amurgit de vară, iată vine la Domn o babă — da bătrână, de-și gâdila pieptul cu nasul, de încovoiată — și-l povățuește să cheme pe Soare la masă și să-l cinstească după toate rânduelile convenite fețelor strălucite. După ospăț, când toți or fi în toane bune, să trimită fata și să cerșească o sărutare dela craiul zilei, — că numai așa, odrasla lui dragă are să prindă la graiu.

Voevodul îmbucurat pune la cale mare pregătire.

Pe capul stăpânitorului era însă un blestem. Cum se făcu, că Piază-rea aude de gândurile Domnului și ca să-i incurce deslegarea, aleargă fuga în răcorile întunecoase dinspre lună-răsare și găsește pe stăpâna-noptii bocindu-se de necredința Soarelui. Ea se văeta că n'are parte de bărbat, că nu pricepe de ce fuge de dânsa și o lasă să alerge ca o desmetică în urmă. Zicea tânguios: — „Mai bine mă făcea maică-mea muritoare, — că tot așa fi avut parte de soț, dar nu zână, cu pletele învălătăiate de lumină și cu sufletul întunecat și umed ca o peșteră neumbată”.

Soarta rea prinde la nădejde și cu întorsături meșteșugite de vorbă, îngână către lună lăcră-mând:—„Până acum tot se chiamă c'ai avut bărbat, dar de aci încolo te lasă de tot, că el se însoară cu fata lui Ștefan, stăpânul pământului. Iacă chiar diseară li-i nunta”.

Doamna nopții, decât, decât să turbe. Iși aprinde argintul din față și fulgerând de răsvărtire, se jură pe strălucirea ei, c'are să nimicească vlăstarul îndrăsnețului voevod.

În noaptea ospățului, luna s'a dosit după sprânceana cordrilor vecini, pândind să-și zărească dușmanca, și s'o sdrobească.

Soarele, un Făt-Frumos cu pletele de lumină, chefuita cu Vodă și cu toată Curtea.

Când pela sfârșit, intră în sală fata Domnului, împodobită ca o primăvară caldă. Dă ea în genunchi la picioarele Soarelui și-i cere o gură de mântuire. Luna furioasă, se ridică turbată peste straja codrilor negri, aruncându-se într'un brâu tremurat de lumină și pătrunde pe fereastra palatului. A căzut peste fața rugătoare a fetei ca o ploaie de blestem și i-a topit chipul în floare galbenă.

Cu toții s'au îngrozit de turburarea nedreaptă a Lunei. Bătrânul voevod, cu fața îndurerată de obidă, prinde a spune stăpânei rătăcite a întunerecului tot jarul înlăcrămatului său suflet. Luna neîncrezătoare sta rece și fulgerătoare. Mesenii boceau și ei povestea tristă a odraslei fără noroc.

Soarele întărâtat își prinde nevasta de belșugul înstufat al razelor și-i face vânt pe fereastră de-o înămolește departe în valurile norilor. După această ia pe palmă copila înflorită a temutului stăpân pământean și i-o sădește în grădină, printre celelalte podoabe, ca s'o aibă în de aproape spre mângâere.

De atunci floarea-soarelui cu fața ei galbenă și înfiorată de durere, își întoarce vecinic chipul întristat în spre strălucirea craiului zilei, cerșetorindu-și sărutarea mântuitoare.

Las straturile troenite de miresme, cu jocul sglobiu al fluturilor nostimi și trec dela deal de bordeiu. Intre grădini, carpănul cu crăcile fugite'n lături, își scurge fășiile ramurilor lui frunzoase, peste bordeiul îmbrăcat de mreața bunei-diminețe.

Apa dela șipot se trage la vale în noduri șerpuite, cotind printre lesele noastre de legume și verdețuri.

Simt o adevărată beție, rătăcind prin belșugul roadelor: Fasolele și întinde ciucurii înfloriți în lungul haracilor înmănușați de foi pleoștite. Bobul abea-și ține subsuorile înghindurate de teci pline. Sfeclele roșesc în sărutarea soarelui pe asfințite. Poalele grădinei îs brumate cu harbuji. Apa lor verde e tarcată de valurile galbene ale zămoșilor. Toată marginea e o pânză încâlcită de vrejuri subțiri. Unda tremurătoare a mărarului și a pătrunjelului, își scaldă mirosul aromitor, în parfumul tare, amețitor al busuio-cului ș'al minței. Cîmbrul își incurcă trupul supt, în frunzele grase și desmățate ale leușteanului trândav. Șirurile ușoare și bine rânduie de usturoi, rîd de cozile pânticoase și șubrede ale cepei.

Și prin atâta prisos și bucurie, tremură într'un gogolit prietenos frântura isvorului, împrăștiind în lături jilăveală și desmerdare. Ai fi zis că-i o vână ce părăduiește în drum sângele trebuitor unui trup sănătos.

Laturile grădinii sunt îmbrățișate pe departe

de valurile involte ale curpenilor tufoși de bostan.

Suntem înconjurați tot de bine, slavă domnului, avem să ne înfruptăm cu de toate.

Cine samănă culege...

Bate toaca la mănăstire. Cuprinsul obosit al zilei pe sfârșite tresărea de isbiturile uscate ale ciocanelor. Din rariștea codrului mă uit în vale ca'n palmă. Turla clopotniței, înverzită de mușchiu, se înviorează de razele soarelui, dându-ți o amăgire de strălucire. De departe crezi că-i lumina unui ochiu de monstru, însprâncenată de coama codrilor posomorîți.

Satul moleșit prinde-a se trezi de întoarcerea celor dela câmp.

Zidurile mănăstirii, mâncate pe alocurea, ascund chiliile joase. În mijloc se ridică biserica bătrână și tăcută, înegrită de ani și ploi. Prin ogradă se încrucișează umbrele șovăelnice ale părinților.

Mi-i sufletul îngreuiat de năvala aducerilor aminte. Prin minte mi se destramă pânza trecutului, fir cu fir, întâmplare cu întâmplare. Simt par'că ș'acum strângerea caldă de mână a învățătorului meu Panfilie, călăuza gândurilor mele neîncercate. Mă-'nfior de părerea apropierei lui. Cât de pe nebăgate în samă ne treceam noi zilele încete din mănăstire. Plecați pe câte un ciaslov, ori pe vr'un pergament bătrânesc, ne împărecheam gândurile ca să deslegăm cuvintele mai încâlcite, ori să dăm de rostul vr'unui cuvânt mai greu de tălmăcit. Urmăream setoși trăsăturile bătoase ale sfinților făcuți pe unele file, înfiorându-ne de privirile lor ruinate de posturi și suferințe. Când ne simțiam obosiți de cele

sfinte, luam letopisețile bătrânilor noștri isvodi-tori, ca să ne îmbărbătăm din isvorul întineritor al faptelor strămoșești. Cum s'aprindea părin-tele Panfilie, cu câtă voinicie nu mă prindea el în brațe și-mi zicea plângând: — Să se fi sleit vloga românească? Să nu ne mai putem învia bravura de demult? Eu tremuram de pornirea lui înfocată și-mi amestecam lacrămile în plân-sul său de leu îngenunchiat.

Călugării greci îl urau. Dânsul îi privea cu scârbă, îngreșându-se de apucăturile spurcate.

Când au trecut nopțile acelea de mărturisire frățească, de alcătuirii pentru întărirea na-țională?...

Odată, podidit de amintirea familiei lui ves-tite, nimicită de veneticii greci, mi-a zis cu amă-răciune: — Livada încărcată a țării noastre a căzut în prada omizilor veninoase. După ce au ros florile, podoaba boerimei noastre, s'au lăsat în spinarea frunzelor, acum rup din ceafa sănă-toasă a poporului, strecurând în vinele lui otrava lor băloasă, nimicitoare.

Rămâneam zdrobit sub detunătoarele lui vorbe. Fulgerile ochilor lui învrăjbiți, scăpărau blesteme.

Cum stăteam așa învăluit de potopul acestor gânduri abătătoare, simt mâinile molcuțe ale Duduii cum îmi acopăr ochii:

— Cucu... cine-i hoțul?...

— Pălărie-'ntr'un picior, ghici ciupercă ce-i... De-aici râset și voe bună.

— Mi-am culcat stâna... face ea alintat.

Eu o iau de mijloc și ieșim dintre straturi, de-părtându-ne în poiană.

Soarele dăduse după geana zării. Ochiul ma-

tahalei din vale, își închinase lumina verzuie, ascunzându-se sub tufa sprâncenilor lui de codru.

Cuprinsul amuțise cu totul, pătrunzându-se cu încetul de ceața înbroboditoare a inserării. Noi desfăceam înlături pletele de iarbă, înotând anevoios prin troianul de verdeață.

Ne-aruncară ochii înapoi la bordeiu. Bunădimineața râdea în răcoarea apusului, cernelind vederea între cele două grădini.

Carpănul grebănos își plouă într'una frunzarii lui hrentuiți, scurși în flenduri fâlfâitoare.

Dinaintea noastră, o tufă de răsură, ninsă cu fluturi albi, pare c'ar fi un capăt curat de pânză, întins la uscat pe-un vârf de hălăciugă.

Fânațul e vrâstat c'o sumedenie de flori sălbatece. Toată împrejurimea e tămâiată de mirosul înecător al sinzienilor.

Lumina adoarme tot mai mult, licărind obosit în apăsarea copleșitoare a întunericului. Prin păinjinișul înoptării, scântee lacrămile de foc ale măzăricei scămoșite. Cicoarea își topește seninul, în înghițirea albastrului serii. Boarea răcoritoare, scutură rujele gingașe ale macului de câmp, cu atingerea aripelor ei nevăzute.

Siminocul își sbate mirosul amețitor, dulce ca un fagure plin, în parfumul sănătos, înviorător al sulfinei. Romanița face pâlcuri de omăt, în afundăturile plapomei de verdeață. Rochița rândunelei își involbură vrejișorii înplețiți, fulguiți cu flori albe, încălcându-ne iarba din cale. Lumânărica-domnului, încasincată cu galben, se înalță din fânaț, legănându-și mijlocul tras, în scrânciobul neastâmpăratei adieri.

Rămânem strâns unul lângă altul, cuprinși într'o îmbrățișare dragăstoasă, uitându-ne în noaptea plină de mireșme, ascunși de valurile întunerecului cuceritor...

Intr'un târziu, treziți din beția îmbrățișării, Duduia se desface din înlănțuiri și înălțându-se în spre fața mea, mă sărută prelung, murmurând într'o răpire de bucurie:

— Cât suntem de fericiți!!...

UMBRE TRISTE



„Sprijinit în pușcă, stau sub poala unui fag...

Soarele, în sila lui de a ridica lunecuşul cerului, aruncă valuri de strălucire, dogorind lumea cu vâlvătaele lui aprinse. Văzduhul e un înec de lumină. Peste apa stâmpărată a copacilor, apasă muțenia zdrobitoare a pustiului încropit.

Străbătând fășiiturile frunzarilor fâlfâitori îmi scap privirile în văgăună la mănăstire. Din dricul acesta încodrit, valea ți se scobește în fața ca fundul unui căuș dat prin verdeață. Ochiul învăpăiat al turlei pândește din hârtop. Mănăstirea înegrită de vreme și ploi, cu zidurile ei măcinate, pare o namilă îmbrâncită în dosul îmbrățișării dealurilor păduroase. Privirea ei verde și înviorată în jocul razelor aprinse, fumează venin.

Mă gândesc la pustiirile făcute pe vremuri de către călugării greci. Mi se strânge inima de durere, când mă duc cu mintea la satele răzășești calicite și aruncate în rândurile clăcașilor: Judecăți nedrepte, răpirile volnicești a moșiilor de prin prejur,uciderea mișelească a țăranilor care se puneau de pricină și cumpărarea celor slabi de fire; minciuna și urzirile drăcești, înfățișarea prefăcută, cucernicia mârșavă cu care se înbrobodesc în lume!...

Bogăția și faima lor e țesută dintr'o pusderie de nenorociri, bunul lor e muiat în valuri de sudoare și sânge, bucuria din care se îmbată e muzica îndepărtată a vaetelor ș'a plânsului gospodăriilor sfărâmate.

Numai niște suflete fără de lege și omenie, pot gusta pace într'un cuprins de jălanie și văduvire...

Uite cum au luat pământul răzășilor din Carmina: Era zi de sărbătoare și țărani cisluiu în vatra satului. Așa mai sub sară, văd ei apropiindu-se din spre zarea mănăstirii o butcă trasă de patru cai puși buziș — da veneau decât, decât să rupă pământul.

De țingăneala zurgălăilor se treziseră toți câinii de pela case. Trăsura se oprește pe drept cislă. Egumenul mănăstirii — că el eră în butcă — face semn norodului să se apropie. Lumea ș'a luat căciulele din cap, i-a sărutat mâna și pe urmă s'a dat mai la o parte ca să-i audă glăsuirea. El de colo zice cu sfințenie: — „Oameni buni, mănăstirea are la mână documente doveditoare că marginea moșiei voastre din spre Scorțasca e a ei, închinată de dumnealui, fostul vornic, Stamate”.

Satul o ia întâiu așa ca în șagă. Da călugărul o ținea una. Atunci Vasile Andone, bătrân mai priceput, ieși așa mai la iveală și face către părintele: — „Documente avem și noi, că doar nu suntem de pripas aici și încă documente de stăpânire, nu de miluire”...

Egumenul se rușinează, face semn vizitiului să întoarcă și bodegănește din mers: — „Vom sta de vorbă la divan, că aici e prea în larg și ne ia vântul zisele”. Andone-i răspunde din

urmă: — „Nu ne spăriem, prea sfinte, că și noi cunoaștem drumul Iașilor...”

Lucrurile au fost rămas baltă până iarna. Prinsese lumea a crede dela o vreme c'a vrut călugărul numai să-i încerce, să vadă în ce ape se scald.

Ți-ai găsit, hoțul nu dormea, își țesea numai uneltirele la umbră, în răgaz... Prin postul Crăciunului numai s'a pomenit satul cu poftire la divan. Norodul dă putere lui Vasile Andone, ca să poarte el judecata, că nu erau să umble cu toții pe drumuri.

În trei ani au fost trei soroace de-a rândul și la câte trele nu s'a dat hotărîre lămurită, tot se amânau lucrurile de azi pe mâine.

Omul românilor se ținea tare, că și dreapta. Umblat-au ei să-l îmbete și să-i iea hârtiile, au căutat să-l momească cu parale și cu fâgădueli, da el nu se da, nu s'a vândut; că era creștin de-a lui Dumnezeu, om de omenie.

Niciodată nu plecà la termen pe acelaș drum, că grecii îi puneau în cale plățiți ca să-l răpue. Nu știa nici nevasta, nici satul când era să plece la înfățișare, că el n'avea credință în nimeni, banu-i ochiul dracului și pentru bani te gâtuie și copilul tău. Nu mânca dela nimeni și nu bea decât de prin izvoare. Până se întorcea acasă, el nu închidea ochii. Indreptările și le ținea în sân, la piele. În zilele de proces, când se ducea egumenul cu călugării lui la divan, îl găseau acolo la ușă, hodinindu-se pe pietrele scărilor, strajă neadormită. — „Nu te dai Vasile, nu — hai? — zicea părintele. — „Nu mă dau, pentrucă nu se dă dreptatea, Prea-sfinte”, răspundea moșneagul cu îndrăsneală.

Da tot l-au ingenunchiat, că era legiuire străină în țară și se lupta un bădăran, c'o mănăstire sprijinită de oase sfinte!...

La înfățișarea din urmă el a lăsat, după poruncă, hrisoavele în mâna boerilor din divan, să le cerceteze. Dâșii iau documentele răzășilor și le amestecă prin hârtiile lor. La urmă zice unu râzând: — „Tu, măi române, trebuie să fii stricat, în loc de îndreptări, ne-aduci aici niște fidule de tain“. Și'n locul hrisoavelor i-a întins niște petecute rupte și afumate. Când să spuie că el le-a dat altfel de hârtii, boerii au pus de l-au scos afară cu arnăuții. — Atunci ș'a sărit el din minți.

Trebuie să fi rătăcit mult așa năuc, până a ajuns într'un târziu de noapte în sat.

Când dormeau oamenii mai neîntorși, s'aud clopotele dela biserică trăgând ca de îngropare, da ci-că plângeau așa de cu jale și tânguios, de rupeau inima în român. S'a sculat satul în păr, Era ca de o mirare, că noaptea nu se trage clopotul nici boerilor, și nu se dumerea nimenea de ce sunau așa de cu tristeță, de par că-ar fi fost îndemnate de-o mână năsdraună. Ș'au luat care cum a apucat, câte un suman între umere ș'au pornit în spre biserică. Luna era plină și cerul o apă de senin. S'au strâns mulțime de norod în jurul clopotniței. Când colo ce să le vadă ochii: Moș Vasile zdrențuit și'nglodat, cu capul gol, spărieat la chip, cu ochii îngroziți, trăgea clopotele de să le dărîme. Cum îl bătea luna din față ci-că chipul lui rătăcit se albise de-ai fi crezut c'a eșit din mormânt. Românii pricep că nu-i lucru curat și-l întreabă cu binele: — „De ce traği clopotele a îngropare?“

El nu slăbea din îndemnat și răspunde ostent, cu tănuire: „A murit dreptatea“...

Jăluirea arămurilor nu contenea, se revârsa în cuprinsul nopții tot mai cu durere, în valuri tot mai întristătoare. — Și seninul nu se întuneca,

când sufletul norodului era așa de posomorit. Luna luneca ușoară și nepăsătoare, de par'că în lume era numai bine și dreaptă împăcare...

Scârbit, îmi petrec privirile mele pline de ură prin fâșiiturile frunzarilor sdrențuiți, ca să dau de mănăstire. Matahala înegrită, se tolănește lenoasă în fundătura codrilor, ghiftuită de bunuri, ațipindu-și ochiul verziu în jocul aprins al razelor de vară.

Anin pușca în umăr și mă las în spre bordeiu...

Dudua cinătuia afară niște păsări înpușcate de eri. Eu aștern o poală de glugă și mă întind într'un cot dinaintea ei. Mi-i dragă de-o prăpădesc din ochi. Stau câte-odată vreme îndelungată de-o sorb așa din privire, giugiulind-o cu iubitoarele mele căutături. Mă dau în vânt după răsadul acesta de femee. Mă uit cum îi umblă degetele ei repezi prin penele vânatului și tresar când o văd feștelindu-se de sânge. Așa cu mine și stăruitoare, cu apucăturile ei de gospodină vrednică și așezată, pare că de când e dânsa, n'a trăit decât în treabă. Mie îmi crește inima, c'o văd întremându-se pe zi ce trece. A prins mult la carne, de când e cu mine. Dintr'o spumă de făptură, am să mă trezesc la urmă cu cogemite nevastă. O și țin bine, n'are ce zice, din vânat proaspăt și fripturi de vacă, n'o slăbesc. S'a deprins cu mămăliguța ca plodul cu lapte: O tăvălește prin brânză și unt, cum ar tăvăli copoiul epurile prin omăt. Când mă uit cum prinde la viață, îmi amintesc bucuros zisele înțeleptului Panfilie: — „Sângele celor de sus trebuie hrănit cu puterea nouă, întăritoare a poporului neatins. Copacul *omidat* trebuie să-și ridice rămășițele sănătoase de sevă în spre florile ofi-

lite din vârf, ca să le trezească din amorțire, să le învieze, pentruca pomul nostru național s'aducă roade.

Să se deschidă fereștile în tot largul, pentru ca să se priminească cuprinsul îmbâcsit al turnului ferecat de veacuri, în care au pătruns numai liliicii.

Renașterea va fi desăvârșită...

Rândurile de sus întărite, vor ținea piept năvălitorilor veninoși. — De pielea leului sănătos, plin de vlagă, nu se prinde boala".

Duduia se învârtește pe lângă foc, îngrijind de-ale mâncărei.

Căldură și muțenie în tot văzduhul.

Mă uit cu milă la ghiveciul de pe colțul bordeiului, în care își frânge șalele o ramură de garoafă, sub atârnarea răpuitoare a canafilor de flori. Oare mijlocul subred al Duduii, să poată sprijini povara grea a fructului?

La masă Duduia mă 'ntreabă dojenitor:

— Eu, măi omule, nu ți-am spus până acum, că dă, m'am tot sfiit, dar azi îmi calc pe inimă, că nu mă mai rabdă sufletul: „De ce n'am merge și noi la biserica mănăstirii, ca tot creștinul?”

Rămân întâi nedumerit, pe urmă zic aspru:

— Pentru că nu-i o biserică creștinească...

Dânsa pălește, simțindu-se oarecum jicnită de vorbele mele înțepate.

Eram prea îngrozit de crimele celor din vale și nu puteam vorbi cu blândeța obișnuită. Ca să dreg lucrurile, o iau mai dămol:

— Vezi, mata Dudue, nu le poți ști toate...

— Cum vine asta?

— Ei, sunt atâtea de spus...

— Ori cum, da așa cu încetul, tot pot afla și eu câteceva.

— Ai mintea crudă și prea vezi lumea cum ar trebui să fie, și eu n'ași vrea s'arunc murdăria pe seninul închipuirii tale nevinovate...

— Eu nu te'nțeleg. Spui că n'avem locaș creștinesc, — atunci ce-s călugării?

— Călugării?...

Mi-am simțit buzele încrețite de un zâmbet amar și n'am putut decât să clatin din cap.

— Tu ai trăit între dânșii, ai crescut pe mâinile lor, trebuie să fie buni, căci bun ești și tu...

— Mai bine rămâneam în prostime, căci mi-aș fi cruțat cea mai sdrobitoare desamăgire.

Duduia se uită la mine încrezător și îndemnându-mă din ochi, îngână încet:

— Spune...

Eu fac întâi cu șovăire:

— De mult aveam și noi oamenii lui Dumnezeu, creștini pravoslavnici, români împrăștitori de bine și credință. Crucea era în cinste și cel de sus de multă ocrotire. Atunci mănăstirea din vale era locaș de împăcare sufletească, acolo-și răcoreau simțurile cei cari poticneau pe calea dreaptă a legii. Călugării erau servitorii credincioși ai bisericei, îngrijitori plini de inimă ai turmei neștiutoare. — Turla luminată a clopotniței, era steaua care licărea noaptea celor rătăciți. Atunci era împăcare între oameni și buna rânduială în lume...

Un păcat mare am avut însă de ispășit, că Dumnezeu ne-a trimis o grea pacoste pe cap: Turcul stăpân peste noi, schimbă voivozii pământeni ș'aduce în fruntea noastră mătreața otrăvită a Fanarului, pojghițele stricate, desprinse de pe buboiul acela putred, care înjgheba aristocrația Bizanțului decăzut. De pașii noilor domnitori s'au ținut toate haimanalele Stambulului, toți derbedeii cei fără căpătâi, borfași în

căutarea unei găini de jumulit. S'au revărsat peste țările noastre ca un șuvoi de venin, încând în înghițirea lui flămândă tot ce-a întâlnit în cale. Au pus mâna pe toate așezămintele, dând la pământ cu dispreț tot ce ne era scump. Lepădăturile ajunse aici, s'au înfipt obrăzniceste în scaune de stăpâni, aburind în juru-le duhoarea lor spurcată. Era încoronarea neghioabă a venticului josnic, ajuns în culmea binelui. Era grosolanul înglodat, tăvălit prin noroaie, care se rostogolește hohotind prin ninsoarea parfumată a unui strat de flori alese. — O cârpă înzoită, așinată de un drapel purtat prin războaie glorioase.

Palicarii aceia nesățioși au pătruns și în biserici, au cotropit mănăstirile, batjocorind cele sfinte. În vale numai îmbrăcămintea e clugărească, inimele și apucăturile au rămas tot de viperă. În dosul crucei ascund junghiul otrăvit și în blajinătatea mincinoasă a vorbelor sfătuitoare, clocește urzirea unei nelegiuri.

Duduia s'apropie înfricoșată de mine, strângându-mi mâinele în tremurarea molcuță a degețelilor ei trandafirii. Suspinând compătitor, îngână privindu-mă cu ochii ei aprinși, senini ca albastrul a două flori de cicoare:

— Spune...

— Într'un câmp unde prind a crește urzici ori alte buruene uricioase, ierburile curate pier, se sting, lăsând locul dudăului copleșitor. Cu intrarea străinilor, aici în mănăstire, călugării români au prins a se rări. Numai starețul Chelsie se ținea gânj. După cum spun bătrânii, era om înalt de statură și tare în putere. Fața îi era înzăpădită de barba lui albă. Pletele ninse îi cercuiau fruntea într'un ram de lumină. Ochii lui negri însă răspândiau cutremur. De când ajun-

sese cioban peste lupi, nu-și slăbea cărja din mână. Era veșnic la pândă, tunând porunci și supunând pe călugări la ascultare cu de-a frica. Bătea la tălpi pe cei îndrăciți, ținându-și din scurt turma blestemată.

Printre veneticii în mantie, era unul mârșav de tot la suflet, îi zicea Anfilohie. Era lung și uscățiv, cu fața neagră, ciuruită de vărsat și cu ochii ciacări. Falca îi era ștearsă de păr, opărit — după cum se spunea — cu prilejul unei încăerări într'un bordel din Țarigrad. Musteața lui păscută și țepoasă crescută în toate părțile, îi dădea o înfățișare de răutate și de cruzime.

Anfilohie ațâța zizanie printre tovarășii lui călugăriți, aprinzând ura în potriya bătrânului stareț român.

Intr'o noapte năvălesc în chilia părintelui Chelsie și-l măcelăresc cu nemilă, prădându-l de scule și de tot ce avea pe lângă dânsul. Au furat apoi și biserica, desgolind-o de odoare și de argintăriile icoanelor. A doua zi, după ce s'au legat burduf, spun românilor care veneau la slujbă c'au fost călcați de tâlhari. — După asta Anfilohie a fost întărit ca egumen, începându-se cu el șirul înspăimântător al fărdelegilor...

Brățele calde ale Duduii îmi înlănțuie grumazul și-mi simt gura înfiorată de-o sărutare prelungă, dulce, care ar fi împăcat cu lumea pe cel mai cumplit dintre răsvrățiți.

— Cât am fost de-aproape cu soarta!...

— Acelaș blestem ne-a urmărit.

— Nobleța ogorului, ispășind păcatul alături cu aristocrația de neam!...

— După cum în timpul voevozilor din trecut.

iși purtau laolaltă războaiele îndârjite, spre apărarea plugului ș'a crucii.

— Cât am fost de oropsiți!...

Duduia plânge cu sfâșiere, uscându-mi lacrimile cu sărutările ei ferbinți.

— Și oare totul e pierdut?

— Nu.

Duduia se înseninează.

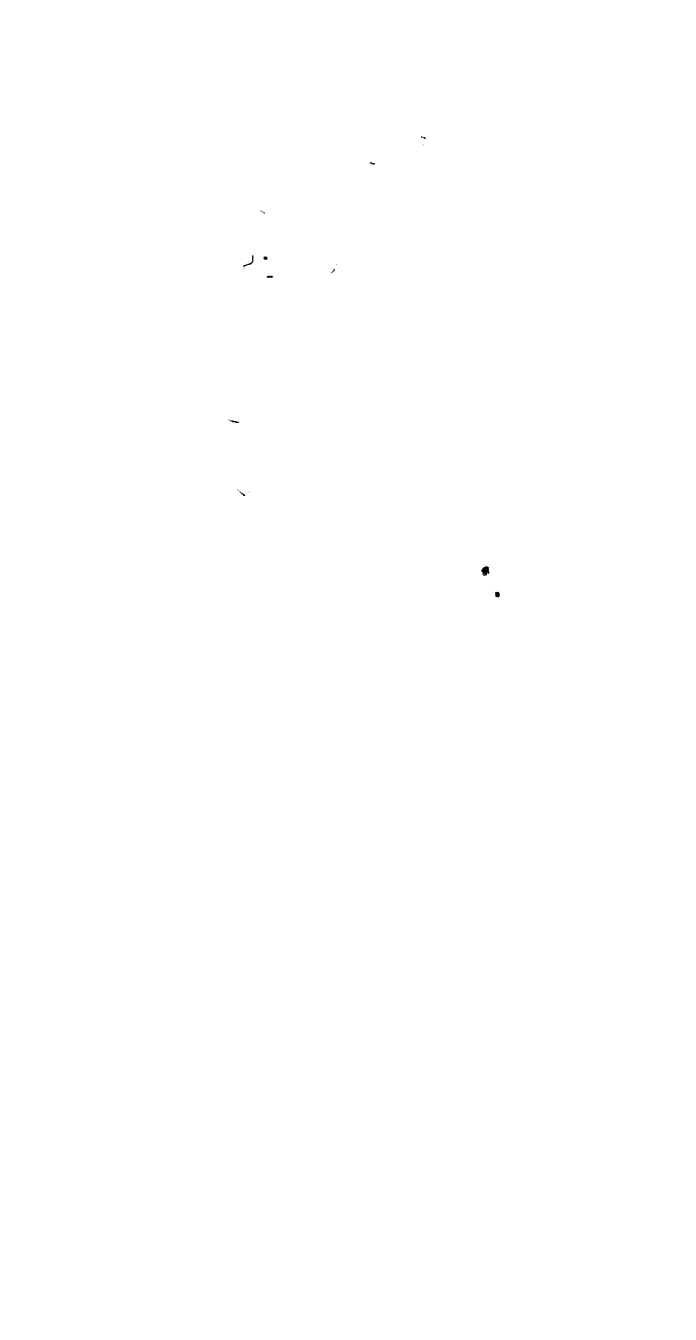
— Nourii greoi, înădușitori, care au apăsât așa de zdrobitor asupra noastră prind a fi risipiți de un vânt primăvăratec, întremător. Largul vieții noastre se luminează, înviorat de soarele regenerării. Răsuflă o boare aromită, plină de tinereță și de îndemnuri către mai bine.

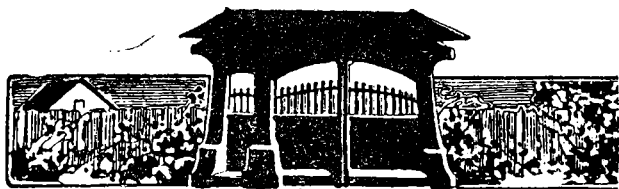
Scoarța otrăvită care ne-a înfășurat într'o revărsare lacomă de venin, care ne-a frânt mădulele noastre crude, sugrumându-ne în strângerea ei sgrunțuroasă, prinde a crăpa, a se coji de putredă ce-i. Trupul nostru întârziat în creștere, își vine în fire, începe a se înfiripă, a se întinde; mâinile se desmorțesc, ies din găoacea dejghiocată; picioarele se mișcă, umblă; ochii se deschid mari, setoși de cuprinsuri albastre. Făt-frumos respiră din aerul întineritor... Rămâne numai ca voinicul să se scuture odată tare, să cadă de pe el uscăturile otrăvite și să-și înceapă viața adevărată, oprită un timp în loc de către o mână dușmană.

Copilul acesta minunat e România tânără.

Să-l curățim de toate murdăriile bizantinismului care l-au înădușit atâta vreme, și la lumina flăcării ce se ridică trufaș în sus, să pășim cu încredere în spre viitor. Să nu uiți că'n tronul țării domnește Alexandru Cuza și cu el vine mântuirea...

APROAPE





„Sfântul Ilie...

Cuprinsul râde în îmbrățișările străvezii ale razelor ploate de soare. Lumina se topește în seninul nepătat al văzduhului.

Vara coaptă de căldură, își risipește belșugul sânilor ei încărcăți de bunuri, peste toate ținuturile. Roadele și le-a împrăștiat cu dărnicie pretutindeni. Livezile se dărâmă de greutatea fructelor. Piepturile dealurilor de prin împrejurimi, acoperite cu vii, abia pot sprijini apăsarea înădușitoare a strugurilor bătuți. Șirele de pae și girezile netreerate auresc în strălucirea zilei ca niște grămezi de galbeni nepurtați.

Lanurile crude de popușoi s'aștern de-a lungul culmelor depărtate, în valuri fâșâitoare de verdeață.

Golul e împânzit de-o vrăjire tainică. Prin văzduh trece ceva neînțeles, ca un fior de slăbire, — suspinul de ușurare a lumii mulțumite de harurile hărăzite de cel nevăzut.

Liniște și măreție...

Pământul tăcut, fericit de darurile Dumnezeirei, stă liniștit sub bolta rotitoare a cerului, ca sub un acoperiș sfânt, îngenunchiat în nepătrunsul hăului, șoptind încet o rugă de premărire celui a toate ocrotitor. Peste fața lui cucernică, lumina caldului ochiu al tăriei, cad

într'o ploaie de raze, învăluindu-l ca o binecuvântare părintească.

Muțenie și căldură.

Deodată pământul tresare și-și îndreaptă lutul amorțit: La mănăstire trag clopotele de leturghie...

Nu mă îndur să mă dau dus din grădiniuță.

De-aici ți se par priveliștile așa de mândre și viața e frumoasă. Parfumul îți adoarme simțirile, înlesnind visările rătăcitoare. Troenele împestrițate ale straturilor de miresme, își îngână culorile stropite de lumină, ca o jucăre încărcată de fulgi boiți. Floarea soarelui imi încinge raiul într'un brâu de petală. Fluturii sglobii se dau de-a tumba prin ninsoarea mirositoare, agățându-se de aer cu tremurarea ușoară a aripelor pipăitoare.

— Prinde-mă...

Mă întorc înseninat. Dudaia își făcuse vânt prăpăstios din ușa bordeiului și se lăsa în fugă gonită, spre mine. Veneă la vale ca un vârtej, întinzând brațele înainte. Când apoape, o prind de mijloc și-o înalț până de-asupra capului.

Sus, bătea din palme, năzuind sglobiu, în spre albastrul cerului.

— Dă-mi drumul acum.

— D'apoi dacă-i zbura.

— Ș'apoi...

— Baiu.

— Dă-mi drumul...

O feresc o leacă de trup și o las binișor de cadă în vârful picioarelor, înmlădiindu-se ca o trestie îndoită.

De aci ține-te bucurie:

— Mâncarea e gata acuș.

— Da-de!

— Ei, crede-mă...

— Dacă n'oi vrea?

— Te trag de musteață.

— Tare?

— Până-i ajunge cu fața în dreptul ochilor
mei.

— S'apoi?

— Ghici.

— De unde să-ți știu eu gândurile!?

— Spune ceva așa...

Aci mă fac șiret:

— Pe urmă... pe urmă, ai să mă tragi de nas

— Nu...

— Pe urmă... ai să-mi încurci pletele.

— Nici...

— Pe urmă... spune tu, că eu nu știu.

— Mă... prostule.

Mă trezesc apucat de musteți și cât din șagă, cât cu -dinadinsul, m'aduce Duduia până la dânsa și sărutându-mă lung, mă lasă și-o pornește la fugă, umplând grădina cu râsul ei de copil alintat. Din deal îmi bate în pumni, ca să mă înciudeze:

— Ai văzut ce era să-ți fac?

Imbătat de parfum, în mijlocul amestecului acestuia de culori, visurile mele rătăcesc prin pajiștile inchipuirilor trandafirii.

E cald și tăcere.

— Fă'n coa Săftico.

Glasul acesta străin mă trezește din adormirea simțurilor. O iau repede la deal și ies în spre luminiș.

— Ce s'aude Duduie?

— S'apropie un român c'o fetiță, da nu știu ce-o fi căutând.

Omul desgolit la cap, venia e'un ştiubei în spinare, iar copila ţinea în mână o căciulă strânsă bine la gură.

— Bine v'am găsit.

— Bun ajuns.

— Apoi... v'am adus un roi.

Şi lăsând sarcina la pământ, îşi şterge cu mâneca cămeşii fruntea asudată, potrivitându-şi chica boţită.

— Aici aveţi floare de ajuns şi apă de isvor, poiana vi-i largă şi însorită. — Loc nu se poate mai bun pentru prisacă..

— Da unde ţi-i roiul?

Zice Duduia înbujeată de bucurie.

— În căciulă, la fată. Dă mai aproape Săftico, că-i lume ca şi noi, nu stă aşa spăriată la o parte.

Fetica s'apropie cu frică, de par'că ar târî-o cu arcanul. Se uita cu ochi mari, când la mine, când la nevastă.

— Ci nu te mai codi atâta, doar n'o să te mănânce.

Românul dă în spre dânsa şi-şi ia căciula cu grijă, ţinând-o tot pungită.

— Stam pe prispă ş'asteptam femeia dela sfânta biserică. Când colo, numai iacă o pânză de albine bâzzz... pe dinaintea mea. Sar repede şi după ele. Roiul se lăsă ciucur într'un perj din grădina noastră.

Iau iute căciula şi-l prind ca din oală. Se zice că roiul găsit în ziua lui Sfântul Ilie e cu noroc. Eu am destul stupărit, şi m'am gândit să-l aduc aici, că tot n'aţi scăpat încă la sămânţa de prisacă...

— Mulţămesc de prăsilă.

Duduia sare de colo:

— Dacă avem numai unul!...

— Hehehe... roiul întâi e cu preţ, după el

curg stupii, — că musca se înmulțește cât ai gândi. Ia dumneata Bujorene, știubeiul și ți-l pune unde chitești că-i bine, eu am să-ți așez roiul.

Nu mă puteam împăca cu gândul, de unde îmi știe românul ăsta numele. Mi-l zisese cu atâta ușurință și așa de-a dreptul, ca și cum ar fi fost deprins cu el.

— Da n'or să muște albinele?

— Cum să te muște, dacă le ești stăpână... se deprind și ele cu omul de casă, ce crezi...

După treabă zic omului:

— Hai să te cinstesc, moșule, că nu știu cum să-ți mulțămesc altfel.

— De ce vă mai supărați, lasă, stupul să fie pus într'un ceas bun.

— Duduie, ia caută plosca ceia. Unde mai pui că azi e și sărbătoare...

— Doară...

Când să-i torn în pahar, tremură mâna românului de-a vărsat mai jumătate din băutură.

Pe mine mă rodea un vierme la suflet.

— Cum te cheamă, moșule, dacă nu ți-i cu bănat?

— Manolache.

— De unde mă știi pe mine?

— Poi... eu-îs bărbatul Marandei de peste deal.

Mă razim amețit de streșina bordeiului. Duduia bătea din palme și nu putea sta locului de bucurie.

— Fata e a d-voastră?

— A noastră.

Duduia o desmeardă cu dragoste, sărutând-o într'una.

— E frumos nume Săftica.

— Nume ca toate...

Spionam cu lăcomie mișcările străinului, cău-

tând în creții și luminele feței lui, desnodământul tainei care îmi chinuște mintea. Imi venea să dau în genunchi la picioarele lui, să-i sărut mâinele, să plâng ca un copil vinovat și să-l rog a mă deslega din cătușele curmătoare ale necunoscutului. Imi era sete de strângerea brațelor sale, de sărutarea gurii lui scumpe, care trebuie să fie brațele și gura tatălui meu. Nu mai încap nici o îndoială, oamenii aceștia sunt legați cu ceva de începutul meu, altfel nu pot da cu rostul, cum de mă înconjoară cu atâta luare aminte și dragoste.

Măntorc blajin spre Duduia:

— Eu zic să poftim pe moș Manolache să mănâce la noi.

— D'apoi c'avem și noi acasă, slavă domnului.

— Lasă, rămâi aici, să vezi cum e mâncarea de pe mâinele mele.

— Ei, vă mai sdruncinați degeaba...

— „Rămâi”... zic eu rugător.

— Că nu te las nici c'un chip.

Carpănul își plângea fâșiiturile frunzarilor lui curși deasupra noastră. Rotiți în jurul mesei, mâncam pe întrecute. Soarele strecurat prin sdrențuirile ramurilor, ne îngână locul cu tremurări de lumină. Codrul se înfioră de cântări și sbor.

Cald și frumos...

— Ce zici, moșule, de sărmăluțele mele?

— Mai am eu vreme să spun ceva, când dau năvală la gura mea, de n'am când să le aleg.

— Sunt făcute cu frunze de potbal.

— Din pulpă proaspătă de mioară.

Duduia ne toarnă vin prin pahare.

Străinului îi mijesc ochii în lacrimi. — De ce oare?...

După masă ieșim de sub poalele copacului și

ne lăsăm în grădiniță. Albinele roiau în jurul știubeiului și prin flori.

— De-acu ele prind a-și cerceta stăpânirea din jur.

Ne lăsăm pe hat la vale, trecem printre cele două gavanoase dela poartă și dăm în poiană.

Laleaua se uscaseră cu totul, fără să-și fi putut desface mucul floarei. Crinul își lumina frăgezimea floarei lui gingașe, în unda curatei a-mezi.

Mi se strânge inima de durere când văd pe Duduia întârziind totdeauna lângă oala cu floarea moartă. De ce se uită cu duioșie la crin pe urmă? Dar ce mă mai gândesc și eu la copilării, Duduia-i plină de viață și voioșie...

Ne așazăm jos pe lângă o căpiță de cositură uscată. Fânul aromia poiana cu mirosul lui tare.

Cum stăm așa trântiți, auzim apropiindu-se prin iarbă un cloncănit și chiscuituri flămânde.

— Puișorii mamei, că lor li-i a mânca. Hai, Săftică, să le dăm crupe.

Gângăniile sburătate se iau în goană după nevastă, ca să scape la mâncare.

— C'apoi avem să ne ducem și noi de-acu; ne bate baba acasă...

— Să nu ne uitați, mai veniți sărbătorile pela noi.

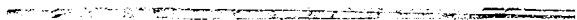
— Lasă... nu-ți fi bucuroși de dragoste mai pe urmă.

Ne apropiem și noi de bordeiu. Puii înghițeau ca din binele altora. Cloșca câriia sborșindu-se în jurul lor.

Când să porniască musafirii, Duduia se întoarce drăgăstos către mine și zice blând:

— Ce bine samănă Săftica cu tine, bre Bujorene!...

PE DRUMUL CĂINȚEI





E'n revărsat...

Coama foșnitoare a codrului, purtată de năzuirile negre ale vântului umed, fremătă șoptitor. Timpul era închis. Mai ales în spre ziuă vremea se întorsese a ploaie. Văzduhul era o fumegare fumurie de nouri cețoși. Prin învăluirile de umbră, stropite cu boabe răzlețe de jălăveală, ațipea ochiul înlăcrămat al luceafărului de dimineață. Pădurea se topea în negura revărsatului posomorît.

În sat nici o mișcare. La mănăstire numai, mijau câteva lumini.

Ziua vorbisem c'un om să-mi dea căruța cu plată, ca să pornesc în zori la târg cu nevasta. Ne spălasem în pripă ș'așteptam gata de drum să vie românul. Îi lăsasem știrea să oprească la poala codrului și să ne cheme din vale, ca să coborîm povârnișul priporos, cu piciorul.

Cucșii din sat prinseseră a cânta. Deșteptarea greoaie a zorilor în pâclă era hurducată de sbaterea aripilor șgomotoase și de sfâșierea prelungă a cucurigului.

Foșnetul frunzarilor mângâiați de alintarea prietenoasă a vântului îmblânzit, mai îndulcește oleacă sfada asurzitoare a deșteptătorilor.

Stând așa tăcuți, ascunși în întunericul spălăcit al mijitului de ziuă, fulguiți de picurile răs-

lete, auzim cum valea se'nproașcă de trâncănitul osos al unei căruțe gonite năprasnic în spre noi. Răsuflam mai în tihnă. Dela un timp mă cuprinsese grija să nu se fi răsgândit românul, văzând timpul a ploaie.

Chiuitul din văgăună sfășie genitul întârziat. Răspund și eu c'o opintire vrășmașă, de am făcut pe Duduia să-și astupe urechile.

Am coborît grăbiți clinul, făcându-ne loc cu mâinile prin noaptea crengilor ce ne opreau răsbateră.

Căruța era plină de fân până peste carâmbi.

Mi-am îngropat nevasta în așternut ș'am dat biciu calului în neastâmpăr.

Calea ținea tot pe sub streșina pădurii...

Colbul albiu, amăgește oleacă pe sub umbriile clătinate ale revărsatului, așternând băătura uscată a drumului înoptat. Suflarea proaspătă a dimineții, bătută'n fluturi de ștăropi, ne răcoria obrajii într'o scăldare de întinerire. Luceafărul își închisese pleoapele lui înlăcrămate. Departe, în urmă, rămăseseră licăririle ațipite dela mânăstire și sfada gălăgioasă a cocoșilor din sat.

Cu cât pătrundeam în muțenia adormită a zozilor, cu atât se înviora mai mult pălirea îndepărtată a luminii.

De pe ariea înegrită a codrilor, se desprindeau încet umbriile târite a rotocoalelor fumurii, lăsând golul dintre cer și pământ să se pătrundă de ridicarea genei tremurătoare a ochiului strălucit.

Valea tăcută se'nproașcă de hurducările căruței, târită în goana calului.

Zarea în spre răsărit se crăpă de ziuă...

Para ascunsă a soarelui, își scaldă sfârcul fășiilor de foc în desvăluirea pornită a norilor mânăți de vânt. E lupta flăcărilor înecate de învăluirile fumului înăbușitor.

Bura ușoară își cerne roua sa vânturată, pestrițând brâul colbăiat al drumului acum luminat.

Duduia, mai ascunsă în fânul de dinapoia căruței, privea cu sete împrejurimile trufașe, înflorind de sănătatea frumuseților prin care treceam.

Ciocârliile s'aruncau săgetos în spre înălțimile pătrunse de zori, împrăștiind în răcoarea dimineții tremurarea glasului lor cristalin.

— Câtă sărbătoare e în natură!...

— Răsufлям din însuși izvorul mare al vieții...

— Afară e prisos de sănătate: făpturile minunate cresc sub ocrotirea îmbrățișetorei țării. În plin aer, e belșug de viociune și bucurie...

— Câtă însuflețire e în natură!...

Glasul Duduii era sugrumat. Privirile ei aprinse de înmărmurire, pipăiau împrejurimile răcorite de o aburire îmblânzită.

Vremea se răsbunase.

Nourii îmbujorați de resfrângerile revărsatului, se învălătuceau navalnici, limpezind sprânceana zării dela răsărit.

Cernirea picurilor fulguitori încetase.

— Aerul proaspăt îmi odihnește trupul ostenit înainte de vreme.

— Soarbe din izvorul mare al vieții...

— Afară, în desmerdarea răcorită a îngânărilor adietoare, floarea decolorată a obrazilor mei păliți, prinde la față.

— Insuflețește-te de sărbătoarea naturii mândre...

Căruța trezia tăcerea cuprinsului înzorit, cu detunarea prelungă, nesfârșită a țâncănitului osos.

Drumul ni era în larg, că lumea nu se'ncuimentase să plece la iarmaroc pe o vreme închisă.

Păcelele cernite ale dimineții s'alegeau tot mai mult, din apa luminatului, stingându-se în noroiul nourilor goniți.

— S'aducem prinos de slavă veselii sburdalnice de afară...

— Să ne încălzim sufletele bătute de bruma desamăgirilor, în voioșia întăritoare din cuprins...

— Da! Afară zarea e încăpătoare.

Soarele răsărit își respira razele lui tremurate surâzând lumii din desvăluirea strălucitoare a buclilor lui de aur.

Pădurea se sfârșise de mult ș'acum valea era strânsă între șirele vărgate de ogoare a dealurilor mărginașe. Culmile se pătau pe ici și colea de huma cătunelor părăduite prin curmături.

Șesul de fânaț așternea de-alungul drumului o trâmbă verde, involtă, smăltată de flori. Pe alocurea iarba incolțită de coasă, se petecea cu roate de rosătură, de par'că ar fi fost mâncată de molii. Prepelițele pisau la seminte de cânepă, în ciuda potârnicilor neîncrezătoare.

Cu răsbunarea timpului, sătenii prindeau a se lăsa în pâlcuri la vale în spre șleah, trăgându-se agale prin risipiturile mâncăturilor de ploii. Calea ni era tot mai încurcată. Valea se turbură tot mai mult de scârțâitul carelor și hodorogirea seacă a harabalelor încete. Trăncăneala osoasă a căruței noastre, străbătea prin huruirea greoaie a îngrămădirilor de cărauși, ca o sfâșiere prelungă.

Din fugă, schimbam binețe cu lumea, încunjurând pâlcurile mai inghesuite ale drumeților. Prin dreptul cârdurilor sperioase de oi, lăsam la pas.

Printre tufele scailor dați în copt, se sbenguie scatii și stigleții ademenitori la vers. Măcăleandrii își umflă gușile lor sângerate în ciripiri alintate.

Când intrăm în lunca Băltenilor mai muiem goana, că drumul era jilav și hleios, întârziind mult sporul. Streșina copacilor ne umbria mer-sul, oprind binecuvântarea caldă a soarelui darnic. Răsbăteam prin hruba frunzarilor, ca printr'un curs dămol de răcoare.

De sub coasta Brodocului se vede în depărtare umărul rănit al Vasluiului, oblojit în sfârșit-căturile Bârladului revărsat, ca într'o treanță argintie. Morile din vale molesite de bătaia toropitoare a soarelui, își întind trândav spetezele lenoase, cum și-ar întinde brațele niște uriași sculați de pe somn.

Lăsăm în urmă Rădiul sărac și murdărit de cocioabele ruinate ale țiganilor și-tăiem șesul, croindu-ne pârtie prin îmbulzeala călătorilor.

Târgul mișună de lume.

Cu cât înaintăm, se vedeau mai bine frământările nestrite de pe uliți. Carele de fân măhăloase despicau unda joasă a norodului ș'a vite-lor. Zarva crește treptat, ca o apropiere zdrăngănitoare de cobză. Mormanul miscat al prive-liștei, samănă a moșuroi întărtat de furnici. Din amestecul somotos al bâzâitului asurzitor, prind a s'alege îndemnările mai deslucite. Vuetul copleșitor se desface în toiul gălăgiilor: Ascuțișul glasurilor mai pătrunzătoare, cu chiuitul româ-nilor cheflii și zurbagii străbăteau mormăiala tocmelilor nesfârșite, înșânând tânguirile jalnice ale calicilor cerșetori. Strigarea pocită a evrei-lor negustorosi îți umplea urechile.

Vitele însetate mugeau plângător. Behăitul oilor despărțite de miei, domnea sbuciumarea ca o înălțare tristă a unei rugi de îndurare.

— „Mai la c parte cel cu oile. — Tine tot mar-

ginea drumului, tu cu nutrețul. — Abate pe din dos lemnele, că'ncurci mersul, hei, fudulule de-o ureche. — Loc că trece trăsura ispravnicului“...

Răspântiașii nădușau strigând și înbrâncind lumea. Țăranii năuciți, în pripa de-a drege, încurcau lucrurile mai rău. Căinii călcați ori prinși la strâmtoare, schelălăiau în răsul buiacilor.

Peste toată halandala asta de îngrămădiri și sgomot, trecea un fior tresăritor: zuruitul banilor petrecuți prin mâini.

Scăpăm cu chiu cu vai din încleștările încâlcite dela rohatcă ș'apucăm tot ulița Crucei în spre limpeziș. Mușchiul gros de pe șindila lanțului de case, făcea un înveliș glodos, înverziu în arșița soarelui ajuns la prânz. Pe alocurea o-tava întinsă a acoperișilor se tăia de câte o clădire mai mărișoare învelită cu oale. Pe crișma topită a unui evreiu, păștea liniștit un țap. Crâșmele gemeau de norod. Pe-afară românii se cîns-teau cu ulcica, firitisindu-se.

În drept cu Hagiu mai slăbesc din mânat. Curțile mândre, cu scările cioplite în piatră veche demunte și cu stâlpii lor albi înhorboțați pe sus, ieșau dintre celelalte dărmături, cum ar răsbate un ciucur de lăcrămioare prin niște uscături putrezite.

Duduia, ascunsă în broboade și fân, suspina de aducerile aminte, ferindu-se de privirile trecătorilor.

Biserica Maica-Precista își înălța trupul ei măreț în mijlocul frânturilor de cruci ș'al pomilor încărcăți.

Ne-am lăsat pe ulița Iașilor, în spre hanul lui Filip, ca să fim mai departe de mijlocul târgului, unde puteam fi cunoscuți.

Depart, în vale, sub subuoara târgului sti-

clea fața încrețită a iazului. Culmea Vasluiului fugiă nesfârșită până se perdeà din ochi, mișcându-și valurile aurii de grâu copt, în adierea dămoală a boarei din zare. În spre răsărit vederea ți-i oprită de peptul Vișoarelor.

Ograda hanului gema de care și telege. Fețițele și băețașii rămași cu paza vitelor, îndesau cositură proaspătă, ori pueți de popușoi, sub lăcomele boturi ale boilor.

Desham pripit mai într'un colț.

Duduia s'a lăsat numai în casincă și în rochia cea cu puchiței. Cămașa ei înflorită, strânsă în betele cusute cu fir, îi rătănjea sânul într'un val tremurat.

Se ținea strâns de mine, coprinzându-mă în lănușitor ca edera pe stejar, temându-se par'că să nu se rătăciască. Era trasă la față, abătută, purtând cu nedumerire stropii ei de senin peste îmbulzeala lumii nepăsătoare.

— Mi-i frică de oraș, ca de-o ispită de nebiruit.

— Fii tare, — calcă totul sub picioare.

— Mă uit în jur străină și mi se pare că mă deștept dintr'o adormire întârziată. Am trăit până acum ca o buimacă, nu mi-am dat sama ce se petrece cu mine. În toată vremea asta nici nu știu ce am gândit, mi-am dus zilele într'o necunoștință desăvârșită. — Știu numai atât că visul a fost frumos.

— Infrânge momelile necurate și calcă pe grumazul ispitei.

— *Vezi...* nu știu cum să-ți spun dar amețitoarele ademeniri ale necunoscutului au fost mai puternice decât toate prejudecățile și m'au atras amăgitor ca un fund de prăpastie; — atâta nu-

mai, că în loc să mă sfarm de ascuțișul stâncilor mîncinoase, am căzut în brațele moi ale mîntuirii...

— Sufletele se oțlesc în încercări. Aici în mijlocul amintirilor de strălucire, întărește-ți voința ta șovăelnică, pentruca să te câștig de a doua oară.

— Nu duce grijă, m'ai învățat să fiu tare...

Ca să-și poată vedea nevastă-mea casa părintească măcar din treacăt, ne lăsăm grăbiți tot doiș pe ulița mare.

Palatul lui Angheluță par'că da să se năruie asupra noastră, așa venea de înalt și trufaș.

În cerdac la Duduia, sta un evreu bărbos, înconjurat de-o ciurdă de ploduri. M'a cuprins amărăciunea; femeea-mi slăbise cu totul, i se tăiasse glasul și picioarele de să cadă în drum. O duceam mai mult de subsuori. Trecem de foișorul pompierilor. luăm priviți pe sub zidurile amenințătoare al curților lui Șubin, lăsându-ne apoi ne după Sfântul Ion în spre drumul poștei. Scăoți de primejdia unei recunoașteri, ne vârim oboșiți într'o crâsmă. Cer de băut și pe urmă intru în vorbă cu hangița:

— Pe-aici e mai slabă vânzarea.

— Pentrucă nu-i așa de mare trahtul. Bătaia mușteriilor vine din partea Crucei, pe acolo-i lumea mai deasă.

— Mă rog da cine stă acum în casele Spătarului?

— Cine să stea?!

Duduii îi dase lacrămile. Tremura și se îndesa în mine, ca puiul lângă mamă.

— Ehe, să se treziască acu bătrânul și să-și vadă halul curților. ar muri de-a doua oară, numai de scârbă!... S'a ținut neamul lor tare.

răsbătut prin vremuri cu numele teafăr, dar iacă li s'a ajuns și lor...

C'apoi, nici n'a fost lucru curat la mijloc cu neamul acesta. Șapte feciori au fost și pe câte șapte i-a cărat morți de prin lume, unde erau cu învățăturile. Nu se mai sătură și spătarul de atâta carte, par'că avea el să împărățească lumea. La urmă bătrânul a înebunit de scârbă. Umbla îmbrăcat cu chepeneag și cu gugiumanul boeresc în cap. În bâiguiala lui s'alegeau vorbe fără rost; zicea că pe flăcăul cel mai mare să-l facă hatman, altuia îi hotărâ vornicia ș'asa îi punea la rânduială pe toți. Lui Dan cel mai mic și mai ajuns de cap, îi dădea scaunul domnesc. Se oțărâ cu iataganul la greci, făcându-se că-i gonește din țară, ca să curețe pământul nostru de străini. Lumea își făcea cruce, iar copiii râdeau și se țineau de dânsul în gloate.

— Da bătrâna ce s'a făcut?

— Mh, ce să se facă? Dânsa a murit după ce a rușinat-o păcătoasa cea de fiică sa..

Duduia nu se poate ținea și se întoarce cu vorbă blândă.

— De ce grăește așa, mătușă?

— D'apoi ce să zic alta: în loc să ia un boer ca dânsa, s'a dus după un mojić din toată lumea; un țărănoi perpelit și de pripas...

— Poate ș'o fi fost dragi...

— Dragil... Cine-a mai văzut o duduie să se mărite cu unul dintr'ai noștrii!... De ce n'ar fi luat adecă pe cuconul Zăharicos?

— Crezi că-i mai de seamă un îmbogățit necinstit, căzut aci ca un bob de neghină adus de vânt, decât un fecior de pământean?

— Ei, vorbă de clacă... Cel cu parale e și din neam și cinstit... Cine se mai uită azi la viță?... Am ajuns slugă la greci și ne plecăm înaintea tuturor străinilor...

Eh, zi-i lume și scuipe o în ochi...

Ocă de vin a rămas mai plină. Sdrobiți de toate, ne întorcem în târg prin mahalaua spitalului. Duduia, tăcea molcom urmându-mă po-ticnind și uscându-și ochii cu naframa. Imi sim-țiam sufletul pustiit, de arderea vorbelor crăș-măriței.

Am târguit multe ș'am privit tăcuți pe la toate. Duduia a cumpărat o pestelcă mătușii de peste deal ș'o mulțime de hurmuz și mărgele pentru dânsa.

Mai târziu ne-am dus la o căsăpie ș'am stat la masă. Când a prins a luneca soarele după a-miază, ne întorcem la han.

Ograda se mai rărise de drumeți, așa că ne-am putut învârti mai în voie. Femeile românilor cu barizuri noi și încărcate de cumpărături, își aș-teptau bărbații pe lângă care, gata de ducă.

Când să pornesc calul, nevasta dă în bocet. Eu o iau cu binișorul:

— Da ce ți-a venit Duduie?

— Doamne, Bujor, tare mă doare inima!...

— Cum?

— Eu am fost o minte crudă și nu m'am gân-dit la nebunia ce făceam. Ai auzit judecata lumii?...

— Nu te uita în gura prostimii.

— Mamal...

Lacrămile i-au înecat glasul sugrumându-i vorbele în gâtlej.

Dau biciu calului ș'o opintesc de-a dreptul pe la Sahula în spre Olărie, ca să ies din târg mai repede.

Mi se părea c'o mână dușmană caută să-mi fure norocul. Un moment am crezut că prăpă-desc pe Duduia. Mă coprinșese frica de oraș.

Nici nu știu când am ajuns sub coasta Brodocului. Când îmi reped ochii înapoi, peste sfârtecăturile argintii ale Bârladului revărsat, spre umărul rănit al Vasluiului, — morile întăritate de soarele băător, își întindeau spetezele amenințător înspre mine, cum și-ar întinde brațele niște uriași sbuciumați de turbarea mâinii.

Ca să înbun pe Duduia, zic îmbărbător:

— Sprijină cu îndărătnicie piciorul în pragul șters al ispitei, nu intra amăgită în cuprinsul înșelător al perzării, — fii tare...

— Nu duce grijă, Bujorene...

— Oastea frântă de dușmani, împrăștiată mișelește în pâcla nopții pline de morți și gemete nu trebuie să se dea așa ușor răpusă. Voinicii se caută prin întunerice, se cheamă pe nume, își strânge rândurile rupte și retrași într'o întărire ascunsă, caută a-și drege puterile vlăguite. In zori s'aruncă în luptă cu mai multă furie, pășind înainte spre biruință...

Duduia căpătase la suflet. Mă privește curajos cu para albăstrelilor ei aprinse și îngână îndemnător:

— Să ne reculegem puterile, pentruca zorile redeșteptării să ne găsiască cu rândurile încheiate...

Străbătând țâșnitor prin îngrămădirile drumeților ce se întorceau dela târg, căruța noastră ușoară rupea huruirea sgomotoasă a cărașilor cheflii, c'o sfâșiere uscată de trâncăt detunător.

Incolo departe mai la limpeziș, văzduhul ars al zilei pe sfârșite, se rotea într'o desfășurare încăpătoare. Ciocârlile săgetau înălțimile, tremurându-și în dogoarea asfințitului, cristalul viersului lor setos.

Șesul tot era un învăliș petecit de iarbă.

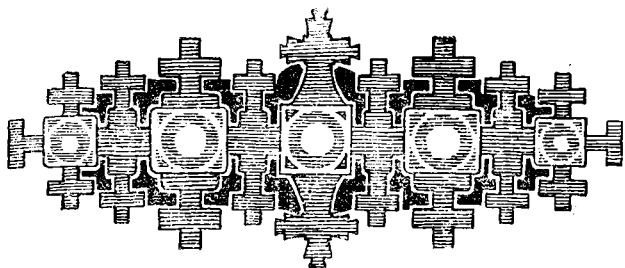
Duduiă privia cu sete împrejurimile trufașe, înflorind de sănătatea frumuseților prin care treceam.

— S'aducem prinos de slavă voioșiei de afară...

— Să ne întărim sufletele obosele...

— Câtă sărbătoare e în natură!...

PETRE BOGDAN



De câteva zile cade o ploaie mărunță și deasă. Imprejurimile păinjinite de ceață, se pleoștesc de greutatea umezelii. Peste pământ apasă înădușitor picurarea pripită, cernută din înălțimi. Un fior de lene, de oboseală, se răspândește adormitor odată cu părăduirea boarii nesfârșite. Zarea-i întunecată de fumegarea nourilor vânzoliți de vânt.

Cu schimbarea vremii ne-am strâns cu traiul în bordeiu.

Lumina slăbită de-afară, abia ne zărește prin ochiurile aburite ale ferestrelor. Stăm înmormântați în adormirea asta de licărire, căutându-ne de trebi. — Duduia înșiră niște hurmuz, scaldându-și degețelele ei delicate în vrafal amăgitor al boabelor false de mărgăritar. Pentru dânsa e o adevărată orgie, să se joace cu mărgelele.

I-am cumpărat șiraguri de toate culorile.

În zilele acestea de nelucru, nu face alta decât se împodobește cu ele, amestecând apele minci-noase în tremurări sclipitoare.

Frunza bătută de ploaie mărunță și deasă, fâșie nesfârșit, monoton. Când trece câte vr'un îndemn mai îndârjit, codrul se trezește desmetic, trosnind ca un trup bătrân întins după somn. Carpănul grebănos, se scutură și el d'asupra

bordeiului nostru, încrucișându-și crăcile fugite înlături.

Florile pălite ațipiseră somnoroase, moțând sub plescăiturile jilăvelei. Stupul străjuește între straturi, oploșindu-și poporul sgribulit. Be-teală brâului de floarea-soarelui, se întinde spălăcită, într'o coprindere de osteneală.

Eu mă las furat de aduvmecările trecutului. Hoinăresc cu mintea în copilăria mea ștearsă:

Mi s'au deschis ochii minții între călugări. Eram copilul de casă al starețului. Nu făceam alta decât îi turnam în pahar la masă și-l apăram vara de muște, când dormea după prânz. Primii ani mi s'arată întunecați, ascunși în nedeslușire. Pe urmă a venit o întâmplare care m'a mișcat mult, zguduindu-mă din somnul nedumeririi.

Să fi tot avut ca la opt ani. — Sara aceia era liniștită și senină, o sară curată de primăvară pe sfârșite. Egumenul sta la masă cu simandicoșii mănăstirii. Eu ședeam mai la o parte, ținând în mâini o amforă de bronz plină cu vin bătrân.

Nu se auziau de cât mestecăturile înădușite ale mesenilor și ținănitul furculițelor atinse de farfurii.

Amfora închipuia o Undină îmbrăcată în părul ei văluos, ascunsă dela mijloc într'o rotire spumegată de talaz, care-i sluja de sprijin. De cealaltă parte i se întorcea până cozii într'o arcuire meșteșugită ca'n chip de toartă. Sprijinindu-și în palme sânul plin, Undina întindea gura ca după o sărutare. Printre buzele ei întredeschise, curgea sfoara marmazie de vin hrănit.

— „Poftă bună”...

Și papagalul domesticit, mișcându-și aripele agățător, cerca zadarnic să muște din privazul aurit al oglinzii din perete.

Afară era liniște și orizontul limpede.

Incăperea stărăției e de un lux rar.

De fășile perdelelor ce curgeau învolte de sus, erau cusute întâmplări din biblie.

La fereastra întâi luminau goi cei dintâi oameni: Eva sprintenă și momitoare, răcorită în curgerea bogată a pletelor ei galbene, își trece brațele durdulii pe după grumazul încomat al unui leu ce rânjia blând ca un îndrăgostit. De sus o pândește un șarpe încâlcit în frunzarii unui măr. Printre tufari, mai în depărtare, se zăria felurite pasări și fiare, trăind cu toatele în deplină împăcare. Pe celălalt fald, Adam mușcă lacom dintr'un măr, schițându-și corpul într'o apă de raze.

La a doua fereastră era ispășirea păcatului: Pe o fâșie primii oameni se rușinează de goli-ciunea lor, ascunzându-și stingheriți formele cu frunze de lipan. Pe alta scânteiază o sabie de foc, gonind pe Adam și Eva din Paradis; — de sus, Dumnezeu îi înspăimântă cu tunete și în-grămădiri negre de nouri.

În muțenia caldă de afară, s'aud trei lovituri zuzuitoare în poarta de sub clopotniță. Prin geamurile mari, se vede totul în noaptea albă.

Mă înalț în vârful picioarelor și privesc curios peste capetele mesenilor. Un călugăr a dat fuga să întrebe cine-i. — „Oameni buni“, a răspuns cineva de dincolo.

Zăvoarele grele s'au tras sgomotos și aripele negre ale intrării, s'au deschis în lături.

Între doi călăreți de-ai stăpânirii, înaintă tru-

faș un cocon, săltat în jucarea neastâmpărată a unui șoim alb.

Părinții lasă mâncărea și s'apropie de ferestre. Străinii opresc la scară și descălecă.

Mantaua albastră de sevaiu scump, blănită cu spinări de samur, fâlfâia în spetele falnicului fecior, ținându-i-se de umere într'un grumăjor de aur ce-i trecea pe sub bărbie. Căciula creață de astrahan, făcută fălii, se luminează în razele lunii, de îngânările strugurașului de mărgăritare, înghețate la o parte, în care erau prinse pene de curcan.

Egumenul simte că-i om de neam și se repede de-i deschide singur ușa.

Domnișorul pășește pragul mândru, foșnindu-și în mers cutele mătăsoase ale hlamidei Pintenii zuruiau răsunător.

— Mă chiamă Petre Bogdan și-s fiul vornicului din Piatra.

Călugării tresar ploconindu-i-se cu cinste.

— Sunt întors de pe la învățături, numai de câteva luni. Zilele trecute ne-am apucat câțiva cărturari mai tineri ș'am înjghebat o reprezentație de teatru în casa lui Mavrocordat din Iași. Jucam o piesă făcută de mine. Toată lucrarea se învârtea împrejurul lui Miron Costin, isvoditorul, — pe care-l aveți acum înaintea sfințiilor voastre...

Aici părinții zâmbesc ipocrit, înțelegând întorsătura treburilor.

— Spectacolul se sfârșia. Chefuiam tocmai la Vodă Cantemir. În toiul veseliei mă ridic și închin Domnului cu vorbele acestea: — „Să trăești, Măria-ta! — Cu paharul îndesește-o, dar cu birul, mai slăbește-o”. În timpul ziselor aud pe Mihail Sturdza strănutând în sală și morăcăind ciudos: — A... ghidi... ghidi... vă voi pocăi eu, pantalonarilor...” — N'am avut vreme să mân-

tuim piesa că ne-au luat slujitorii domnești pe sus, ducându-ne în surghiun așa cum eram înbrăcați, cu nepusă masă. — Bietul Mîllo o fi ajuns nu mai știu la ce mănăstire ca bucătar al Cantemirului.

Cuvioșii rîd cu poftă, încredințând pe musafir că pocăirea îi va fi ușoară.

L-au desbrăcat de mantie făcându-i loc la masă.

Mijlocul subțire îi era cuprins în taclit solzos de argint, punctele cu ochiuri de matostat. Paloșul cu mănunchiul bătut în mărgean și cu lumini de smarald, i se clătina la coapsă în cârligul paftalelor, sclipind într'o tremurare domoală.

Pletele lui negre, inelate, scoteau mai la iveală seninătatea chipului său de arhanghel. Musteața mică și creață, i se opria pripit în colțurile gurii, adumbrind un zâmbet de-o gingășie feciorelnică.

Se descinge de paloș, agățându-l în ramura unui palmier frumos din colțul odăii, întorcând vorbă celor de casă:

— Paftalele acestea le-a încins întâi Bogdan III Domnul Moldovei și străbun mie. Lui i-au fost trimise de către sultan, prin logofătul Tăutu. S'au păstrat cu sfințenie în neamul nostru.

Părinții schimbă căutături de admirație. Minteășul de filendreș vioriu, cu ceprazuri de fir și bumbii de briliante, îi netezea tăetura trupului de par'că-ar fi fost turnat din una. Cioarecii de abă brumărie cu dungă stacojie de șiret, se perdeau în tureatca înaltă a botforilor de iuft.

Scobitura ochilor lui mari și sprâcenați, îi mîncă mult din față.

S'a pus încă un tacâm pentru drumeț și eu i-am turnat vin.

El îngână incurcat:

— Vă mulțumesc de bunătate sfinți-părinți...
Cu toată rușinea, dar am să mănânc din belșug,
că n'am luat nici nafură în gură, tocmai din
Vaslui.

— Ospătează ca la masa dumitale.

— „Poftă bună”...

Papagalul se lăsase pe ornicul greoiu de pe
prichiciul marmudiu în care se sprijinea oglinda.
Ciasul tâcăia fără odihnă. În locul acelor ară-
tătoare, se încrucișau brațele gingașe ale unei
fetite, ce-și sbătea boiul în mijlocul roatei în-
semnate cu numere. Cadranul era prins în piep-
tul larg al unui Cronos, adormit lângă un trun-
chiu sgrunțuros. Papagalul se agățase cu ghia-
rele de gâtul statuetei și învărtindu-i-se în jur,
ciupia cu alintare din trupul zeului bronzat.
Din când în când se întorcea în spre oglindă,
și-și amenință resfrângerea, țipând inciudat.

Cupele de cristal, făcute în chipul zorelelor,
se-nșirau în lungul mesei ca niște grămăgioare
de rubin.

Paharele se deșertau, mâncarea pieria și voia
bună creștea treptat.

— Am să caut a răsplăti dărnicia cu care
m'a înconjurat odată babacul dumitale în tre-
cerea mea prin Piatra.

— L-ați cunoscut?

— De mult.

— Dânsul respecta mult fețele bisericesti, —
de altfel și noi copiii căutăm a-i călca în urme...

— Câți sunteți încă acasă?

— Mai am două surori.

— De măritat?

— Iși așteaptă numai mirii...

Cupele se golesc ca prin farmec. Bucuria se
răspânda coplesitor. Mesenii se întărtau la
vorbă și la chef.

Păreții erau plini de tablouri aduse de prin străinătăți. Pânzele se luminau de felurite chipuri și colțuri din lume. O prveliște din dreapta oginzei îmi atrăgea privirea mai mult: Un luciuc de mare, aprins de asfințit. Soarele căzuse în valuri, fumegând resfrângeri de foc în sticla încordărilor mișcătoare.

Egumenul ridică potirul și clătinându-se, îngână oftând după tinerețea dusă:

— Să bem, că e vinul marmaziu, cules toamna mai târziu...

— „Poftă bună“...

Papașul s'agățase de paloșul prins în palmier, scuturând frunzele tăioase ce se ștergeau în de ele foșnind. Iși oglindea ochii lui ponciși în limpezisurile pietrelor scumpe.

În tînd erau trei statui. Mijlocul îl ținea Alexandru Machedon călare pe Ducipal. De-o parte și de alta erau busturile lui Petru și Soliman.

Curățise masa de blide, ca să le fie paharele mai în larg. Perdelele erau apropiate, să nu vadă frații de afară. Economul aștepta porunca la ușă, învârtind în mâini cheile de pe la pivnițe.

Un diacon tânăr frânge un cântec:

— Băui preț de nouă cai,
De vin nu mă săturaiu...

Egumenul îi taie viersul:

— Cucule de pe pădure:
Sbori la mândruța și-i spune:
Să nu se mai poarte bine
Că mi-a rupt inima-n mine...

— S'aducă tămâios!

Rubinel pierise de prin pahare și cristalul zorelelor se schimbasesc acum în bulgărași de chi-

limbar. Ca să nu mai treacă vremea cu turnatul, starețul umpluse un pocal de porțelan cu tămâios și-l pusese la mijloc de masă. Cu betițele sumese, părinții năzuiau în jurul vinului îngânând cântecele lumești.

— De ce nu ne-a trimis aici și pe Millo?

— Ihai, ce mai pocăire am fi tras!...

— S'aud atâtea de minunea aceasta de om, că mult aș da să-l văd și eu jucând.

— Cine știe unde-și ispășește dânsul... greșalele... Cu ce sfinți-părinți pune soarta țării la cale...

— Adică nu, zău, cum răsvrătește el țara, dacă face lumea să râdă cu vorbele lui șugubețe?...

— Un măscărici!...

Bogdan se mânie aici.

— Nu, e un duhovnic...

Părinții o iau de glumă și s'aștern pe răs.

— Atâta numai, că unul să'ncearcă să curețe sufletele și el purifică moravurile...

Un călugăr mai bătrân, rămas mai de-oparte, nu ia în samă vorbele mesenilor, și mormăie înădușit:

— „Măriuță, Mărioară,

Nu lăsă lumea să moară!...

Cocoșul ca să dreagă lucrurile, se înalță clătinător:

— Trage mândro cu geana,

Să se legene iarba;

Trage mândro cu ochiul,

Să se legene codrul.

— Știi că-i zice bine, boerul?

Egumenul se apucă și bâigue cu răutate:

— Lasă, că se dă pe brazdă. Mai târziu are

să se prindă la chef în gârliciul dela crâșniă... cunosc eu pe feciorii noștri.

Bogdan rîde cu amărăciune și rezemându-se într'un șold, tremură luminile cu vibrarea glasului:

— Nu purta grijă starițe...
 Că-s din neamul Bogdănesc,
 Știu să joc, să chefuesc,
 Cu muerile veselesc;
 Da la vreme de crășcare,
 Ospățul mi-i de călare,
 Pe murg sprinten ne'nșăuat,
 Dă-n păgâni ca un turbat,
 Fără țără de păcat...

— Să n'o iai în nume de rău, c'am spus-o ca vorbă de glumă:

— În sănătatea oaspetelui, zice repede protosinghelul, mai dela o parte. Cupele se ciocnesc.

Egumenul își ridicase poalele rantiei în brâu și frămîntă pămîntul, cântându-și singur o chindie.

Bogdan se prinde la joc și duce înainte, zuruindu-și pintenii de dușumeaua bătută cu piciorul. Cât ai clipi, poalele călugărilor erau sumese și brăul încheiat.

După vre-o câteva roate, nu știu cum s'atinge domnișorul de boiul țarului Petru și răstoarnă statuia de pe trunchiu. Părinții rămân împetriți, dar Bogdan se pleacă rîzînd și ridică bustul. Țarul rămăsese fără nas. Călugării își fac semnul crucei.

— Ce atîta îngrozire pentru o surlă? Paguba am s'o dreg eu. În locul țarului v'aduc pe Ștefan cel mare — mi l-a făcut în bronz un sculptor din Roma...

Călugării pricep că stricăciunea a fost cu voie și-și schimbă căutături de cumînțenie.

— Să ne ducem la culcare...

Când să se închidă simandicoșii prin chiliile lor, am văzut umbre de femei ascunse în sumane, furișându-se pe urma cuvioșilor.

— „Poftă bună”...

Striga papagalul rămas în noaptea odăii părăsite.

Ne-am legat cu sufletul din primele zile. Domnișorul Bogdan s'a schimbat mai târziu în călugărul Panfilie. A îmbrăcat rasa după ruinarea tatălui său. Incurcat în niște daraveri de bani, vornicul s'a vândut ca să-și astupe datoriile către visterie. Din toată bogăția nu i-a rămas de cât o sfoară de moșie. Bătrânii n'au trăit mult după prăbușire. Surorile lui au intrat la mănăstire. Dânsul dacă s'a văzut rămas pe drumuri, s'a închinat bisericii și s'a făcut monah.

Dé aici, copilăria mea ștearsă prinde a se lumina de amintiri scumpe. Părintele Panfilie îmi călăuzește pașii mei șovăelnici, hrănindu-mi mintea din harurile neprihănite ale învățătorei.

Binecuvântat să-i fie numele.

Ploaia mărunță și deasă bate tot mai pripit în frunza codrului pleoștit. Imprejurimile înneceate de ploaie și inserare, se întunecă tot mai mult. Intunericul ne înmormântează, punând mâinile lui de umbră peste ochii mei oboșiți. Carpănul înfiorat de o suflare puternică, își trosnește crăcile bătrâne, fugite în lături, scuturându-și ploaia de pe frunze.

Duduia potrivește șiragurile de hurmuz, în jurul gâtului său alb și fraged.

FIUL PIERDUT



„Natura, tânjia ofilindu-și podoaba culorilor. Frunzele ruginite fluturau trist în legănarea umedă a fiorilor de toamnă. Lanurile erau de mult culese. Pământul secătuit, lâncezia în amortire, obosit par'că de sfortărea uriașă ce pusese ca să-și azvârle din pânțete rodul copt de vară. Somnul slăbea treptat membrele vlăguite ale vieții veștede.

În spre sfârșit, soarele clipea ca un ochiu bolnav...

Când m'apropii de bordeiu gădesc pe Duduia lângă carpăn. Dau s'o mângâi dar dânsa îmi fereste mâna și-și întoarce fața mânioasă. Pe mine mă jignește supărarea ei, totuși cerc s'o înbun.

Incep cu vorbe blânde:

— Ți-a greșit cu ceva bădiță-tău?

Ea tace.

— Nu te mai mulțumește pădurea?

Nici o mișcare.

Cu schimbarea timpului s'a prefăcut și Duduia mea. Sglobietatea și toanele bune, s'au stins odată cu parfumul florilor. Ajunsese posacă și respingătoare, supărându-se din te mirice. Plângea așa pe negândite și nu mă suferia

nici pe aproape. Când mă gândesc la povârnișul pe care lunecăm nesocotiți, pe mine mă cuprinde groaza.

— În cotro mergem?

Zilele mi se par ani și traiul o silnicie. Capul îmi vuește vâjiator și grijile îmi strâng inima.

Fericirea noastră dusă, oare a fost un vis amăgitor? Am viețuit bucuriile trecute, ori m'am înșelat singur că le trăesc? Ce crudă și trecătoare i-a fost iubirea, dacă s'a ofilit de cea d'întâi atingere a brumei! Dragostea noastră să moară oare odată cu iarba?

— Duduie, nu mă mai cunoști?

Ea se întoarce mai mult dela mine.

— Duduie, vrei să mă omori?

Dânsa tace cu îndărătnicie.

O mășor din ochi. — De când e grea, fața i se pătează și mijlocul și-a pierdut sprintenia. Apucăturile i-s leneșe, iar mișcările stângace. Treburile casei rămân pe loc și seninul unirei noastre se înouează mereu.

Timpul e tot mai slotos, uritul își întinde stăpânirea lui de pustiu. — De-o săptămână abia azi s'au crăpat talazurile de nouri, sub sărutarea caldă a soarelui.

— De ce ți-i dor Duduie?

— De Italia...

Murmurând apoi mai încet:

— Dar e așa de departe!...

Cuvintele ei au fost ca o isbitură de topor în moalele capului. Simțiam bine cum îmi scapă din brațe, cum îmi lunecă din mâini. — Și mi-i așa de mult legată viața de dânsa, c'ar trebui să intru în pământ, înghițit de lutul mormântului, ca să pot trăi fără dânsa. Sufletul meu s'a topit în trupul ei, amestecându-i-se în sânge, împle-

tindu-se în țesăturile ei delicate, cum s'ar țese rădăcinele fragede a unei plante gingașe în straturile priitoare ale pământului. Despărțindu-ne, aș simți ruptura dureroasă a legăturii noastre, și m'aș stinge ca planta smulsă dușmănește din locul ei.

Mi se întunecă mintea și vederea... Câte odată mă cuprinde desgustul, scârba omului ce-a făcut bine și se vede batjocorit de cei cărora le-a fost spre înălțare. Să afli că te-au măgulit, ca să te poată fura și la urmă să te vezi pus pe goană când nu mai au nevoie de tine!...

Imi vine a crede c'am fost jucărie incoștientă în mâna rece a destinului orb: Natura în deslănțuirea ei complicată, se repară singură. Omul și toate din lume, nu sunt decât șuruburi ale marelui mașini. Pentru ținerea armoniei se fac împrumuturi de forțe: — Fără să mă fi gândit vreo dată, mă trezesc în brațe cu Duduia, făptură plăpândă, menită să se stingă ca un fruct necopt. Se prinde lacom de mine și eu mă leg nebunește de dânsa. Ne iubim, trăim un vis frumos... După ce-mi sugere sufletul și puterea, se lasă greoaie ca o lipitoare hrănită. Natura triumfă și-si deslănțuie mașina reparată, în armonia alcătuirilor de forțe.

Ce-i pasă destinului orb și brutal de inima mea arsă!...

— Îți lipsește ceva aici, de sbori cu mintea prin așa depărtări?

— Multe...

— Cam ce?

— Lume... muzică... strălucire...

— Și alta?

— Mi-i dor de foșnetul mătăsii..

— Toate sunt deșertăciuni...

— După mintea te...

Ți-s așa de corupte simțurile că nu te mai mulțumesc bucuriile caste?

— Mh... Ce poți să știi tu!... Copil cules de pe drumuri!...

Mă rănise prea dușmănește și nu știam ce să-i răspund. Prind pușca în umăr și o iau rasna pe potecă ca un tehui.

Imi era sete de lumină, de orizontul larg al limpezii. Codrul, cu umbra înădușitoare a copacilor, îmi îneca răsuflarea. Trunchiurile nodoroase năvăliau parcă'n spre mine, își strângeau rândurile scorțoase în jurul meu, ca să mă prindă ca într'o obadă să-mi sdrobească oasele c'o îmbrățișare ucigașe. — Culmele dealurilor împădurite, mi se păreau afundate în seninul cerului lăsat. Bolta plutia tot mai aproape, se năruia asupra văgăunii astupând însusul ca un capac enorm... Frica singurătății îmi gonina bătăile inimii, aerul sorbit lacom îmi gâtuia beregata, mi se părea că am să mor înădușit sub sfărâmurile tăriei, strâns între trunchiurile prăvălite.

Suiam în fugă costișa ca să dau la zare, în lumina largului limpezit... Grăbiam mersul de frică năruirii, sileam pasul ca să ajung în deal până nu se astupă de-a binelea gura golului. Un moment mi s'a părut că aud pârâitura prăbușiturii de sus. Ca să mă pot scăpa de sub nămolirea dușmană ce mă amenință aș fi împrumutat aripele săltătoare a unei lăcuste.

O! îmi era sete de lumină, de încăperea limpede a orizontului lărgit.

Răzemat în pușcă îmi aștern privirile peste văi respirând cu ușurare din unda însoțită a ză-

rei. Mă bucuram ca omul scăpat din mare primejdie. Ingropându-mi vederea în depărtări albastre, rămân momâe, stâncă neclintită în ploaia argintată a razelor calde. De o parte curgea codrul moleșit, purtat de chică în rostogolirea leneșă a unui vântișor de seară; de alta povârnișul se pătă numai de niște rădiuri mai tinere și de câteva îngrămădiri răslețe de case. Sătucul Topora pătă mai în jos subsuoara dealului, stropind cu var fața pământului pălit de toamnă. — Pipăi ariea satului cu dornica mea căutătură, îl îmbii din ochi ca pe-un judecător nemilos, doar mi-ar deslega sufletul din lanțurile îndoielii. Topora îmi ascunde pe cei care mi-au dat zile. Aveam nevoie de părinții mei, mă mistuiam de dorul unui cuvânt dulce. Firul care mă lega de lume, prinsese a slăbi.

Puțină silă și eu m'ași fi prăpăstuit în înghițirea aspră a perzării. Călăuza pașilor mei șovăelnici, se depărta pe zi ce trecea de mine. Lacrăma de lumină ce-mi arunca o lițărire de strălucire în viața pustie își înstrăina raza, părându-mă în noaptea tristă a obidei. Mă simțeam tot mai singur. De un colțișor m'aș fi mai putut prinde, ca să nu mă sfarm în rostogolirea mea năprasnică.

Imi primblam plânsele mele priviri printre casele părăduite în vale, căutând a ghici locuința lor. Luminele-mi obosite, cercetau grabnic scăparea sufletului meu, răscoliau prin încrucișerile drumurilor ce tăiau subsuoara văruiță a dealului, că doar ar da peste mântuire. Imi trebuiau părinții mei, muriam de dorul unei mângâeri.

--- Bună seară, bade Bujor!

Mă întorc spăriat:

— A, tu ești Săftico, — de unde vii?

— Am fost la ogor să tai strujeni.

— Mama ți-i acasă?

— S'a întors cu tătuca mai de vreme.

Netezesc blând cosița galbenă a fetei și nu-mi pot stăpâni un oftat de ușurare. O apuc de bărbie uitându-mă galeș în ochii ei căpriei. Li răcoresc obrajii pârliti de soare, gogolind-o cu degetele mele înfiorate de tremur.

— Ce zic dânsi de mine?

— Nimica...

— Nu se iau niciodată de vorbă?

— Cum nu!...

— Și ce spun?

— Că ești bun și singur...

— Alta?

— Pe urmă plâng amândoi și vorbesc în șopot...

Nu mi-am putut opri năvala lacrimilor. Ca să-mi potolesc sbuciumul, apuc fetița de mijloc, s'o ridic până în dreptul gurei de-o sărut cu înfocare.

— Du-te în pădure și rămâi noaptea asta cu Duduia că eu am să mă las până la voi, în Topora.

— Da oare ce are să zică mama?

— Nu purta grijă, c'am să te cer eu dela dânsa.

O îndrept pe cărare ș'o pretrec din ochi, până ce n'o mai zăresc de prin frunzari.

Imi vin în minte vorbele zise odată de Duduia:

„Ce bine samănă Săftica cu tine, bre Bujorene!”...

Eram incredințat că mi-i soră.

Soarele ți stingea după sprânceana zării în-

depărtate, lumina lui slăbită, clipea înroșit ca un ochi bolnav. Fiorii reci de toamnă fluturau, prin aerul trist, frunzele ruginite.

Coboram costișa trăgănată dus ca de-o furtună. Călcam în bobote fără să privesc pe unde mi-i drumul... Mergeam la întâmplare ținând tot curmezișul clinei. N'aveam nimic hotărit în capul meu și totuși alergam ca după o chemare sfântă. Inima mi se sbătea în pept ca o biată păsărică picată în laț. — Tot sufletul îmi era o sbuciumare de valuri chinuite.

Cu sara începe și căderea ceților. Iarăși cernirea monotonă a burii dese și mărunte. Vin nopțile de foșnet, înecate în plescăiturile picăturilor pătrunzătoare.

Plânsul nesfârșit al nourilor nepăsători își începe iarăși tânguirea plictisitoare: Copacii pleoștiți de apă, împrejurmile păinjanite de păclă, cărările înglodate, împărăția urâtului și-a pustiului.

Unde-s zilele scăldate de soare, codrul trezit de sbenguirele păsărilor gălăgioase, bucuriile senine ale nopților de vară?

Luminele se aprindeau pe la case, când am intrat pe poarta satului. Roua cernită a burii sticlea prin dreptul ferestrelor dogorite de o-paițuri. În atmosfera umedă care înghițea satul se înăbușea lătratul câinilor strânși pe prispe.

Întâlnesc un băețaș ascuns în căciula lui tată-su.

— Măi țică, măi.

— Aud.

— Departe stă Manolache Bordea?

— Colea peste râpă, dela deal de orândă.

— Iți dau un gologan să mă duci acolo.

— Merg și degeaba.

Țirăitul ploii bătea văzduhul întunecat. Pi-

cioarele îmi fugeau în toate părțile. La răstimpuri bălăngăia talanca oilor de prin șuri.

Nici nu știu când am sărit pârlazul, că m'am trezit îngenunchiat sub ferestile căsuței lor. De afară vedeam umbrele moșnegilor în jurul unei meșișoare din mijlocul casei. Bat în geam și mă dau drept ușă.

— Da cine-i?

— Eu.

— Care mă rog?

— Bujor.

— Aha... dumneata ești? treci repede înlăuntru că te udă ploaia.

Bătrânii mâncau. Venirea mea îi bucurase așa de mult, că nu știau cum să înceapă vorba.

Las pușca într'un colț și mă așez pe marginea patului.

— Ia dă-te pe lângă meșișoară, că n'are să-ți fie rău. Bine că te vedem și noi odată aici!

— Ce atâta supărare? Nu-mi cere gustul...

— Ei supărare și gust!... De unde este și Dumnezeu se înfruptă, iar de gust, vine mestecând, nu te îngriji. Baba mișcată se întinde către mine și zice cu grijă:

— Săftica e în pădure.

— Am lăsat-o să ție de urît Duduii.

— Și ce vânt te-a mânat pe-aici?

— Așa ca să vă știu și eu unde stați.

Mâncam eu, dar nu simțeam gustul bucatelor. Imi petreceam ochii prin casă, îi opream apoi asupra moșnegilor și nu-mi puteam birui oftările mele sfâșietoare.

Bătrânul nu se poate stăpâni și mă întrebă dulce:

— Trebuie să ai ceva pe suflet, de ești așa de abătut, descarcă-ți inima și spune-mi durerea.

Pe mine mă podidesc lacrămile și las lingura din mână.

— Eu sunt copil cules de pe drumuri...

Dânșii purced în plâns amar.

— Și-s așa de singur în lume!...

Nu știu ce au îngăimat, că le era vocea sugrumată de bocet.

— Nu mă lăsați străin...

Moșneagul mă prinde călduros de mână plecându-și fruntea pe umărul meu. Bătrâna îmi netezește pletele și mă sărută cu iubire pe frunte.

Eu abia pot bâigui:

— Nu-i așa că-mi sunteți părinți?

Ei se privesc un moment prin lacrimi și apoi cad în brațele mele, zicându-mi că li-s fecior. Mă chemau pe nume și mă sărutau drăgăstos, umplând casa cu bocetul.

Mă regăsisem. Negurile nestrăbătute ale începutului meu, se aprindeau de-o lumină mare. Imi umpleau ochii de strălucirea asta nouă, îmbătându-mi sufletul de fericire. Fundul stâncos al prăpastiei, n'are să mă mai cuprindă în înghițirea aspră a pierzării. Mă apucasem de colțul salvator, oprindu-mă din rostogolirea năprasnică.

Am și eu păriinții mei!...

Afară ploaia mărunță și pătrunzătoare cădea pripit, bătând plescăitor în acoperișul de rogoz...

Ne-am dus pe urmă la crâșmă. Abia ne-am strecurat prin norod până la tejghea. Bătrânii erau înfloriți la față, cu toane ca la o cumătrie. Tata m'apucă de mână și arătându-mă lumii, zice în gura mare că m'a făcut de flăcău cu mama.

— Aista-i băetul de care huia lumea că l-ai lepădat de fată mare?

Intreabă un bătrân cam afumat.

Mama iar nu ș'a putut stăpâni plânsul.

Am dat de băut românilor cu vadra. Chiuiturile spărgeau podeaua. Ciocnit-am și ne-am veselit ca în vremurile bune.

Unul vine și-mi trece mâna pe după ceafă.

— Eu am flăcăit cu tată-tu.

— Să fii sănătos...

— Iaca n'a vrut pitarul să-i dee pe Maranda dar la urmă tot a luat-o Bordea.

— Și de ce se împotrivia?

— Pentrucă Manolache n'avea boerie.

— Ei și!...

— Cum: „Ei și?“ — Vezi că nu se potriveau...

Da Bordea-ii om vrednic. Trei ani de zile a muncit și-a strâns o sută de galbeni, de ș'a cumpărat postelnicia. — Numai așa s'a putut cununa cu mamucă-ta. Dacă mai întârzi ai și tu la închisoare, te năștea în zile bune și creștea la părinți...

— Așa a fost să fie!...

Dacă am văzut eu că s'au cam trecut bătrânii cu firea, îi duc acasă la odihnă. Eu pornesc voios în spre pădure...

Las în urmă satul înmormântat în negura nopții cernite de picuri și iau drumul în bobote spre zare. — Lătratul răgușit al câinilor se înăbușia în atmosfera umedă și apăsătoare. Talancele oilor se înfiorau la răstâmpuri de o clătinare ușoară.

Mă regăsisem...

Nici greul mersului, nici timpul urît nu-mi slăbiau pasul spornic. Goniam costișa cu inima ușurată de-o povară. Mi se părea că duc acasă un lucru scump, așteptat, pierdut din vremuri ui-

tate și găsit din întâmplare. Ertasem vorbele Duduii, uitasem durerile ranii ce-mi deschisese în suflet. Siliam alergarea ca să-i pot spune și ei vestea nouă. Incercam să-mi închipui bucuria dânzei, fericirea noastră. Nu mai eram străini. Li dădeam o mamă și eu îmi aflasem pe tatăl meu drag.

Prin pădure, poteca era lunecoasă rău. Mă prindeam de ramuri ca să-mi sprijin mersul. Frunzarii scuturați își plouau apa de-asupra mea. Pe umăr îmi tremura durda.

Muțenie ca-n tainițe. Numai coama codrului fășiă sgomotos, în opintirele vântului udat de bura mărunță.

Când și când trăsnea câte vr'o creangă uscată, sub brațul vânjos al vr'unui vârtej.

De departe văd lumină în bordeiu.

Miezul nopții trecuse și nu mă dumeriam de ce veghează încă Duduia mea.

Când ajung la bordeiu, mă plec în dreptul ferestrei. — Un junghi îmi străbătu inima:

Amândouă erau îmbrăcate ca de sărbătoare. Iși cârlionțaseră părul ca jupânițele, încărcându-și gâturile cu șiraguri de mărgele.

Se primblau la braț ca în saloanele celor mari, plecându-se galant una în fața celeilalte. Iși șopteau nu știu ce și se ciuguleau pe obraz. Cosițelor lor inelate le curgeau pe umere în sfredelituri de aur.

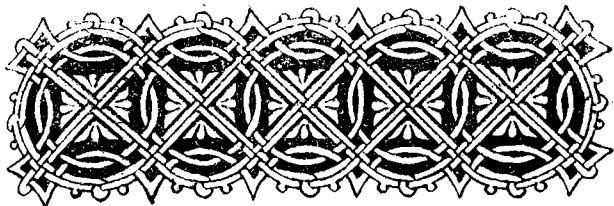
Săftica făcea totul după poruncile Duduii, asculta ca un pui de maimuță deprins la treburi în casă.

Să cred oare ce-mi spune mie gândul?

Dar pot s'o opresc încă din căderea ei înspăimântătoare...

Noaptea acea am dormit într'o căpiță de sub poala carpăului...

IMPACAREA



M'am trezit în dangătul clopotelor dela mănăstire. Sprijinindu-mă într'o mână ridic palele de fân ce mă cuprinseseră de amândouă părțile și privesc buimac în jur. Deocamdată nu puteam da cu gândul, ce căutam în vârful căpiței. Imi frec ochii nedumerit, cercând să prind rostul celor petrecute în ajun. Câteva raze ferbinți picurau de printre ramuri pe fruntea mea brobonită de nădușeală, înfiorându-mă ca o stropire de un corp. Cu încetul simt cum se limpezesc amintirile și toate întâmplările mă împresoară ca o părere de rău. Sar grăbit din fân și mă scutur netezindu-mi sumanul boțit de ploaie.

Vremea se răsbunase.

Soarele ridicat în prânz cuprindea pământul cu dragoste în tremurarea strălucirii lui înviorătoare. Bura mărunță și pătrunzătoare de ieri, îmi țărâia încă în urechi, ca o bocire mocnită ce nu se mai sfârșește. Oare ploaia din ajun, lăcrămarea aceea pripită și înecătoare, nu cumva era plânsul cerului înduișat de nenorocul dragostei mele?...

O! eu mi-am iubit așa de mult cerul, țin la seninul scânteiat al bolței ce m'acopere, cu atâta pornire, că poate și el s'o fi îndrăgostit la urmă de mine, suferind de durerile ce mă îngenunche...

Timpul e frumos, afară-i cald și bucurie, pământul tresare de înviorarea soarelui, aruncând atot puternicului, strigăte de slavă prin glăsuirea clopotelor vioaie.

Duduia!... perduta mea Duduie!...

Mi se destramă inima ca o pânză fără urzală, când dau cu mintea c'aș putea-o prăpădi. Imi fuge pământul de sub picioare, având amăgirea că mă scufund în noaptea hăului nețarmurit, la gândul că mi-ar luneca din brațe.

S'a aprins luceafărul începutului meu neguros, pentruca să se întunece zorile fericirii mele. Să fi fost un împrumut de lumină? Scump îmi plătesc atunci mulțămirea de a-mi fi cunoscut părinții mei!...

Duduia mea perdută!... Drağa mea Duduie!...

Apuc spre ușa bordeiului. Pământul umed începuse a prinde pojghiță de sbicire.

Păsările răsvrăteau pădurea cu îngânările lor felurite. Mă opresc o clipă sdrobot dinaintea ferestrei din față; mi se înmuiaseră picioarele de truda neîncrederii. Cât de puțină trăinicie în alcătuirile lumesti! Nimic nu e statornic pe pământ; așezămintele bătrâne se răstoarnă de pretutindenii.

La ce nu mă pot aștepta, când legăturile cele mai sfinte prind a-și da drumul: O dragoste crezută de nestrămutat, pentru care s'au făcut cele mai îndrăznețe înfruntări judecăților omești, se stinge la cea întâi desmierdare a desamăgirilor!...

Rămân uimit, când bag de samă că ușa bordeiului era crăpată puțin în lături. O dau de perete și pătrund înăuntru cuprins de spaimă. Inmărmuresc locului ca sugrumat:

Trântită nerușinat în curmezișul patului, Duda dormia pe spate ca după beție.

Fusta boțită și sucită pe sub dânsa, în frământarea somnului tulburat, îi desgolea pulpele. Capul îi era întors pe un obraz. Fața-i palidă înegrită de petele facerei apropiate, părea un boț de ceară murdărit, ascuns în podoaba cârlionților de aur.

Buzele îi fofoteau în strecurarea răsuflării. Printr'un colț al gurei, se prelingea o înspumare subțire.

Săftica dormia ghemuită pe cuptor.

Când mă uit la Duda și-i văd mijlocul rotunjit ca un mugure plin, mă cuprinde o milă doboritoare. După ce-i acopăr goliciunea, o clatin încet de umere.

— Dudaie...

Ea bolborosește vorbe neînțelese.

— Trezește-te Dudaie...

— Ha?...

Deschisese ochii mari privind-mă cu năucială.

— Scoală, că-i ziua mare...

— Da unde sunt eu acum?

— Unde să fii? La noi acasă...

Se ridică în podul palmei drepte și caută prin casă desmetică... Sare apoi din pat și-și pipăie părul și înbrăcămintea.

Când a început a-și veni în fire, și-și înțelege halul, să uită odată la mine lung, pățimaș, îngânând obidit:

— Ce-am făcut eu, Bujorene?

O desmerd pe sub bărbie și zic blând:

— Nimica...

Ajunsă de amărăciune, cade pe o laviță cu fața îngropată în mâini și plânge bocitor.

— Cât ești tu de bun!

I-am șters lacrimile și am dus-o de subsuori

până afară. Pasul îi era poticnit și trupul sgu-
duit de suspine. Se ținea de după grumazul meu,
repetând cu părere de rău:

— Ce ispită satanică, Doamne!...

Eu îi usuc fața și o mângâi cu vorbe bune.

Ne lăsăm la vale printre perdelele de iasomie
și lemnul Domnului. Straturile pustiite de flori,
răneau pământul în cercuri mărginite cu brazde
roase.

Numai tufele mai stufoase înverziau locul
negru și sgăriat. Floarea soarelui culeasă de rod
se învârtea într'o îmbrățișarea de araci în-
frunziți.

Stăm un moment pe loc, și ne uităm la pră-
pădenia ce ne înconjoară. Atâta prisos de par-
fum, belșugul culorilor, farmecul grădinii, totul
s'a dus odată cu vara...

N'o fi luat oare în sborul ușor și miresmele
dragostei noastre primăvăratice?

— Nu știu ce demon trăia patimele mele de
eri. El îmi da ghes în spre dorinți năvălașe năs-
când în mine poște necurate.

— Cumpenile întăresc sufletul omului...

— Prin urite încercări am trecut, ași fi căl-
cat în picioare ori ce mi s'ar fi pus de pricină.
Simțeam o voluptate ca să lovesc în gingășia
inimei tale bune.

— Eu am uitat totul.

— O de aș fi în stare să-mi șterg din minte
cele întâmplare, de mi-aș putea ușura cugetul
de mustrarea greșelelor!...

De-odată Duduia se rușe din brațele mele și
fuge la vale în spre cele două ghiveciuri cu
flori. Gavanosul cu laleaua uscată căzuse din
vârful curmăturii și zăcea sfărmat mai la o
parte.

Dânsa se pleacă și culege de jos bulgărele de

pământ în care tot se mai ținea crenguța îngrită și putrezită a răsadului gingaș.

Se uita la mine cu jale, înrourându-și ochii de lacrimi...

— Da ce descântați pe acolo?

Ne întoarcem surprinși.

Tata cu maică-mea veniseră gătiți în haine de sărbătoare, purtând în mâini lumânări mari de ceară. În mijlocul neorânduului ce ne împresura, erau ca o adiere proaspătă, trecută prin cuprinsul neprimenit al unui loc mlăștinos.

— Am venit să vă luăm la biserică, că azi e slujbă mare la mănăstire.

Eu dau repede înainte și le sărut mâna mișcat. Duduia rămăsese ca de piatră neînțelegând avântul acesta de dragoste.

— Ei sunt părinții mei, tatăl și mama mea căutată, aproape-te cu încredere de dânșii, de-acum nu mai suntem singuri în lume...

— Cum asta?

— Mi-au spus-o singuri aseară. — Ș'apoi o simțeam și eu de mai înainte...

— Ce minune!...

Mama tremură de emoțiune, întinzând mâna spre noră-sa ca după un sprijin. Duduia se apropie rece și-i dă fruntea cu stingherială.

Pe mine mă rănește purtarea ei nefiiască, dar închid buba și tac.

— S'a stins podoaba zilelor frumoase.

Și eu privesc abătut pustiul din prejur.

— Podoaba vine odată cu ducerea iernii, nu purta grijă — ia, se mai odihnește și pământul...

El nu mi-a priceput gândul și-i mai bine.

De ce le-aș turbura pacea bătrânețelor? Am să duc singur rana, până m'a răzbi durerea cu

totul. Cu toate acestea răspunsul bătrânului ascunde un sfat: Fericirea trebuie să aibă și ea păsările ei, momente de întărire, de odihnă...

Bucuriile într'una ajung monotone și în deslănțuirile lor nesfârșite perd din farmec.

Să-mi recâștig oare dragostea?

Duduia se îndepărtase cu mama către bordeiu. Eu rămân mai în urmă cu moșneagul.

— Bre, tare nu-mi place nevasta ta...

— De ce?

— Prea-i mofturoasă și înțepată.

— Ce să faci, dacă-i un copil încă!...

— Să dea Dumnezeu să se îndrepte, da n'are călcătură de femei statornică. Mai strânge și tu hățul că prea ține marginele.

Eu mă uit la bătrân și zâmbesc amărit.

— De ce n'ai luat fată din casă de gospodar, deprinsă la joc, dar și la muncă. Cu slugi de pe la curți, nu ții plug în bătătură.

Aș fi izbucnit în plâns nebun, îmi venea să-i spui totul de-a firapăr, i-aș fi arătat rătăcirea mea de neertat, dar îmi era frică că nu voi fi înțeles și dojana lui ar fi fost o pângărire a legăturilor noastre sfinte.

După ce ne-am curățit și ne-am îmbrăcat cu ce-aveam de zile mari, am pornit la mănăstire.

Soarele se întăria cu cât ridica bolta. Imprejurimile se înviorau de înfiorările calde ale razelor.

— Cum se joacă Dumnezeu cu timpul!

— Ca soarta cu traiul omului.

Răspunsul tatei mi-a umplut inima de nădejde, făcându-mă să murmur fără voie:

— Ce frumoase-s zilele senine din viață!...

Mama se ținea grăpiș de noră, ciugulind-o ca pe un puișor mai bicisnic.

— Era tot o zi frumoasă de toamnă, când

m'am întors cu pitacul postelniciei dela scaun.

Pitarul m'așteptă în cerdacul casei, înconjurat de taraful lăutarilor. Maranda sta nerăbdătoare în portiță. Picase soarele la toacă, când mi-am oprit pintenogul din goană și-am descălecat la socri. Sara ne-a fost logodna. Trei zile a ținut cheful. — Ehei, ce timpuri pe atunci!..

— Și la noi acasă se petrecea odată cu săptămânile... zice Duduia trist.

Bătrânii se uită la nevastă cu neîncredere.

— Nu zic ba, se prea poate! — La noi însă pe-atunci, se măcina altfel de făină. Pentrucă să știi d-ta, noră hăi, noi suntem de neam și curpănul vieții noastre se trage de când mintea nu mai poate ține socoteală. Bordeenji au umplut văile acestea ș'au trecut încă și mai departe prin alte locuri. Topora era în vechime sub stăpânirea neamului nostru, dăruită încă dela Ștefan-Vodă. Toată valea Rahovei se închina numelui de Bordea. Incoace, un domn grec dă stăpânirea satului în mâna unui plăcintar pripășit în țară. Străbunul acela dacă se vedea prădat de drepturi, încalcă și pleacă la domnie cu plângere. Acolo n'a fost ascultat, ci brâncit și ocărit ca unul din prostime. Bordea nu-și poate scoate ghimpele din inimă și se hotărește la răsbunare.

Nu s'a mai întors acasă, ci a rămas în pădurea mare din coasta Iașului. Ș'a făcut sălaș prin scorburi și peștere și din desișul codrului s'arunca în spre grecii boeriți, ca un biciu răsbunător. „Domnul Vasluiului“ ajunsese de groază; iar pădurea din spre răsărit loc de înfricoșare. De două ori i-a scăpat „Domnul“ teafăr din mâini, dar zilele ori cum îi erau numărate. Bordea hoția singur, împrăștiind moartea prin palicari. Trăia în umbra codrului ca un duh răsvrățitor. El era ajutorul văduvei ș'a impilatului, bucuria

orfanilor și a fetelor fără zestre; dar pentru greci și pentru boerii înrăuțâțiți, trecea ca o amenințare de neînălțurat. Trimisu-s'au poteri peste poteri, întinsu-s'au curse diavolești, dânsul însă scapă ca plătica prin ochiurile năvodului.

Capul său era pus la preț, dar nimeni nu s'ademenea pe o cale așa de primejdioasă. În vremea asta ciocoi cădeau răpuși, răscumpărând nedreptatea ce i se făcuse. Numele lui era o spaimă. La urmă tot s'a găsit un blestemat ca să-l doboare, și stejarul, cu toată trufia lui, tot se curmă de isbiturile securei. Un armean spurcat la suflet și înșelător la graiu, s'a îmbrăcat în haine trențuite de răzăș obișnuit și plângând atingător rătăcia prin codru, strigând cu sfâșiere: „Sărăcuț de sufletul meu, că rele zile petrecem noi cu stăpânii câinoși“. Bordea-l aude, vine spre el și-l ia cu vorbe de mângâere. Prefăcutul de armean îndrugă o scornitură înșelătoare, precum c'ar fi fost amăgit la judecată de un grec hrăpăret. Zicea că i-au rămas copiii muritori de foame și că dânsul n'are altă putere decât să le plângă de milă. Bordea se înduioșează și-i făgăduiește mână de ajutor. Da, ci-că inseră și timpul nu se arăta a bine. Atunci el poștește pe nedreptățit să-i dea găzduire pe noapte în pădure. Armeanul, spurcat la suflet și înșelător la graiu, se bucură de ispravă, sărutându-i mâinele cu prefăcătorie. Poposesc sub un stejar scorburos. Bordea vâra mâna printr'un cotlon și scoate din scobitura copacului un hărtan de slănină. Fiindcă el era ajuns de neodihnă, imbie pe străin s'o frigă, pân-ce va ațipi dânsul o leacă. Cea scapără și pregătește focul, dar din ochi ținea pe hot urmărindu-i cu luare aminte orice întorsătură. Când l-a auzit sforăind s'a pipăit la brâu de ș'a scos cuțitul. Pe semne că nu-l ajutau puterile să

strângă bine plăsările morței, că n'a îndrăznit să dea în voinic, și a scăpat arma din mână. În vârtea țapușă cu bucățile de slănină de-asupra jăratecului, frământându-și mintea cum ar putea abate stejarul vânjos.

Apucă cuțitul din nou și când se pregătia să isbească, Bordea tresare și deschide pleoapele. Armeanul îngălbinește înfricoșat. Văzându-se la strâmtoare și amețit de neisbândă, în incurcala aceia, prinde cu stânga țepușă plină de slănină friptă și pălește așa îndărăt peste luminile hoțului. Untura ferbinte a sfărâit în privirile vulturului temut, arzându-i ochii lui mari, săgetătorii. Mișelul fuge muerește, luând-o așa în bobote la vale; Bordea s'a apucat cu mâinele de păr și a scos un țipăt, de-a clocotit-codru într'un gemăt desnădăjduit. Incruntat, dă nebunește pe urma fugarului. Cum era însă orbit, în pornirea lui opintită, se oprește cu fruntea într'un trunchiu din cale și cade alătura năucit. A zăcut acolo leșinat până a doua zi. Odată cu zorile s'a deșteptat și el, dar acu nu se mai putea bucura de binecuvântarea soarelui darnic. Rătăcia prin pădure, bâjbâindu-și drumul cu mâinile. Orbitele în loc de scânteare, i se umpluseră cu două umflături albe. Scância ca un câine bătut, se târia cu greu printre copaci, chema îndurarea vr-unui creștin, dar bocetul lui se îneca în muțenia codrului. Duhul răsvrățitor, groaza Iașului, ajunsese un nevolnic neputincios. De la o vreme a prins a-l chinui foamea; de sete sugea roua de pe ierburi. Câte zile a orbăcăit așa, poticnind de cioate și îndurând chinurile cele mai crunte, n'ar fi putut s'o spue nici dânsul, căci i se stinsese îndrumarea timpului. O dată simte și el piatră sub picioare. Se pleacă, pipăie locul și înțelege c'a dat de șleahul mare. S'o fi bucurat

ca de o aflare dorită mult. Așezându-se ca cerșetor, așteaptă inimile bune cu mâna întinsă. Intr'un târziu aude vuet de rădvan și țingănit de clopote. Când a simțit că trăsura s'a apropiat de dânsul, îngână plângător: — „Dați pomană orbului păcătos”. In loc de milă, aude un hohot de mulțumire. — „Da rele zile ai ajuns, bre Bordeo!...” Și Domnitorul — căci el era cu rădvanul — lasă în mâna cerșetorului câte-va bucăți de aur. — „Nu-mi trebue, Dcamne, pomana ta!...” Bordea se ridică și svârle banii în spre Vodă. — „He, te ții tot dârz? — Atunci să te moi de tot...” O detunătură de pistol sbucnește în muțenia codrului și orbul se rostogolește grămadă la picioarele Domnitorului. Deatunci și pân'acum, dealului împădurit din coasta Iașului îi zice „*la Bordea*” după numele voinicului care îngrozise ciocoimea neomenoasă”.

Duduiă s'apropie de mine, strângându-mi mâna prietenos. Inaintăm tăcuți, cu inimile stinse de tristeța celor auzite.

Ne apropiasem mult de mănăstire. Clopotele sunau de leturghie.

Eu căpătam tot mai multă încredere în mine. Duduiă îmi neteza șuvițele din mers alintându-mă ca pe un copil.

— Ei vezi, noro, din ce oameni ți se trage bărbatul? Ce stai să vorbești!... Ii fi și tu din gospodari, nu zic ba, da n'are de-a face...

Ascunzând un suris șiret, Duduiă mă sărută.

— Păi, cine se pune la măsură cu Dumneavoastră!..

REVENIRI INDEPĂRTATE

.

Ivan Adam Kăştire

S



Când m'am văzut sub zidurile mănăstirii, am avut simțirea de înfiorare a omului ce s'apropie de un loc pângărit. — Câte lucruri dragi, scumpe, nu-și pierde farmecul... atragerea, după ce le-ai văzut jucării în mâinile unor oameni ce ți-s urșiți. Un cuvânt frumos, nu ți se mai pare desfătător, când l-a feștelit gura unui nemernic.

Credința mi-a înălțat sufletul de cum am prins a face cruce; m'am robit Atotputerniciei, din momentul în care i-am înțeles măreția. Inima nu mi-a șovăit nici o clipă pe drumul încercător al ispitelor. Cu toate acestea îmi întorc fața cu desgust de acest locaș sfânt, căci îl știu necinsit de închinarea niștor lepădături fără de lege. Văzându-i așa cucernici și cu apucături cuvioase, te-ai putea amăgi întru a crede că-s oameni cu frica lui Dumnezeu. Și dacă cumva ei sunt în adevăr aleșii celui de sus, eu mă lepăd cu totul de cruce și țiu îndărăptnic să fiu păgân.

Când trăiam printre călugări și le vedeam faptele, mă cuprindeau uneori furiile răsbunării. Îmi venea să-i iau voinicește de guler și să-i dau de pereți, ca pe niște ticăloși ce-ți batjocuresc căminul părintesc.

Trecem pe sub clopotniță și intrăm în ograda mănăstirii. Copilăria îmi năpustește golul sufletului ca o apă revărsată.

Iartă-mă, odorul mamei, că tare am greșit asupra ta.

Era vocea plânsă a mamei. Ne-am întors surprinși privirile înapoi. — Cu fruntea ilipită de pământ, îngenuchiată dinaintea porții, bătrâna se bocia cu sfâșiere. Nu prinsesem de veste când a rămas de noi. Mă reped grăbit înapoi, ca s'o susțin în abaterea amintirilor obiditoare.

— Aici te-a părăsit mama, când eu ași fi vrut să nu te mai deslipesc dela sân...

Săruta locul, rourându-l cu lacrămile ei ferbinti. Din genunchi se uită la mine prin painjinișul ce-i înecă ochii și tremurând în spasmul plânsului, întindea mâinele ca după o îndurare.

— Să mă ierți, dragul mamei, că nu-mi era în putere să fac alt ceva cu tine...

Am luat-o de subsuori și ne-am dat mai la o parte din cale, să facem loc românilor ce veneau la biserică. Duduia își usca ochii și obrajii cu naframa de borangic, plângând și dânsa ca un copil înduioșat.

— Lasă Marandă nu te mai sbate, că dacă o avut zile, iaca o ajuns bine, slavă domnului.

— Mamă nu te mai boci...

— Zi-mi „mamă”...

Luminându-și apele ochilor plânși, sprijină mâinele pe umerii mei, îngânând sugrumat:

— Eu sunt mama ta...

Impreunădu-și degetele sub bărbia mea, mă șoarbe înviorată din ochi, murmurând tremurător:

— Nici n'apucasem să te văd bine la față. — Sara mi-a venit de facere și fără să spui nimă-nui am trecut dealul ș'am venit la o țigancă cunoscută. Pe după miezul nopții te-am născut și în zori te-am lepădat în fașă la poarta mănăstirei. M'am întors acasă și m'am apucat de

treabă, fără să dau nimic de bănuir. Lui Manolache i-am spus târziu de tot.

Țiganca iscodea; prin dânsa știam de rostul tău. Ii dam făină și slănină afumată. — Era în puterea primăverei, când ai văzut întâi lumina...

Plânsul o podidește mai coplesitor.

— Iartă-mă, odorul mamei, că tare am greșit... și te-am lipsit de grija și mângâerea de mamă.

Pe lângă noi treceau închinătorii cu mers dămol. Prin ferestrele bisericii, străbăteau rugile somnoroase ale părinților. Fumul de tămâie așa numai ca o mirodenie irosită, ajunsese și'n ogradă.

Imi simțiam inima tot mai moleșită, picioarele mi se tăiau sub povara emoțiunii. Trecutul îmi năvălește toropitor în suflet. Eram prada unor ciudate ciocniri de sentimente. Aici mă răsvrățiam la gândul ticăloșilor de călugări, aici mă îmblânziam ca un miel la amintirea momentelor de înălțătoare reverie.

Mai nici o schimbare prin prejur. În stânga, locuința egumenului și apoi șirul chiliilor boltite. Cunoșteam toate coturile.

Mă fur cu mintea și mă văd prichindel alergând în salturi după treabă și nebunii.

În fund chelăria și grajdurile, mâncate pe dedesupt de o pivniță numai în piatră, — rece ca iarna și infrățită de-o sumedenie de hrube nesfârșite.

Biserica trufașă se ridică falnic în mijloc, dominând văile cu turlile ei sprintene. Cum mănăstirea e împrejmuită cu ziduri mari de piatră, din lăuntrul curții nu se vede decât în sus albastrul cerului. — De departe ți se pare c'ar fi un cuibar monstruos, în mijlocul căruia o pa-

jură maiastră clocește credință, adevăr și bună rânduială pentru oameni. Atâta numai că o mână învrăjbită i-a schimbat ouăle ș'a ieșit în loc erezie, patimi respingătoare și ură între credincioși...

Ridicăm scările înalte și dăm în pridvor. În-lăuntrul bisericii geme de lume. După ce trec pragul, mă întorc să mai văd portretul ctitorului, Mihail Racoviță. Fața luminată, cu trăsături distinse și strălucind de credință, păstra aceeași înfățișare mândră; de cealaltă parte a ușii se contură chipul „Doamnei” blajine.

Ne facem loc prin gloată și ne apropiem de altar. Privirile mulțimii ne călăuziau mersul.

Cântările sfinte se răsfârgeau în bolțile înalte, tremurând aerul încărcat de tămâie. Fețele tuturor erau înviorate de evlavie.

Ne stâmpărăm în scobitura strării mari.

Mă uit în trecut ca într'o carte cetită. Nici odată nu m'a sdruncinat mai mult lipsa părintelui Pamfilie. Eram deprins a ști biserica însuflețită de versul lui vibrant. Imi era dor de gestul său poruncitor, de mișcările lui stăpânite. Când întindea crucea în chip de bine-cuvântare, aveai amăgirea că îmbie lumea cu paloșul în spre războire. În ochii lui mari, negri, care-i mâncau mai toată fața, era îndemn de luptă, scăpărarea apostolică a eroilor desrobitori de popoare. Cuvântările și le vorbea cu înflăcărare, glasul său avea sfâșieri metalice, aducând cu strigătul aspru al goarnei de alarmă. Predica lui înălța sufletele, ridicându-le ușor către priveliști tinere, născând în mulțime dorința propășirii. Sguduia prostimea obosită de amortirea umilințelor ș'a neștiinței, ca s'o pregătiască întru întâmpinarea

schimbărilor ce prindeau a încolți vechile așezăminte. O, câtă încredere era în spusa lui; propovăduia redeșteptarea cu avântul unui copil crescut în minunea poveștilor.

Egumenul îl certa de multe ori, pentru abaterile lui din cărțile sfinte. Intr'un timp nu-l mai lăsa să vorbească de la el. Cât de amărit se arătă în vremea aceia. A trebuit să stăruiască prietenii lui la mitropolie ca să-i dea voie să ție înaintea cuvântărilor lumesti. În codrul întunecat al aducerilor aminte, statura lui se ridică ca un semn de răsvrătire.

Mă afund tot mai cu sete în negura trecutului. Invăluirile fumurii ale vremii mă îngroapă tot mai mult. Cu ochii minții retrăesc zile mărețe:

Era pe-nsărate. Părinții se astâmpărau prin chilii. Imprejurimele amorțiau în liniștea cumințe a amurgului. La poarta mănăstirii se oprește un rădvan. Porțile se deschid și intră vr'o patru boeri tineri, înaintea cărora egumenul s'a ploconit până la pământ. Erau floarea nobilimei noastre, oameni învățați și cu dragoste pentru norod. Părintele Panfilie își făcea rugăciunea de sară în biserică. Au întreat de el și apoi s'au retras cu toții în arhondărie. Egumenul i-a cinstit cu masă și cu băutură aleasă. După masă Panfilie i-a luat în chilie la dânsul. M'am strecurat și eu într'un colț. S'au mirat cu toții de gândul lui deșuchiat de-a se călugări. El a dat trist din cap și a zis cu pornire caldă: — „Fiecare trebuie să lucreze după pricepere și înclinare, la repararea unui colț din dărmătura noastră națională”. Și a schițat apoi în trăsături largi și grăbite planul lui de luptă: — „Poporul se îndrumază pe calea lui cea bună prin credință. An-

vonul este școala cea mai ascultată. Preotul poate face din mulțimea credincioasă ce vrea, după cum gospodina pricepută dă ori ce formă aluatului din mâinile ei". Ceilalți se înflăcărează. Se vorbiă de popor, de viitorul țării, de alegerea unui domn pământean, de lucruri ne mai visate de mintea românului batjocurit și trăit în umilință. Cuvintele lor căpătau și mai mult farmec, când mă gândiam că-s grăite de guri scumpe, gândite de capete de sus. Imi venia să fug așa în noapte prin sat să strig ca un desmetic să se scoale poporul prostit din moleșirea somnului, că Dumnezeu s'a îndurat să-l răscum-pere din iobăgie și neștiință, prin devotamentul celor mai de samă odrasle ale boierimei noastre.

— Leapădă rasa și hai cu noi. Va fi luptă crâncenă, ne trebuie energie și număr.

— Mergeți voi pe calea asta! Schimbați orânduiala veche, dați la pământ putregaiul și afumați cuprinsul bine ca să piară și adierea mucegăită a așezămintelor de tortură și de tristă amintire; treceți biruitori în spre mântuire, eu vin cu mulțimea din urmă, eu vă pregătesc turma...

Gândurile și vorbele lor se îmbrățișau cu căldură în jurul aceluiași idei: Înălțarea țaranului, întronarea lui în vechiul loc de cinste. Stârpirea ciocoismului josnic, mic la suflet și mare în pretențiuni, pentru triumful demnității neamului românesc. Să se ridice trufaș stejarul batjocurit de omide atâta vreme, să răsuflă liber acela care a dus prin întunericul vremilor pe umerii lui de uriaș nenorocit, comoara care face mândria noastră națională: limba, legea și obiceiurile. Să se înfrupte și el din mâna pământului nostru blagoslovit, pământ păstrat de el cu atâta îndărătnicie și dragoste, apărat de cotropirea străinilor cu oțelul brațelor lui înlănțuite.

— „...Care e mai mândră decât tine între toate țările semănate de Domnul pe pământ? Care alta se împodobește în zile de vară cu flori mai frumoase, cu grâne mai bogate?... Vulturul din văzduh caută la tine ca la pământul său de naștere... Pentru ce zâmbetul tău e așa de amar, mândra mea țară? — Răsbunătorul prevestit nu s'a născut oare?...“

— „...Cinge-ți coapsa, țară română...“

Frumoasele strofe din *Cântarea României* treceau din gură în gură, fiecare spune câte-o bucată înprospătându-și avântul ca la un izvor dătător de putere. Au cântat doine și balade hoțesti. S'au spus povești și glume. Am trăit o noapte de gândire și simțire curat românească. Se extaziau la scăpările minunate din versurile populare, slăviau pildele înțelepte și ascuțimea glumelor țărănești.

— Un popor care se ridică până la astfel de înălțime de frumuseți, e un popor de rasă, nobil. A-l lăsa mai mult în robia unor pitici, e să întorci rânduiala dreaptă. Cei înrăutățiți și slabi s'au folosit de somnul și blândeța leului, ca să-l încătușeze. Minciuna și tirania stăpânește azi virtutea și energia noastră națională...

— Unirea și împroprietărirea țaranului...

Unul înalt și uscățiv, cu ochii dulci la privit, cântă răzămat de horn: —

„Frunză verde de năgară,
La Focșani între hotare,
Cântă-un cuc de se omoară,
Intr'un nuc cu frunza rară:
Ș'asa cântă de duios,
De-atârn'crengile în jos“...

— Să mergi cu noi, Bogdane, să pui și tu umărul la ridicarea celor de jos. Are să fie încăerare

crâncenă; nu simți tu nevoie să-ți desmorțești brațele?

— Șarpele e moleșit de belșug. El stă întins la soarele nepăsării, să-i dăm la cap, ca să scăpăm cuprinsurile de înveninările lui otrăvitoare.

— Să dăm iureș în ciocoimea cocoțată pe nenorocirea străbunilor noștri.

— Să deslănțuim leul robit...

Era o pornire hotărîtă, o înflăcărare copleșitoare. Strânși de brațe, cu ochii aprinși de răsvrătire, păreau hotărîți la ori ce încercare.

Părintele Pamfilie își răcorește degetele nervoase, petrecându-le prin șuvițile bogate ale pletelor lui negre. Deschizându-și privirile mari, le afundă așa în depărtarea minții și oftând obosit, face un semn trist, din mână:

— Duceți-vă singuri, luptați cu încredere, Dumnezeu și dreptatea e cu voi. Eu am gândurile mele. Când veți stăpâni țara, să mă întrebați și pe mine ce-aveți de făcut. Eu sunt călugăr, legat de cruce...

În zori s'au despărțit cu inimile strânse de întristare și de emoțiune. Am rămas cu părintele Pamfilie în pragul porții, privind muți pe urma rădvanului îmbrobodit de colb. Într'un timp părintele a ridicat mâna în spre cei duși, făcând într'acolo semnul crucei. L-am zărit ochii în lacrimi.

— Știi cine-a fost?

— Cine?

— Negri, Russo, Alexandri și Cogălniceanu.

Am rămas în uimire. El s'a retras în chilia lui ș'a scris toată ziua.

Zuruitul cădelniții mă face să tresar din alintarea viselor mele îndepărtate. Duduia îmi dă dojenitor din cap.

Prin fereastra înaltă cade un val de raze luminând feeric palele de tămâie ce plutesc leneșe în aer. Lumea se plecă spășit înaintea cădelniței, făcând cruci grăbite și murmurând cuvinte din rugăciuni.

Năucit de aerul greu, îmbii pe Duduia să mai ieșim pe-afară. — Toamna târzie era caldă și încărcată de miresme.

Ziua era plină de soare și de bucurie. Fetele și băetanii chicoteau pe lângă zidurile bisericii. Copiii se dădeau taval prin iarbă. O nevastă își juca copilul în brațe, ca să-l ogoaie din plâns.

O luăm la deal de biserică și trecem printr'o crăpătură de zid în livada mănăstirii. Boarea încărcată cu miros de fructe coapte ne învio-rează. Prunele tomnatice în bătaia tare a razelor, căpătau străluciri de gogoloși de aur. O creangă îndoită de măr domnesc se lăsă obosită în jos, arătându-și belșugul roadelor mari și rotunde. Ai fi zis că-i sânul fecund al unei femei caste și poftitoare. În văzduh era o risipă de strălucire. Lumina caldă se încâlcea prin tufișurile pomilor scâlciați de brumă, aprinzând toate împrejurimile cu îngânările ei de claritate.

Ridicăm dealul prin aleia parfumată a copacilor, alinându-ne privirile în ciucurii greoi a fructelor ce atârnavă de toate părțile. Gângăniile din cuprins săltau vioaie prin aer, premărind dărnicia toamnei bogate. Bâzâitul de afară se amesteca în cântările sfinte de din vale dela biserică înălțându-se într'o rugăciune tainică către Atotputernicia celui de sus.

Printre crăcile rărite ce se îmbinau deasupra capului nostru, curgeau desmerdări de raze, ce ne mângăiau drumul cu tremurări dantelate de lumină. Prin ochiurile mai mari ce se deschideau în frunzarii ciuruiți, vedeam cerul înecat

de valurile soarelui. La răstimpuri treceau săgetări negre de păsări pripite în sborul lor liber.

După livadă începe viea. Frunzele ruginite se răriau desvăluind înghesuiala dârză a strugurilor bătute. Aerul tare de toamnă târzie, se îndulcia aici cu parfum de poamă coaptă.

Ajunși sus pe culme, poposim oleacă, întorcându-ne privirile în vale. Pădurea de ceia parte se incolăcia pe după mănăstire ca un braț protegitor. Copacii păreau liniștiți, solemni și ei în fața rugăciunii universale ce se ridică pentru cinstirea măreției din cuprins. Valea trăsniță de raze, tăcea cumișită.

Duduia își razimă capul de umărul meu, ridicându-și ochii albaștri în spre tărie. Un moment, prin paenjinișul privirilor mele, am întrezărit o încrucișare imensă de brațe de umbră, ce se înălțau spre cer într'un avânt general de mulțămire.

După zilele de tristă monotonie, cu ploaie mărunță și fiori de iarnă, înviorarea aceasta vărațică mi-a desmorțit mult sufletul meu bătut de bruma încercărilor.

— Azi e ultima sbatere a unui anotimp ce dă să moară, — cântecul lebedei.

— O să reînvie iarăși strălucirea.

— Trebuie să fie tristă iarna în muțenia codrilor noștri.

— Nimic nu-i trist, nici vesel, totul se potrivește după sufletul omului. Frumosul și fericirea sunt ascunse în noi, ce vedem afară sunt amăgiri ale ochilor. Omul, dacă e sănătos, își face rai din ori ce viață. Iarna e tot așa de variată, ne arată priveriști tot atât de răpitoare ca și ori ce alt timp. Să știm numai să prețuim zilele și bucuria ne va ține veșnic tovărășie.

— Laudă și închinare celui ce ne-a dat lumina zilei!

Netezesc cosițele Duduii, fericit s'o câștig pe zi ce trece. Un moment am crezut că-mi scapă, am avut adevărate amăgiri de perzare.

Să fi ținut mai mult tortura, mi-aș fi sărit din fire. Mă îngrozesc ș'acum de iuțala cu care luneca în spre ispita desgustului. Mă uit în spre timpul acela ca'ntr'un fund amețitor de prăpastie.

— Strugurii întârziați și fructele de toamnă își îmbină aromitor parfumurile.

— Pământul bun și darnic, alege tot ce e mai scump în țesăturile lui și dă cu mână largă no-
roadelor spre mulțumirea și bucuria lor.

— Premărire celor ce se jertfesc pentru bine.

Facem de-a lungul culmei prin vie, scaldându-ne într'una privirile în largul văii. Trecem prin tot soiul de viță. Călugării lasă totdeauna mai mult poama pe tufe, ca să facă vin bun. Bobițele parcă-s pline cu miere, galbene și mari ca niște mărgelile de ciară.

— Știu să trăiască călugării tăi, Bujorene!...

— Păcat că știu numai atâta. Hristos a murit ca să cucerească desrobirea obștii și soldații săi ș'au luat toată fericirea numai pentru dânșii. Lui i-au udat buzele cu oțet, pentruca propovăduitorii gândurilor sale să bea vinuri alese.

În vale trag clopotele de eșire din biserică. Cotim pe-o potecă la vale. Din vie dăm în livada pomilor de vară. Trunchiurile golite de frunze, se înșirau pipernicite și nodoroase. Pe jos erau rămășiți de fructe uscate. Printre crengi trecea un îndemn ușor, atingându-le trist și împrăștiind jelanie și fiori de îngropare.

În coasta zidului dinspre răsărit e rimnicul mănăstirii. Apa clară oglindește sălciiile depe mal ce-și frâng crengile plângător. Mijlocul pare un cristal mare sfărmat de potopul segetă-

rilor din soare. Printre colțurile de stâncă, așezate anume pe margini, se strecurau spărioși peștii hrăniți și leneși. Unda era străvezie și urmăream toată încrucișarea vietăților. Era acolo atâta goană pentru traiu ș'atâta farmec, că ne-am uitat de toate, rămânând tăcuți în fața apei clare. În fund, la coada rîmnicului, prin păpuriște, se întindea o velință verde de mătreață în care săltau câte-va broaște.

— Să vezi tu ce frumos am să prefac eu poiana noastră. Voiu săpa un rîmnic, am să-mi plantez toate minunile, ca să pregătesc un adevărat rai pentru Duduia mea, pentru îngerul meu...

— Ce viață binecuvântată!...

Duduia m'a sărutat prelung pe frunte, eu i-am sărutat mânușitele calde și moi ș'apoi am plecat de subsuori.

Lumea se prefira dămol pe sub clopotniță, pășind încet în îngânarea armonioasă a clopotelor. Părinții ne așteptau îngrijați mai la o parte.

— Credeam că v'am perdut...

— Nu scăpați așa ușor de noi. Am colindat cu Duduia prin grădina mănăstirii, am vrut să mai rătăcesc pe-acolo pe unde mi-i irosită copilăria mea întunecată.

Clopotele împrăștiu în cuprins valuri de slavă. Soarele râdea în spre pământ, plouând lumină caldă. Golul era curat, înecat în strălucire și seninătate.

PARINTELE PAMFILIE





„Duduia-i dusă la mamă-mea. A fost luată de dimineață de către Săftica, ca să-și treacă ziua la părinți. Mă simt așa de singur, atât de stingher când nu-i dânsa lângă mine!

Vremea-i posomorită, timp închis, umed și greu, o vreme de toamnă pe sfârșite. Bate vânt și-i numai o ceață toată zarea. Copacii sunt goi și câmpurile toate culesc. E ceva trist, neînțeles în tot cuprinsul. Carpănul meu ș'a sărăcit cu totul podoaba crengilor lui curse în flenduri umbritoare. Acum își încurcă numai scheletul crăcilor sale seci, sbătându-se ciolănos în năvala vântului rece.

Timpul acesta abătut, îmi aduce aminte de sfârșitul învățătorului meu Pamfilie. Nu pot să mai țin imboldului de a-i povesti întâmplarea. Pesemne că un blestăm, sau vrerea soartei dușmănoase, a căutat să ni-l iee din lume, ca să nu se izbăviască așa de curând mântuirea neamului nostru. — Ei, câte schimbări nu mor, odată cu stingerea unui om de voință. Viața e așa de șubredă, ține așa de slab de noi că te lasă în drum când nu te aștepți. Am avut totdeauna o dureroasă simțire la stingerea unui prunc. Cine știe ce pierdem în el!... Și oamenii mari, acei cari au hotărît de rostul lumii sunt așa de puțini, că-i numeri pe degete. Ce n'ar fi înghițit pământul cu

ei, dacă un joc întâmplător al soartei, i-ar fi secerat înainte de a-și aduce la îndeplinire voința lor. Ce-am rămânea noi fără un Ștefan, ce-ar fi Franța fără Napoleon! — Eu am încredințarea că bunul și marele meu Pamfilie ar fi fost un erou al timpului nostru. Cum s'ar fi manifestat nu știu, dar cred c'ar fi ajuns mare, slăvit.

A trebuit să-i iasă în drum o femeie!

Era vreme de toamnă, tristă și rece ca acum. Ce-i vine că mă ia așa pe'nșărate și eșim prin sat, — făceam noi adesea primblări de acestea.

Vântul se juca cu rantiile noastre, împrăștiind prin aer bobi de ploaie. Desmerdarea rece îmi făcea bine, după o zi de obositoare luptă cu hrisoavele și cu citirea rugăciunelor.

Dela o cotitură de drum, auzim un drăngănit vioiu de cobză și-un glas aspru de femeie ce întona un cântec de lume. Părintelui i-a plăcut bărbăția și stăpânirea cu care cânta necunoscuta, mă trage după el de mânecă și coborim în spre dărmătura de unde venia viersul.

Țiganul cu barba căruntă și creață, sta îndoit pe cobză ș'o bătea barbar în strune. Fata lui, mlădioasă și murdară, își proptise mâna în șoldul drept și deschizând ochii mari și înflăcărați, strigă mai mult decât cânta:

„De m'ai pune p'un cărbune,
Ibovnicul nu ți-aș spune“...

Jos mai în fund, sta trântit un băetan slab și melancolic, cu fața smeadă și cu ochii obosiți și triști. Era o nepotrivire ciudată. De-o parte belșug de sănătate, aprindere și dor de viață, pornire sălbatecă, iar de alta un rest stors de

zile prinse într-un corp șubred, gata să se topiască de pe picioare.

Țiganii n'au prins de veste, că-i privim. Adânciți în mrejele răpitoare ale cântecului, stăteau cu ochii perduți în amăgirea închipuirilor pline de armonie și cântări îndepărtate.

— Uită-te la ochii ei, ce ochi mari, ce aprindere feciorelnică, ochi luminoși, mari, ca ochii de bou...

— *Junona cu ochii de bou.*

Am îngânat încet. M'am dus cu mintea la Homer. A trebuit să fie orb, ca în întunericul orbitelor lui să găsească ochii cei mai frumoși...

Intrăm înlăuntru.

— Sărutăm dreapta, părințale.

— Zi-i înainte Ghiorghită, că zici sănătos, bine...

Tânărul ofilit să ridică într-un genunchi și mormăind mâniat s'apropie de poala fetei așa șovâlcăind, — că era c'un picior uscat, — privind înciudat la noi.

— Zi Ilinco, că părintele are să ne cinstiască. Fata s'a înroșit ușor, luminându-și oleacă obraji ei arși.

Țiganul își îngropă degetele în strunele cobzei și prinde-a o gădilă de subsuori. Fata-și ridică pala de păr negru ce-i dă în ochi și privind pe furiș la părintele Pamfilie, zice întărtat:

Leleo nu te legăna,
Că scurteica nu-i a ta;
Nici scurteica, nici rochița,
Numai ochii și gurița...

Tânărul măriia ciudos, purtându-și luminele ochilor lui stinși, când la fată, când la părintele.

— Taci mă, nu te îndrăci, că-ți dau în cap.

Milogul se cumițește, înfrânându-se într'un colț.

— De când mi-am logodit fata cu dânsul, ar ține-o ascunsă, să n'o mai vadă nici soarele.

— Ce vrei, dragoste!

Părintele jicnit de temerile milogului, plătește țiganului și pleacă pripit, ca dela o ispită, îngânând tot drumul:

— Ce ochi mari, ochi luminoși, feciorelnici mari ca ochii de bou...

La culcare s'a despărțit de mine îngândurat, nu mi-a zis nici o vorbă, nici n'a mai întârziat ca de obicei ca să-mi dea sfaturi, să ne mai îmbroșăm gândurile. Eu am citit până târziu din Iliada.

A doua zi părintele Pamfilie era de rând la slujbă. Călugării ceilalți se împărțiseră după treabă. Dimineața era tot umedă, vânt tomatic și cerul posomorit. Mai târziu dau prin biserică. Înlauntru muțenie. Am rămas mirat că n'aud glasul părintelui. Intru îngrijat în altar. Părintele Pamfilie sta pitit după masa sfântă ținând strâns la piept crucea mare. A tresărit când a auzit pași. La vederea mea lasă crucea și deschizând ochii întrebători, mă trage sperios la o parte:

— Ai văzut-o?

— Pe cine?

— Pe dânsa.

— Care?

— Ilinca, țiganca cu ochii luminoși cu scânteri de sălbatecă, Ilinca cu ochii feciorelnici, mari ca ochii de bou.

— Unde-i?

Mă ia înspre ușa mare și dând perdeaua la o parte, arată în spre strana mică.

— O vezi? — stă ingenunchiată acolo în ungher, cu ochii plecați la pământ și cu părul căzut în lumină.

În umbra stranei văd un trup sărăcăcios, îngrămădit ca pentru închinare.

— Ce caută aici, n'am văzut-o niciodată la biserică, o trimite necuratul ca să mă ispitească cu ochii ei, — o ce ochi inflăcărați!...

— Cine știe ce are de ispășit, nu te mai uita la toate nimicurile.

— Ea a simțit că m'a învins. N'am dormit toată noaptea, o aveam în orbitele mele, nu puteam să mă scap de înfățișarea poftitoare a trupului ei mlădios. Imi spărgea privirile cu sânii ei tari și murdari, se îndesă în închipuirea mea, mă înădușiă cu aplecările ei inferbântate. — Ai văzut cum se proptiă cu mâna în șold și cântă cu întonări barbare, aprinzându-și ochii mari, feciorelnici. Uite așa se întăpeniă cu nerușinare dinaintea închipuirilor mele bolnave, conturându-și formele fragede cu cârpele hainelor ei sfășiate. Dela un timp cădea murdăria îmbrăcămintelor de pe dânsa, ș'atunci se apropia îndrăzneț de mine, strâmbându-și mădularele ciudat, desgolindu-și taina tuturor încheeturilor. — O, ochii ei înfocați, i-ai văzut ochii luminoși, mari ca ochii de bou? Și pala neagră a părului ce-i cădea în privire!...

Se uitase vorbind. O spiona prin deschizătura perdelei, urmărind-o cu pornire. Nu-l mai cunoșteam. Sunt incredințat că n'a fost lucru curat.

— Părinte suntem în altar...

— Ha? — Citeam în strană, muncit de amintirea ei chinuitoare. Când am văzut-o în prag, desculță și cu părul căzut pe ochi, mi s'a părut că e o continuare a viselor mele necurate. Am fugit în altar înfricoșat, de-am îmbrățișat cru-

cea. Dar nu e amăgire, e dânsa, nu-i așa? Uite-o, ține privirile în pământ! — Dar ce cauți aici? Ce vrea să facă din mine?

— Taci părinte, că poate să vie cineva.

Își duce mâna obosit la frunte și-și netezește părul.

— Ce nebunie!...

— Se poate să te îngenunche o muere? — Ești bărbat ș'apoi și călugăr.

— Da, dar ochii ei...

— Ce sunt niște ochi, pe lângă voința unui om tare, stăpân pe carnea lui.

— Ai dreptate.

Lasă perdeaua și iese din altar pe ușa mică. Dau după el. Merge drept la țigancă și se oprește răsând.

— Ce ai de ispășit, Ilinco?

— Știu eu!

— Ce cauți aici?

— Am venit și eu așa.

— Ai dormit bine astănoapte?

— Nu.

Părintele Pamfilie se întoarce speriat în spre mine.

— Ai auzit?

A eșit din biserică ca o furtună, alergând nebun în spre chilie. Eu rămân prostit. Țigancă oftează și dă pe ușă să se ducă. Nu pricepeam nimic. Es și eu pe urmă. Din pragul porții, Ilinca privește în spre chilii, ridicându-și neluător în seamă părul negru ce-i da în ochi. Minunea mea a fost c'am văzut pe părintele Pamfilie în pragul chiliei privind pe urma ispititoarei fete.

— Ce zici Bujorene?

— Știu eu!...

— Noi suntem un popor melancolic, înclinat în spre viața molatică, o rasă obosită, cu mișcări leneșe și porniri încete.

Eu mai ales, cu tot avântul ce-mi impun, am nevoie de un suflet înfierbântat, de-o natură barbară care să mă stăpânească. Alături de femeia aceasta simt c'ași face lucruri îndrăznețe, ea îmi împrumută curajul sălbatec, împlinindu-mi natura mea. — Ți-aduci aminte ce întonări hotărâte avea în voce?

— Ciudată apropiere!...

— Întâi credeam într'o uneltire a destinului învrăjbit, acum sunt liniștit, înțeleg taina apropierii mele. Dânsa e a doua parte a sufletului meu. Singur m'ași deda la reflexiuni amare, la blesteme fără folos, la înjghebări de planuri sterpe, fără să am puterea de-a intra fățiș în luptă. Nu vezi de altfel că mai toată viața noastră e povestea asta monotonă. Bociri pline de durere și continuă răbdare, un moment măcar de revoltă hotărâtă. De aceea străinii îndrăzneți și fără scrupule ne-au dominat cu obrăznicia lor și noi cu toată superioritatea am suferit, mulțumindu-ne să plângem sau să facem glume pe socoteala lor. În momentul acesta m'am hotărât la un pas nou. Voiu lepăda rantia călugăriei, mă însor cu dânsa și dau luptă crâncenă alcătuirii noastre de acum. Ai să vezi ce lucruri mari vom face! Am să trag în partea mea poporul de jos, îl voi lumina asupra minunilor ce poate face cu voința și cu îndrăzneala, ș'ai să vezi c'are să fie bine!...

— Să te-audă Dumnezeu!...

— Am să mă duc cu prietini mei dela Iași, le voi da ajutor la marea bătaie, îndemnându-i la o încăerare crâncenă. Ciocoismul de azi caută să strivească orice mișcare românească. — Tu să vii cu noi...

— Dacă veți avea nevoie și de ajutorul unui slăbănog ca mine!...

— Tu ești fire țărănească, curat la inimă și neofilit încă sufletește.

— Voi merge unde-ți hotări și fac ori ce-ți porunci.

— E bine să vrei așa hotărît, să ții fruntea sus, cum țineau străbunii noștri steagurile la bătălie. Odată eram și noi bărbați. Străinii s'au năpustit asupra noastră, ne-au luat moșia hoștește, ne-au umilit cu trufia lor neghioabă, pe popor l-au degenerat cu hrană proastă și cu înngenunchieri neomenease. Și așa am ajuns cu timpul de tresărim și de umbra noastră. Unde s'a arătat câte-o personalitate mai deosebită, s'au aruncat cu cruzime asupra ei, de-au nimicit-o, ca să piară din popor sămânța independenței individuale. Trebuie să urmezi convoiul de robi, să-ți înmlădii șalele în fața biciului veneticului, dacă vrei să nu te sdrobești în mașina noastră infernală.

— Ne trebuie luptă.

— Luptă îndărătnică, ca să ne desmorțim mădularile înțepenite pe carnele plugului stăpânilor noștri.

— Vreau o viață de jertfă.

— La îngâmfarea străinilor să răspundem cu dârjenie. Nu vezi cum din pleava venită, s'a ridicat o lume înfumurată, care ne vorbește de noblețe și de familie, nouă, fiilor acestui pământ, nouă, cari ne legăm ființa de un șir de generațiuni ce au plămădit țarinele cu sângele lor, pentru ca să ni le apere de cotropire.

— Vorbești ca din cartea minunilor.

— Printre noi se va găsi un răzbunător, să-l înconjurăm, ca să ducă lupta la capăt bun. N'au zis oare cărturarii noștrii: „Domnul părinților voștrii se va îndura de lacrămile slugilor sale și va ridica dintre voi pe cineva, carele va așeza

iarăși pe urmașii voștri în volnicia și puterea de mai înainte"...

Noaptele dormiam neliniștit, mă munceau doruri de răsvrătire, săriam prin somn, amăgindu-mă c'aud goarna de alarmă. Părintele Pamfilie îmi arăta lucruri grozave, avea o putere de-a descoase nevoile și de-a desvăli rănile noastre sociale cu adevărat uimitoare. Acolo unde cineva trecea nebăgător de samă, el găsea lipsuri și dureri sfâșietoare.

Iarna a trecut în reverii și-n alcătuiri de planuri pentru viitor. Părintele se duce rar pe la țigani, căci era ținut cam de scurt. Venea de acolo totdeauna vesel și înviorat de speranțe. Ingâna încet cântecele zise de Ilinca, vorbind cu ardoare de dânsa, de apucăturile ei slobode și vioaie. Se pusese la cale cu tată-su, ea primise cu o adevărată nebunie de entusiasm, rămânând ca în primăvară să părăsească văile și să se întoarcă la moșia lui de lângă Piatra. Rugăciunile și biserica erau lăsate baltă. El nu vedea înainte decât lumina viitorului său de luptă și devotament.

Odată ne-am strecurat pe furiș sara și am ieșit în sat. Troenele erau tot mari, cu toate că iarna da pe sfârșite. Se întâmplase o noapte neagră de tot. Treceam pe lângă sătenii ce se duceau la crâșmă ca niște năluci gonite. De departe auzim dela țigani zăngănit de cobză, un zăngănit înădușit între pereții casei și'n apăsarea întunecată a nopții. Ajunși sub streșina bordeiului, ne ițim încet pe fereastră. Focul din mijlocul odăii, își îneca scânteerea în negura ungh-

rilor. La lumina jăratecului se vedea chipul negru al moșneagului cu barba căruntă și creață, aplecat îndărătnic pe cobză și zdrăngănind de sbârnâiau strunele. Mai la o parte, pe așternutul de paie, Ilinca sta întinsă cu fața în sus, sprijinindu-și ceafa în îmbrățișarea mâinilor încleștate. Focul slab arunca la răstimpuri înviorări strălucitoare de vălvătaie, luminându-i fața stăpânită de gânduri. Bătaia zăngănită a cobzei, părea că n'ajunge până la urechile ei fermecate de muzica tainică a visurilor îndepărtate.

— Nu ți se pare un grup de oameni primitivi, îndosiți sub streșina frântă a unui stejar trăsnet, dați uitărei de griji și de dureri? Ilinca face acum un vis barbar, un vis de dragoste aprinsă, o dragoste sălbatecă prin ascunzăturile peșterilor și prin desişul trunchiurilor bătrâni. — Am să am amăgirea că sunt un faun care a prins în scorbura unui copac o nimfă adormită...

— Arătarea e cu adevărat rustică.

Țiganul păleşte odată întărtat în strune.

— Ne fa, la ce dracu gândești, scoală și pregătește-mi patul.

Ilinca rămâne surdă, înțepenită așa pe spate, cu ceafa sprijinită în încleștarea mâinilor ei îmbrățișate.

— Ce zici, să cred eu că dânsa gândește acum la mine?

— Mai știi!

— Ori cum ea mă vrea, mi-a spus-o curat, ș'apoi ce-ar avea să-mi taie calea veșnic?

Focul se topiă tot mai mult, licăririle îi erau slabe, întunericul din casă înghițiă tot mai mult lumina, ascunzând în umbră chipurile celor din jur. Țiganul lăsase cobza la o parte și căzuse și el în adormirea dulce a vr'unui vis ascuns.

— Hai la mănăstire.

— Nu le spui nimic?

— Mă mulțumesc c'am văzut-o.

Când să plecăm, zărim în dosul gardului un trup ghemuit ce pentru pândă.

— Cine-i acolo? strigă părintele surprins.

Am auzit numai un mormăit inciudat și umbra se afundă schiopătând în întuneric.

— Nevolnicul cela îmi numără pașii. Se ține de mine ca un blestem afurisit. De când nu-l mai primește Ilinca, nu se mai aude bătând cu ciocanul în bordeiul lui. Se târăște zi și noapte în jurul ei, prostit de dragoste, mârâind numai, ca un urs bolnav.

— Ar fi curată bătae de joc a soartei, să se lege ruina asta de viață, cu o fată așa frumoasă și aprinsă.

Părintelui i-a părut bine de vorbele mele și face cu vocea plină de fericire și avânt.

— Ea trebuie să nască voinici, flăcăi răsvrătiți ca și sângele ei înfocat, nu betegi de îngroșat rândurile cerșitorilor.

Alergam pripiti pe huduțile întortochiate, mânați de lătratul câinilor. Întunericul era greu, apăsător. Numai zăpada mai lumina oleacă lungul drumului, călăuzindu-ne mersul. Ici coala negura nopții se înmugura cu câte-o licărire slabă de pe la case. Lumea se liniștise, rar de întâlneau câte vr'o umbră de om, mătăhăind șovăelnic prin întuneric.

Cu primăvara, Ilinca a început a bate des pragul bisericei. Venea de se așeză spășită într'un colț ș'asculta rugile, cuminte, cu ochii plecați la pământ. Adeseaori o zăriam dând târcoale zidurilor mănăstirii și spionând prin crăpăturile porței. Părintele Pamfilie era fericit.

trăia ca'n vis, nu-mi vorbea decât de dragostea lui și de ochii mari a Ilincăi.

Acasă la dânsa nu se mai putea duce din pricina șchiopului, nu era chip să nu se împedice de dânsul. Il înconjură, ca să nu facă vuet în sat și să-și feștească numele. Nu schimbau vorbe decât din treacăt și se mulțumiau să se vadă. Ilinca din față vioae și cu aprindere în priviri, ajunsese abătută și îngândurată, o rodea în suflet îndoiala amară a nestatorniciei omenești.

— Părinte, mi-ai încurcat mintea și mi-ai otrăvit sufletul, amețesc când mă uit în josul cliinei pe care am apucat.

Așa i-a zis ea odată la o slujbă.

— Să fi văzut ce lumini orbitoare se jucau în ochii ei feciorelnici, înecați în lacrimi...

Părintele îmi vorbea ca de-o minune de întâmplarea aceasta atingătoare.

— Ar fi liniștit mânia iadului, cu privirea ei imblânzită de durere...

Prin mănăstire începuse a se vorbi de dragostea asta. Călugării se uitau lung la Ilinca, când o vedeau nelipsită dela slujbă. Părintele Pamfilie înfruntă glumele și pildurile cu seninătate.

Durerea mare a început de când a ajuns vestea la urechile egumenului. Întâi a fost zile de muștrări umiltoare și înfrânări crude. Pe urmă a dat poruncă să nu mai lese pe Ilinca în biserică. Viața părintelui s'a întunecat ca o noapte posomorită. Trecea prin mănăstire ca o umbră de mort. Vorbea rar și suspină adesea. Părintele nu mai avea voie să iasă în sat, i se tăiasă rândul la slujbă, ca nevrednic de a se apropia de cele sfinte.

— Vezi cine-s cei nemernici? — Dragostea cinstită pentru dânsii e păcat de neertat și

viața lor murdărită de cele mai revoltătoare împărecheri, e cristal de ținut darurile sfinte...

Se înstrăina din ce în ce de lume, afundându-se în singurătatea visărilor. Mânca numai ca să se ție pe picioare. Eu sufeream grozav de lipsa tovarășiei lui înălțătoare. Se îndoia de toate, era neîncrezător și cu mine.

— Părinte, să mă duc s'o văd ce face, să-i spun o vorbă bună dela sfinția-ta, să-ți aduc și matala știre dela dânsa...

— Nu...

— De ce mă lași în dezordinea singurătății mele, de ce te depărtezi de mine?

El a zâmbit trist și mi-a pus mâna blajin în creștet.

— Tu ești copil curat la suflet. ~

Trecându-i apoi pripit o înrourare pe față, zice cu răceală.

— A fost așa... o nebunie trecătoare, un vis urit, ispititor. Acum sunt senin, trăesc în credință nepătată și în gânduri creștinești...

S'a închis în chilia lui fără să mă privească măcar. Mă munceam să-mi amintesc purtările mele față de el, ca să văd ce l-a făcut să aibă prepusuri nedemne față de mine.

Primăvara se îmbracă tot mai mult în splendoare și farmec. Pământul descortit asvârlea prisos de frumuseți ș'o risipă nesocotită de parfum și minuni.

Intr'un zori de ziuă, vine portarul de mă scoală înainte de vreme. Am avut o presimțire neînțeleasă, ceva pustiitor în suflet, mai ales c'am dus o noapte neliniștită, un somn muncit, tulburat.

— Vă chiamă un țigan necunoscut...

Bătrânul călugăr avea ochii cârpiți de somn.

— Nu l-ai mai văzut? întreb eu neliniștit.

Eram în prada celor mai ciudate prepusuri. Un singur gând aveam hotărît, că nu-i lucru curat la mijloc.

— N'am mai băgat de samă cine-i.

Alerg la poartă.

Mi-a părut rău că n'am dat și pe la geamul părintelui Pamfilie. Imi deschide călugărul, intrând toropit de somn în cameră.

Afară nu văd nimica. Rotesc eu ochii, sorbind din aerul proaspăt de primăvară plină, dar nu zăresc nimic. Fac un pas înainte, când de după un picior de piatră ce sprijinea zidurile iese schiopul întâlnit la Ilinca. Mi-a trecut prin inimă ca o săgetare de foc. Nevolnicul tremura ca varga, căutând înfricoșat în jurul lui.

— Hai c'am făcut moarte de om.

Abia mi-am stăpânit pornirea ca să nu-l prind de gât. Țipătul mi l-am gătuît în beregată. Țiganul era galben ca turta de ceară și lăcrăma pocăit de mi-a slăbit mânia.

— Ce-ai făcut, păcătosule?...

— Dumnezeu pe semne c'a vrut așa...!

Și pornește șolticăind pe drumul din spre pădure. Mergeam ca un zăpăcit în jurul zidului neputând să-mi lipesc mintea pe nici un gând. În capul meu era o încăerare de presupusuri, fără ca o idee să-și aleagă un contur hotărît.

Pluteam așa ca pe-o apă învălmășită, purtat de toate valurile temute, dat de toate fundurile îmbulzelii de talazuri, fără să m'afund cu totul într'o înghițitură potolitoare. Schiopul fugea năuc înainte, călăuzindu-mă în spre deznodământul fatal. Și era atâta tinereță în cuprins, dimineața era așa de dulce, atât de prietenoasă! Pretutindeni verdeață crudă și cântări de pasări

Lumina slabă, cenușie se înviora tot mai mult de apropierea soarelui aprins. Cu cât înaintam spre pădure, cu atât cântecul zguduitor al potopului de pasări, tresărea liniștea solemnă a codrului. Poalele verzi se pătau de nenumăratele flori, ce îmbălsămau aerul primăvăratec. Cum de natura putea să-și îmbrace înfățișarea cu atâta seninătate, când ascundea în sânul său întâmplarea cea mai fioroasă, sfârșitul celor mai alese podoabe ale sale!...

Codrul ne ascunsese de mult între stejarii lui neadormiți; ridicam costișa gâfâind, ținând tot malul unei surpături adânci. Țiganul cu tot bețeșugul, mergea ca dus de iele, făcându-mi din când în când semn din mână să viu după dânsul.

Nu simțeam pământul sub picioare, împrejurimile năluceau pe dinaintea ochilor ca îmbrăcate în păinjiniș. Intrezăream numai golul ce se făcea în juru-mi, mă fura răpuitor prăpastia ce se lărgea în sufletul meu secăt de presimțiri negre. Intr'o adâncătură țiganul cade grămadă. De pe dâmb îmi îngrozesc ochii de arătarea cea mai dureroasă. În poalele negre ale părintelui Pamfilie era împrăștiată titva Ilicăi. Zăceau amândoi risipiți pe iarba tânără, amorțiți pe vecie. Un moment mi-au înghețat lacrimile în orbite. Am rămas stană de piatră. Picioarele mi s'au curmat pe urmă dela glesne ș'am lunecat pe brânci lângă dulcele meu învățător. Țiganul îmbrățișază picioarele Ilicăi. Am plâns mult, un plâns copleșitor ce te vlăguește până la moarte. Prin capul meu vânzolit de vânturile nebuniei, nu se oploșia nici o hotărîre pentru moment.

— Știi tu ce ai făcut, ticălosule?

— Așa a fost scris...

— I-ai ucis pe dânsii și te-ai prăpădit și tu.

— Eu!... oricum, eu tot prăpădit eram. S'o sfârșim cu ei, că se ridică ziua mare.

— Cum?

— Să închidem părințele cartea aici. E bine să nu se știe de păcat, că le feștelim amintirea — să-i îngropăm bine în malul râpei și să spălăm orice presupus de pe urma lor.

Țiganul avea dreptate, m'am înfrânat ca să-l amestec și pe el cu pământul și m'am supus lui la treabă.

Cât ai clipi s'a asvârlit în râpă ș'a prins a răscoli într'un cot pământul cu ciocanul lui însângerat. Stârvul acela care-ți făcea milă de prăpădit ce era, purta pământul cu înlesnirea unui voinic. M'am coborât și eu la treabă. Sgârieam groapa c'un colț de piatră.

— Ce nenorocire pe lume!

— Ia un păcat ca toate, părinte, se joacă cu noi Dumnezeu după cum vrea. El ar fi putut să-mi scoată din inimă ghimpele ș'ași fi rămas curat.

Plămădiam pământul cu lacrămile noastre. Cine ar mai fi crezut s'ajung să sap mormântul aceluia pentru care m'ași fi îngropat de viu!

— Că dacă nu-mi eșia părintele'n drum, eu trăiam cu Ilinca.

— Blăstăm pe capul tău, nemernicule!

— Ei voiau să fugă, să fie mulțumiți amândoi, am simțit de cu sară. Când au pornit-o noaptea, eu m'am luat cu ciocanul după dânșii. Intâi nu mă gândiam la păcat, voiam s'o mai petrec așa din ochi, că mi-a fost dragă, urita, mai mult decât zilele. Dar ei se sărutau pe drum și pe mine m'a întăratat asta de mi-a întunecat mințile. Lunecam după ei ca un șarpe flămând. Aici în curmătură s'au pus la odihnă. Când dânșii se învăluiau cu îmbrățișatul, eu mi-am dat drumul în capul lor ca un uliu pe cloșca cu pui, ș'am lovit nebunește cu ciocanul...

— Om spurcat...

— Nu-i așa, părințele, — cum e partea creștinului...

Nevolnicul s'agață de rădăcini și suie malul râpei. A trântit de sus trupurile, curățând din iarbă sfărmăturile de titvă.

Mă împietrisem în fața atâtor lucruri feroase. Am dat țărână peste trupuri, țiganul a mai cărat niște dărmătură uscată ș'a asamuit locul de nici gândeați că înghițise o lume de frumusețe și de minte.

Când am înțeles că mi-i pierdut dascălul, că am rămas singur în lume, mi-a căzut pe ochi un vâl de amețală am îngenunchiat năucit lângă mormânt. Intr'un timp m'am trezit din leșin și tresărind la amintirea celor petrecute, mă furizez din râpă ș'o iau la vale speriat. De pe mal am văzut cum șchiopul cără apă cu căciula și spală locul de sânge.

M'am văzut așa de slab, așa de fricos, pe lângă durerea stăpânită a țiganului.

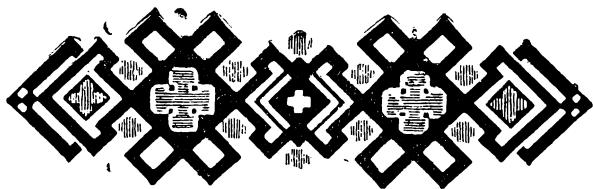
Am pornit-o la vale ca gonit de biciul morții. Tremuram ca de friguri și mergeam în bobote fără să mă gândesc ce voi face.

Dela poalele codrului am zărit mănăstirea. Mi s'a strecurat în suflet un desgust ucigător la vederea zidurilor aspre și mi-am întors fața ca dela o rușine.

Rămân nedumerit, înfipt locului. Incotro? Aș fi intrat mai curând în ocnă, decât să mă mai întorc la mănăstire. Acolo mi-aș fi amintit veșnic de tovarășul bun al sufletului meu. M'aș fi văzut singur într'o lume de viclenie și perzare. M'a copleșit o durere neînțeleasă, așa un dor de ducă, să mă prăpădesc în lume cu dragostea mea.

Ș'atunci m'am dus la Vaslui de-am intrat fecior în casă..."

PRIN NINSOARE



„Când deschid ochii, geamul alb de ninsoare, o ninsoare mărunță, nisipoasă ca cernută prin sită deasă. Bordeiul călduț se umpluse de lumină cuminte, molatecă. — Zorile se îngâneau cu zăpada, înblânzindu-și tăria revărsatului strălucitor, în alintarea pripită a ninsorei.

Ne sculam cu iarnă. Am avut un tremur de o sguuitoare înfiorare la vederea omătului. Mă ridic încet într'un cot și plecându-mă în spre fereastră, caut să privesc prin desişul încurcat ce se cernea din înălțime. Vederea se înecă în popotul alb ce copleşise împrejurimile, fără să deosebiască nimic din încâlceala păjinişului de fulgi nisipoşi.

Duduia dormea adânc, c'un obraz adâncit în pernă, toropită și dânsa par'că de amortirea în care se cufundase natura. Fața ei de femeie înaintea facerii își da drumul obosită de pe sub ochi, pătându-se pe alocurea. Mătasa galbenă a părului se resfira pe pernă ca un val suflat de aur topit. Respira lin clătinându-și sânul ca un strugure copt, tremurat sub frunze.

În odae liniște dulce, ațâțată numai de ninsoarea aspră ce se cernea în geamuri. Lumina se deschidea tot mai mult, albind molatec încăpearea pașnică. M'am dat binișor din pat de-am făcut focul. Era o beție de simțiri noi. Schimbarea timpului îmi umpluse trupul de tineretă și de

pornire către viață. Monotonia împovărătoare a zilelor târzii de toamnă, se vrâsta cu priveliști străine, inviorătoare.

Focul își trosneă mădularea în stingerea învăpăiată a flăcărilor. De-afară nu se auzia de cât măcinarea nisipoasă a fulgilor pripiți. Vremea era astâmpărată și codrul blând. Ochiurile de sticlă se încadrau din ce în ce în chenar de zăpadă, rămâind numai mijlocul rotunjit în care se jucă ninsoarea ca niște țăntări ce se bat dela lumină.

Imi sprijin fruntea de prichiciul hornului și rămân mult pradă simțirilor mele de reînviere sufletească. Privesc nehotărît la înmlădierile leneșe ale aripelor de pară, legănându-mi gândurile în răcoarea parfumată a unor visuri străvezii. Țiuitul coșului mă afunda mai mult în sorbirea vrăjită a mrejelor amăgitoare. Cutreeram lumi feerice. Alătura de Duduia mea recâștigată, pășiam triumfător spre plaiurile fericirii dorite, călăuziți de gândurile îmbărbătătoare a odraslei noastre așteptate. Copilul va umplea golul ce se lărgea între noi cu minunea nevinovățiilor lui trandafirii. El va fi puntea fermecată pe care se vor întâlni împăciuitor inimile noastre înstreinate.

Ridic încet capul ca să-mi șterg brusc din ochi nălucirea rătăcirilor mele ideale. Căldura trezită se întindea în încăperea umplută de lumină, înfiorând liniștea cuminte cu tresăriri vesele. Florile și frunzele uscate prinse prin grinzii, irosau în aer mirodenii trecute. În lungul unei polițe se întindea un șir întins de gutui și mere tomnatice. Mirosul tare al fructelor, înduioșia mireasma ștearsă a florilor topite. În cumințenia tăcută a bordeiului plutea numai balsam și ademeniri molate.

Duduia se'ntoarce prin somn cu fața în sus ferind leneș plapoma de pe ea. Mă scol și mă îmbrac domol, ca să nu-i stric odihna. Alături-rându-mă de pat, rămân aplecat în spre co-moara mea, neprețuită, cuprinzându-mă în des-merdarea liniștită a bucuriei ce mă stăpâna. Resfirându-i mai mult mătasea de aur ce-i lumina fața, încremenesc orbit ca de strălucirea unei viziuni. Căldura îi aprinsese puțin obrajii pătați depar'că o alintase visele cele mai min-cinoase. Pântecile ei boltit de rod, se rotunzia sub cămașa subțire ca un mugure plin, gata să-și desvelească bogăția frunzelor ș'a parfumului de primăvară. Șoldurile i se lărgiseră ca să facă loc mântuitorului ce trebuia să ne adu-nă de pe dru-murile opuse pe cari lunecam și să ne îndrepte în spre aceeași zare scaldată de lumina împă-cării. Să-mi erte oare mie soarta nebunia de a mă fi lăsat în voia unei rătăcirii deșarte, de-a mă fi amăgit cu gândul să cred într'o apropiere de neamuri?...

Toată nădejdea mi-i în vlăstarul nostru, el poate să ne lege cu înmlădierea robitoare a bra-țelor lui crude. Nu știu unde am fi ajuns dacă întârzia. Duduia se obosise cu viața monotonă a câmpului, în sufletul ei deșteptat din amăgiri, se trezise potopul momitor al vechilor înclinări. Simțeam cum se îndepărtează cu dezgust de mine, cum o pierdeam din mâini ca pe o rouă sărutată de soare. Și eu rămâneam singur în dez-zordinea tulbure a prăbușirii mele. Dar au venit mai pe urmă întâmplări noi, zile senine, împros-pătări neașteptate, ce au făcut să se uite vrajba, să se mai prelun-giască agonia înțelegerii noas-tre. Găsirea părinților, mai ales, a potolit mult vâlvătaia urii ce se ridicase între noi. Acum trăim liniștiți, așteptând cu adâncă mișcare în suflet venirea oaspetului dorit...

Ninsoarea se măcina neclintit, căzând nisipos și îndesat. Imi iau sumanul, trag căciula pe urechi și aninându-mi pușca în umăr, plec s'aduc vânat proaspăt Duduii. Ușa a scârțâit, scrâșnind de strângerea omătului aspru pătruns prin toate crăpăturile. Am închis-o binișor să nu stric pacea molatecă din bordeiu ș'am răsbit îndrăzneț prin cernirea înădușitoare a fulgilor mărunți.

Codrul cumițit se pleoștea supus sub încărcarea înflorită a zăpezii de pe crăci. Ninsoarea se înbulziă pieziș, râșnindu-se încurcat ca niște pulbere de sare vânturată. Natura liniștită amortise blând sub alintările înghețate ale iernii. Nu se auziă nici o respiraie măcar, iar privirile se opriau în năduful alb al fulgurii.

Când am dat printre copaci, crengile atinse își scuturau floarea rece, răcorindu-mi obrazii și grumazul cald. Troianul s'așternuse de-o palmă. Imi tăiam drum prin omătul ușor, ca printr'un învăliș de pleavă. Era un timp blajin. Pe ici — colea străbătea câte-o pasăre ciufulită, tremurând ramurile încărcate cu atingerea aripelor.

Aud o pârâitură de gătej și plescăit de crăci luate vârtej înainte. Când mă întorc în spre văgăuna din dreapta întrezăresc prin păinjinișul ninsoarii, cum un țigan venit să fure uscături, fugia sfredelind vajnic perdeaua înecată a fulgilor încâlciti. Lăsase sarcina într'un hop, crezând c'am ieșit după nenorociți de-al de el. Chiuui cu putere și mai prelung înbiindu-l să-și iee vreascurile. Cu cât îl strigam însă, cu atât dânsul se opintia mai năvalnic la vale.

— Intoarce-te măăăi.. că nu-ți fac nimica...

— Să nu ne faci nimica mânca-te-aș, că ne frige destul frigul...

Sar cu inima speriată. Când mă uit mai la deal, o țigancă bătrână îmi facea temenele, mă-tâhăind încotoșmată cu toate trențele și răsămându-se de legătura mare și înfoiată de dăr-mătură.

— Te știu eu că ești om bun și milos, lasă, nu te mai arăta rău și îndrăcit, că n'ai cui să-măna...

— Du-te, bătrână hai, în plata lui D-zeu, numai, deschide ochii să nu te vadă dela mănăstire, c'apoi e rău de-amândoi.

— Așa, mamă, așa, să fii milostiv, darnic ca cel de sus cu pământul, că el a făcut și pădurile și dacă călugării n'ar fi răi să puie stăpânire pe ele, n ar pieri creștinul de ger, cum pier pasările apucate fără cuiabar...

— Bine, bine — lasă descânticul și pornește-o la drum, c'ai să'ngheteți pe aici.

— Sărutăm dreapta, mă duc...

Degetele ei seci și cârligate, se înfig în maldărul uscat, ca'n grumazul unei prăzi. Baba pornește șovăind, trăgându-se greu printre copacii deși ce-i încurcau gâtejele cu ramurile.

— Să-ți dea sănătate Maica-Domnului, că ești omenos...

Stau locului și mă uit pe urma bătrânei. — Câtă îndăratnice pentru traiu! Iși împleticea picioarele greoiu, mânându-și dămol mersul obo-sit. Pentru ce mai întârzie și ea în viață, de încurcă lumea? Ce pornire ascunsă, ce putere oarbă înlănțuie la jugul nevoii atâtea făpturi de prisos?

Rămăsesem înfipt, copleșit de pusderia albă a pulberii nisipoase ce se jucă în cuprins. Pe-trețeam din ochi pe bătrână. Drept sarcina fugarului, se oprește și-și leapădă legătura. Privind iscoditor în jur, alătură maldării de face un

morman mare de vreascuri. Plecându-se asupra lor, înfulică grămada și se curmă sub greutatea uscăturilor. Acum călca par'că mai stăpânit, lunecând prin ninsoare ca o lupoaică flămândă ce-și ducea prada grea la vizuinne.

Până azi nici n'am simțit că sunt în slujbă, că am îndatoriri de îndeplinit. Cum să-mi împac datoria cu înclinările mele sufletești? Pe de-o parte mulțimea săracă, silită de nevoie să fure, pe de alta porunci strașnice să nu se miște un cătur din trupul pădurii!...

Să fure!... nici nu m'am gândit bine, când mi-a scăpat din vârful penei vorba aceasta amarnică. Adică tâlhărie să fie faptul că, un nevoiaș strâmtorat de frig, întinde mâna peste gard și ia ceea-ce și codrului prisosește, ca să-și desghețe mădularele înțepenite de iarnă!... — Și când te gândești că moșiile au fost închinat mănăstirilor, pentru a premări bunătatea celui de sus! Unul își ispășește păcatele, dăruind bunuri pentru a se face cu dânsele nelegiuiri de să se îngroziască și demonii!...

Tot mergând eu așa în prada revoltei, zăresc o răsuflătoare într'o movilă de beldii. Pun mâna pe un ciot și svârl în grămadă. Ca din pământ s'au asvârlit vre-o cinci șoldani spăriați. Din două focuri am culcat în zăpadă doi iepuri. Unul a căzut trăsnet, cellalt se târa c'un șold rupt, înroșind urma ce o lăsa în zăpadă. Mă, reped și-l abat cu stratul puștii ș'apoi mi-i așez la umăr.

Rătăcesc un timp așa în bobote prin ninsoarea deasă. Simțiam nevoie să-mi obosesc trupul, să mă istovesc în sforțări, ca să astâmpăr aprinderea răscoalei sufletești în contra orînduelii nedrepte din lume.

Intr'un desiș de stejari mă opresc și-mi încarc pușca.

Codrul rămâne tot solemn, cuminte, plecându-și blând crăcile sub înflorirea de zăpadă. Afară de măcinarea aspră a ninsoarii nisipoase, nu se auziă nimica. Copacii stăteau evlavioși, de par'că ascultau evanghelia în biserică.

Băteam colnicile răzbătător; chiuî ca să infri-coșez tâlharii de uscături, înviorându-mi corpul de răcoreala potolitoare a omătului.

Din spre zare văd coborîndu-se o sanie. Pe lângă boi umblau poticnind de cioate și lunecuși două umbre de om îmbodolite de nu se puteau cunoaște. Ridic coasta în spre dâșii, gândind c'au intrat în pădure cu gând rău.

— Ei, cine sunteți?

— Creștini cu gând curat...

Am cunoscut glasul tatei. Dau repegior în spre părinți.

— Da ce vânt v'aduce?

— Venim cu zestrea...

— Ce zestre?

— Noi ne-am tot luat cu treburile, ca toamna, și am amânat gătirea lucrurilor de azi pe mâine.

— Cum vine asta?

— Poi, știu că nu era să te lăsăm la casă nou, așa fără o îndemânare gospodărească din partea noastră.

Mama intră în vorbă:

— Trebuia, firește, că nevastă-ta, dă, bună femeie, da...ai luat-o goluță și însurățăilor le face nevoie de multe.

— Mai o pernă, niște țoale, o plapomă, prosoape, tot tacâmul gospodăresc...

Am rămas incurcat la toate acestea. Sufletul meu, așa de stingher o copilărie întreagă, căpătă tărie, se însenină, se bucuria unei tovarășii nestrămutate.

— Părinții mei iubiți!...

Cu ochii în lacrimi, le sărut mâna, cotropit de emoțiune.

— Lasă, lasă.

Am plâns cu toții și-am pornit mișcați la vale. Razimul lor mă împuternicîa. Aveam atîta nevoie de o apropiere a cuiva!... Și Dumnezeu bun mi-a luminat chinuitoarea taină a nașterii, mi-a desvăluit inimile celor mai cu durere dintre muritori. Oricât de nevinovate erau luările lor aminte, mă umpleau de fericire, mă făceau să nu mă văd singur, părăsit...

— Da pentru cine ai ucis iepurii?

— Pe unul are să-l facă Duduia zamă pentru noi și pe celălalt am să-l duc starețului, c'ășa e în obiceiul pădurarilor.

Dânșii se uită la mine mirați. În vremea asta un iepure zăpăcit alerga în spre noi. Eu întind pușca și fac încet.

Pe acesta vi-l dau d-voastră.

— Ba să nu faci păcatul...

Și tata îmi ia pușca dela ochi.

— Noi postim după legea veche.

Mama pune un deget pe buze și se apropie cu vorbă mirată:

— Da egumenul mănâncă la sec?

— Ihai, dumneta să trăești...

— Auzi tu fărdelege!...

Tata o ia înaintea și zice cu încredințare:

— Ce are de-a face, călugăr-călugăr, da vezi că-i călugăr-boer, și boerii noi nu se mai uită la legea veche...

— Poi atunci de ce mai vine Crăciunul?

— Pentru că-i la rînd.

Am ridicat din umere, fără să știu ce să le răspund.

Sania săltată de cioate și le uscături, umblă

culcându-se când pe o talpă, când pe cealaltă. Boii lunecau și se împedecau adesea. Noi ne uitam în absorbirea gândurilor noastre, fără să luăm în seamă cum mergeam.

Mama era tot nedumerită, la un loc se întoarce către mine:

— Da'n câșlegi ce pustia mănâncă, dacă se ghiftuește acuma cu frupt?...

— Ce să mănânce. — carne...

— Atunci, ce mi ți-i omul, ce mi ți-i câinele!...

În poiană zărim pe Duduia, îmbrăcată cu ce avea mai gros. Sta sub potopul ninsoarei vânturate, cu brațele ridicate în sus, prinzând fulgii mărunți în mânuțele ei trandafirii. Omățul se așternea mereu, îngroșind troianul. Când ne-a văzut, aleargă nebunatic în spre noi, spintecând voinicos pleava spuzoasă, albă ca petalele de crin scuturat. Mie mi-a râs inima de bucurie văzând-o așa voioasă.

— Numai de n'ar tăia-o vr'un junghiu...

La vorbele mamei, întâmpin cu încredere:

— N'are nevoie, las-o, vremea aspră o întărește, pământul numai dacă-l arde gerul și-l petrece căldura, ajunge mănos, — încercările învârtoșesc pe om.

Râdeam când o vedeam că se luptă cu valurile de zăpadă. Se încurcă în poala sumanului și atunci venia în brânci, frământând troianul.

— Nici pe-o vreme ca asta, nu ne-ați uitat?

Tata o iewa blând de mână:

— Când te-ar putea uita cineva pe mata, Duduie? — Ea se dă mai la o parte și schimbând vorba, zice cu pornire:

— Nu-i așa că-i frumos? — Natura ș'a prime-nit hainele, e ceva proaspăt în cuprins, — așa-i că simțiți plăcerea înviorătoare a omului ce în-tă sub o plapomă înfățată din nou?

— Să sărbătorim schimbarea vremii!...

Imi fac cruce cu evlavie.

— Eu m'am închinat azi mult, am bătut mă-tanii sub icoane ș'am slăvit mărirea creatorului.

Oprim dinaintea bordeiului. Duduia se suie pe oplean și s'apleacă peste scoarța săniei, ferind omățul așternut pe lucrurii.

— Da ce-ați adus aici?

— Podoabe pentru casa voastră...

Sare jos și bate din palme ca un copil alintat.

— Ce buni sunteți voi, tată și mamă!...

Am dejugat boii, le-am dat un braț de strujeni, pe când ceilalți cărau în casă zestrea. Mama rămâne la urmă c'o pernă și jucând legănat o bate sus între mâini, ca la purces mi-reasa.

Afară, cu tot ninsul, era o vreme moale, nu se lăsase încă ger tare. Anin un epure în grinda ce ieșia din coama bordeiului și pe celălalt îl învălesc într'o traistă pentru mănăstire.

Intru în casă și-i găsesc întinzând scoarțele minunate și ștergarele cusute cu arniciu. Ochii Duduii se aprinseseră de bucurie. Mama se uită la toți cu mândrie.

— Iaca ce face o nevestă vrednică!...

Duduia dă peste un prosop mare înflorit și vrâstat cu borangic. Il întindea cât era de mare și-l sămăna cu privirea.

Mama oftează și s'apropie de ia prosopul de-un capăt.

— Il vedeți? — de-ai ști ce sdruncin mi-a dat!...

— Aha... e cel ce ți l-a furat.

— Din ochi a perit. — Duminică îl scot de-l arăt la niște femei venite cu văzutul și luni, când să-l așez în ladă, pace, șervetul meu nu era. Răscolește, sbate-te, caută, găsește dacă ai

ce. Mă duc la vecine: Că lele Ioană pe colo, pe dincolo, unde să te-apropii, se jura și pe țâța copilului. Iscodesc pe Zamfira, tot degeaba. In-tr'un post a paștelui, în toate Sâmbetele, am dus colivă la biserică ș'am dat leturghie pentru găsi-rea lui și n'a fost chip să-i dau de urmă. Pe după Sfântu-Vasile mă duc în Rapșa la o cărturăreasă ș'o pun să-mi tragă de șervet. Cum le-a întins, mi-a ghicit că lelea Ioana mă l-a luat, numai că doar nu mi-a spus numele, da'n colo tot: o femeie oacheșe, naltă și cu statul în coasta casei mele. I-am plătit să-i facă pe ursită, ca să-mi aducă paguba. N'o trecut luna și găsesc prosopul după zestre. — Da știu că i-am dat-o bună, am batjocurit-o de-o rămas mai de răs de cât fasola în ziua de paști, — am spus-o și la copchii"...

Omul meu ca să mă înbune, zicea că l-am zăhăit eu așa prin celelalte lucruri, auzi zăhăit, când cărturăreasa doar numai nu mi-o spus numele!...

— Ei las-o și tu acum, zi mai bine ferească Dumnezeu de năpaste.

— C'așa ești tu, lasă-mă să te las... de n'aș fi dus după vorbă-ți, n'ajungeam să dau băetu-lui nimica, dar vezi c'a fost Maranda la mijloc, saraca...

Ca să-i împac le rup vorba.

— Sfârșiți cu ce-a fost, bine că s'a găsit...

— Il tot găsiam, dacă rămăniam cu mâinile în sân...

— D-ta, tată, să-mi jupuești epurele și mata Duduie să facibadiții de mâncare, că badiță-tău are treabă...

— Să nu'ntârzii, măi Bujor, că ni-i să nu se mai strice vremea.

— Așteptați că viu.

Am luat pușca și traista cu epurile și m'am lăsat grăbit în spre mănăstire, făcându-mi loc prin părăduiala jucăușă a ninsoarei mărunte.

La poarta mănăstirii un cârd de copii îmbrăcați sărăcăcios, boceau la un loc cu bătrâni și cu babe. Unii veniseră cu viței și capre de funie. Vitele spăriete de iarnă și îndemnite de plânsetul stăpânilor, ridicau capul în spre ziduri și mugeau jalnic. Nedumerirea dela început mi s'a luminat la amintirea iernilor trecute. Toată gloata aceasta nevoiașă venia să cerșească liberarea părinților și rudelor prinse la furat uscături. Nenorociții cari cădeau în mâinile călugărilor, erau vârâți în bașca umedă, bătuti și lăsați la frig, până erau răscumpărați cu vite, pâine sau parale.

La vederea mea, bocetul se întărește, brațele se întind rugător în spre mine. Unii mă priveau cu ură, dușmănește. Cei cu vitele îmi întind funiile.

— Scapă-mi pe bărbat-miu, că-mi dau și casa, numai să nu-l mai schingiuească...

— Dă drumu lui tata...

— Scoate de la chin pe frate-miu...

Oamenii aceștia vedeau în mine pe vrășmașul care-i gonește dela căldură, credeau că eu am închis pe ai lor. Ridic din umere la rugile lor.

— Lasă, de ne-o mai călca piciorul în pădure, să dai cu pușca...

— Să ne pui pieile la salamură.

— Lasă pe mama să vie acasă...

Abia puteam răsbate de îngheșuiala cetei înfrigurate.

— Nu sunt eu de vină, creștinilor, eu n'am adus pe nimenea...

Bat în portiță să-mi dea drumul.

— Astâmpărați-vă, păcătoșilor, degerați acolo

ca muștele, să vă săturați de prădat sfânta mănăstire...

— Deschide, că's eu, Bujor...

Călugărul îmi face loc, dând minunat din cap, ca și cum m'ar fi așteptând perzarea. Ducându-și mâna stângă la falcă, s'apropie tainic de mine:

— D'apoi bine, te-ai apucat de împărțit pădurea la calici?

Când să-l mai descos, ca să mă dumerească, numai iacă egumenul venind dinspre grajd. Cum mă vede, s'apropie răstit.

— Da ce, chir *Democraticos*, vrei să-ți închiriezi loc în rai, cu pungă sfântului locaș?

— Nu înțeleg nimica, luminate părinte...

— Te faci mort în păpușoi!...

— Nu simt nici o vină asupra capului meu!

— Vino sus, să ți-o arăt, lasă că ne răfuim noi...

— Sărut dreapta, aștept totul cu inima curată.

Din pridvor se întoarce către mine mai domolit:

— Da, ce-ai adus în traistă?

Eu m'apropii de scări și deschid traista.

— Bun, bravo, dă-l bucătarului.

În fața chiliilor era un stog mare de sarcini cu găteje și dărământură uscată, toate luate de la cei prinși cu furatul. Printre vraful de vreascuri, roșiau brăele cu care erau legate. Trec pe după morman și intru la bucătărie. Călugării veniți de pe-afară, se îndesau pe lângă foc, bătând pământul cu picioarele. Mă căinau cu toții, arătându-și triști teama, să nu mă dea afară. Eu ridicam din umere, fără să-mi dau bine

seama ce să gândesc. Vedeam că-s jocul niștor urziri, ș'așteptam cu inima deschisă, sfârșitul misterioaselor amenințări.

Sprijin pușca de cerdac, las traista agățată 'n vargă și intru în cancelarie. Părintele egumen sta plecat pe niște hârtii, neluându-mi în seamă intrarea. Pe nasul lui borcănos, se sprijineau două rânduri de ochelari. Părul cărunțit se strângea la ceafă într'o împletitură subțire. Avea fruntea largă, bombată și fața lui lătită bătea în arămiu-ruginit. Barba lae și părul alb, mai îndulceau oleacă întunecarea chipului său de oriental. Sta ghemuit în jilț și cercetă absorbit niște socoteli. Burta lui rotundă se ridica de încovoicare, de-i sprijinea barba bogată. Gâfâia înădușit, că era om greoiu și scurtuț.

Eu îmi purtam ochii pe pereți, pe masă, mă uitam la strădania părintelui, îmi aruncam privirea și la geamul sprincenat de zăpadă, urmărind jocul fulgilor mărunți, ce se învârteau în lumina curată a sticlei. Pe pereți covoare scumpe și tablouri. În fund pe-o față rotundă de catifea, se încrucișau felurite puști și săbii. Pe masă teancuri de gazete, cărți, ș'un revolver încărcat. Focul pirotea pe sfârșit în sobă. În odaie cald tare și tic-tac încet de ceas. Liniștea și moșirea pluteau ca o mireasmă adormitoare.

Egumenul tușește și ridică ușurat capul, lăsând condeiul în călimară. Frecându-și mâinile șiret, zice râzând:

— Ai luat înainte pe Cuza; dânsul nu poate face nimic pentru țărani, că-l țin de poală cei cu mintea întreagă, pe când dumneata le-ai și întins masa... ha ha ha...

Rânjiă batjocuritor, incuind și frecându-și mâinile cu triumf.

— Ce nu poate Cogălniceanu cu domnul, faci

mata pe spinarea sfintei mănăstiri... bravo, halal... și noi plătim simbrie, dăm de toate, pentruca la urmă să sărăcești crucea și pe D-zeu... mh...

Aici Egumenul se încruntă.

— Eu nu mă știu vinovat cu nimica, ce-i cu țărani, slăvite părinte, ce-am făcut, ce pot face eu pentru dânșii!?

— Da vezi că dânșii sunt mai șireți de cât voi, răsvrățiți; când au nevoie vă ridică la cer, iar când sunt strâmtorați, vă vând pe un pañar de rachiu...

— Se poate, da ce are a face asta cu mine?

— Tu ai fi ajuns departe, dacă nu te strică ereticul de Pamfilie, cu poporanismul lui caraghios. Erai băetul nostru și cu grătanțe în cap așa că nu-ți era nici un drum închis. Cu el, vezi că ai ajuns mai mare peste pădurari, în loc să stăpânește norodul supus. — Țăranul e fără de suflet. Cât ești mare și-i dai, îți sărută mâna, de unde nu, ferească sfântul s'ajungi la un pahar de apă. Hristos n'a fost petruit de cei ce l-au slăvit? Omul de jos știe numai de frică, are nevoie de un stăpân, de un biciu care să-l conducă. Indată ce i-ai slăbit zăbala se joacă cu tine ca harmasarul înărăvit, trebuie să simtă veșnic pintenii în coaste, pentruca să fie el fericit și tu mai marele lui să-l ai de folos. — Cuza vrea să strice norodul, noroc că nu-i de capul lui. Mare lucru să scape nedetronat iarna asta, am să-l văd eu atunci cum are să rămâie cu prostimea lui. Tare mi-i frică să nu fie hulit și gonit de cei pentru care s'a stricat cu toată noblețta noastră. Ci-că să iea bunurile mănăstirești și moșiile dela boeri ca să le dea nespălaților de moșici!... ha ha ha... — El a gândit și mătăluță ai făcut... hai?...

— Ce anume?

— Ai zis oamenilor să vie să iee lemne numai să se ferească de mănăstire...

— Eu?

— Cine ești!

— Da nu se poate, e născocirea celor ce mă urăsc.

— Să vorbiască gura nevinovată a țaranului dumitale, nepătat la moravuri!...

— Nu mă dau în lături dela nici o dovadă...

Egumentul trage nepăsător de bumbul unui clopoțel și se răstoarnă răsător în jilt, tremurându-și degetele pe răzemătorile brațelor.

Intră speriat un călugăr smerit.

— Adă dela popreală pe badea Nantu. Răzemându-și ceafa umflată în marginea de sus a spetezei, se uită în podele, surizând mereu și jucându-și degetele scurte în puful catifelat de pe răzemători.

Călugărul a ieșit închinându-se până la pământ.

Eu mă port cu privirea de ici colea. N'am simțit niciodată lanțurile slăbiciunii mele, mai greu decât acum. Cum i-aș fi svârlit îndărăt toată murdăria injuriilor ce aducea poporului îngenuchiat. Dar m'am simțit mic, legat de nevoie să rabd totul. M'am întunecat la gândul că domnul nostru Cuza e priponit în mișcările lui—dar lasă... rupe el cătușele ș'apoi mai pune mână și pe sabie la nevoie, că s'arată hotărît... Prin lume se vorbește că până'n primăvară trebuie să-și treacă legea pentru improprietărea clăcașilor și luarea averilor mănăstirești...

De s'ar trezi părintele Pamfilie, să-și vadă visele îndeplinindu-se!... — În urechi îmi vine așa ca de departe vorbele isvoditorului: „Domnul părinților voștri însă, se va îndura de lacrămile slugilor sale și va ridica dintre voi pe cineva,

carele va așeză iarăși pe urmașii voștri în volnicia și puterea de mai înainte..."

Răsbunătorul prevestit e în tronul țării!...

— Pe ce plaiuri smălțate cu flori îți colindă gândurile, de-ți înviiorezi fața c'o bucurie așa de cerească?...

Tresar. Nu luasem sama că egumenul mă privea de mult.

— Cutreeram în copilăria mea!...

— Ei, duceai bune zile aici în mănăstire!...

Ușa se deschide încet ș'un țăran sdrenuțit e împins înainte. Chel, numai pe la tâmpile și la ceafă îi spânzurau ciucuri murdari de păr încâlcit. Stă cu mâinile la piept, încovoiat mult și de bătrânețe și de smerenie.

— Sărutăm dreapta, sfințite părinte!

Egumenul se întoarce biruitor către mine.

— Ei acum ți-aduci aminte?

— Nu l-am văzut pe moșneag de când trăiam aici.

— Moșule, adă-i aminte domnului pristav, cum ți-a dat voe să iai lemne câte-ți plac...

— Nu mi-a dat nici o voe dumnealui, eu nici n'am vorbit cu el, alții mi-au spus c'ar fi chemat satul la lemne.

Părintele rămâne învins.

— Asta-i alta... — Cum ți-a fost vorba mai adineaore?

— Lui Neacșu ci-că i-ar fi spus.

— Du-te și chiamă pe Neacșu.

Egumenul l-a petrecut cu niște ochi învăpăiați de lumină. Eu dau din umere nevinovat.

— Îți vezi poporul? — înfrățește-te cu el, dă-le bunurile pe mână — niște spurcăciuni nelegiuite, te mint și te fură dela ochi.

Stau abătut la o parte.

— Am înălbit învăluindu-mă cu droaia asta blestemată de necredincioși. Dacă fură ei un locaș sfânt, d'apoi dela un mirean! Nu-i mai sătură cel de sus, veșnic rămân gloată flă-mândă. Și doară le-am deschis parchet de unde să cumpere; aș, ei până n'or fura, până n'or sluji uneltirile deavolului, nu se odihnesc în pace...

Ascult așa ca un nătâng, fără să dau nici un răspuns. Mă temeam ca la cea întâi deschidere de gură, să nu vărs blesteme. — Se poate să gândească așa sucit, un om? Ori ca să mintă mulțimea, încep prin a se amăgi pe ei însăși.

Ușa se deschide și celălalt nu mai așteaptă întrebat:

— Baba Brândușa-țiganca a scos vorba printre noi de dumnealui, c'o să scăpăm ușor, da eu nici nu l-am văzut până acum în ochi...

— Aveți să mă purtați de acum dela Ana la Caiafa — ieșiți nătării fără frica lui Dumnezeu, afară...

În vremea asta vestea cu înfățișarea se fierbea între cei închiși. Cu toții se descărcau în capul țigăncei. De odată aud bombănit pe scări. Baba împinsă de ceilalți intră ca un vârtej tăbăriud pe mine cu gura:

— Da ce mă, ai uitat, nu m'ai tras de mână să culeg vreascuri? Eu mă duceam în treaba mea și tu de tot: „Ia, că nu iei din binele meu. Ptiu... ptiu..., afurisitule, ne-ai vârit la nevoie aici, — el, părințele, ne-a îndemnat, noi nici că ne-am gândit...

Ii umbla gura ca melița, trăncănea înainte de rămăsesem cu toții uluiți. Eu mi-am adus aminte c'am dat peste ea dimineața în pădure și m'apropii de egumen privind-o cu milă:

— O gălesc azi în zori c'o sarcină de uscă-

turi. Văzând-o slabă, bătrână și săracă, m'am milostivit de dânsa, am lăsat-o să-și ducă acasă gătejele.

— Auzi? Nu m'ai chemat tu de pe drum să culeg vreăscuri? Auleo, halal de bafta ta, numai de ți-ar fi în obraz, na, ptiu, să-ți fie...

— Afară, baragladină obrasnică.

Egumenul întăritat se ridicase amenințator din jilt, încleștând pumnii mânios.

— Nu ți-i rușine să te porți așa în fața mea?

Țiganca a dat năvală pe ușă, rostogolindu-se ghem pe scări.

— M'a înduioșat cu vorba și cu înfățișarea, nu rămăsese lingușire mare să nu mi-o spuie.

— Așa-i că vii la cuvântul meu? Bănuiam eu asta, știu că n'ai pierdut o doagă și de aceea am ținut să-ți dau o lecție de morală populară....

Ce să-i răspund? — Tăceam molcum, căci n'ași fi putut să-i bat în strună.

— Lasă biciul din mână și să te vad ce-ai face cu haita neimblânzită a fiarelor acestora flămânde. Au ei cel puțin frică de Dumnezeu?... Ai văzut cum știe poporul să fie recunoscător, ai, ce zici?

Ațâtat ies și eu din piroteală:

— Eu nu înțeleg ce e recunoștința, fac bine pentru că e demn, și bunătatea e cea mai nobilă podoabă a sufletului omenesc. Recunoștința duce la lingușire și eu nu pot suferi vițiile acestea atât de josnice. Atunci când omul are să facă bine ca o trebuință a lui lăuntrică, n'are să mai fie nevoie de recunoștință. „Să fii bun, pentru că n'ai putea să fii altcum!” — aceasta e religiunea cea mai înaltă. Să nu strici cel puțin, dacă nu poți cârpi ceva din marele spărturi sociale. — Și mai ales dela prostime să nu cerem nimic, că destul ne-a dat, fără să se vadă răs-

plătită. Să facem totul pentru dânsa, să-i dăm fără răgaz, și atunci când se va desmetici din buimăciala neghioabă în care zace, atunci ne va înțelege și se va căi amar de cei care ne-a greșit. Un luptător popular să-și erte pe cei pentru care se sbate, chiar dacă ar fi să moară de mâna lor. Acei care gâdilă patimele de jos, pentru a fi slăviți, nu sunt eroi. Mare este acela care ajunge să-și prefacă voința de-a face bine, într'un instinct de neînfrânat...

— Bravo... să te audă Cogălniceanu te-ar alege deputat...

— Eu nu le-am învățat acestea dela Cogălniceanu, eu le-am găsit aici în cărțile sfinte...

— Să mulțamești nouă că te-am luminat... vezi ce poate biserica?

— O! ... biserica!...

— Să-i păzești de aici înaintea averea ei, ca să n'o jupoaie gloata zoioasă a celor fără de lege...

— Am păzit-o în totdeauna cu sfințenie.

Egumenul a schimbat vorba, înroșindu-se de strâmtoarea în care-l adusesem. Ascunzându-și rana se înseninează silit, luându-și vioiu ochelarii de pe nas.

— Ei, dar am auzit că ai să prinzi la moștenitor...

— Așa-i, drepte stăpâne.

— Știi ce? — plătesc botezul, vreau să-ți creștinez eu odreasla.

— Sărut mâinele sfinții voastre!...

— Azi am să vă trimit mărunțușuri pentru casă.

— Sunteți bun și darnic ca o toamnă bogată...

S'afundă'n jilț și rămâne un moment gânditor. Fața i se topea în lumina unei reverii de copil ce visează frumos. Se întoarce apoi în spre mine,

sprijinindu-și coatele în răzămătoarea scaunului și mă privește lung, abătut. La urmă face înduioșat:

— Eu am ținut mult la Pamfilie, era om drept, cu mintea largă și bun tovarăș...

— Un om scump!...

Părintele s'aplecă mai mult în spre mine, își face ochii mici și mă întreabă cu taină:

— Ce s'o fi făcut, bre, creștinul cela? E drept c'a fugit cu Ilinca, țiganca?

— Știu eu?

— Lasă la o parte codirile și spune-mi, că doar n'am să trimit după dânsul..

— A perit așa, de pare că a intrat în pământ...

— Umbli și tu cu mâța în sac, — n'ați pornit amândoi din mănăstire în aceeași noapte?...

Eu dacă mă văd îngrădit, alerg la o minciună:

— E drept c'am fugit odată, dar eu m'am rupt de ei pe-aproape de Piatra. Dâșii s'au dus înainte și eu am rămas dascăl într'un sat, unde m'am și luat cu nevasta asta. Mă trăgea însă dorul și amintirile dulci tot la locul unde am crescut și într'o bună zi mi-am luat femeia ș'am venit aici.

Egumenul cade în jilț și îngână mirat:

Cum s'a pierdut bunătate de român — mă mir că s'a astâmpărat așa ca prin minune, de nu dă semn de viață. Era doară din mare neam și prieten cu toți ceștia dela cârmă, cum de nu-i dau loc în cameră? Urmăresc alegerile și toate mișcările prin funcțiuni, numai și numai să-i găsesc odată numele, dar degeaba...

Pe mine mai-mai să mă înăbușe plânsul. În minte îmi răsare figura lui falnică, rămâne un moment luminoasă ș'apoi de odată se prăbu-

șete din trufia lui și-l întrezăresc întins în iarbă, zdrobit lângă Ilinca lui cea cu ochii mari.

— Dar nu se poate, trebuie să se iviască, am multă nădejde în el.

Fără să mă gândesc, dau trist din cap:

— Poate!...

— Ce-a făcut el cu însemnările ce scria zilnic? Lucra mult, mi s'a spus că avea buzunările rantieii înțesate de manuscrise...

— Sfinția-ta citește multe; nu dai de opera lui?

— Răsar scriitori ca iarba după ploaie, sunt o droaie, da de el n'am auzit nimica...

Nu m'am mai putut stăpâni, lacrămile mă năvălesc coplesitor. Câte minuni n'a înghițit pământul cu el!... Par'că mi-a pus diavolul mâna pe ochi de nu i-am luat isvodul dela piept, când l-am îngropat. Mai pe urmă n'am mai avut curaj să-l dezgrop și s'a amestecat în țărână gândurile celui mai mare și mai nenorocit dintre oameni...

Ochii egumenului se înrouează și ei de plâns. Ducându-și batista mișcat ca să-și usuce lacrămile, îmi face semn să mă duc. — Am ieșit cu inima strânsă...

Afară ningeă într'una, omătul creștea de măcinarea nisipoasă a fulgilor mărunți. Răcoreala mi-a mai stâmpărat clocotirea sângelui aprins de obiditoare aduceri aminte.

Imi iau pușca și traista, îndreptându-mă de ducă. Nu fac doi pași și porțița se deschide înainte, dând drumul unui călugăr ce aducea pe un alt calic prins în pădure. Ținându-l de cingătoare, îl boldea c'un retevei, înjurându-l mârșav. Omul nu se vedea dintr'o căciulă albă

cât toate zilele. Indoit sub greutatea maldărului, găfâia înădușit, poticnind de ghionturile călugărului căinos.

— Pădurarii dumitale fac foc prin bordee, se prăjesc la jăratec și noi trebuie să vă păzim de borfașii aceștia fără frică de oameni și de cel de sus...

Reteveiul se afundă în subsuoara românului, plecat de povară. Eu n'am mai răspuns nimica, m'am uitat numai desgustat la călugărul încâinit, privind pe urma lor.

Românul bătut s'oprește oleacă în fața bisericeii, își sloboade mâna dreaptă și-și face cruce încovoidându-se mai mult sub sarcină.

Cine-s oare cei fără de lege?...

Am trecut iute prin ceata răslețită a celor de-afară, dând grăbit pe-o ulicioară încurcată a satului. Ajuns la o cotitură, îmi aduc aminte de Ilinca și m'apucă dorul să-i mai văd casa. Cărmesc la vale și merg învăluit de marama albă a zăpezii. Imi vin în minte serile în care rătăciam cu luminatul meu dascăl, pe la ferestrele cobzarului cu barba creață și sură. Odată am avut amăgirea c'aud sdrăngănit de strune și glasul hotărit, cu întorsături bărbătești, al țetei.

Pretutindenii pustiire și jale... Dărămătura țiganului era o movilă înemețită de moloz. Opresc o babă ce trece pe-acolo:

— Ei, mătușă, da ce s'a făcut cobzarul?

— Ai?

Bătrâna, tare de urechi, s'apropie de mine, strâmbându-și capul ca să mă vadă.

— Cobzarul, zic, ce s'a făcut?

— Ahaa... poi s'a dus după fiică-sa, știi, cea care a fugit cu călugărul...

Nicăeri nu se bănuia nimic. O iau așa prin ruina locului părăsit, ca să mă ridic la nevolnicul care dase pământului cele mai frumoase podoabe ale lumii. De departe aud bătând cu ciocanul. Am sărit de groaza întâlnirii. Îmi strângeam pumnii ca să nu intind fără voie ghiarele și să gâtui pe mișelul acela blestemat.—Mă opresc la gard și strig tare să m'audă.

— Ei, tu, meștere...

Se deschide ușa bordeiului și un băetan învinginos dă fuga în spre mine.

— Ședea aici un flăcău slăbănog, șchiop de picior.

— Era bădița.

— Unde-i el acum?

— Poi de unde ești dumneata?

— Ce are de-a face asta, sunt un străin de departe...

— Aha... n'ai de unde ști — și-a tăiat beregata c'o gură de coasă...

Mi s'a înegrit în fața ochilor, n'am mai întrebă nimic, ș'am pornit năuc la întâmplare. Dam în propitorile gardurilor, mă împedeam de bolovani înghețați, îmbolnăvit de amintiri și de grozăvenia celor văzute ș'auzite. Ninsoarea mi se juca pe față, se încurca prin genele mele moi de plâns, alintându-mi obraji calzi. Călcam în bobote, neluând nimica în seamă. Ciobotetele rupeau troianul înfoiat, imprăștiind pleava aspră de fulgi nisipoși.

Acasă schimbare mare. Pereții erau o apă pestriță de covoare întinse. Pe la colțuri prinsese noduri involte făcute din șervete cusute. Duduia se întindea pe după horn să mai așeze nu știu ce. Mama se purta după dânsa ca să-i

dea ținte și să-i ție lemnul de bătut. Lumina cuminte de dimineață se întunecase de închisul posomorit al scoarțelor. Căldura și parfumul irosit în interiorul prietenos al bordeiului, pluteau moleșitor, agățându-se de pereții moi, îmbrăcați cu lână și podoabe.

Ferestrele orbiau tot mai mult de însprâncenările geamurilor înzăpădite. Aceeași liniște solemnă îmbrățișa natura. Ninsizarea îngreua crengile codrului blând, cufundând împrejurimile într'o toropeală adâncă.

Nici n'am băgat de seamă că tata mesteca mămăliguța. Lepădasem pușca într'un colț ș'acum stam nemișcat în mijlocul casei, fermecat de bucuria Duduii. Nu m'amestecam în treabă, că mă simțeam ucis de oboseală. În mijlocul nevinovăției ce mă împresura, mi s'au șters un moment din minte întâmplările prin care trecusem. Duduia era așa de absorbită cu gătitul, că nu lua nimic în seamă, se întindea prin unghere, înălțându-se pe scaune, ori trecând pe marginea patului. Teancul de perne, cu plapomele și cu restul leghicerilor băteau podeaua.

— Noi v'am dat după putere, acu rămâne să fiți voi mai darnici cu ai voștri...

Mama s'arată modestă în vorbă, da după încrețirea șireată a buzelor, ar fi vrut să spuie: „Măcar de-ați da jumătate la copiii voștri“...

Ciudat, ce preț mare capată lucrurile casnice în ochii unei femei! Pentru un capăt de pânză răscolește satul. Mai bucuroase pierd o mână de argint, decât să scape din casă un șervețel. Să le vezi numai cum tipăresc și așează câte o nimica toată, o cântăresc din ochi, îi mută locul, o înconjoară, de-ai crede că-i cap de țară.

— Pofțiți la masă.

Tata așezase de mâncare, ca o fată de curte.

Borșul de epure își amesteca aburul cu mămăliguța, umplând casa cu îndemn la gustare.

Abia le-am putut scoate din treabă, ca să le aduc la masă.

Noi ne-am dat pe lângă frupt, iar părinții s'au luptat cu murăturile și cu niște cartofe tăvălite în mujdei.

— Bine ai face, noră hăi, să postești măcar înaintea facerii.

— Da de ce, mamă?

— Intrebi și tu de ce? — Pentrucă așa-i bine.

— Cum așa?

— Dă, suntem creștini și la un greu nu te lasă Maica Prea-curată, dacă-i ții legea...

— Așa-i, cu drept — ea-i făcătoarea de minuni!...

În fața atâtor incredințări, am luat-o înainte și le-am dat făgăduiala să-i ascultăm.

— Ia nu m'am îndurat azi de epure, dar altfel, dă, ne ținem și noi de lume.

Duduiă mănca tăcută, rămâind gânditoare, gravă după atâtea schimbări în casă. Se părea că cine știe ce întreprinderi mari duce la capăt. Privea solemn în jur mestecând încet.

— Ce-ai mai făcut pe la mănăstire?

— Ia cu furatul uscăturilor, tărăboi întreg...

— Să deschizi ochii în patru, că doar' avere ai în pază. Și uscăturile mai treacă-meargă, dar eu știu cum se cară copacii câtu-s de mari...

— Cum asta? — sunt pădurari...

— Ehei... pădurarul ajută la 'ncărcat, îs ajunsți cu oamenii...

— Ce poți face atunci?

— Ține din scurt mai ales pe Hârjan cel de pe zarea Badiului, că face potop, sătenii înalță acareturi cu lemn vândut de dânsul.

— Auzi?

— Ține minte vorba mea — aține-te la noapte în gura Ursoaii ș'ai să vezi cu ochii.

După masă am umplut sania tatii cu lemne din tainul meu și i-am petrecut cu Duduia până mai la deal.

Fulgii se cerneau deși. Boii își rupeau părția cu anevoie. Cioatele și căturii le încurcau mersul greu.

Când să ne despărțim, tata îmi aduce aminte din nou:

— Ochii în patru, că-i slujbă gîngășă — Păzește drumul Ursoaei și nu uita pe Hârjan...

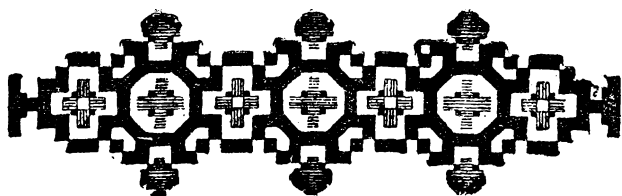
Ninsoarea întinde zăbranic alb între noi și părinți, înconjurându-ne cu vânturare încurcată de colb de zăpadă.

In cuprins liniște și adormire"... "

ZAREA BADELUI

Ioan Adam -- Războie

12



— Ce bine mă simt!..

— Cât sunt și eu de mulțămît!

Noaptea era în răscoală, viforul se sbătea cu turbare. Codrul răsbît de atîta povoară și biciuire aspră, mugîa, trosnindu-și amenințător crengile amorțite.

— Mi se pare c'ascult o poveste în care se bat smeii cu feți-frumoși, — auzi ce urlet de mînie...

— Și groaza-și are farmecul ei!

— Prisosul de forțe ce se ciocnesc viguros afară, îmi dă și mie tărie, mă simt mai oțelită, mai în stare a înfrunta greul.

— Lupta împetrește mădularele, învîrtoșînd sufletul.

Duduia stă întinsă în lungul patului, răzămându-și ceafa în brațele mele. Privea nehotărît în sus, ținând mâinile proteguitor pe potirul boltit al pîntecelui său bine-cuvântat. Eu mă răzămam cu spatele de părete, atârîndu-mi picioarele de marginea patului. Printre degete prefiram beteala galbenă a părului ei de aur, înecându-i chipul palid de strălucirea mătăsoasă a razelor învălurate.

— Par'că aș pluti pe sânul spăriat al mării mișcate de furie.

— E atîta legănare în cuprîns!

— Ce bine e aici, în liniștea caldă a bordeiului, s'ascuți sbuciumările invrășmășite de afară.

— Să ai amăgirea că lupți alătura de mulțimea setoasă de libertate...

Lampa slabă îngâna întunericul c'o licărire oboșită. Covoarele, în tremurarea misterioasă a luminii, își năluceau figurile fantastic. Mirosul de flori uscate și de fructe trecute cu coptul, încărcau aerul cald de alintări și molesire. Hornul vuia de chiuirea vântului strâmtorat.

— Auzi cum se bocește pădurea?

— Iși sfășie pletele ei de crăci, ca văduvele ce plâng pe mormântul proaspăt al soților.

Mângâindu-i eu așa obrazii, aud bătăi la ușă. Rămânem un moment muți, ascultând cu luare aminte. Duduia se sprijinise cu cotul drept în pulpa mea și-și potrivea urechea s'asculte. Mă plec și eu atent în spre ușă. Bate din nou.

— Cine-i acolo?

Strigai liniștit.

— Bucuroși de oaspeți?

— Da cine ești?

— Gurău, pădurarul.

— Și ce cauți?

— M'a trimes părintele starețul cu plocon.

Eu mi-aduc aminte de făgăduiala de cu zi a egumenului și ferind cotul Duduii sar în mijlocul bordeiului.

— Așteaptă că deschid.

— Tiii... c'amarnică vreme.

S'auzia cum bate pământul cu picioarele, scuturându-se de zăpadă. Trag zăvorul și când crap ușa năvălește în casă un val de crivăț și-mi așterne dinainte o aripă de omăt. Afară era un clocot de fulgi, ridicase mânia toate troenele în văzduh și le vântură ca pe pleavă.

- Intră iute că vâri iarna înlăuntru.
- Stăi c'am venit cu săniuța.
- Pe-o vreme ca asta?
- Dacă m'a încărcat de lucruri.
- Hai de te încălzește.

Pădurarul intră frecându-și mâinele. Mustățile și barba îi erau sloi de ghiață. Prin mițele căciulii și prin păr se bătuse ninsoarea una. Îi desfac baierul de la gât, ca să dau drumul sumanului. Duduia m'ajută de-l desbrac. Vântul ne sgâția ușa, bătând zuruitor în geam.

— De aseară de când lupt cu vârtejurile de vifor, am crezut că n'am să mai ajung teafăr.

— Așază-te pe lângă sobă, că eu mă duc să-ți dosesc calul.

M'am îmbrăcat ș'am ieșit. Pulberea de zăpadă se învărtea în valuri prin cuprins. Nu zăreai la doi pași. Noaptea grea se întuneca mai mult de spulberarea înădușitoare — ș'un ger de-ți îngheța suflarea, frigea fața cu biciurile aspre de fulgi nisipoși.

Așez calul în dosul bordeiului, îi dau un braț de fân și prind a cără din sanie. Carpănul de la deal își frângea brațele lui goale, învălmășindu-se cu vântul întăritat. Îl stingea viforul în năvala lui pornită, de-i trosneau răsunător încheeturele lui bătrâne. Eu abia duceam legăturile ca să nu mi le smunciască crivățul lacom. Mă învărtea vântul locului, scuturându-mi poalele sumanului lăsat în slobod.

În bordei Duduia cerceta darurile, cîncotind de bucurie.

- Da în balercă ce-i?
- De bună seamă că vin...
- Să mergi s'o aducem amândoi.

Mi-am umplut casa cu ploconul părintelui egumen. Ce n'ai fi gândit mi-a trimes. Sticle cu

rachiuri străine, felurite uscături scumpe, poamă pastrată și câte în lume. Duduia le așeză voioasă în dulap, pe poliță, rânduite frumos, ca într'o cămară boerească. Eu și cu pădurarul ne învărtim pe lângă balercă, muncindu-ne s'a-fundăm un cep vechiu, ca să facem priboi.

— Trebuie să fie om bun, egumenul.

— Tea, de pus la rană!...

Eu mă uit la dânșii, fără să-mi pot stăpâni un suris de milă. Duduia mă fereste cu mâna, mănioasă de purtarea mea și zice înțepat:

— Numai tu vezi lucrurile anapoda.

Tac și mă dau la oparte. — Cât de slabe lațuri îți trebuie, ca să încurci în ele o minte de femeie. Dacă n'ar fi la mijloc teama că învățătorul meu Pamfilie trebuie să răsară într'o zi, mare, de temut, de bună seamă că azi m'ar fi pălmuit, îndrăcitul călugăr.

Pusesem o oală de vin să fiarbă la foc, că Duduia mea nu-l bea de cât îndulcit. Pe pădurar îl cinstesc cu de cel rece. Duduia ne-a tăiat un colț dintr'un burduf cu brânză de munte. Am băut și ne-am desfătat înșirând la nimicuri și ascultând pacostea de-afară.

Gurău era om între două vrăste, nalt la statură și uscățiv. Părul de pe prisma frunții i se rărise, arătând un început de pleșuvie. Mustața neagră și bătoasă o purta tușinată, desgolindu-i buzele vinete și cărnoase. Când râdea i se vedeau dinții lați și albi. Fălcile seci îi ieșau înainte, scobind obrajii arși de om trecut prin toate nevoile.

Era românul cuminte și scump la vorbă.

— Degeaba te cheamă Gurău, că tare ești strâns la gură.

Omul zâmbește melancolic, luminându-se dulce la față de îndrăsneala Duduii.

— Numele mi l-o lăsat tata, lui îi plăcea mult să întindă sfatul.

— Așa cum îi ști, da spune-ne ceva de spaimă, vr'o poveste cu smei sau cu tâlhari.

— Le-am uitat de când cu grijile gospodării.

— Trebuie să fi fost pe aici vr'un hoț, nu se poate.

— Hoți sunt ș'acum.

— Da una mare, ști de ceia de demult...

— Am avut și noi mai din bătrâni pe *Badea*, dar n'a avut veleat lung.

— Ce-i cu *Badea*?

Mă întorc eu mușcat de curiozitate.

— Dela el a rămas numele zărei *Badiului*, asta care închee la deal codrul.

— Ce-a fost cu el, spune?

Duduia își afundă mâinile în poală și se pleacă pe scăunelul ei mic, de lângă vatră. Eu torn de cel fert prin pahare! Il făcusem dulcuț și preserat cu piper negru. Ca să n'adoarmă focul, mai arunc pe el câte-va așchii uscate. Omul dă vinul peste cap și rămâne tăcut ca să-și adune gândurile:

— Poi... de timp să nu mă întrebați, că timpul nu mi l-a spus nici tata, da *Badea* ista ci-că era vezeteu la starețul de pe atunci a mănăstirii. Flăcău vrășmaș de nu-i găsai păreche și frumos la statul lui. Starețul îl ținea de bun. C'avea nădejde în el și la bine și la greu. Nu-ți era teamă să mergi noaptea c'un om ca dânsul. De loc era de aici, din satul mănăstirii, fecior de oameni nevoeși. S'a vârit hargat ca să scape pe tată-său de-o datorie nesfârșită. Se purta curat ca o fată mare.

Starețul era un grec afurisit, de cei neimblânziți, de să te pui în creștet pentru el și tot bosumflat rămâne. Se învârtea *Badea* ca un titirez

ca să cuprindă toate treburile, trecea și prin pară ca să fie bine și bine nu era. Grecul se ținea îmbufnat și nu vorbea cu el, decât știi de a bătu.. Azi una, mâine alta, băețanul o puse la inimă.

Odată iese pe moșie.

Trăsura luneca ușor pe sub poala pădurii, tăind urmă adâncă în iarba tânără. Crengile luate în drum plescăiau în urmă. Vizitiul s'apleca mult ca să treacă pe sub streșina copacilor. Cămeșa lui albă era vârstată cu dungi de verdeață din pricina ștersăturilor neregulate a smincelilor înfrunzite.

— „Poposește Badiule c'aud vânzoleală în opritură, hoții de țărani trebuie să fi scăpat vitele în mlădărie“. Sprijinit de subsuori, starețul intră 'n pădurice. Ochii lui fără culoare hotărîtă fumeșeau de mânie. Pufăia de gras, răzemându-se în cârjă. Se oprea numai câte o leacă s'asculte șgomotul.

În marginea opriturii, dintre ogoarele ome-nești, găsește un băețel dormind sub un frunzar de tei. Juncanii lui trecuseră șanțul dincoace în cîer. Starețul prinde a croi cu cârja în copil. Cela speriat începe a se văita și da să fugă.

— „Pui de moșic afurisit, dormi ca'n binele tătâni-tu“!

Și călugărul îl prinde de suman, săgetându-l cu privirile lui amestecate.

— „Aveți să caliciți sfântul locaș cu hoțiile voastre“...

Băiatul răcnea ca în gură de șarpe.

— „Taci năpărcă... Ia-l de cap, Badiule“.

Vizitiul se codește.

— „E un plod, sfîntite, îl băgați în spărieți“.

Starițul decât să plesniască așa i se umflaseră ochii de mânie.

— „Și tu, nătărăule?“...

Se întoarce către vizitiu și-l pălește cu cărja în cap.

— „Am eu nevoie de povața ta, tâlharule? întinde-l' la pământ“...

Badea își trece mânica dreaptă peste ochi și 'ngână lăcrămând.

— „Mi-i frate, părințele“.

Turnase untdelemn peste cărbuni.

— „Așa?... Sunteți din aceeași scorpie, blestemați fără de lege“!...

Spumegând turbat, leapădă cărja și se năpustește furios asupra copilului, strivindu-l sub malul trupului său mătăhălos. Badea nu mai răbdă, încălzit de frigurile scârbei, pășește în spre călugăr, s'aplecă și-l cuprinde delă mijloc în brațele lui vânjoase. Il ridicase de-asupra capului, îngropându-și creștetul în scobitura șalelor. Starețul buhăia desnădăjduit, dând din mâini și din picioare, de ai fi crezut că-i un gândac mare, negru ce se frământă între buzele unui clește. După un timp îl face scăpat la vale, bușindu-l de pământ ca pe un bostan de dat la porci. — „*Un an al stăpânului ș'o zi a robului...* Să-mi porți păcatul, c'apuc calea codrului, am să mă prăpădesc în desiș, ca să nu văd murdăriile pe care le faceți voi la loc limpede“... L-a legat cobză și l-a trântit în fundul trăsurii. Pentru dânsul și-a desprins un cal, cel de către om. — În locul hacului, îmi țin pagul, că-i cu inimă și bun de tovărășie... Indreaptă după aceea trăsura la drum și dă câteva bice în murgul rămas singur...

Badea netezește coama involburată a șoimului, îi sărută ochii prelung ș'apoi lunecându-și mâna în lungul șalelor, își face vânt de încălecă. O pornește la deal pe-o potecă îngustă

— Oamenii zic că s'a oprit sus pe Măgură și desmerdând de-acolo cu privirele satul părăduit în jurul mănăstirii, prinde-a cânta cu răsunet:

„Foaie verde păltinel,
La gură de colnicel,
S'a ivit un voinicel,
Cu cușma creață de miel"...

S'așa a fost începutul Badelui, care a umplut mai apoi călugăria de groază și bordeele săracilor de bucurie...

Torn prin pahare și mai arunc lemne în sobă.

— Unge gâtul, bade Gurău, să lunece vorba tot așa ușor.

— Să trăiți...

Focul duduia, trăgându-se pe horn. Para suptă de ger și vânt pâlpaia fâlfâitor. Duduia rămăsese pe scaunul mută, aplecată în spre noi, cu mâinile afundate în poală. De-afară venia vaetul vântului și sbuciumul întăritat al codrului. În bordei cald ș'o lumină adormită.

— Spune mai departe...

Și Duduia se curmă și mai tare în spre pevestaș, ascunzându-și mâinile mult în poală. Tot chipul îi era topit în luare aminte.

— Bea-ți și tu paharul, Duduie.

— Nu mai pot.

— Ia mai îndeamnă mnetă unul, că două pahare nu strică...

Ciocnim noi și mai amăgim câte-o gură de vin. Vârtejul pune umărul și se isbește în ușe de s'o strămute din țâțâni.

— Eu n'am se pot pleca până nu s'a mai astâmpăra viforul.

— Poți să rămâi cu noi... adaugă Duduia ca trezită din cufundarea ei.

— Par'că eu n'am casă?

— Ce a mai fost apoi cu Badea?

Românul s'astâmpără tăcut, adunându-și firele gândului.

— Pe Măgura avea bordei văduva Surdului, cel care deschisese ochii sub strașina codrului ș'a murit tot pădurar, trăind o viață în sălbăticiunea de aici. Bătrâna avea numai o fată, pe Gorba. Trăiau amândouă din ce da Dumnezeu. Mănăstirea le lăsase bordeiul ș'o poiană de semănat, pentru slujba lungă și cinstită a Surdului. — Acolo a tras Badea pe sară.

Gorba avea fire de bărbat, Gorba rupea lupul în brațe. Purtă părul slobod, retezat de pe la ceafă, un păr roșcat și creț. Umbla ori când cu capul gol. Dela moartea tătâni-su, îi luase pușca în stăpânire și nu era jivină cât de șiretă să se poată feri de glonțul ei. Ochii ei tulburi te băgau în pământ. Avea fața aprinsă și pătată. Nu se coborise niciodată în sat și ea nu știa ce e hârjoana cu flăcăii. Se feria de lume ca o cerboaică. Numai fota și sânul o da de gol că-i parte femeiască. Se vâra prin peșteri și scoatea ursul de urechi, afară îl gătuia și-l ducea în spate la bordei. Măsa vindea totul ș'aducea în pădure ceia ce le trebuia...

Badea a spus femeilor întâmplarea și le-a cerut găsduire. Gorba a tresărit de fiorii vârstei, ș'a făcut pe măsa să nu înlătore voinicul dela ușă. Întâi au fost lucrurile ascunse, Badea hoția pe departe. Da pe el nu dorul tâlhăriei îl adusese în codru, era buba cu starețul. Face el ce face și hotărăște pe Gorba, cu care trăia

acum. — Și într'o noapte grea calcă pe stareț. L-a scuturat de tot ce avea de preț pe lângă dânsul, i-a luat banii mănăstirii că numai cu o zi înainte dase grâul niștor negustori. După ce a curățit și păreții de arme, îl leagă nod, îl vără sub pat ca pe un ghem și ei sar zidurile înalte de piatră și la pădure. Cum trecuseră dânsii, că nu i-a simțit călugării de prin chiliil...

A doua zi amărnicie mare...

Vine potera dela Vaslui și năzuește la codru. Vräfuesc ei toate văgăunile, cată prin scorburi, trezind muțenia cu detunături strașnice. — Cui să-i dea în gând să se suie pe Măgura?

Au pierdut arnăuții zilele degeaba.

La săptămâna jucau zece nunți în Bălești, zece fete sărmane înzestrate de Badea. El era acolo cu Gorba, desfunda buți de vin românilor. Au chefuit de-a mers pomina și n'a venit babă, ori nevoiaș, ca să se întoarcă flămând sau nemiluit.

Călugării îl credeau dus, da când aud de îndrăsneala lui, fuga după poteră. Multă zeamă nu făcea însă nici Badea într'un loc, îl întâlneau unde nu gândeai, dar nu l-ai fi găsit fe-rească Dumnezeu, unde l-ai fi căutat. Legământul cu Gorba sălbatecă, după cum îi zicea lumea, era acum știut de toți. Cei dela mănăstire amenințau cu pumnii în spre Măgura. — „Iaca pe cine țineam noi la sân"!... Și scrișneau injurături murdare.

Intr'o noapte cu lună, arnăuții înarmați până în dinți, urcă costița pădurii în spre bordeiul Surdului, mergând tăcuți și furișându-se. Veniseră în taină dela Vaslui și voiau să-i prindă în bordeiu de pe somn. Un pădurar simte potera și cum să dea Badiului de veste, s'apucă și ocheste de sub dâmb ogeacul bordeiului și-l nă-

ruie c'un foc. Ceia sar din casă și pun mâna pe arme. Arnăuții o sfecliseră, rămăseseră uluiți la subsoara Măgurei. Se începe focul. Gorba și cu Badiul băteau de pe sprinceana movilii, popotind pe cei din vale. Patruzeci și cinci au căzut din poteră, arși pe negândite de focul hoților. De atunci nu s'a mai încumetat nimeni, să ridice umărul rupt al Măgurei.

Biruința asta l-a ridicat pe Badiul în ochii țăranilor, până la cer. Cine avea vre-o durere se plângea la el ca la divan. Boerii de pe locurile acestea se purtau ca niște melușei cu norodul.

A tâlhărit Badea netulburat până în toamna următoare. Făgăduise călugărilor că, dacă îl mai supără, le dă foc ca la guzgani.

Starițul dacă vede că nu-i chip să-l doboare cu puterea, aleargă să-l încurce în rochia unei mueri, că și dracul, unde nu isbutește singur, trimete o femeie...

Catinca, fata popei Harnagea rămăsese orfană de mică. Era 'naltă și mlădioasă ca un curpăn. Cozile ei castanii îi băteau călcăile. Dulce la privit ca un copil cu minte, da șireată și ușoară ca o jupăneasă. Rămăsese în toată averea tătâni-su. Valea de cea parte a zării Badiului era tot numai o vie și via o stăpânea acu Catinca. Cum s'a ridicat mai mare, ș'a mutat casa la cramă. Ea să dăduse starețului de crudă, că era lumăreță ca măsă. Petrecea adesea acolo cu părintele, dacă nu mergea dânsa la mănăstire. Ducea o viață de cucoană. Ținea doi hargăți și avea și femeie'n casă. Se purta cu ce era mai bun, straie scumpe aduse tocmai din Țarigrad.

Svârlea paralele ca pe surcele și trăia ca o domniță. Când se coborâ dela cramă în sat, i se ploconeau femeile înainte ca la o ducă de viță. — De când cu Badea însă, starețul rărise drumul și cu drumul să răriseră și darurile.

Catinca era gata să iee câmpii.

Intr'o vreme o sfătuește starețul să ție drumul lui Badea să-l dee pe mâna poterei.

Pun ei lucrurile la cale cum a fost mai bine...

De-aici ține-te... Se îmbracă cu ce avea mai scump și se'nvârtea zi și noapte pe sub Măgura, tot în preajma Badelui. Se 'ntâlnesc într'o ameză pe-o potecă. Catinca se sbenguia printre copaci neluătoare în samă, scuturându-și rochiile în salturile ei alintate. Badea oprește calul și se razimă într'o scară dela șea.

— Ce cauți Catincă prin pădure, că s'au trecut fragii... Ea-și întoarce ochii ațâțător.

— Da parc'ă numai fragii sunt buni pe Măgura... Badea se stăpânește, cu toate că l-a pătruns la inimă îndemnul muerei.

— Da, în pădurea Măgurei se mai rătăcește și starețul. A zis asta mai mult să nu creadă c'a fugit așa ca un prost.

Azi una, mâine alta, Catinca n'o slăbia...

Intr'o noapte senină i se pune de-a curmezișul drumului, hotărîtă să nu-l scape din mreje. Cum îl vede de departe, își umflă gușa ei albă și prinde-a cântă, c'avea glas de privighitoare, ticăloasa:

„Pe sub cer și pe sub lună,
Trece-un leu c'un șarpe'n gură;
Nu știu leu-îi sau e smeu,
Ori e Bădișorul meu,
Cu harapnicul în brău...”

Badea descaleacă grăbit, o prinde'n brațe cu înierbântare și o sărută pe grumaz cu patemă.

— „De n'aș avea pe Gorba, mi-aș prăpădi cărările după tine”.

— Mare pricopsială ți-ai găsit și tu...

Badea încalecă și dă pintenii calului. Catinca svârle după el c'un gătej.

— Du-te, nătărăule.

Se prinseseră amândoi în laț.

Catinca o începuse cu gluma și da s'o sfârșască cu dinadinsul. Așa-i femeea, cu cât te lași mai greu cu atât își dă ea mai mult drumul. Acu nu se mai gândea să-l vândă, ci se muncea cum să și-l ție. Badea nu se îndura de nevastă, că inima îi da brânci în spre ispită, i-ar fi plăcut și lui trup mai așezat.

Odată se găsesc deasupra viilor. Catinca-și luase condurașii cei noi, cusuți în fir și'n lacrimi însângerate de mărgean. Ghirmeaoa-i flutura slobod pe cap și la sân era desfăcută. Toamna era caldă. Se încurcase pe-acolo prin niște cături de porumbel.

— Ce-ai prăpădit Catină, de'ncurci vremea prin spini.

Muerea prefăcută oftează.

— Mi-am pierdut mințile...

Badea atins, râde prefăcut.

— Și din pricina cui?

Ea pleacă ochii, strâmbându-și condurașul din piciorul drept. De-o dată ridică capul și-l privește pe Badea'n plinul ochilor.

— De ce nu vrei să haiducim amândoi?

Pe cela îl pălește râsul.

— Da nu ți-i frică, că-i rătăci papucii prin buruieni?

— Catinca se'ntinde și-i dă o palmă. pornind în plâns nepotolit. Badea înduioșat sare de pe

șea, lasă calul să frunzărească și se pune să ogoaie mânia femeii. S'au muncit, până s'au amăgit cu împăcatul. — De-aici a 'nceput scoborirea Badiului în spre perzare...

Românul își netezește firile rărite de pe prispa frunții cercând par'că să-și rânduiască mai așezat cuvântul.

Eu îl îndes cu vinul.

— Dă-i cu laptele bătrânului, că face rost la vorbă.

Duduia încruntată ridică obosit capul și se sprijină cu palmele în genunche.

— Ce femei mârșavă!...

Focul se potolise. În casă cald de te topia. De-afară venia într'una mugetul îndârjit al vârtejelor viforoase. Ușa se bătea în țâțâni, iar geamurile vântuite zăngăneau de să sară din cercevele. Lumina ațipea în sticla lămpii, înăbușită de îngânarea întunerecului.

— Ia și mata Duduie să-ți treacă ciuda pe Catinca.

Bem cu toții și gustăm din brânză.

— Eu aș fi tăiat-o pe păcătoasa ceia!

— Mata ești amarnică...

Rădem de indignarea copilăroasă a Duduiei.

— N'aș vrea să mai ascult, fiindcă mi-i să nu plâng, știu c'are să-i facă rău lui Badea... Săracul!

— Dac'o'nceput-o, să mântue...

— Ei, atunci să spuie, spune moș Gurău, că n'am să plâng...

Se lasă iar cu mâinile în poală, plecându-se în spre povestaș atent.

— Intr'o sară cade Badea la crama Catinicăi. S'au pus pui la fript și s'a scos de cel turbure.

Bucurie mare pe capul muerii, că ș'a prins ibovnicul în capcană. Acu dânsa țineà mortîș să iese pe Gorba și să se iee amândoi. El ncurcă lucrurile de azi pe maine, fără o vorba de înțelegere. Nu se îndură nici de una, nici de alta. Catinca, văzându-l în toane bune prinde la nădejde. N'a ramas desmerdare, nici vorbă dulce, sa nu le fi paraduit cu Bădea. Slugile alergau după treabă ca pe stoară. S'a întins masa domnească. Catinca descheiată la pept, și cu scurteica între umere, sta pe genunchiul Badiului și-l hranea din mână ca pe copii. Curgea triptura și placintele ca la masa calugarilor. Napucă să se așarte o ploșcă și alta îi lua locul. Catinca jucanuu-se cu pietele Badiului, a început să-i cante după masă. Ciocneau paharele și le vrastau cu sarutările. Chelul a ținut până n ziuă. Udată cu zorile sau culcat ș au dormit amândoi duși, de s au sculat pe nseratele. Când deschid ochii, dau peste masă pusa, știau slugile placul stăpanei lor darnice. Deja începe din proaspăt. Versul Catincai umplea crama de dragoste, îmblânzind pornirea rurtunoasă a Badiului. Trei zile cu nopțile din preună a ținut ametața bucuriei lor... În vremea asta Catinca a pians ș'a cantat, a răs nebunatic și l-a desmerdat cu alintare, ca doar l'ar smuige din brațele Gorbăi. În sara a treia Catinca n'a mai băut, l-a îndesat numai pe dânsul cu panarul. La mijlocul mesei l-a privit țintă în ochi, i-a luat dreapta în mâna ei și îndulcindu-și graiul i-a zis:

— Badiule, ia-mă de soție, că n'ai pus cununia în cap cu Gorba... Da Badiul a răs și apucând-o de bărbie, face batjocuritor:

— Tu ești bună de ibovnică și Gorba de nevastă, eu vă țin pe-amândouă... Catinca își frânge

blăstămul în gură și mânia în suflet, toarnă vin și se face că uită vorba. În ziuă, Badea era ciei de beat, iar Catinca luminată ca și revărsatul. Văzuse dânsa că nu scoate brazda la capăt cu gândul ei și-și aduce aminte de făgăduința dată starețului.

La mănăstire erau de obște poterașii, așteptând să le dea Catinca pe Badiul în mână.

Ea-l culcă îmbrăcat în patul primenit, adormindu-l cu vorbe mincinoase. Când l-a auzit sforăind din greu, îi ia pistoalele, le scoate praful și le încarcă cu cenușă. Trimite după aceea pe un hargat cu bilețel către stareț...

În vremea asta Gorba se sbătea ca apa de mături. Felurite gânduri îi treceau prin minte. Iși strângea pruncul la sân, ca să-și potolească neastâmpărul, vrăfuind codrul ca să-și găsească pe Badea. De când născuse, i se îndulcise mult tirea; mama luase locul sălbateci. Nici prin gând nu-i trecea necredința soțului. Pe dânsa o chinuiau presupuneri triste. La o gură de potecă întâlnește un pădurar cunoscut. Ii spune întâmplarea toată. Era în a treia dimineață de când l-a prăpădit. Pădurarul se uită la dânsa lung și-l ajunge mila. O văzuse altădată cu pușca subsuoară ș'acu își curma brațele de sarcina copilului. El simțise ceva de dragostea cu fata popei și-i zice după ce-și cumpănește întâi judecata: — „Cearcă pe la crama Ilincăi, trebuie să-l fi incurcat stricata ceea cu băutul. O pătrunsese vorbele până în adâncul inimii, ar fi mugit ca o ursoaică împușcată lângă viziunea cu pui, dacă nu s'ar fi rușinat de omul cela străin. A plecat ochii în pământ și strângându-și odorul în brațe, s'a lăsat la vale în spre vii,

plângând un cântec jalnic, rătăcit prin mintea ei, nu știu de unde:

„Foaie verde rug de mure,
Pe cel colnic de pădure,
Trece-o nevăstuică'n lume:
Părăsită de bărbat,
Cu pruncul nebotezat“...

Vântul dimineții îi scutură părul roșu, încrețit și retezat de pe la ceafă. Se duceă săraca amărită, imblânzită de obidă. Slăbise mult, întinzându-se petele galbene de pe obrazul ei stins.

Când să intre în cramă, Catinca o zărește pe fereastră și i se pune în ușă.

— Dă-te în lături pui de lele, să-mi iau bărbatul.

— Tu, măritată? Ce popă ți-a cetit cununia?...

-- Bătrânul codru...

-- N'are dar codrul tău...

— Uite cununia mea. Și Gorba ridică copilul în sus. Catinca se uită chiorș și zice cu dispreț:

— Pui fac și cățelele... Gorba o apucă de peptii scurteicii cu mâna dreaptă ș'o trage cu putere de-o trânteste'n brânci. Trece pragul, intră repede în odaia mare și dă în Badea cu ghiontul de-l trezește. Cea caută întâi buimac ș'apoi aducându-și aminte, sare rușinat în mijlocul casei. Catinca țipa afară ca înjunghiată, uitându-se în spre zare să vadă de nu vine potera. Slugile umpluseră tufele de frica Gorbăi. Iși iau pistoalele și pornesc din cramă.

Badea mergea înainte clătinându-se mahmur, și nevastă-sa îl ducea din urmă, căutând să se

tâmpere copilul din plâns. Catinca își frângea mâinile, spionând calea mănăstriei.

— „Ați venit să mă prădați, tâlharilor“... Gorba se întoarce scârbită.

— Să-ți luăm năravul doară!...

— Las'că vă dau eu pe mâna puterii, ticăloși ce sunteți... Și Catinca să repede cu inimă să dea în Gorba c'un harag, da ceia întinde îndoitura brațului așa ca un scut și uscătura se frânge în fărâme de oțelul mâinii ei.

— Astâmpără-te viperă, că-ți strivesc capul... Catinca sbieră pe urma lor, petrecându-i cu buigări. Când sar din vie pe zarea din spre pădure, s'aude duduie tropotitor de cai goniți. Poterașii îi înconjuraseră pe de departe.

— Pe dânșii deliilor, să-mi dați pe Gorba legată... Catinca sălta printre tufele golite ca o capră sălbatecă, asmuțind arnăuții temători. Badea dă să descarce pistoalele, dar cocoșele au clămpănit uscat.

— Auleu, leliță Catinică, îmi vânduși pe Badea... În Gorba se trezește sălbateca peșterilor și scoțându-și cuțitul din sân, îl vârî pripit în inima bărbat-su.

Mori Bade cum se moare, că de te prind dușmanii, rău te chinuesc... Ea-și strânge pruncul cumințit subsuoară și piere ca o nălucă fermecată printre copaci, luând ochii poterașilor prostiți. Când au început ei a ploua cu gloanțe, dânsa nu se mai vedea. — Dacă Badea n ar fi fost beat, fugeau amândoi. Gorba ș'a prăpădit urma în lume...

— Da oare copilul ce s'a făcut?

Gurău se uită la mine și ridică din umere râmbind.

- L-o fi crescut mare.
- Da ea mai trăește?
- Se prea poate!
- Și cu ce s'o fi hrănind?
- Cu gura.

Râdeam de curiositatea copilărească a Duduei.

- Ei, de ce nu-mi spuneți?
- Pentrucă n'o știe nimeni.

Vremea se mai stâmpăraseră, împrejurimile lumineau puțin, cu toate că tot erau ușori fiori de vifor.

— Dacă se curăță văzduhul de vânturarea omătului, apoi se vede ca ziua la îngânarea albă a zăpezei.

— S'a potolit mânia; codrul geme încet, răpus de mugetul său vijelios, ș'acum oftează în agonie.

— Eu mă duc, să nu'tind mai mult grija celor de-acasă.

— Da ai să mai vii pe la noi?

— Numai dacă voi mai găsi prin sân vre-o poveste.

— Ia să mai luăm și țâra de vin rămasă.

Ne-am îmbrăcat să petrecem românul afară. Gerul se întărea, cu cât se curăția și cuprinsul. Pe dinaintea bordeiului era măturat troianul de par'că-l luase cu târnul. Fulguiă ușor, numai un îndemn de fluturare. Românul își scoate sania dela dos.

— Iaca Măgura, Dudue...

Pădurarul arată orizontul fumuriu, întunecat de umărul rupt al dâmbului uriaș.

— Acolo e ascunsă comoara Badiului...

— Și de ce n'o ia nimeni?

— Eheil... ar lua-o, da n'o slăbește Scarăscchi din ghiare, veghiază zi și noapte.

— Cum asta?

— Iaca s'a dus din oameni, da nu-i primește hruba în care's ascunși banii, îl suflă ca pe-un pufușor pe român. Care-s mai tari de înger, a-jung până la poarta beciului, da nu-i chip s'o descuie. Unul numai a găsit iarba-ferului, care desface toate lăcățile, da tot n'a dovedit pe diavol. A intrat acolo, a dat peste căldările de bogății, da nu era chip să le ridice dela pământ. S'a dus de a adus patru boi și odgoane cât mâna, a legat căldările vârtos, ș'au tras boii de s'au curmat funiile, da pe bani nici nu i-au urnit. Se puseseră toți încornorații pe capace ca să se lase greu.

— Dacă l-au văzut dracii că se ține grapă, au prins a tună ș'a trăsni prin beciu, a meuna ș'a se stupi de-a crezut c'a picat în iad. Românul își face cruce. Un drac îl croește cu coada peste mână si-o amorteste pe veci, i-a luat și limba și l-a svârlit pe mal mai mult mort, trântind porțile pe urma lui.

De-atunci nu s'a mai apropiat nimeni de coamară. Fumegă și ea în toate diminețele de toamnă ca un tăciune udat...

— Da ce fac dracii cu paralele?

— Prea multe vrei să știi mata Dudue, hai mai bine în casă să nu răcești.

O iau ocrotitor pe după șale și mă 'ndrept în spre bordei.

— Lasă că moșu degeră și el.

— Noapte bună, măi băeți.

— Să mergi cu bine.

Când să crâșcăe sania în omăt, aud în depărtare un urlet prelung de lup.

— Auzi... bade Gurău?

Pădurarul îi pipăe pușca, făcându-mi semn din cap cu încredere

— Prietenie veche, ne cunoaștem noi...

Dă biciu calului și se afundă în noapte. Noi am intrat oboșiți în bordeiu.

— Băetul meu are să fie îndrăsneț ca Badea și frumos ca tine.

— Ai să visezi la noapte tot hoți și necurați.

Duduia era de mult sub plăpomă. Sting lampa și mă culc și eu. Intunericul se întinde ca o înghițire lacomă. Fereștile curățite de vânt, amăgiau o lumină slabă. Mirosul de fructe păstrate și de flori trecute, îngreuiau moleșitor aerul cald din casă.

— Ce fire stranie și Gorba ceia!

Duduia n'avea poftă de somn, își spărieasă odihna cu poveștile înfricoșitoare ale lui Gurău.

— Trebuie să fi fost o rămășiță stingheră a barbarilor părăduiți prin porniturile acestea.

Duduia mă petrecuse cu mâna pe după gât, lipindu-și obrazul de fața mea. Eu o coprinsesem cu stânga urmărindu-mi norocul cu ochii deschiși, țințiți în greul întunerecului ce plutia deasupra noastră. Nu puteam alege nimic din vălmășagul viziunilor ce-mi năluciau prin jocul privirilor.

— Dar dacă nu muria Badea ce era să mai facă?

Fălcile îi frământau cuvintele, muiate și ele de somnul ce venia cu'ncetul.

— De bună samă că era să mai hoțască și să facă copii...

— Da băeții lui erau să fie tot...

Adormise cu vorba neisprăvită.

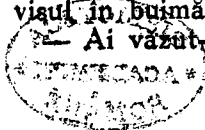
Ce slab e omul în fața împrejurărilor! — O jucărie fără nici o cunoștință. O mână nevăzută îl învârtește din gol și el dă târcoale ca un desmetec, înșelându-se c'ascultă de voința lui. Stând așa cu fața în sus, înconjurat de întuneric și de liniște caldă, lunec pe firul gândului acestuia. Pornesc dela Bădea. Flăcău voinic, așezat, cade pe-o mână cănoasă și revoltat de asta, ia calea cedrului. Un gospodar mai puțin și un răsvrătit mai mult. — Eu, intru în casa Dudgei, când s'ar fi putut să nimerească în altă parte, ori să rămân la mănăstire, și atunci ce căi străine aș fi călcat!... Întâmplarea te-aruncă unde nu gândești; o schimbare cât de ușoară în mers, hotărăște de soarta ta întreagă. Mă duc cu gândul la aripele de bârne, puse să apere malurile slabe de năvala vijelioasă a valurilor unei ape. O îndrumare slabă așa ca un semn din mână, abate potopul furios al talazurilor pornite într-o parte, schimbându-le cu totul cursul...

Dacă valul, că-i val, rupe stânca, și ascultă neștiutor de-un semn, târînd după dânsul toată spumegărea turbată a unui râu, d'apoi noi netrebnicii, ființe de-o zi!...

Duduia se'ntoarce prin somn cu fața în spre mine, bâiguind cuvinte neînțelese. Cealaltă mână și o trece peste peptul meu îmbrățișându-mă cald, cum îmbrățișă copiii speriați grumazul mamei lor. Pântecelul ei în rod, boltit ca un mugure gata să se desfacă, se razimă greu în pulpa piciorului meu. Mă'nfior de apropierea aceasta, ca de-o atingere sfântă.

Duduia se sgârcește mai mult lângă mine, bolborosind într'una. Eu n'o las visurilor urâte și o clatin încet. Dânsa tresare continuându-și viziul în buimăceală.

— Ai văzut-o?



--- Pe cine?

-- Gorba cere mâncare de pomană...

Eu îi răcoresc obrazii cu mâna.

— Ce tot spui tu acolo?

— Ha?

Trecându-i tehuiala, cade rușinată la sânul meu ș'adoarme îndată“...



DOMNUL POPORULUI



„Popa din Topora făcuse clacă de desfăcut popușoi. Căsoaia era plină de lume, strânsură din tot poporul părintelui. Inșirați pe lângă păreți, care pe-o curmătură, unii pe câte-un bostan, fiecare cu grămada galbenă de știuleți dinainte, silind să-i cūrățe de pănuși. În mijloc era movila mare, așa cum îi adusesse dela câmp, din toamnă. Fetelor le umblau mâinele ca suveica, rămâind veșnic rușinate, cu ochii în jos, pe când flăcăii le pișcau pe sub pene, ori le asvârleau în poală și pe după gât, grăunțe deghiocate.

— Mă, astâmpărați-vă și nu-mi părăduiți pâinea, că v'arăt ușa.

Popa, cu poalele dela rantie suflecate, sta în prag, netezindu-și cu mâinile lui boccii burta rotunjită, umplând numai bine golul ușii. Era cărunt de tot și fața îi era plină de sânge și de sănătate.

Un moment tineretul se liniștește, nu se auziă decât sfășierile uscate a pănușilor mătăsoase și pocniturile ciocanelor desprinse. Bătrânii mai greoi, pufăiau din lulele, desfăcând tacticoși pe la locurile lor, numai din când în când plescăiau scuipatul într'o parte, păcăind cu unghia în cărbune.

Eu și cu Duduia zoriam între mama și tata;

ne adusesese cu sania de cu ziua, ca să ne mai purtăm prin lume.

În păreți erau prinse două gazornite miciuțe, care împrăștiau o lumină împăienjenită. Movila din mijloc se mânca din temelie, forfecată de mâinile harnice care rupeau din ea. Penele creșteau purcoaie, despărțind pe clăcani.

— Hai să vedem a cui o fi grămada mai mare... Popa făgăduitor, dă bună vremea din prag, aruncând ațătare în oameni. Tinerii se iau la întrecere, fetele după ei și în curând se face o încăerare de credeai că le poartă mâinile un duh nevăzut.

— Da moș Turiță nu spune nimic?

— Așa ne-a fost vorba, uncheșule?

— Umbli huși-marginea? — Ia dă-te la sfat, că ni se urăște...

Fiecare arunca câte-un îndemn. Bătrânul împins mai mult pe sus, se suie în vârful movilei și se cuibărește într'o rână, potrivindu-și cărbunile în lulea.

— Ei, mânca-v'ar tata pe toți, că tare nu mă slăbiți.

— Hai, zi-i...

— Cum să-i zic, ușor vi-i a spune: „plăcinte“ da până vă aburesc sub nas, întrebați babele ce pățesc...

— Haide-hai, nu mai lungi vorba.

— Așteptați să vie stupitul la furcă, să am și eu de ce mă legă, așa dacă iei românul din scurt, să fie cât de sfătos, o încurcă...

— Iaca'ncep eu: a fost odată...

— Șterge-ți mucii, și'nchide gura măi plo-dane, nu lua bătrânii înainte, că te iau mai pe urmă nevoile...

Lumea se pornește pe răs, iar moșneagul de pe movilă își îngroapă capul în gulerul sumanului, mulțămît ca'nchis clonțul obrăsnicăturii.

Duduia se luase și ea la întrecere, dar acum o dase mai la pas, obosită.

— Nu-ți pare rău c'am venit?

— Din potrivă, mă gădesc așa de bine aici, mi se pare că trăesc viața poveștilor, aud glume și văd manifestându-se poporul în toată sfânta lui naivitate...

Afară se vedeà noaptea senină, albită și mai mult de întinsul troenelor. Preotul pierea câte-un timp ș'apoi s'arăta iar în ușă, cu nasul din ce în ce mai vânat, desmerdându-și turla burții lui căzute, ținută par'că numai în colanul lat, ce-l încingea ca un cerc pe-o bute.

— Dați vârtos, că v'aduce lucruri bune, presbitera.

— Dacă tace moș Turiță!

— Fă-le-un chef, moșnege.

— Nu vine apa la moară. părinte, am deșertat desaga toată cu clăcile din iarna asta.

Un om slăbănog și deșirat la statură, cu ochii stinși și sarbăd la față, taie cuvântul moșneagului și se'ntoarce către popă.

— Da ce am auzit, ci-că Cuza ar fi fost la mănăstire...

— Când?

— Cum asta?

— Se poate!

Săriseră toți cu vorba, întinzându-se în spre slăbănog, aprinși de neastâmpăr să-i afle știrea.

— El are de gând să iee averile călugărilor și să le dea săracilor ca alde noi. Că zice dacă-i vorba de pomană, să se'nfrupte mai mulți dintr'înșea, le-o ajuns grecilor până acum. Și el acu umblă din mănăstire în mănăstire, să afle de purtările călugărilor și când ceia nu s'or da, el să le puie în obraz ticăloșiile lor.

— Am auzit și noi de una ca asta.

— Văzut-ai tu, românul?

— Fhei, cad, nu degeaba-i Cuza!

— Și de urmă?

Intreabă unul mai din spre usă.

— Ci-că a venit călare de valea Stemnicului, îmbrăcat pe deasupra calicos și măsălit de obraz. Poposește sara într'o marșine de fânăț mănăstiresc. Leasă calul de-un cătur și smulse un brat de iarbă de i-l pune dinainte. Tamen atunci si trăsura cu egumenul. Nici una, nici două, sare ceala jos și de nevorbă harști cu biciul în domn.

— „Da-i binele tătână-tu aici, măi golane?” Călugărul dă să-l croiască din nou. Cuza, cade în genuchi și-i sărută poala, prefăcându-se că plânge.

— „Iartă-mă prea sfintite, zice dânsul prefăcut, sunt un drumeț nevoias, mi-i calul frânt de trudă și de foame, s'am luat și eu un mănunchi de iarbă, că-i șesul lung și-o dat Dumnezeu destulă... Egumenul ci-că se mai moaie, da tot îi grăește cu asprime.

— Șesu-i lung, da nu-i a drumeților, păcătoșule, e a sfântului locaș. Domnul atunci îi zice blajin.

— Poi de asta m'am lăcomit și eu, e mosie închinată pentru pomenire s'am năzuit, că dă, călugării sunt oamenii lui Dumnezeu, nu se gândesc atâta la gură și la pungă.

— Infrânează-ți limba, ereticule... Și egumenul îl mai măsoară odată cu biciul.

— Tii, că nu eram eu acolo!

— Auzi tu, câinele!

— Trebuie fiert cu fasole!

— Spurcăciunea!

— Da vezi domnul suferiă, că și Hristos a suferit mai greu încă și se încovoia numai cu tânguire dinaintea feții bisericеști.

— Iertare că n'am știut ce grăesc!

— Leagă-l cobză și-l pune în capră, să-l ducem la pocăire, a strigat părintele egumen la vizitiu. Cuza s'a lăsat legat și a mers la mănăstire. Acolo îl sloboade din frânghii și-l suie sus. Era tocmai vremea mesei. Tacâmurile scumpe i-au luat ochii și boșăția din jur l-a zăvăcit.

— Intindeti-l la pământ și numărați-i sub ochii mei cincizeci de gârbace. Un călugăr se răpede să-l înșface. Cuza își îndreaptă atunci trufas trupul și lipindu-i o palmă celuia îl culcă sub masă.

— Bravo lui...

— Să trăiască!...

— Halal român...

— Când s'a desfăcut sumanul de-a rămas în haina lui aurită de domn, prea-sfinții au căzut cu fețele la picioarele lui. El își trăsese sabia să taie 'ntr'însii ca'n brusturi, dar s'a oprit când i-a văzut închinăți și i-a muștrat aspru.

— „Nelegiuitorilor, ați prefăcut mănăstirea în ascunzătoare de tâlhari, schingiuiți lumea la adăpostul crucii. Trăiți aici ca niște trântori, vă îngrășați din ruina nenorociților ce-i aveți sub stăpânire”...

Vezi că el întrebasese lumea tot drumul, iscodise prin prostime de urmările călugărilor.

— Auzi tu cap!

— Și ce inimă!

— Părintele poporului...

I-a lăsat pe sfințiți în plata Domnului și s'a așezat la masă că eră flămând. Pe egumen, ca să-l pedepsească de bicele date, l-a pus să facă mătânii tot timpul cât a mâncat el.

— „Vezi părinte, eu îți dau canon creștinesc, nu hoțesc, cum ai vrut să mă pocăești sfinția-ta”. Și cică domnul s'a lungit masa mult, a băut și a

mâncat ca și la scaunul lui, lăsa pe egumen uitat să roadă dusumeaua cu genuchii.

— Da trebuiă să-l și mozoliască olecuță.

— Ei că n'am fost eu pe câmp și să fi cunoscut că-i Cuza, cum ți-as mai fi dat prin țarnă pe blagoslovitul nostru stareț.

— Lăsați, stie domnul ce face...

— Eu i-ași fi sdrelit ouțin urechile între degete, stii numai de-o poftă, c'așa chinuește el pe muncitori.

— Si ce-a făcut după aceea Cuza?

— Lasă mănăstirea noastră, incalecă și trece dealul la Rafaila. Ajunge el noaptea târziu, credea că toți din schit trebuie să doarmă. când colo ei făceau bairam. Sare domnul gardul și s'apropie în vârful picioarelor de ferestrele luminate, dosite cu perdele. Aude în lăuntru cântec, și ciocniri de pahare. Înăltându-se mai mult, zăreste printr'o crăpătură țigance goale pe genuchii călugărilor beți.

— Mtamtaaa..., văzut-ai minune?!

— Stie el cum să prindă vulpea!

— Nu degeaba a ajuns el unde este!

— Pe aista ni l-a trimis Dumnezeu!

— Nu te teme, are el urechi și pentru noi, destul s'au făcut că nu ne-aud...

— Tăceți măi, să spuie românul până la capăt.

— Cuza atunci sare gardul înapoi și bate la poartă. Intâi nu l-a auzit, bate iară mai tare, iesă un călugăr berbeteag.

— Cine-i acolo? strigă el.

— Om bun.

— Caută-ți drumul, că nu primim.

— Un biet creștin rătăcit.

— Fă în sat la vale.

— Da mi-i că m'or prădă și am o sumedenie de bănet cu mine". Cela prinde la prietenie, s'apropie de poartă luminat.

— Și ce cauți pe-aici?

— Sunt negustor de porci, ș'am venit să cum-păr dela schit de-aici, că pe cei dela mănăstire i-am luat... Știu că la Rafaila sunt câte-va câr-duri de mascuri, hrăniți cu jirul și cu ghinda din codru". Călugărul îi spune s'aștepte, să'ntrebe de cei mai mari. De câștig nu fug sfinții părinți; se întoarce cela și-l vără pe Domn în ogradă, ducându-l într'o chilie mai retrasă să se odih-nească.

— Da ce șgomot e sus? întreabă dânsul.

— Facem maslele unui călugăr răposat.

— La vremea asta?

— Apoi așa-i rânduiala în tagma noastră...

Domnul icnește și intră în chilie. Cum por-nește călăuza, el pe pândă băete. Se uită cum curg dela beciu buțile cu vin și găinele fripte dela bucătărie, încrucindu-se de halul sfântului locaș.

— Tare de fire, de se țineă să nu cadă peste dâșii, cum cade mâța peste mișina de șoareci.

— Stați să vedeți... Călugării după ce prind bine la curaj se gândesc să poștească și pe ne-gustor la petrecanie, că dă, așa singuri eră prea în sec. Mai ales c'auziseră că-i om subțire și cum erau ei cu capetele grele, s'au gândit că-i mai bine cu tovărășie. Cuza când s'a văzut chemat, lepădă sumanul și-o ia nebăgat în samă pe urma părintelui beat. Când îi deschise ușa, zingănește sabia, își scutură pîntenii și intră mândru ca un stejar, umplând casa de strălucire.

— Noapte bună și petrecere îndelungată, spă-șiților monahi...

-- Pe dâșii, măi...

— Acu li s'o înfundat.

-- Au dat toate pe una...

— Muerile țâșnesc afară pe sub masă, uitân-

du-și fustele prin colțuri. Călugării se lasă grămadă la pământ, încleiați de spaimă și de băutură. El tună fulgerător:

— Așa vi-i închinatul? Pentru destrăbălarea voastră, v'au lăsat bătrânii pământurile? Pentru asta vă muncesc țaranii, stricaților, haimanale cu crucea'n sân... Domnul își îndoia sabia de spatele lor încovoiate, s'auzia numai icnituri și gemete de plâns. A încălecat și de-acolo, da unde-a fi apucat-o, nu se știe...

— Trebuiau tăiați ca pe pătrunjelul de pus în borș...

— Ei, să fi dat și eu cu pumnii printr'înșii...

— Li făceam tocătură de umplut ardei, să fi fost în lccul lui Cuza...

— Amarnic român, bre și domnul!...

— Măi, eu am văzut pe Cuza...

— Dea!...

Uită toți de popușoi și se înalță din cuiarul penelor la ista cu vorba.

— Când zici c'a fost la mănăstire?

Și se întoarce grav în spre slăbănog.

— Eri sara.

— El erà atunci...

— Cine mă, ești năuc?

— Cuza, cine altul. Veniam azi în ziuă dela Negrești și când pe drumul Rafailei trece în umbletul calului un român voinic, crunt la privire, înfățișitor și cu brâul plin de pistoale.

— N'auzi c'avea numai sabie?

— Vorbă să fie, greu i-i lui să se schimbe, el se'nbracă în zece feluri dacă vrea.

Rămân cu toții holbați. Popa se miră și el din prag, alintându-și burta cu mâinile lui butucoase.

— Și zici că erà mândru?

— Frumos ca Ionică din poveste.

— Sdravăn, hai?

- Cât mi ți-i stejarul.
 — Intrebați și voi ca niște proști!...
 Zice moș Turită din movila cu popușoiu.
 — Cum poate să fie un domn, altfel, știu că nu erau cu ochii legați cei care l-o pus în scaun!...
 — Și'ncă domnul Cuza!...
 — Da oare ne dă pământ cum se zice?
 — Crezi că el doarme, cu'ncetul se face oțetul, aveți să vedeți, lasă...
 — D'apoi boerii, ce zic?
 — Ce să zică, au încotro crâcni? — Au să plece capul, dacă-or vrea să-l mai aibă pe umere.
 — Mai lăsați pe Cuza și nu-mi uitați popușoi că nu ieșiți de-aici până nu-ți da gata movila.
 — Nu ieșim de aici o săptămână, părinte, desfacem toți popușoi de pe văile acestea, numai să ne spuie de Cuza...

Măinile clacaniilor se'nfierbântă din nou la treabă ca să'mpace pe popă. Duduia priviă extatic în gol, îmbujorată de dosul gândurilor.

- La ce gândești, Dudue?
 — Să fii mare, mare de să-ți crească legenda numelui încă din viață, s'auzi cum se șoptesc minuni în jurul tău, să treci între eroii poveștilor înainte de-a trece pragul vieții!...
 — Nu-i așa că e măreț?
 — O, dumnezeesc!...

Sfâșierile pănușelor uscate, fâșâiau mătăsos. Popușoi goliți, cădeau prin grămezi, zornăind sgrunțuros și lărgindu-le în foale. Un moment tac toți, îngropându-se mult în purcoale de pene ce se înfoiau printre clăcani. Sub îngânarea painjinită a gazorniților mici, se vedea mișcarea brațelor harnice și trupurilor încordate pentru desfacerea pănușelor.

Popa pieriă la răstimpuri, ca să-și ude gâtul în gârliciul pivniței.

Movila din mijloc, mâncată de pe dedesubt se lăsa cu incetul, toita înlături, cuibărind tot mai bine pe moșneagul din vară.

— Da dumneata, moș Turiță, nu se poate să nu fi văzut pe Vodă.

— Cum te vad pe tine, măi țică.

— Zau, i-ai văzut?

Și ciacanii se înalță iar ațâțați de după purcoaiele de pene întoiate.

— Cum și unde?

— Ia spune-ne...

Moș Turiță își scoate luleaua din gură, cu toate că de mult eră stinsă, și se ridică în cuibarul lui ca o barză de pe ouă.

— An vară veneam dela Vaslui, fusesem cu niște vite boerești. Eră pe la o ameză, cald ca'n cuptor și o zăpușală de să te dai cu capul în gărlă. Treceam prin lunca Armășoaei, ud de sudoare și obosit ca un câine a nimănu. Mergând eu așa pe la umbra răchiților, ca să tai șesul de partea noastră, pe drept unui hucaș, aud un strănutat de cal venit din stușiș. M'apropii, când prin desișul țihlei și ce văd, mă uimesc: Cuza gormeă la răcoare, ascuns de iarbă mare.

— Ce noroc pe ochii dumneatale.

— Eu mi-ai fi dus să-i sărut mâna...

— Ce să te-apropii... tea!... fă cruce mai bine... Încremeneai ca descântat, numai să te fi uitat la el. Din trupul lui făceai patru oameni de ceștiealți și aveai niște pumni cât pălăria. Eră numai în cămeșă și cu ciomagul lângă dânsul. M'am făcut numai cât un purece de mititel și am lunecat ca o șopârlă, făcându-mi cruce și scui-pand-mi în sân de frică.

— Și de ce umblă așa golan?

— Să nu-l cunoască lumea.

— Auzi tu frate!...

— Da ți-ai găsit să nu-l cunoști, orb să fi fost și tot îl găceai numai după bravura lui...

— Și de ce purtă bâta cu el?

— Da ce căută pe-aici?

— Să'ntrebe pe norod ce-i trebuie și de ce pătimește, ca să miluiască pe cei nevoeși...

— Și de ce nu te-ai apropiat, poate te căpătai cu ceva, că ești sărman.

— Brrruuu... îți treceă pofta de pomană când l-ai fi văzut măcar de departe.

— S'ai spus oamenilor?

— Când m'am mai întors cu satul, nu l-am mai găsit, plecase. — Da avea un cal, șoim, nu alfa, sbură cu românul în spăinare.

Popa se'ntorsese de pe-afară și gășind lumea pe gânduri, întreabă răsând.

— Tot de Cuza vorbiți, măi?

— Auzi părinte, moș Turită l-a văzut.

— Mare lucru, popa Meleghie a și vorbit cu dânsul, credeți că-i lup, ia român ca tot omul, atâta că-i mai de inimă decât toți.

— Și ce-a vorbit cu domnul, părinte?

— Cum eră la graiu?

— Nu s'a înfricoșat, când l-a văzut?

— Astâmpărați-vă la locul vostru și siliți că vă spun.

Cumințiți, clacaniiii suflecau pănușele dela popușoi, frângându-le, ciocanul ș'ascultând cum s'ascultă evanghelia la paști:

— Biserica popii dă în ruină, satul calic, de unde să poată el căpăta ajutor s'o ridice,—pleacă împreună cu dascălu prin ținut două milă. Umblând ei prin sate, feșteliti și rupti ca omul pe drum, întâlnesc o trăsurică și 'n trăsură un călugăr frumos și curat. Oprește cela caii și întreabă pe popă, cum eră încărcat de saci cu făină, de bucăți de slănină, că ce orbăcăește pe drumuri cu dascălul.

— Strângem pentru merimetisirea unei sfinte biserici, părinte călugăr.

— Și cu pomană ca la calici, crezi c'ai să faci dumneata locaș sfânt norodului?

— Poi, dă, strângem și noi ce ne dă creștinul, că alta ce putem face?

— Suiți ici în trăsură cu mine...

I-a luat cu dânsul ș'au pornit la un armean bogat de sub ținutul Iașului. Poposesc ei acolo pe sară. Li întreabă ce caută, călugărul cel frumos spune întâmplarea cu biserica. Boerul ridică din umere și le spune curat că dânsul cheltuește destul cu biserica armenescă dela Iași, n'are de unde să dea și pentru cea românească. Că-i câr, că-i mâr, cela se ținea tare.

— Poi bine cucoane, știu că nu armenii dumneatale îți muncesc câmpurile și-ți fac traiul ușor, averea o faci cu brațele țărănimii, trăești din seul românilor, dă ceva și pentru credința lor...

— Bine-a vorbit!

— E tare la cuvânt, voinicul!

— Armeanul se'ncruntă, pălește în masă mânios și-i dă afară.

— Ce aveți să mă'nvățați voi cum să trăesc, boaitelor?

Bietul Meleghie cu dascălul rămăseseră prostiți lângă ușă. Călugărul cel tânăr, s'apropie râzând de boer și scoțând o mână de aur o pune pe masă și-i zice răutăcios după ce-și descopere pieptul înecat de fireturi și de decorațiuni:

— Iaca pune domnul Cuza jumătate, împlinește dumneata ce mai trebuie...

Armeanul rămâne cu ochii albi de-odată. Trezindu-se apoi din uimire, ferește grămada de aur a lui Vodă, și-i zice sărutându-i mâna.

— Fac eu biserica pe socoteala mea, binecuvântat să vă fie numele, stăpânitorule.

Cei doi dela uşă, cad la pământ orbiţi şi ating frunţile cu rantiea călugărului necunoscut.

Şaşa s'a făcut Melegnie cu cea mai frumoasă biserică din ţinut!...

— Să trăiască Vodă Cuza!...

— Să-l daruiască Dumnezeu cu zile senine...

Moş Turiţă dă din cap despreţuitor privind clăcani cu milă ş'apoi zice ca omul care ştie multe.

— Săracilor de voi, trăeşte el şi fără firitisirele voastre, că doar nu-i pământean ca noi, legat de zile numai pe-un veac...

— Cum vine asta, moşule?

— Mai ştii ceva?

— Spune tot, că-ţi facem un cămeşoi.

S'amestecaseră şi fetele în vorbă, uitaseră cu toţii de hârjoană, fiecare eră numai urechi, ascultau duşi în lumea legendelor.

— Tu măi Ţică de colo, adu moşului un cărbune, şi tu cel cu ochii sgâiţi la mine, umple luleaua de tutun, dacă ţi-i să-ţi spun cum e descântat Cuza de nu-l atinge nici glonţul şi nici boala, cum e făcut să trăiască cât lumea...

După cărbune au sbughit-o nu ştiu câţi, iar de tutun i-au umplut românii găvanul mâinii. Unchiaşul îşi tremură mustaţa de-un zâmbet şiret, scuturându-şi luleaua de scrum.

— Aşa măi, voi a moşului, — mai ungeţi roata dacă vreţi să umble, voi cu ce puteţi, părintele c'o oală de vin, ai?

Şi el se întoarce în spre uşă, strâmbându-şi tot mai mult buzele pe înfiorarea zâmbetului şiret...

— Şiret mai eşti, măi Turiţă...

Popa se duce după vin, că prinsese şi el gust de ascultat, uitase că mai eră mult din movila de desfăcut.

În vremea asta intră mama-preoteasa cu trocul plin de julfă pentru clacani.

— Îți fi flămânzit de-aseară, mai muiăți-vă gușile, să prindeți la gust de treabă.

— Ba nici nu ne-am adus aminte c'avem și pântice, așa ne-au fost urechile de hrănite.

— Poi, tot moș Turiță face pocinogul, cu taclelele lui.

— El abia acum intră în horă.

— Să fi știut că v'ajunge vorba, nu umblam să pierd vremea cu gustarea.

— Dacă om fi numai gură-cască de-ascultat, așa ar merge, da vezi că mai sunt și de cei că-rorora îi-i acru sufletul de istorii...

Și moș Turiță întinde mâna din cuiabar și ia cu degetele julfă din troc. Ceilalți apucă și dânșii cum pot, grăbindu-se să mântuie cu dulcele ca să înceapă cu ascultatul. Popa aduce ulcica cu vinul ș'o întinde moșneagului.

— Ad-o la moșu, că tare-i cu vină'ncoace, aista-i laptele bătrânului...

Pune vinul la gură și'ncepe a suga de pârâia gura ulcelei.

— Nu bea așa lacom, mai lasă, că mai sunt încă fețe pe-aici...

— De un'se pomenește? Când mai dau peste așa plească?

Râdem cu toții de moșneagul mucalit, Duduia abia-și stăpânește fălcile de hohot.

— Ei, acum la treabă — cu mâinile forfecăți și cu urechile ascultați...

Și preotul umple golul ușii cu burta lui rotundă, ținută în colanul lat, cum se țin doagele în cercuri ca să facă bute. Preoteasa mărunțică și slabă, îmbătrânită mult, se lipise și dansa de perete s'asculte. Cum eră ghemuită lângă popă, adusă puțin de șale, ți se părea că-i un punct lângă un semn de mirare îngroșat.

Clacanii dau ropot prin pănuși, pe când moș Turită își turtia cărbunele în luleaua plină ca niciodată.

— Acu mai merge, mâncat, băut, cu ciubucul plin, așa cum îi stă românului mai bine...

— Udă-ne și nouă sufletul cu vorba.

— Apoi măi băeti, ui'te cum merge crugul poveștii: Mama lui Cuza era bătrână și ea nu făcuse sământă de băet, se bătuse dânsa de toate nevoile, cu babe și cu buruene, da nu da rod. Moșneagul ei de cât s'o scoată din casă:

— Muere, mi-am petrecut zilele cu tine în sec, mi-am vestejit o tineretă așa cu deșertul, ai să mă faci să mor fără umbră de urmaș...

Baba bocete — moșneagul vuet, mă rog cum îi mai amară viața...

Ei erau pădurari la un boer dincolo, hăt, de departe. Rătăcind ea odată prin pădure, iaca Maica-Domnului în drum, îmbrăcată sărac și rezămată în căriă.

— Tare mai sunt flămândă, femeie hăi, dă-mi ceva să-mi astâmpăr foamea...

Bătrâna, bună la inimă, bagă mâna în sân și scoate o bucată de pită, luată pentru dânsa și o întinde cerșitoarei.

— De la noi puțin și dela Dumnezeu mai mult, — i-a zis ea Maicăi Domnului, suspinând din adâncul sufletului.

— Da ce ai de te lași răpusă de obidă, nu ți-i bine, ești tare abătută...

— Ce am eu, nu-mi poți fi dumneata de folos!...

— De unde știi, eu am umblat multă lume de când calicesc și am văzut de toate. Bătrâna a dat trist din cap.

— M'am săturat întrebând, numai Prea-curata Născătoare m'ar putea scoate din făgașul durerii mele...

Pe Maica Domnului o atinge vorbele babei și luând-o de mânecă, o trage de se pun pe o buturugă.

— Deschide-ți inima, că nu te ține parale vorba...

Atunci ceia începe că așa și pe dincolo, mărturisindu-i toată ciondăneala cu moșneagul ei:

— Ș'acu dă, cicălele lui treacă-meargă, le mai pun și 'n cui după ușa, da-i durerea mea, c'am să mor și n'am pe nimeni să-mi lipească o lumânare de cruce...

Prea-curata se înduioșează ș'o mângâie pe bătrâna ca o mamă bună ce-i.

— Hai cu mine și-ai să fii mântuită...

A dus-o așa prin pădure și se opresc sub un fag scorburos. Sub poalele copacului eră un puț părăsit, astupat c'un spin. Maica-Domnului scoate cătutul și desvălește un ochișor limpede de apă.

— Aici e fântâna în care a fost scaldat întâi Făt-Frumos, beă că-i izvor de tărie și-ai să purcezi grea...

Bătrâna s'apleacă peste ghisdea, ia apă în lingura mâinii și-o beă cu credință. Când se întoarce să mulțumească cerșitoarei, nu vede pe nimeni, rămăsese numai un miros dulce de tămâie ș'o cruce de fum tremurând în aer. A înțeles c'a fost Sfânta Maria și-a îngenuchiat, închinându-se cu credință. La plecare dă să-si însemne locul puțului, dar n'a mai văzut nimic în jur, s'a pomenit ca dusă pe sus. În fața bordeiului — vezi, n'a vrut Fecioara să-i lese cunoscută fântâna tăriei, ca să n'o arăte lumii.

La lună baba abia se purta de îngreunată. Moșneagul înfloriă, nu se simte că merge pe pământ de bucuros ce eră. Când s'a încheat luna a doua, pe bătrână o tae de facere, i se

sbăteau doi prunci în pânțece. Cu a treia lună se întoarce iar necazul în casa pădurarilor:

Copiii plângeau în mama lor de te rupea la inimă, se boceau de plângea frunza pe codru. Zi și noapte se văitau din pânțece de nu putea adormi nici pădurea de jelea lor. Obidă pe bătrâni! Le cântă, îi mângâia, le făgăduia câte de toate, ei tot nu se ogoiau. Baba dacă vede, pornește iar prin pădure, tot pe drumul dela început, chemând cu adâncă rugare pe Maica Domnului. La o răscruce de poteci, iată cerșitoarea dela început. Baba dă în genuchi, dar copiii se boceau în ea ca nehrăniți de o săptămână.

— Știu la ce-ai venit. Când ai băut apa, ai luat-o în două înghițituri și-ai zămislit doi feciori în loc de unul. Ei sunt amândoi feriți de moarte și cu virtute de Feți Frumoși și plâng de pe acuma, cum ș'or împărți ei peticul nostru de țară, să le ajungă după vrednicia lor. Bocesc certurile din viitor. Tu, du-te acasă și pune pe moșneag să le făgăduiască că va da unuia apusul și altuia răsăritul. Da cum îi naște pe unul, bărbatul să și pornească cu dansul în spre soare apune, ca să nu se ia la bătaie amândoi dela stăpânire. Să nu-i hrăniți, decât cu miez de nucă și faguri de miere, că ei nu sug lapte ca pământeni. Pe dânșii boala n'are să-i atingă, dar n'au să aibă odihnă din pricina agerimii lor... Baba face cum i-a poruncit Sfânta. Cum le-a făgăduit înjumătățirea lumii, pruncii s'au cumițit de par'că le-ar fi pus țâța în gură.

Nu se împlinește luna a treia și bătrâna cade la pat de facere. Moșneagul gătit de drum, cu desaga de-a spinarea, asteptă cu scutecele în mână. Când a făcut copilul oraac... s'a luminat casa de aurul din plétele lui. Cea desface scuteca și-l învâlește în grabă plecând la drum.

— Rămâi sănătoasă babă, că eu mă duc cu Napoleon al meu... I-a pus numele așa, pentru că eră galben și frumos, întocmai ca un napoleon scos din tarapanaua împărătească!... Baba a rămas acasă să crească pe Cuza...

— Ei, acum nu mă mir de-i așa de amarnic...

— Cred și eu dacă a băut din scaldătoarea lui Ionică...

— Vra să zică el nu mai moare?

— Cătu-i lumea și pământul...

— Să ni-l ție Prea-curata.

— Mă miram eu, de ce ține el cu poporul!

— Dacă a crescut pe brațe de țarancă!

Moș Turiță lasă lumea să puie la cale pe Cuza, dânsul își scutură luleaua nebăgător în seamă, obișnuit cu laudele și cu uimirea celor ce-l ascultă. Movila să lățise mult, ascunzând de tot pe bătrân în cercul purcoaelor de pene. Sfășierile crâșcau aspru, mâinile se încordau harnic zorind treaba. Preoteasa rămăsese mută, pitită mai mult lângă malul de popă, ce râdea șgomotes, astupând tot golul ușii cu burta lui rotundă.

— A ajuns bietul Cuza și frate cu Napoleon... mai rămâne să-l scoateți văr cu Hristos...

— D'apoi ce crezi, n'a fi?

Sențoarce moșneagul din popușoi rănit de râsul batjocoritor al părintelui.

— Da Napoleon ce a ajuns, moș Turiță?

— S'a mai întors pădurarul la babă?

— Spune ceva și de Napoleon...

— Poi pe Napoleon îl știu și buruenile, măi papă-lapte ce sunteți, numai voi pe semne n'ați auzit de el...

Vorbiă cu atâta dispreț, cu atâta încredințare de zisele lui, c'ar fi pus în încurcătură pe cel mai cunosător într'ale isvoarelor istoricești.

Duduia nu vedeà înainte decât lumini din basme, năluciri feerice. Uitase că-i între oameni, privià înviorată așa nehotărit, dusă pe aripile stravezii ale minții, în cuprinsurile parfumate și pline de soare ale închipuirii.

Moșneagul își umpluse a doua pipă de tutun.

— Măi, scăpărați unul, că s'or li trecut cărbunii în vatră.

Cațiva sar cu cremenea și cu iasca...

— Eheei, nevestele odată în viață sunt și dansete cucoane, atunci cand-is la nuntă, eu știu că lălăesc în ajutoare de câte ori e clacă — în zilele celelalte mi se ștیرهște gâtul de pofta unui tutun. Acu trag și eu ca din binele altuia...

— Da nu uită pe Napoleon...

— Ce-i el acum?

— Ce să fie? — Împărat...

— Și unde moșule?

— În țara lui soare-apune...

— Și cum a ajuns el acolo?

— L-a dus tată-su.

— Și cum de-a pus mâna pe tron?

— Doar nu-i degeaba frate cu Cuza și adăpat din scaldătoarea lui Făt-Frumos... El când a sosit acolo, crescuse mare ca toți oameni. De departe a svărlit buzduganul în spre palaturile împăratului de acolo, ca să-i vestească venirea. O îi iost multe poște între el și scaun, că numai buzduganul, cu toată iuțea svărliturii, a mers o noapte și-o zi.

Intâi s'o oprit cu vârful în poartă, o deschide și apoi se nvarțește cu ceta capăt un ușă, o dă înlături și căzând în mijlocul mesei, — că tocmai se'ntâmplase să ospăteze împăratul cu sfetnicii, — zise tare:

— „Stăpânul meu ș'al vostru, Napoleon cel mare, vine pe drum și m'a trimis să vă spun să-i

goliți palatul și tronul, dacă vrei să fie lucru cu cinste"...

Mesenii râd și dau să-l arunce la o parte, da nu s-a găsit nimeni să-l poată ridica măcar.

— „Ia acum ne-am găsit Bacăul”...

Nu le-o mai ticnit mancarea de atunci. Împăratul gatește oștirea, credea că și Napoleon vine tot cu tărie. Când l-a văzut că-i singur, aducând pe tata-su în cărcă, i-a venit a râde. Da soldații s'au îndrăgostit de el, că-i român frumos și înfățișător.

— Poi unde ți-i tăria, Napoleon împărat?

— Eu mă bat singur cu tine și cine-o dovedi să rămăe stăpan.

Împăratul râde și zice oștenilor:

— Legați mai pe derbedeul aista.

Soldații nu se mișcă, erau fermecați de statura lui și de chica galbenă ca napoleonul nou.

— Dacă nu te iei cu mine la trântă, să facem alta mai ușoară... Și el se duce la calul împăratului, îi ridică picioarele de dinainte, desface cu unghia potcoavele dela copite și luând pe una în mână o strânge de-o face boț de oțel. — „Turtește și mariea ta cojița astalalta”... Cela îngălbinișe. Oștirea strigă să trăiască împăratul lor Napoleon, iar pe celalalt l-au gonit cu bulgări afară din cetate.

Și iaca cum, măi băeți, a ajuns Napoleon, fratele geamăn a lui Cuza, împărat în țara lui soare-apune...

Movila se lățise de ajungea moșneagul cu coatele de pământ. Oamenii nu se vedeau din mormanele de pănuși. Claca era pe sfârșite un ropot și popușoi se găteau de desfăcut.

— Ei, dar pe Cuza cum l-a ales domn?

— Mai încape ales? Ș'un orb i-ar fi pus mâna în creștet. Când a eșit în lume, toți i s'au închi-

nat, cu mic-cu mare, cu țaran, cu boer... I-au zis toți: „Măi, hai să ne fii vodă” și el s'a prins...

Popușoi trași de sub moșneag de clacani se răresc. El dacă vede, se ridică și se scutură.

— Mi-ați stricat cuibarul, măi diavolilor și bine mă mai aciuasem în el.

Popa se dusese să-și mai răcorească cel gât aprins, preteasa rămăsese cu mâinele la pept, răpită de minunea celor spuse. Moșneagul pu-făia luleaua în sec, numai să zică că nu șade de geaba.

— Știi că-s deștepți țaranii, Bujorene, vezi ce fantezie bogată, cum caută să-și îplinească lip-surilor științei!...

— Câtă drăgălășie nevinovată în povestirea lor!...

— Acasă, noi fetele cunoscute, îi luăm drept niște dobitoace de tras la jug ș'atâta tot...

— Acasă la voi cu câte lucruri nu vă'nșălați!... Ne șopteam încet, ocrotiți între dealurile-uscate de pene.

— Încă un forfot și treaba gata, hai băeți!...

Popa-și arătase nasul vânat din nou.

— Are vr'un ajutor Cuza acolo la domnie?

— Cum să n'aibă!...

— Pe cine?

— El ș'a ales așa pe sprânceană vr'o doisprezece hojmalăi de români, știi tot unul și unul...

— Sfetnicii, așa-i?

— Acu le zice meniștri, după limba asta mai nouă, da tot acolo vine socoteala.

— Ș'are să ne dee pământ?

— Apoi doar pe asta's puși!...

— Și n'or să zică nimica boerii?

— D'apoi ei n'au ciomag? — tea!...

— Să-l ție Dumnezeu cu zile!

— Să trăiască, domnul nostru!

Claca se mântuise.

Gazda mulțumește românilor, spunând fiecăruia câte-ceva. Abia ne făceam loc prin pănuș. Gazornițele pe mântuite clipeau obosit. Afară se vedea întuneric. Când să ieșim, preoteasa face ochii mici și se uita la noi de aproape.

— Da aceștia de unde-s?

— Că iacă nici eu nu-i cunosc — de unde sunteți frumușeilor?

Tata s'apropie stingherit, să dumerească pe popă...

— E noră-mea cu fiu-meu, sărut mâna părinte.

— Ahaa... băetu cel lepădat... știu...

Eu tresar jicnit. Duduea se lipește de mine tremurând.

Doamne-Doamne, cu ce ți-am greșit!...

Îmi pierise un timp din minte umbra torturătoare a gândului că sunt copil de găsit. M'aruncasem în brațele părinților ca într'o luntre de scăpare. Eram în placul frământărei de valuri, înconjurat numai de furie și de necunoscut. Când mi-au întins brațele lor de tată și mamă, credeam c'am născut din nou, am tresărit că necunoscutul s'a luminat și mâniea amenințătoare a talazurile mi-a rămas sub picioare. Nu mai eram copil părăsit, arătat de toți cu degetul, desprețuit de mamele bune și batjocorit de copiii cu tată. Azi o vorbă neghioabă a unei brute nătânge, mă deșteaptă din visurile mele înălțătoare, prăbușindu-mă din nou în vârtejul necunoscutului, înconjurat de furie și de amenințări. M'a făcut să înțeleg c'am rămas tot băet lepădat, crescut din mila altora...

Duduia rămăsese tăcută, mergea alături de

mine cufundată în nu mai știu ce gânduri. Nu-i spuneam nici o vorbă, de frică să n'o depărtez de mine mai mult. Simțiam că s'au rupt dintre noi legăturile misterioase ce ne apropiaseră de-a doua oară. Judecata mi se încurcase, nu puteam alege o idee măcar din grămada rostogolirilor de gânduri. În prîpa de-a umplea tăcerea c'o vorbă de nepăsare, c'un nimic care să rupă stinghereala în care ne găsim, firele judecării mi se încâlceau mai rău, mărind mai mult stângăcia în care ne sbăteam.

Părinții înțeleseseră starea sufletelor noastre și pășiau și dâșii tăcuți, strânși de grija ce vedeau că ne stăpânește. Ne duceam să dormim la ei, că era târziu ca să ne mai întoarcem în pădure.

Ce noapte chinuitoare! O clipă n'am putut să-mi amorțesc gândurile. Strângeam pleoapele tare ca să-mi piară năzăririle ciudate ce jucau prin întunericul din odaie, dar cu cât cercam să le gonesc, cu atât se conturau mai nerușinat în noaptea orbitelor, strâmbându-se la mine și hohotind răutăcios. Duduia se frământa și ea neobosită lângă mine. Eu vreau s'o amăgesc că mă răsfăț în alintările somnului, ș'atunci mă'ntind leneș, bâigui îngăimări neînțelese, mă prefac că sforăi dus. Dânsa crezându-se singură, se trage de lângă mine, se razămă într'un cot și oftează răpuitor. Imi ieșam din minți, ca să n'o las pe povârnișul prăpăstios al singurătății ei, săriam spăriat din somn ș'atunci dânsa cădea pe pernă ca toropită de adormire, înadușindu-și suspinele.

Doamne, încotro îmi îndrepti pașii?...

M'a cuprins o furie de aprinsă ură în potriva părinților, ură care mergea până la nebunie. Imi venia să sar din pat, să mă duc la dâșii să-i

prind de gât, să-i târăsc de sub plapoma lor în mijlocul casei și să-i întreb ca un judecător nemilos: „Ce-ați făcut din mine, din viața mea nenorocită?”... Impinși de dorinți desfrânate, se apropie inconștienți sub un tufar; din îmbrățișările lor păcătoase nasc eu, sărman rătăcit și pentru o prejudecată stupidă, găsesc cu cale să m'arunce ca pe-o cârpă murdară lângă-un gard, iar ei spălați în fața lumii, trăesc înainte, continuându-și întâlnirile lor necurate... Le datoresc iubire?

Trebuia să-i iubesc dacă s'arătau vrednici de mine, să nu mă fi socotit ca o rușine a curățeniei lor feciorești. O mamă chiar dacă lunecă în crbirea păcatului, trebuie să-și ducă în brațe fructul dragostei cu trufie, să'nfrunte credințele netoate ale mulțimii, ridicându-și mândră în sus sarcina ca pe un trofeu al voinții ei...

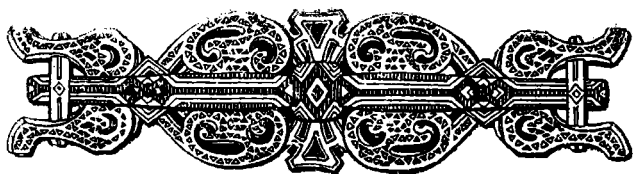
Ziua umpluse odaia largă, desmormântându-ne din întuneric. Duduia se scoală încet de lângă mine, mă pășește dămol și se dă jos ca să se îmbrace. Ea mă credea adormit. Imi sângera inima de durere. Vroiam să-i cad la genunchi, să-i sărut poalele plângând și s'o rog să nu se îndepărteze de mine, să mă iubiască de milă, că nu-s om rău și nici vinovat. Spionând-o printre genele mele moi de lacrimi, o văd că se razimă obosită de părete, dând un țipăt ușor. Sar ca mușcat de viperă ș'o prind de subsuori. Ea-și ținea mâinele proteguitor pe pânticele boltit ce-i rotunjea cămeșa în formă de potir.

— Ce ai Dudue?

Ea mă ferește desgustată, stăpânindu-și plânsul.

— „Lasă-mă, sunt o nenorocită!”

PE POVARNIŞ



„Pe pământ luciu alb de zăpadă, iar în vă-
duh potop revărsat de soare. Razele în desfă-
șurarea lor de strălucire, înecau totul în lumină
rece, cădeau săgetător în oglinda omătului cu
fețișoare multe, sfărmandu-se în licăriri de cri-
stal. Scânteile luminii îți amăgiau ochii. Pămân-
tul părea un nemăsurat diamant, tremurat în
razele soarelui...

În pădure liniște solemnă. Copacii negri, a
morțiți de ger, înțepeniseră cu crăcile întinse,
nemișcați, feștelind întinsul troianului, cu cres-
tături negre încâlcite. Ai fi crezut că s'a jucat
un copil cu cărbunele, pe un părete văruiț din
proaspăt.

Eu lucram la șopronul pentru vacă. Îl ridica-
sem din furci și acum ciopleam la căpriori, ca
să-i fac acoperământul până nu se strică vremea.
M'am gândit că are să ne trebuiască lapte cu
facerea Duduei și am luat dela mănăstire o jun-
cană cu vițel, în socoteala simbriei mele. Îi în-
jghebam oleacă de dos pe iarnă, ca să nu ră-
mână în vraeștea viforului.

Ciopleam din putere în ceafa stejarului, cău-
tând să-mi istovesc tot prisosul de vlagă în
muncă, ca să nu mai am cum hoinări cu min-
tea printre ruinele negre ale visurilor mele nă-
ruite. Cu treaba te iai și nu mai ai când să te

lași jucărie gândurilor mistuitoare. Omul amărit simte o adevărată voluptate în faptul că se dă cu totul sfortărilor trupești, că duce greul până cade sleit de trudă, ca să poată și el închide ochii în legănarea dulce a somnului.

Dela clacă încoace n'am mai avut noapte de odihnă. Nevasta mă urăște, purtându-se cu mine tot deandoasele. O prind câteodată cum se uita cu dușmănie. Nu mănâncă, îmi vorbește răstit, ș'a mutat patul pe laiță, dându-mi pe zi ce trece brânci în spre perzare.

Ce vrea să facă Dumnezeu cu mine?

Capul îmi arde, duc palmele la tâmpile și mă strâng apăsător, de frică să nu sară țândări în ferberea sângelui aprins. Nu știu cât mai am de mers până la nebunie. O de-ași da în cuprinsul ei amăgitor, aș scăpa cel puțin de conștiința durerii!...

Intr'o zi o găsesc plânsă, răzemată cu fruntea de geamul rece și privind afară.

— Dudue, matale nu ți-i bine!

Ea tace.

— Îți lipsește ceva, spune?

— Totul...

Ea m'apropii și-i iau mâna stângă să i-o desmerd. Dânsa o trage ca dela foc și se'ntoarce cu spatele.

— Ce vină îți port, de mă chinuești așa?

— M'ai nenorocit.

— Eu?

— Mi-ai întors mintea crudă și m'ai făcut să omor pe mama ca să trăiesc în pădure ca bursucii, numai între țărani și'n umilinți!...

— A fost mai mult voia matale.

— Ce știam eu!...

— Ș'apoi judecam eu ce făceam? Îmi erai dragă...

— Cred că-ți dădea mâna...

— Mergeam ca prin vis...

— Ce vis frumos, mai ales, dacă mă gândeam să scotocesc mai de dinainte saltarele mamii cu bani și să ți-i pui în sân...

— Dudue ia sama ce vorbești...

— Era bine să iai și dumneata sama ce faci...

Ce să-i mai zic, am ieșit și m'am dus năuc prin pădure.

Nădărduiam că schimbarea timpului are să mi-o redevă, a fost numai o alinare de câte-va zile și iarna, acu i s'a urît și cu dânsa. Nu mai vorbește ca altă dată de copilul nostru, poartă sarcina ca pe o povară uricioasă, așteptând numai timpul să se ușureze de ea și să-și caute de drum înainte. Cum am putut eu să cred în trăinicia dragostii ce ne-a apropiat, când știam în ce lume am să trăesc! Sufletului ei bolnav îi trebuie schimbare în viață și strălucire în ale traiului.

Ce rătăcire pe capul meu!...

Ea duce cu dânsa urîtul unui șir de strămoși trăiți în bine și'n prefaceri de lume. Bucuria castă din jurul ei, simplă și nevinovată, nu-i poate umplea tot golul traiului. Imblânzirile de la răstimpuri, erau niște popasuri trecătoare. Furtuna dorințelor ei otrăvite, se răsufală atunci din bântuire, ca să porniască pe urmă cu mai multă pustiire. Eu rămân ofilit, în urmă, trist de plecarea ei, ca ramura pe care s'a odihnit în treacăt un înger...

Cu tot cioplitul istovitor, gândurile nu mi se țin acasă, bat drumurile arse ale desamăgirilor

mele. Surcelele sar late și pline de măsă, îngropându-se adânc în omăt, mi se pare că le desfac din inima mea văduvită.

Vițelul lasă pe măsă la iesle și-mi dă târcoale, se pleacă după sburăturile ce săriau din lemn, își vâră botișorul suflecat în culcușul lor din zăpadă, miroase, ș'apoi fluturând capul pleacă sburdând. Vaca întoarce ochii după el, mugind cu durere de mamă.

Soarele nepăsător își desfășură învult pletele razelor lui reci, sfărâmându-le în scânteeeri cristaline, de luciul troianului întins. Liniștea amorițită din codru era trezită numai de isbiturile pline ale bardei mele.

Las cioplitul și mă mai duc în bordeiu.

Duduia ședea pe marginea patului, cu oglinda în mână și-și ștergea obrajii c'o batistă muiată în spirt. Privea lung și trist chipul ei răsfrânt și-și ciupea petele cu ciudă, desgustată de aceste semne ale rodniciei.

Stau abătut la o parte neluat în samă de dânsa.

Obrajii ei muițați își dădeau drumul de pe sub ochi, lăsându-se bugeți și pățați. Era numai în cămeșă. Mânicele scurte îi desvăleau brațele ei de spumă. Stă plecată mult înainte, sprijinindu-și picioarele goale într'un scăunel cu trei picioare. Prin tăetura dela gât a cămeșii se vedea cum atârnă sânul ei fecund, slăbit din petroșirea lui feciorească. Pântecele binecuvântat îi umplea tot locul dintre pept și brațe, boltindu-se ca un mugure de primăvară.

Își dăduse drumul din toate încheeturile, că nu mai cunoșteai răsadul de femei din alte timpuri; se desfăcuse ca o gogoasă de nucă ce dă

în toamnă, gata să-și lepede fructul copt, la cea mai ușoară atingere... M'apropii de dânsa încet și mă pun pe laița de alături. Caut la ea rugător și abătut. Mă uitam cu milă, cum își aprindea fața cu arderea spirtului. Dânsa părea că nici nu mă vede. Ce-o fi gândit în vremea asta? Părul îi era strâns în două găte de aur curs, prelingându-se în noduri de-a lungul spinării.

Sprijin cotul drept în genuchi și aplecându-mă în spre ea, îmi razim bărbia în palmă.

— Suferi, Dudue!...

— Poate...

Nu-și ridică ochii de loc din oglindă.

— Nu vezi că mă chinuești?

— Treaba dumneatale...

— Și vina matale...

— Ce ai cu mine!?...

— Imi ești femeie,

— Mă mir c'o poți crede...

— Dudue, ți-am greșit ceva?

— Uite ce-ai făcut din mine...

Și ea-și trage cu degetele obrajii supti de pe sub orbite, întinzând carnea cu ciudă.

— M'ai adus într'un hal, ca vai de lume...

— Dumnezeu a vrut așa.

— Vorbești și tu de Dumnezeu!

— Și de ce nu?

— Pentru că urăști biserica și pe călugări...

— Ce are de-a face una și cu alta.

— Ești un nerecunoscător, cei dela mănăstire te îngrijesc ca pe copilul lor și tu dacă n'ai creștere, le întorci spatele mojicește...

— Dudue, tocmai tu să vorbești așa?...

— Da ce crezi că eu n'am ochi?

— Oricine s'o spuie, dar tu!...

Mi-am prins capul între mâini și mă văitam

ca un om ce ș'a perdut în flacări tot avutul, tot norocul lui.

— Doamne-Doamne cu ce am păcătuit în fața măririi tale!...

Duduia s'apleacă din nou în spre oglindă, continuând a-și ciupi obrajii cu batista muiată în spirt, îndărătnicită să-și curățe petele.

Bordeiul era plin de lumină. Din lăuntru se dusesse orânduială de mai înainte, toate stăteau împrăștiate eu ce mai dovedeam cu grijitul. Pe jos nemăturat, blidele cum stătusem la masă, pe poliță o halandala, dulăpioarele par'că le-ai fi întors cu susa'n jos.

— Înțelege Dudue, lucrurile astea trebuie să aibă un sfârșit.

— Treaba lor...

— Ș'a matale de loc?

— Ce mă privește!

— Ne-am înjugat să ducem o viață, pesemne...

— Crezi?

— Nu-i nevoie s'o cred, o văd...

— Se poate... câte nu vede românul, trăind și nemurind!...

— Nu ne-am luat amândoi?

— Ei, șil...

— Imi ești nevastă.

— Unde ți-i cununia?

— Dar copilul nostru?

— Câte dobitoace nu fac copii și fără să aibă bărbat!...

— Dudue, ce vrei să zici?

— Zic că drumul e împărătesc.

— Cum?

— Beleaua ți-o las aici și eu am să mă duc să plâng pe mama...

— Și ai să te'nduri?

— Ce-ar putea să mă oprească?!...

S'a lăsat un hobot de moarte peste ochii mei, ineग्रind totul din încunjur. Am amețit de par'că mi-ar fi tras una o mână dușmană între ochi. Năucit, nu mi-am mai dat samă pe ce lume sunt și ce gânduri mi se mai sbat sub coșcova capului...

M'am trezit de bineșele ce-mi dădeau români. Umblam buimac pe lângă zidurile mănăstirii, înpleticindu-mi picioarele ca un beteag de beție. M'a covârșit o jale de negrăit după copilăria mea dusă, mintea setoasă de timpuri curate sfredelea fometos vremea și s'afundă lacom în trecut. Necazurile de-atunci, îmi păreau nimicuri, totul se luminează de strălucire și nevinovăție, uitasem miclele neajunsuri și nu vedeam decât soare și fericire, pluteam pe fâlfâiri stăvezii de aripi îngerești.

Ce-i tortura de acuma pe lângă priveliștele primăvărâtece de demult! Mi se părea că un demon prefăcut în inger, m'a amăgit din rai, ca să mă prăbușască apoi din înălțimea parfumată, în vâlvătaia mistuitoare a infernului. Îmi sunau în urechi numai gemăte sfășâitoare și plânset de înmormântare. Auzeam bine cum pocnesc mădularele destinse de flacări, cum pârâie pâl-pâitor para prididită a cătranului aprins. Așteptam să mă'nbrățișe și pe mine aripele de foc, să-mi sărute buzele și fața gurele setoase de jaratec.

Când m'am atins cu mâinele de piatra zidurilor, am tresărit înviorat, m'am bucurat ca de găsirea unui sprijin, de pe care să nu mă ajungă dogoreala de sub picioare. Respiram în slobod, întorcându-mi gândurile dela Duduia, ca dela o arătare urită.

Nu m'am luat mult cu amăgirea copilăriei, atragerea misterioasă a nenorocirii de-acum mă fură sorbitor, eram supt de amintirea întâmplării de azi, ca de-o apă cu vârtejuri.

Ridicat un moment pe sborul legănat al aducerilor aminte, n'am băgat de samă că mă depărtez mult de pământul cu pacatele ș'acum auziam vâjâind golul dintre noi, vâjâitul acela înghițitor, care nălucește ochii celor suiți în turnuri înalte și-i face să sară cu ardoare în perzare, ca după o chemare tainică. Eu în prăpăstuirea mea amețitoare, am întrezărit jos rânjitul batjocuritor al Duduții și brațele ei de lapte întinse ademinător...

Fug de mănăstire, ca de un om care te-a știut la bine, și pe care-l înconjuri de teamă să nu te compătimească...

Era mai să ies din sat pe drumul ce se lungeste alătura cu valea Stemnicului, când prin dreptul crâșmei aud venind de-acolo un sdrângănit cunoscut de cobză.

Tresar...

Fără să mă mai întreb cu mine, dau buzna înlăuntru.

Pe laiț, indoit mult pe cobză, cu degetele îngropate în strune, tatăl Ilincăi, țiganul cu barba creață și albită, acum își cântă singur. Alătura era o oală cu vin. În crâșmă, nimeni. M'apropii ca de-un mormânt cunoscut.

— Bun găsit...

Țiganul fără a-și tăia sdrângănitul, ridică capul îmbătrânit, uitându-se la mine cu niște ochi afumați și nu-mi zice o vorbă. Eu m'așez pe-o altă laiță din față. Moșneagul se curmase din nou pe cobză, bătând-o cu mai multă întărtare.

Hobotul negrul ce-mi înpăinjineà ochii, se sfăşie de ivirea ştearsă a două chipuri de ceară:

Părintele Pamfilie şi Ilinca!...

Flămând mai eşti, pământule, de nu cruţi nici pe cele mai gingaşe făpturi a încoronării tale; mănânci cu nesaţ totul, amestecând nemilos la un loc floarea cu vermele, bunul cu cel ce ucide. De ce ne mai desmerzi ochii cu atâtea minuni, de ce te acoperi cu atâta podoabă, de ce ne amăgeşti cu dărnicia ta, când tu faci toate numai pentru astâmpărarea foamei tale, hămisitule!...

Mă mut cu gândul mai departe, la sara când am văzut întâi pe Ilinca. Un moment mi-a sbârânit în urechi glasul ei hotărît.

„De m'ai pune pe-un cărbune
Ibovnicul nu ți-oîu spune“...

Răzămată cu mâna dreaptă în şold, frântă puţin pe spate, cu pana neagră a părului căzută în privire... — Şi ochii, ochii ei mari aprinşi, ochi feciorelnici ca ochii de bou...

— Cânti cu foc, moşule...

Țiganul lasă cobza la o parte, îndreptându-şi şalele.

— Cu foc, da, foc am şi eu la inimă şi când m'ajunge mai rău, bat în strune, să-l scutur pe cântec...

Ia oala ş'o duce setos la gură.

— Eşti amărit, hai?

— Nu beau eu de bine...

— Şi ce-ţi foloseşte băutul?

— Potoleşte focul rămas la inimă...

— Şi trece amarul?

— Uîţi totul...

M'am bucurat de vorba lui, cum se bucură

bolnavul când îi dai leac. Bat cu patul puştii în lăiţă şi chem tare pe cei din casă:

— Ei, s'aduceţi vin aici...

Iese nevasta dela treburi şi dă în crâşmă.

— Mă rog, să mă ertaţi, că vă las singuri, că *al meu* îi la lemne, şi eu mă lupt cu toate.

— O ocă leliţă Vasilcă...

Cobzarul înveselit soarbe tot din ulcică.

— Să-mi cânti şi să bem, că am şi eu un greu pe suflet.

— Da cine eşti tu, măi tată?

— Nu mă cunoşti?

Țiganul se întinde mai mult în spre mine tulburându-şi fumul din ochi, ca să-şi aleagă lumina privirilor lui stinse.

— Bujor...

— Auleoo măi, nafura moşului, pe tine te cătam tăiculiţă...

— Iţi aduci aminte de mine?

— Ca de Ilinca... Da unde ți-i rantiea şi potcapul?

— Le-am lepădat pentru alţii...

— Şi ce faci acû?

— Sunt pristav la pădurile mănăstirii.

— Insurat?

— Acuşi scap şi la copii.

— Auleo... numai eu nu ştiu ce-o fi de capul Ilincai melel...

— Las că-i la bine...

— Ştii ceva de părintele Pamfilie?

— Apoi n'ai fost la dânsul?

— Am fost, tăiculiţă, am bătut toate drumurile de pe-acolo, da nu l-am găsit, să-mi văd pe Ilinca, voinica şi mândra moşului...

— Nu duce grijă, că trebuie să fie în bună rânduială, numai ai să te trezeşti într'o zi cu ea aici, cucoană mare, în rădvan domnesc...

Bătrânul înbujorat, îmi zice tainic, privind cu grijă în jurul lui.

— Oamenii de-acolo, care-l știu de copil, mi-au spus că-i la București, sfetnic pe lângă scaunul stăpânirii.

— Așa are să fie...

— El îi din neam mare, viță veche de boer, era să-l aleagă ci-că vodă, da n'ar fi vrut nevastă-sa, Ilinca mea... C'ășa a fost ea de mică, nu s'a'ndesat la mărire, — proastă, ce vrei, muerea e tot muere...

— Și cum ai întrebat?

— Cum se'ntreabă...

— Cu ce nume?

— Cum mi-a spus el: — Petre Bogdan, a vornicului...

— Credeam că nu știai...

— Apoi m'a învățat el aici.

Și plecându-se mai misterios, vorbește în șopot:

— Acolo nici nu știu că el a fost călugăr.

— El n'a spus la nimeni.

— Nici că ține pe Ilinca mea... O îmbrăcat-o el frumos ș'a zis că-i dudue — c'avea și stat de domniță, nu-i așa?

— Și'ncă ce fel de domniță!...

Cobzarul prinde-a râde din inimă, încându-se în incuri vesele.

În vremea asta vine crâșmărița cu vinul.

— A'nghețat polobocul afară și scoatem numai cu țârîita.

— Dă-i pace, c'ășa-i bun...

Bătrânul meu își sugă mustețile.

— Să mai aduci o ocă leliță, ca să nu te mai rupem dela treabă.

— Da ce-ai pățit, tată, nu te știam așa însetat.

— Am eu ce am, lasă...

Sorb cu toată inima din oală ș'apoi o întind țiganului.

— Bea ș'apoi să zici, cum ziceai adineaoră, să ne aducem aminte de demult...

Țiganul mai să dee gata oala.

— Mare foc am pe suflet, să nu-mi văd eu pe Ilinca!...

Smuncind cobza cu întăritare, își pleacă urechea pe coama ei și îngropându-și degetele în strune, prinde-a o bate la coaste cu îndărătnicie, sdrăngănind ca un bondar prins între ferestri.

„Cuculeț cu pana sură,
Pica-ți-ar limba din gură...”

Țiganul își întorcea în sus ceața ochilor lui fumurii, lungind gâtul ahtiat, ca să-și tremure mai mult răgușala glasului său hodorogit. Eu îl urmăream cu interes, ușurându-mă mult sufletește. Bâzâitul cobzei sdrăngănite, vrâstă cântecul, dându-i și lui răgaz să se mai răsufle.

Ce amăgire desartă și fericirea omului! Alintat de gânduri înșălătoare, moșneagul își trăește crâmpeiul de zile ce i-au mai rămas în făuriri de visuri mari. așteptând veșnic oaspetele dorit, pe Ilinca lui ajunsă domniță. Ce s'ar face ruina asta de om, dacă ș'ar vedea un moment năruite toate așteptările lui, să știe că fata-i este țărină, că întreaga bucurie e-o minciună și c'are să moară, urmărind ca un netot o umbră amăgitoare!...

Lasă de-odată sdrăngănitul și se'ntoarce iute către mine.

— Da nu, zău, spune ce ai pe inimă?

— Nimic, ia mai mult chef de băutură.

— Să nu umbli mărginile, te cunoști, spune! Așa-i că trăești rău în casă?

- Vorbă să fie!...
- Ți-i femeea rea, de unde ai luat-o?
- Din lume.
- Mai arde-o și tu, mătură casa cu dânsa, că nevasta nebătuță e ca moara neferecată și calul nesecețat...
- Vorbești și dumneata!...
- Ascultă pe bătrânul.
- Crezi că-i ca celea...
- Da știu că nu-i ca oamenii, tot o cătrință dinainte și una dinapoi poartă.
- Mai bine s'o lăsăm încurcată.
- Las-o, da să nu te împedici.
- Vine a doua oală cu vin. Torn peste rămășița de dincolo și o 'ntind țiganului.
- Ține, bea, că trece amarul.
- Eu beau, da să ți-i minte vorba mea, nici ursul nu joacă de voe, și-i sălbătăciune...
- Ce simplă filosofie!...
- Eu n'am pățit la început tot așa cu a mea!...
- Taci mai bine. — Când ai venit?
- Azi dimineață.
- Și cum ai trăit pe-acolo?
- De asta să se plângă un cobzar? Intri într'o crâșmă, pălești mai cu ah în strune și gologanii cad pe răsuflătoare...
- Ai fost pe acasă?
- Nu.
- Și cum de te-ai îndurat?
- Știu că n'am s'o gălesc măturată și cu masa întinsă.
- E dărmată la pământ...
- Mă gândiam eu...
- Ce-ai să faci acum?
- Crâșme nu sunt?
- Tot timpul?
- Până mi-a trece focul dela inimă...

Intind oala.

— Să iei dumneata întâi.

Bea cu aprindere. După ce-o golește toată, țiganul mă trage de mânecă.

— Să nu uiți ce-am spus, pe muere s'o bați dacă vrei să-i ticnească mâncarea și s'o prindă somnul. Când te-a ști de stăpân, te perde din ochi de drag, cum te-a vede mai du-te-vină, să știi că te ia înainte...

Râd de moșneag ca de-o drăcie ne mai văzută.

— Râzi, că-i bine să râzi, dar să-ți aduci aminte de ce ți-am spus...

Eram în toane bune, vinul mă împăcase cu mine, mi se întorcea capul cu gânduri cu tot, uitând momentele de tristă încercare.

— Să mai aducă o ocă...

Mă ridic și plesnesc înveselit din degete. Țiganul nu lasă ferul cât îi cald și se prinde de cobză cu îndârjire.

— Zi, mă...

Sdrăngănea moșneagul, da și eu n'o slăbiam, o băteam tot în loc, trezind pământul cu du-păială.

— Indeamn'o, mă... tot pe loc, pe loc, — să răsae busuioc...

Cobzarul să'nferbântă și sculându-se bătând în strune, o înpletește și el înodându-și picioarele moleșite.

— Așa, mă...

Pusesem mâna pe umărul țiganului plecat pe cobză ș'o ferbeam de ardea pământul.

— Ei, da ce-a dat peste dumneata, nene Bu-jorene, nu te-am văzut jucând de când ți-ai adus nevasta.

— Lasă lel'ță, că bine nu-i...

— Ce te mai uiți, capul să fie sănătos, că be-lile curg ele gărlă...

Femeia lasă vinul și se duce în casă. Când ajung cu roata pe drept oală o ieau așa din joc și chiuind o pun la gură, muncind pământul mereu. Cobzarul se ținea de mine bâzâind și încercând jocul.

Dela întoarcerea mea pe aci, eu n'am mai jucat. Cu ce inimă petreceam însă atunci și cu ce gust beau acum! Intâi era horă largă, ca și sufletul meu ce-și întindea aripele în spre orizonturi senine, săltam sprinten pentrucă eram tot numai iluzii și fericire, pe când acum mă mișc stingherit, căci umerii și sufletul dau să se sdrobiască de-o apăsare împovărătoare. Gâfâi strâmtorat, ca unul prins de un mal, așteptând îngrozit deslipirea lui de tot, ca să-l striviască ca pe o muscă.

Imi port picioarele greu în frământarea jocului, ca și cum ar fi fost prinse'n fiare. Mădularele mi le simt ținute, tot trupul par'că mi-i prins într'o plasă nevăzută de oțel, care mă strânge ca pe-o pradă așteptată, mă atrage în spre o gură lacomă ce mă pândia, gura soartei dușmane, flămândă de fericiri omenești...

Beau din vin ca dintr'o apă tare ș'atunci scuturându-mă vrășmășește, simt că se rupe mreaja ucigașă, mă sbat ușurat în joc, sar și țupăesc ca un scăpat dela ocnă, plesnesc din degete chefliu, mutând oala când într'o mână când în alta.

— Să curgă, mă...

Dând rotocoale așa, mă pomenesc cu gândul tot în jurul nunții mele dela crăsmă. Văd pe Duduia purtând înainte, alintând numai pământul cu vârful condurașilor, învârtindu-se ușor ca un fulg luat de adierea zefirului. Și noaptea aceea albă, cu toată mireasma tare a primăverii imi hrănia nebunia iluziilor, făcându-mă să tră-

esc o viață de feerie și de speranțe. Drumul făcut în care încete, duiumul de glume și hohotul înveselitor, toate mi se desvăleau în amintire, ca un întins smălțat cu flori.

Atunci credeam în trăinicia fericirii, nu știam că e nestatornicie în dragoste, începeam viața de amăgiri cu încrederea unui copil trăit departe de lume.

Tot sărind, așa, mă desmetecesc din vârtejul ademenitor al trecutului înmuiat de primăvară și mă văd cu oala în mână.

— Bea și tu, moșule.

— Beau taică.

Sdrăndăgănitul încetează. Eu mătăhăiam amețit, ținând-o tot pe loc și cu bătaii. Cea lasă oala ș'o ia mai cu pornire, lovind-o în strune întărtat.

— Zi, mă...

Am învățit-o noi așa singuri până sub sară. Bătrânul muiat de tot, se lăsase pe o laiță, dând înainte cu cântecul. Când am văzut că se întinde însărarea, plătesc și mă duc în spre pădure, mergând pe două părții. Țiganul îmi cântă în urmă, lunecându-și picioarele slăbite în toate părțile. Am mers cu cobzarul până sub streșina codrului. Ne oprim și mai zice cea unul cu foc de răsună valea. Țăranii ieșiseră și se uitau cu mirare de norocul ce a dat peste mine.

Să știe lumea prin ce pârjol trec, m'ar boci cu copii cu tot.

— Ne-ajunge moșule...

— Să ne fie, atunci...

— Vino într'o sară la mine în pădure, să-mi vezi nevasta.

— Am să viu, — da să mi-o muștruluești ca pe răcani, dacă ții la casa ta...

Țiganul se depărtează împleticindu-și mersul

și bătând înainte în strune. Rămân în urma lui, până nu l-am mai văzut de printre case.

Știi tu, nenorocitul, ce ruină e în jurul tău?!

Acasă intru cu noaptea. Când să trec pragul, mă împedec de mai să vin în brânci. Nu mai vedeam decât bucurie și zile bune înainte. Vinul mă'npăcase cu lumea, mi se părea copilărie tot sbuciumul meu nătâng de azi.

— Buna-sara, Duduia mea...

— Vină'ncoace, Bujorene...

Gemătul și vocea ei stânsă m'au trezit ca prin farmec. Stătea întinsă pe pat, ștergându-se sub zăbranicul neguros al însărării.

— Stai ici la capul meu...

Se uită la mine cu niște ochi așa de îmblânziți, o blândețe rugătoare de vită bolnavă, care-și vede păstorul apropiindu-se. Lumina stinsă din bordeiu, dădea și mai multă înduioșare privirii plânse.

M'așez îngrijorat alătura, dând să-i răcoresc fruntea cu pipăirile reci ale palmelor. N'apuc bine să-i duc mâna la cap și ea mi-o prinde cu tremur, și mi-o duce la gură acoperind-o pripit cu sărutări și lacrimi...

— Ce-i asta, fată hăi...

Și-mi trag brațul ca de pe jaratec.

— Iartă-mă, Bujor-bădiță, sunt o păcătoasă fără de minte...

Caut cu desmerdări și vorbe bune, să-i ogoiu plânsul.

— Eu am uitat de-atunci.

— Nu căuta să mă'nșeli, tu nu poți uita vorbele de azi și nici nu trebuie să le uiți, să mă chinuești cu ele, să mi le spui când oi fi eu mai la bine, să mă bați dacă vrei, că mi se cu-

vine, eu n'am să zic nimica, am să rabd ca o roabă vinovată...

— Dudue, ce vorbești așa...

Iși îngropase capul în pernă și plângea cu sughițuri înecătoare. O sărut eu în gropița cefii, dau să-i întorc capul alintător, ea nu se lăsa, suspina des și dela inimă, bâiguindu-și impuțări amare. Imi las și eu capul lângă al ei, uitând de crâșmă și de toate din lume.

Un moment se face tăcere, Duduia se ridică în mâini cumințită. Eu mă uit lung la dânsa. Ducându-și mâna tainic la pântice, îmi zice stăpânindu-și suspinele:

— Știi, și azi s'a sbătut..."

FULGI DE LUMINA



Noapte curată ca ziua. Jos întins alb de zăpadă, iar în cuprins lună și scânteeri de stele. Poiana era luminată ca o sală gătită de nuntă. Omățul poleit de razele răsfrânte, părea argint topit, însolzit de suflările clătinătoare a viforului. Pe departe, într'un cerc larg, el se încadră în ramul negru al pădurii.

Singurătate și liniște cuminte...

Stăteam amândoi la geam, lipindu-ne drăgăstos capetele îmbinate. Religiozitatea de-afară ne cuprinsese și nouă sufletele de solemnitate. Muți, cătându-ne numai mâinele cu iubire, ne topiam privirile în claritatea severă din văzduh. Pădurea însprâncenă toată zarea cu umbra copacilor goi, înghițind brusc potopul de strălucire ce se lăsă în valuri cotropitoare. Numai dacă te uital peziș, printre tulpinele dese, întrevedeați revărsarea albă a troianului, de ai fi luat copacii drept picioarele grele a unor uriași, ce bălăcesc printr'o mlaștină de lapte.

— Palatele vechilor dogi, nu erau luminate mai feeric...

Ochii Duduei se aprinseseră de extaz.

Nu-i așa?

Poiana-i fața salonului de bal, dintr'un castel medieval și copacii roata de stâlpi marmoreeni. Mii de lumini... lipsesc părechile visătoare!...

Eu tresar pornit.

— O! sunt și ele, du-te numai în tăcerea adâncă a codrului. Castelanele gingașe fac rotiri elegante de valsuri pe la strâmtori, lăsându-se împunse de curtenitorii căpriori...

— Și-i vede numai luna...

— Ba și cine-i pândește...

— Auzi?

— Bucuria și uitarea le țin pân'aud tușitul urlător al hursuzului stăpân de lupi...

— Ce salturi spărioase!...

— Intocmai ca ș'a castelanelor surprinse...

— Ce idilă răpitoare!...

— Și cât belșug de sănătate și de fericire senină!...

Stelele își tremurau scânteerile înfrigurate în apa albastră a tăriei limpezițe. Scobitura cerului părea că-i rotirea unei enorme petale de cicoare înrouată, căzută așa cu marginile peste dealuri.

— Mergi?

— Unde?

— Să rătăcim printre coloanele de granit ale palatului nostru luminat.

— În pădure?

— Să-i vezi toată podoaba colnicelor.

— O vreau, vreau, ia-mă departe...

— Vom privi dansul speriat al căprioarelor.

— Domnițele codrului!...

Ne-am îmbrăcat în pripă. Ținându-ne voioși de mână, ieșim, afundându-ne în răcoarea valurilor de strălucire. Inotam ușor ca printr'o apă de lumină. Argintul clătinat al zăpezii, sleit în solzi suflați, se poleia oginditor în bătaia lunii. Scoarța troianului păturit, se rupea ca o coajă de placă înglodându-se în colbul aspru al zăpezii nisipoase. Mergeam sprijinindu-ne cot la cot, ca doi bețivi întârziați.

— Ce zici, e slabă duşumeaua salonului dumneatale, Dudue...

N'o puteam stăpâni din răs şi din bucurie.

— Ce bine mă simt!...

— Aşa-i că nu te-a adus Bujor la loc rău?

— O nu, îţi mulţumesc!...

— Atunci de ce mă chinueşti, uneori?

— Pentru c'atunci sunt proastă...

— Ş'ai să rămâi în totdeauna aici cu bade-tu?

— Numai moartea are să mă rupă de lângă tine...

— Cât sunt de mulţămit!...

— Ce visare dulce!...

Se'npedecă în răs şi'n fuste. Sumanul larg îi ascundea mugurul boltit al pântecelui bine-cuvântat. Când se povidea într'o parte, se agăţa fricoasă de mâna mea.

— Şi tu ai mai văzut toate frumuseţile acestea?

— De când am prins la ochi...

— Şi te-ai bucurat, nu-i aşa?

— De bună seamă.

— De-aceea eşti frumos şi voinic...

— Se vede.

— Cât sunt de fericită!...

— Numai dacă o ţine mult.

— O, taci!...

Cum mergea alătura de mine, fluturând cealaltă mână cu o sprijinire pipăitoare de aripă bolnavă, zăresc cum ieşea din mânica sumanului ascuţitul lat al cuţitului nostru.

— Da ce-i acela Dudue?

Râzând alintat, îl întinde în spre mine copilăros, incuind vorba:

— Da nu ne ducem în pădure?

— Şi?

— Poate ne iese un lup...

Imi venea s'o iau de subsori ca pe-o porumbiță alintată.

Intrasem de mult printre arborii stropiți de lună: crăcile dese închideau bolovani de lumină. Ași fi crezut că-n mreaja întinsă a ramurilor stau prinse beșici străvezii de lumină, se sbat fluturi de raze. Numai pe dedesupt se împânzeau palpitări slabe de umbră.

Treceam acuma tăcuți, sprijinindu-ne în copacii iscoditori.

— Sss...

— Ce?

— Auzi?

— N'aud nimic...

— Credeam că-i lupul...

Și Duduia liniștită, își trage din nou cuțitul în mână.

— Dacă-ar veni un lup, ce-ai face?

Eu îi arăt patul armei.

— Da oare ne-ar mânca?

— Cum să ne mănânce, dacă-l împușc!...

— Aha...

Mulțămită de răspuns, Duduia-și ascunde mai mult cuțitul, răzemându-se de mine cu încredere.

— Acasă când eram micuță, mă temeam tare de lupi...

— Poi acasă erau lupi?

— Nu, da ziceam noi fetele așa...

— Și de ce-ți era frică?

— Dacă nu erai acolo...

Cu cât vedea că-mi plac nevinovățiile ei, cu atât se alinta mai tare, lăsându-se copilăros pe umărul meu.

Mergeam ca printr'o pveoste.

Stelele înfrigate se înfiorau în tremuări sclipitoare de lumină, vărsând mai multă scăpărare în părul răsfirat al lunii. Cuprinsul tot era un potop străvezii de claritate severă.

Gerul era sec, înădușitor, îți îngheță răsuflarea dela gură, un ger străbătător de noapte senină. Hainele noastre groase, mănușele moi de lână și mersul sforțat, ne făcuse s'asudăm de cald și de bine.

— Câtă variație în timp!...

— Ce zici, așa-i că se'nbracă în podoabe felurite natura noastră?

— O risipă întreagă de înfățișări și de culori...

— Ai văzut și tu asta.

— Șo văd mai bine, pe zi ce trece...

— Miroase numai parfumul iernii, deschide nările și respiră, ce mireasmă de sănătate...

— Balsamul vigoarei...

— Îți place?

— O, parfumul de iarnă!...

— Umple-ți plămâni mult, simte-l...

— Bine spuneai tu odată că frumosul și fericirea sunt ori unde le cauți...

— Frumosul e pretutindenea, numai să știi să-l privești. El e în furtună ca și'n senin, în noroiul călcat de vite ca și'n câmpiea smălțată cu flori.

Duduiă rămâne pe gânduri, murmurând trist:

— Da... numai dacă-i frumos și liniște și'n sufletul omului, mi-aduc aminte ce ziceai...

— Și liniștea din suflet ș'o rânduește omul, dacă-și stăpânește voința...

— Crezi?

— Când se simte tare, stăpân, nu-l atinge nimic din afară, el rămâne dârz, cu fruntea sus, trufaș, trece disprețuitor peste tot ce îndurează pe un slab, pășind demn și senin în spre fericire...

— Crezi tu asta?

Stăruința care-o puneă în îndoiala ei, m'a încurcat mult și privind-o lung dau trist din cap.

— Ar fi de crezut, da vezi că-s rari oamenii tari, care să-și urmeze drumul drept, cu fruntea sus ca stejarii bătrâni... Trăsnetele îi sfarmă, dar nu-i încovoiaie.

— O, să n'ai nimic să-ți impuți!...

— Noi nu putem năzui la o fericire veșnică, — ne mulțămim cu tresăriri nălucitoare...

— Ș'atunci vedem și frumosul?

— Pentru c'atunci se face liniște și bine în suflet...

Singurătatea era trezită numai de vorba noastră aprinsă. Rămăsăsem pe loc și ne încrucișam gândurile cu avânt. Ecolul nopții desmorțite, ne îngâna spusele, respingându-le de fundul văilor. Răsunetul vocelor m'a făcut să tresar din beția pornirii mele fumegoase și să mă reculeg rușinat, ca omul care se desmeticește din aiurare.

— Ce-i?

— Să nu rătăcă codrul de noi...

Ajungem sub un gorun uriaș, care-și întindea streșina crăcilor lui nodoroase, pe-o arie cât ar încheia horă un sat. Sus era pătulul în care stăteam la pândă. Scot scara ascunsă într'un tufar ș'o sprijin în trunchiul gros.

— Sui Dudue, că eu te ajut din urmă.

— Da nu se rupe copacul?

O alint pe sub bărbie, răsând cu gust de prefăcătorie ei copilăroasă.

Ce voluptate și la femei, să se facă mai proaste decât sunt!

Ne facem loc în cuibarul încăpător, învălin-du-ne picioarele bine în fân și'n strujenii aduși din timpuri.

— Acu să tăcem, dacă vrei să vedem pe castelanii singurătății.

Duduia se cumițește atent, deschizându-și

mult albastrul ochilor. Eu trag săcurea dela coapsă și prind a dărâma ramuri de prin prejur. Loviturile ascuțite ne tremură pătulul, sguinduînd împrôșcător liniștea solemnă din văzduh.

-- Ce faci?

Se pleacă Duduia îngrijată și mă'ntreabă în soaptă dămoală.

— Chem domnițele pădunii...

— Care?

— Căprioarele.

— Și vin?

— Le-aduce foamea.

— Cum?

— Iarba-i acoperită, la muguri nu prea ajung, așa că ele vin când aud tăindu-se lemne, să ciugulească smincelele rămase.

— Și nu li-e frică?

— Se păzesc bine.

— Ș'or să vie aici?

Duduia salta de bucurie, de mai mai să bată'n palme.

— Ele umblă pe de departe după cei ce vin la lemne, cum umblă oile flămânde după cioban.

— Ce bine-mi pare!...

— Ssss...

Se cumințește din nou, întinzându-și urechia atent.

— Auzi?

— Ce?

— Pârâe coaja omătului în depărtare...

— Aha, aud..

Pârâitul pascăia tot mai aproape, pripit și uscat, cum pârâe găoacea de ou strânsă între degete.

Gorunul nostru venia pe-un șold al costișii. Luna îl bătea în streășină, limpezind strălucitor sub poala lui largă. În juru-i era loc sterp, co-

pacii fugiseră mai pe dedeaparte, temători și îndesiți, să facă încăpere bătrânului stejar...

Incolo, de sub straja întunecată a arborilor s'arată îndrăsneț și băgător de samă un căprior mare. Se oprișe un moment cu capul ridicat în spre noi, potrivindu-și urechile înainte ca două scobituri de lingură.

Duduia mă strângea de braț țițiind ca un copil când vede o minune.

Căpriorul face un salt încoace, înglodându-se până la ea în zăpadă. Ciutele amândouă după el, ascuțindu-și și dânsele urechiușele în spre gorun. Te cuprindea mila și extasul, văzându-le cum se luptă cu troianul. Cele mai micuți se sbăteau ca într'o îmbrățișare, în urmele adânci făcute în omătul gros. Picioarele lor subțiri, delicate, intrau ca niște săgeți în așternutul sleit al ninsoarei.

Mai încoace pe șoldul costișei, zăpada era spulberată, aici domnițele și domnișorii gingași saltau sprinteni și cu aleasă cochetărie.

Un ed rămăsese îngropat într'un culcuș adânc, se muncea să sară, se silea cu saltul, la urmă dacă se vede depărtat, taie liniștea amortită c'o spintecare ascuțită de sbierăt desnădăjduit. Cârdule tresare, întorcându-se în loc cu capetele ridicate. Mama de mult s'aruncase înapoi, dar mai înainte de-a ajunge la hop, căprița scăpase din îngrădirea de argint, sărind ușor povârnișul măturat.

Gurile lacome rod în muguri, ca niște secere agere. Tăiau crenguța fragedă iute, numai c'o cronțănitură ș'apoi ridicând capul, mestecau des, ațintind ochii și urechile cu înfiorare, în toate părțile.

Duduia se ițiea printre crengi, aplecându-se încet și tremurând țițiitor de bucurie. Mă strân-

gea de braț fericită, trăgându-mă și pe mine să privesc.

Căprioarele mai bătrâne împungeau pe cele mici dela mâncare, gonindu-le în apa de lumină de-afară. Bătute, dădeau fuga prin raze, spărieate și mai mult de nălucirea umbrii lor saltate. Iși întorceau privirile cu sieală, mirându-se de feștelitura neagră ce se târăște după ele ca o amenințare. Reculegându-se din alergarea desmetică, așa ca la scăparea unei amintiri, se întorceau înapoi fluturând din cap cu rușinare.

Se simte un tremur în turmă și un moment toate căprioarele și-au blejdit ochii la deal, dar numai o clipă și se și lasă în lungul costișei în curgere turbată, ca o ploaie de buturugi svârlită de-o ceată pitită de sălbateci. Iși întindeau trupul a fugă ca un val lățit pe vad, spintecând lumina ca niște fulgerări roșii de săgeți.

Eu mă ridic într'un genunchi grăbit și pregătindu-mi arma, mă uit la deal de unde veneau pârâituri largi și zupăeli duduitoare: Un lup cât juncanul, se rostogoliă vajnic în spre domnițele spărieate, se prăbușă ca un păcat, cum se prăbușesc smei spurcați din povești, în spre Cosinzenele nenorocite. Il fur din vârful puștii până scapă de sub streșina gorunului și bang-bang cu amândouă țevile, de-l dau grămadă în bot.

— O îți mulțămesc...

Și Duduia mă strânge fierbinte de braț.

— Aș fi plâns toată noaptea dacă le-ar fi făcut vr'un rău...

— Ferească Dumnezeu, scăpă numai dacă n'ar fi fost în bătaia puștei...

— Cât ești de bun, de mare...

Ii sărut ochii și gura, apropiindu-mi-o cald de pept.

— De te-aș putea împlânzi pe tine cum îngenunchiu furiile codrului!...

Ea-mi astupă gura cu palmele ușoare și pline de dragoste, lipindu-și buzele aprinse de fruntea mea caldă.

— Taci, am fost și eu o proastă atunci, da ai să vezi ce odor supus ai să ai de-acuma...

Incarc pușca din nou și mă scobor iute la lup. După ce-i dau târcoale pe departe să-l văd de-i răpus bine, îi trec pe la mijloc lațul meu de vânătoare, îl curm sănătos cu legătura și-l trag greoiu sub copac.

Duduia ședea sus cuminte, așteptând tot minuni nouă.

Eu petrec celălalt capăt de lanț pe după o cracă joasă și trag bala în sus cum trag casa-pii vitele tăiate la cârlig. După ce-l înod sdra-văn mă sui în pățul găfâind.

— Și de ce l-ai legat acolo?

— Poate mai vin și alți musafiri...

— Ei și?

Il rup bucăți când le-o miroși a mortăciune ș'apoi pe ce-o să se mai coboare Duduia din pat?

— Auzi ce mi se pregătește!...

— Nu degeaba ești nevasta lui Bujor...

Lupul mort, frânt dela mijloc, atârna bălăind bălos și picurând stropi mari de sânge, pe pământul pospăit cu ninsoare scorojită.

— Uuu ce matahală înspăimântătoare!

— Vezi? — vremea asta e moartea și stărpi-rea ciutelor, drăguțele...

— De ce?

— Ele n'au mâncare la locul lor și-s silite să se piardă prin pădurea deasă după muguri, acolo unde lupul e tare și cu spor în mers. Ele sârmanele s'afundă cu piciorușele săgetoasă în troian și le găbjește acolo ca 'ntr'un laț nemilos.

— Bietele domnițe!...

— Pe vremea asta pier cu cârdurile...

— Dacă nu vin oamenii, să le scape!...

— Oamenii dacă-ar veni le-ar scăpa dela lup și le-ar prinde pentru ei...

— Ce cruzime!

— Pe vremea asta le prinzi ca pe lăcuste numai să te ieai după ele, saltă cât pot ș'apoi numai se lățesc în omăt, ca niște găini căzute în apă...

— Da vara?

— Nu le'ntrec nici rândunelele, spintecă răcoarea întunecată a codrului, ca niște fulgerări gonite, ridică piscurile cele mai goale și se agață de colțul stânței ca o pată de ceară topită.

— Și nu văd vânătorii câtu-s ele de gingașe și de nevinovate?

— Cum nu, văd...

— Și de ce le omoară așa cu neghioabă cruzime și le mănâncă!...

— Eheî, omul e mai frumos de cât căprioara și mai aproape unul de altul, vorbesc, se'nchină și cu toate asta cu câtă sălbătăcie nu se aruncă unul asupra altuia, cât de vajnic nu se gonesc pentru ca să se subjuge, până când unul mai tare sau mai șiret îi robește pe toți, bătându-i din urmă cu biciul, ucizându-i zi cu zi, storcându-le vლა, pentru ca să se sature bine pe el...

— Si Dumnezeu rabdă!...

— Uită-te la oamenii lui din vale, mai cruzi decât fiarele codrului, cu câtă nerușinare nu încătușază norodul plecat înfricoșându-l cu amenințarea crucii întinse peste capetele goale...

— Și, Cuza ce face?

Duduia se agățase de gândul acesta ca de ultima mângâere. Eu mă umplu de împrosptare și-i zic misterios, netezindu-i obraji:

— Cuza stă acum în pățul, așa cum stă Bujor al tău, așteaptă cu arma pregătită să-i ajungă lupul spurcat în gura puștii, ca să-l dea în bot...

— Ș'atunci are să scape lumea?

— Poate!...

Degețelele ei înmănușate, îmi treceau prin braț, de tare ce se sgârcise dânsa lângă mine.

— Ș'atunci are să păziască și căprioarele?

Eu nu mai mă pot ținea de răs și-mi razim capul de umărul ei, hohotind cât mă ținea gura.

— Ei, de ce-ți bați joc de mine!...

— Eu? De mata? — Nu crede...

— Dacă văd...

— Ssss... să mai ascultăm...

— S'aude ceva?

Uitase ca un copil căruia îi tai plânsul c'un semn mincinos îndreptat într'o parte. Pipăia cu privirile împrejurimea răzemându-se pe umărul meu.

Arăt cu degetul la vale. Ne plecăm mult într'acolo. Duduia tresare, apropiindu-se de mine și strângându-mă voioasă.

— Ce-i acela?

— Epure?

— Săracul cum se ciugulește de nevinovat!

Epurile dase'n înecul de raze. Săreă cât săreă prin troian și unde era scoarța mai tare, se ținea pe șezut așa popușor, prinzându-și botul între labele de dinainte ca într'o îmbrățișare. Iși jucă urechile lungi, tremurându-le umbra pe albul zăpezii, până când se încălzia coaja omătului și se lăsa cu el, pârâind uscat în liniștea nopții senine.

— Vrai să mănânci mâine borș?

Și dau să întind puca. Duduia mi-o apucă hotărît, punând mâna pe oțele.

— Nu, să nu dai...

— De ce?

— Păcat, bietul epuraș — nu vezi ce neștiutor se joacă!...

O ascult ca să-i fac placul. Epurele țupăia în pre noi, ridicându-se câte odată atent în sus și îndreptându-și urechile ca niște sulite în sus. El ținea însă mult și se lăsa iar pe șezut, liniștindu-și liniștit o labă și jucându-și urechile lescordate.

— Să știi de acu, să nu mai aduci epuri, că eu nu-i gătesc, nu vreau să mai mănânc carne de rânat, acum după ce-am văzut cât de gingașe și nevinovate sunt animalele...

— Ce idei!...

— Cum? — nu vezi că-i barbar să pustiești codrul de atâta farmec.

Și Duduia frânge o creaguță de sperie sălbătăciunea fricoasă.

— Nu înțelegi că tocmai din marea goană care se încinge în univers, iese perfecțiunea și prin urmare farmecul. Dacă n'ar fi încăerarea asta sângeroasă, rasele ar degenera... Ciuta are saltul ager, piciorul delicat și ochiul vioiu pentru c'o gonește lupul — altfel ar fi capră râioasă de-a noastre. Epurile s'ar prece într'un tăvăluc greoiu, l-ai găsi tolănit trândav pe sub arbori. Vulturul ar cădea lățos și ciufulit în cotețul porcilor, așteptând stupid o mână de grăunțe dela om. — Nu vezi ce-a ajuns găscă domestică? Unde ți-i ochiul ei aprins, peptul vânjos și aripele de oțel din sălbătecia ei? Rațele mai iuți decât peștii și mai șirete decât vulpea, când au căzut în mâna omului, ocrotite de el, s'au făcut dămoale și leneșe, lopăesc prin țărână ca niște gogoloși de hleiu, legate de pământ servil. — Din marea bătaie universală, din goana

nemiloasă ce se încinge pe pământ, s'aleg cei tari, biruitorii, cei slabi se ageresc, câștigă istețime și semințiile dau înainte, se disting, fermecându-ne ochii noștri setoși de perfecțiune. — Ce-ar mai rămânea din leu, din mândria lui regească, dacă ar aștepta pleoștit la ușa omului un codru de pâine, să se vadă el împins de piciorul brutal al stăpânului, fără să-și împlânte otrava perlelor ce-i împodobesc așa de măreț gura? — Să se dea luptă crâncenă, pentru ca să triumfe frumosul...

— Ei, da atunci cum rămâne cu poporul biruit, de ce te pornești contra celor ce țin pentru ei bunurile pământului?...

Era atâta desamăgire în ochii ei albaștri, atâta tristeță și milă pentru cei slabi, că m'a atins la suflet. — Se amăgise atâta vreme cu ideele mele despre popor, ș'acum mă credeă schimbat, întors contra țăranilor nefericiți.

Mă uit la dânsa lung, ea dă din cap ofilită:

— Nu mai știu ce să cred — azi mă'nveți una, mâine alta...

— Eu, m'am schimbat de când mă cunoști?

— În astă noapte par'că-mi vorbește un străin.

Îi strâng mâinele cu căldură.

— Nu vezi că'ntre oameni nu-i luptă cinstită, dreaptă, nu-i desvăluire de energii, e bătaie tâlhărească. Nu-i mare cine-i tare, superior; în lume stăpânesc nevolnicii... Nedreptățile cele mai grosolane, proteguate de legi și de stăpânire, pun în mâna unui pitic un norod întreg și-i spun: „lovește”. Piticul moare și lasă uriașul înlănțuit pe mâna chinuitoare a copiilor lui stricați. — Unde e încrucișarea de spade, ciocnirea vigoaroasă a forțelor? E luptă, e biruință când vâri vulturul în cușcă și-l lași cârâit de cioarele neghioabe și urite? Să se sdrobiască lanțurile, să

piară prejudecățile înrădăcinate adânc în lume ș'atunci să se porniască vajnic goana, să s'audă zăngănit de bataie. Încăerarea să fie dreaptă, luptă cinstită, cavaleriească, nu hărțuială și-reată și josnică, în care minciuna să umbriască inteligența, tertipurile să îngheunche energia. Lupta asta are să se dea acuși, cât de curând...

— Când?

— Poate chiar să nu se împlinească anul...

— Nu-i așa, domnul Cuza!...

— El are să sune goarna de alarmă, dar lucrurile se pregătesc de mult, o cer chiar dintre stăpânii luminați, rușinați de scârboasa decădere în care bălăcește țara. — Din luptă are să se aleagă mințile înalte, voințele distinse, personalitățile bine hotărâte...

— Triumful mândru al intelectualilor?...

— Nu brutalitatea inconștientă, stearpă, care strică numai vieța fără nici o noimă... Or să se șteargă numele sfințite, copilul va intra în lume pe sama lui, — să cadă, dacă nu se poate ținea pe picioare...

— Și oare va veni timpul acela?

— S'așteaptă ca pe un oaspete întârziat!...

Duduia își îneacă seninul ochilor ei extaziați în albastrul luminat al zării, îngănând visătoare:

— Să se dea luptă crâncenă pentru triumful frumosului ș'al energiei!...

Ș'apoi întorcându-se îndrăsneț în spre mine, mă privește cu adorare punându-mi mâna pe umăr curajoasă:

— Nici un tânăr din cei care mă'nconjurau, n'aveau capul tău, Bujorene...

Eu mă rușinez de lauda ei fățișă și'ncep altă vorbă:

— Ei, mai mănânci carne de epure?

— Mănânc...

Și rîzînd alintat își lipește capul de peptul meu.

De sus se revărsa aceeași învăluire rece de raze, umplînd golurile crăcilor cu atîrnări de lumină. Stelele înfrigurate, scînteiau tremurări de strălucire! Văzduhul tot era o apă de claritate, o bine-cuvîntare feerică.

Dela deal vine o pârâitură prelungă, ca o prăbușire întinsă de ghiață, ai fi crezut c'o apă furioasă a rupt zăgazarile și se năpustește încetor pestre șesuri. Duduia se face ghem de frică și s'ascunde'n subsuoara mea. Mistreții se prăpăstuiu în cîrd, rupînd pămîntul cu surlele înainte, brăsdînd larg troianul ca un plug enorm. Rodeau clefăitor rădăcinele, fără să se oprească, se prăvăleau amenințători ca o înghițire de iad. Pufniau, ridicînd nările și oftînd înfiorător.

— Nu fii fricoasă, ești cu mine ș'aici n'ajung ei că n'au aripi.

— Uuu tare-s urîți!...

Mistreții ronțăiau ghindă sub streșina gorunului, se rotiseră ca'n horă pe lângă trunchiul răscolind pămîntul înghețat ca de cenușă. Coama lor tare și sborșită tremura de opintirile îndârjite. După ce-și umpleau gura ridicau capul însus purtînd fălcile puternice sgomotos și țepoșindu-și urechile cu luare aminte.

Duduia mai îmbărbătată, cearcă să se îtească printre crăci. Eu ca să-i curm frica, icnesc leacă așa înădușit. Mistreții fac numai *bruu* pufăind fioros dau buluc la vale, brăsdînd prăpăstios omătul ca o apă furioasă ce-și face loc talazurilor printr'o spărtură a zăgăzuirii. Mă departe s'opresc o clipă, ridică în sus căpetenilor grele, țepoșindu-și urechile cu atenție.

— Vezi ce ușor se sperie?

— Puternică armă și frica...

Ii tremurau mânuțele ca niște palpitări gonite de porumb obosit. Eu mi-o legăn cu brațele așa de subsuori, o îndemn la vorbă, ca să-i astâmpăr răscoala sângelui.

— Haida-de, pe-un munte de copac și tremuri d'apoi să dai bot cu ei așa în drum, cum am făcut eu de atâtea ori...

— Nu-mi era frică, dar m'au umplut de înfiorare, n'ai văzut ce dihanii mari și slute...

— Porcului numai să nu-i ți-i calea și să-l întărți, da altfel treci pe lângă dânsul, ca pe lângă un cunoscut.

— Mulțămesc de-așa prietenie...

— Să nu zici c'ai trăit în codru și nu ți-ai văzut poporul lui sălbatec.

— Sunt așa de fericită în noaptea asta!...

— Or să mai vie și alte nopți, cu alte arături, cu alte minuni...

— Să mă duci unde-i ști, merg cu tine, să cunosc și eu ce-i pe pământ, învață-mă ca pe un prieten drag, vreau să fiu a ta, de tot...

Ne-am uitat mult în strângerea noastră caldă. Când ne-am desfiăcut din îmbrățișarea castă, cerul se'ntunecă de-o afumare întunecată, tulburând claritatea argintie din văzduh. Pădurea tremurată de-o boare desmerdătoare, își plesnea ramurile mai ușoare într'o șoptire misterioasă.

— Acasă de-acum Duduie, că ne apropiem de ziuă. O ajut să coboare scara, dând eu înainte și sprijinind-o de mijloc.

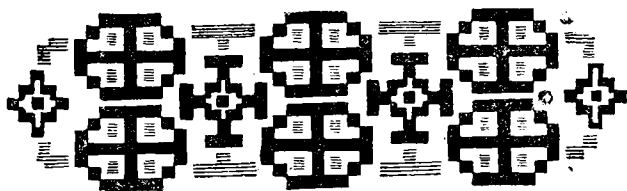
Am tăiat doi drugi, i-am îmbinat în chip de sanie ș'am pus lupul deasupra, târând ca de două hlube. Mai cu ajutorul Duduei, mai cu ne-
caz dar am dus dihania la bordeiu.

— Ești obosită?

— Da...

- Lasă că dormim bine noaptea asta.
- Ce bine mă simt în oboseala de-acuma, e atâta astâmpăr în sufletul meu...
- S'a făcut liniște?
- O, sunt fericită...
- Silește-te și voește să-ți prelungești fericirea, stăpânește-ți gândurile, cearcă de ridică fruntea sus ș'ai să vezi ce bine are să se facă în sufletul tău...
- Am început...
- Numai când te-oiu vedea pe tine mulțămită, atunci are să se potoliască și furtuna din mine, să nu mă mai chinuești Duăue, iasă-mă să fiu și eu odată fericit...
- Vreau, am să fac totul.
- Iți mulțănesc.
- Duduia se'ntoarce din prag și aruncând încă odată ochii în largul cuprinsului se înviorează ca de-o desmerdare dulce și respiră cu sete din aer.
- A... parfumul de iarnă!...
- Mireasmă de sănătate!...
- Ce aromă viguroasă, — umpleți plămâni de aer ca să poți simți bine parfumul iernii".
-

FAT FRUMOS



Cerneala mi s'a strâns numai într'un strop pe fundul călimării și pe tine până a trebuit să te scurtez de tocit ce ți-era vârful, — așa de mult este de când nu m'am atins de voi...

Fericirea scurtează vremea. ~

Ce lesne trec zilele când ți-e inima plină de mulțămire, se strecor ușor de-ți par clipite de dulci aduceri aminte.

O Dumnezeu! părinților mei, îți aduc prinos de caldă închinare, pentru harul cu care m'ai blagoslovit!

Făt-Frumos al meu ș'al Duduiei ne umple casa de lumină și timpul de răpitoare bucurie. A venit între noi, ca o'mpăcare trimisă nouă de cei de sus.

Mărire ție Doamne!

În sufletul meu ars de para mistuitoare a atâtor încercări, s'a făcut primăvară blândă, frumos și bine, ca și'n primăvara cu soare de-a-fară. Mi se pare că tot farmecul din coprins, e o revărsare dămoală a înecului de fericire ce mi-a umplut cu ochi golul vieței. Susurul misterios ce trece prin văduhul strălucitor, seamănă a fi resfrângerea îndepărtată a găngurelii nevinovatului meu Făt-Frumos.

Slavă a tot puternicului!...

E ziua Floriilor, zi de renaștere universală.

Pădurea reinviează de trezirea clocotitoare a sevei adormite. Pământul desmorțit, tresare înfiorat de gândirea colților de iarbă, ce-i pipăie tremurat fața lui ațâțată de soare.

Pretutindenii lumină și înviere!

Duduia a plecat din zori cu Săftica și cu Făt-Frumos, dincolo la părinți, să se ducă cu toții la biserică din sat. Eu după ce-am alergat toate colnicile, ca să mărturisesc și codrului avântul meu de neînfrântă veselie, m'am întors abia acum după prânz, cu sufletul destins, ușurat de împovorarea mulțămirei. Clopotele din vale m'au întovărășit veșnic cu dangătul lor legănat, ce plutia în valea largă ca o rugăciune înaltă a unui monah bătrân.

Am mâncat cu poftă din peștele proaspăt trimis dela mănăstire.

Rămas singur în cumințenia castă a bordeiului, mă'ncerc să prind așa din fugă firele uitate a isvodului meu umezit în părăsire. Nu știu la ce să gândesc întâi, pentrucă toată mintea mi-e stăpânită de copilul meu și nu mă pot desface de vorbirea lui plăcută.

Pe Duduia a încercat-o de facere pe după crăciun. Mi-aduc aminte că mai erau două zile până la sf. Vasile. Aici s'așterne o pată de umbră pe clarul strălucit al amintirilor mele. Duduea se trudiă rău cu nașterea. Femeile din prejur se uitau la mine cu milă, atunci am înțeles că mi-i bucuria amenințată. Acum când m'adap lacom din fericire, mă cutremur și mai răpuiitor la gândul c'ași fi putut pierde pe Duduia mea și pe înfloritul Făt-Frumos, împăcarea blândă a inimei mele. În ajunul anului nou,

mama vine c'un ghem de feștilă, trece firul pe după mijlocul curmat al Duduii leșinate și-l închee sus pe potirul boltit al pântecelui bine-cuvântat. tăind atâta cât a încins-o. Noi ne-am uitat ca la un semn de scăpare urmărindu-i toate mișcările ei mistice. A desfăcut apoi dintr'un șervet câți-va bolovani de ceară curată și i-a pus la topit în ceaur.

— Aici sunt trei ocă, pentru cele trei colțuri ale sfintei treimi!

Și s'au pus femeile cu toate, de-au făcut cu feștila tăiată în cingătoare, o lumânare galbenă din toată ceara.

Duduiă în vremea asta se sbătea în gura morții. Doamne, de ce cui negru mi-ai atârnat fericirea!

A doua zi de noapte, mama s'a dus cu lumânarea la mănăstire. Nu răsărise bine soarele, strânși de durere rămăsesem muți în jurul patului, când încet așa ca prin vis, Duduiă tresare și ferindu-și picioarele leneș, auzim de sub velința ușoară un *oroac* plângător. Moașa sare luminată ca de-o minune: — Mugurile își dăduse drumul foilor, scăpând din îmbrățișarea lor cleioasă, bobocul trandafiriu de floare.

Inchinare umilită măririi lui Dumnezeu!

Înfășurat în scutece, după ce-l scăldase femeile, îl purtam cu pași mari prin casă. Il legănam pe brațe cu svăpăierea luptătorului care ș'a smuls drapelul regimentului pierdut o clipă în încăerare.

Duduiă se deșteaptă din leșin și văzându-mă cu odorul în brațe, își închide ochii spre mine lung, surâzând trist, ca un presimțământ induioșitor. Eu i-l pun sub privire încrezător, ca să-l vadă sănătos și să nu se mai uite așa ofilit, i-l arăt mândru cum dormea ca un înger obosit.

În timpul acesta mama suia greoi dealul în spre poiană. Era gătită ca de sărbătoare. Pe uşe a intrat liniştită, în stăpânirea celei mai adânci potoliri. Eu îi dau înainte ca un triumfător.

— Uite-l mamă...

— Ştiam...

— De unde?

— A pâlpăit săltăreţ mukul lumânării, când am aprins-o la icoana cea mare a Maicii-Domnului.

— Auzi?

— Nu era în răsăritul soarelui?

— Tocmai...

— Mântuise de citit bătrânul Aftanasie, ş'a-tunci am scos lumânarea de sub patrafir ş'am luat lumină dela o candelă apropiată.

— Adevărată minune...

— Ştie mama ce face...

— A născut ca prin vis.

— Puterea Prea-Curatei.

Duduia privia copilul temător, așa cu ciudăţenie, de par'că s'ar fi găsit în faţa unui mister. Avea tresăriri curioase, o înfiorare neînţeleasă, amestec de silă şi de tremur c'a în faţa necunoscutului. Cu prilejul acesta mi-aduc aminte de mioarele care după ce leapădă fătul d'întăi, sar de lângă el sperieate ş'o iau la fugă de scutură lâna de pe ele. Tocmai departe s'opresc şi'ntorc ochii cu teamă, behăind înfricoşate înapoi. Mielul o chiamă încet din urmă, clătinându-se pe picioare în cămeşa lui mucoasă. La al doilea făcut însă, ele sunt mame sânguitoare. Aveţi să vedeţi ce femei darnică, plină de duioşie pentru copil, are s'ajungă Duduia mea, o simt eu bine, lasă, prea e fragedă ea acum...

Tot privind la odorul ei adormit, lehuza închide şi ea ochii ca dusă.

Mama mă trage de umăr deoparte și privind tainic în jur îmi zice încet la ureche.

— Vezi, ea se chinuia cu născutul pentru c'a-vea în părere de rău îngreuiarea...

Eu dau s'o părăsesc, ridicând neîncrezător din umere. Dânsa m'apucă strâns de mânecă ș'a-daugă răutăcios:

— Ascultă ce-ți spun, mai mult știe găina decât oul...

Ce au și femeile acestea de se pizmuesc, de cum își încrucișează privirile!...

Copilul dormia lângă Duduia mea dusă.

În sufletul meu stâmpărat, năvălise în valuri de lumină, bucuria ș'o copleșitoare mulțămire. O, Dumnezeu! părinților mei, nu-mi întunecă visul meu de fericire, cu vr'o umbră otrăvită de îndurerare.

Mărire ție!...

La botez a venit și părintele egumen. Era îmbrăcat cu haine scumpe și ținea cârja în mână. În biserica mânăstirii se făcuse foc mult și călugării slujau ca la feciorii de domn. Eu am ținut să-i punem numele Făt-Frumos, egumenul nu s'a pus de pricină.

După ce l-a muiat preotul în cristelniță, părintele a desvălit un teanc de scutece scumpe și un leagăn tăiat cu meșteșug în lemn de nuc uscat, toate pentru odorul meu...

Când să ne ducem, egumenul scoate din buzunar o mână de galbeni noi și-i pune încet pe fruntea lui Făt-Frumos adormit.

— Să fii curat ca aurul și iubit de lume ca dânsul.

Apoi luându-mă mai de-o parte, îmi zice măgulitor.

— Să știi că ți-am șters din socoteală vaca

ce-ai luat, ți-o dau eu pentru copil, s'o aibă dela nașă-su.

Cu toții s'au plecat umiliți înaintea dărniceii părintelui, sărutându-i mâna evlavios. Când să ne despărțim, el a zis din pragul bisericei.

— Păcat că nu știe și Pamfilie al nostru...

Pe mine m'a săgetat amintirea aceasta așa de întristătoare. De abia am putut îngâna cu prefăcătorie.

— Are să afle el mai târziu...

Atunci era o zi cu soare înfrigurat.

Fericirea scurtează vremea...

Între un găngurit și o adormire, trăesc o poveste întreagă de extaz și de mulțămire, o poveste care trece amăgitor, așa ca o licărire de stea căzută prin noapte. Când se trăzește îl port în brațe ca pe o comoară găsită, mă afund cu el departe în codru, ridic prăpastia colinelor rupte, îl scald victorios în răcoarea aerului, ca într'o apă tare.

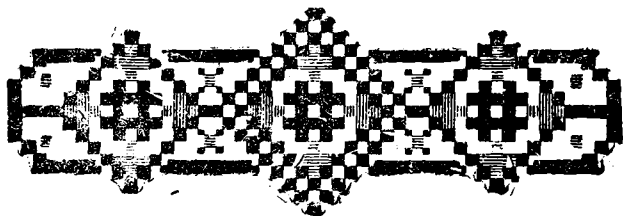
Duduia nu-și aduce aminte de el, decât când e să-l alăpteze. Pesemne că-i fur eu cu nemăsurarea ardoarii mele, toată dragostea de mamă, că prea îl privește rece, plictisită.

Dar nu-i ajunge lui, Făt-Frumosului meu, potopul cald al desmerdărilor mele? Că dânsa, mai n'ar avea când să-și amestece iubirea, așa de cu neadormire îi înconjur leagănul cu văpaia dragostii mele copleșitoare.

Am să fac din el un om oțelit, de mic îi umplu ochii de culori și de forme, am să-i dau pușca în mână mai târziu, să se deprindă cu bubitul ei ucigaș și cu mirosul de praf, vreau s'ajungă voinic și artist...

Prinos de închinare, ție, Atotștiutorule!"

PRIMUL PAS



„Eri sub sară s'a întors Duduia cu toți ai noștri aici la bordeiu. Mama mergea înainte cu Făt-Frumos în brațe vorbindu-i alintări și înbujorată de mândrie, Duduia cu tata, nu știu ce puneau la cale mai din urmă. Când i-am văzut de departe, mi-am strâns sulul cu hârtiile și le-am ieșit cu bucurie înainte. Cu toții erau curat îmbrăcați, voioși ca și înviorata zi a Floriilor. Saftica alerga după viorele. În mâini purtau crengi de finic.

— Numai noi am sărbătorit azi ș'am avut și pe Făt-Frufoș cu noi!...

Duduia-mi dă din pumni și-mi taie iute drumul din spre copil.

— Da ce, parc'că Făt-Frumos i-a lui, doară noi l-am dus azi la biserică, de-a văzut lumea ș'a adus acasă mârțișori...

— Tea! Ce stăm noi să vorbim, cine în lume e ca dumneavoastră!?

Feresc în lături pe Duduia și-mi iau cu mândrie trofeul în brațe.

— Ei, da acum a cui mai e?

Și pornesc nebun de mulțămire, legănându-mi comoara.

— Dacă ți l-am dat noi!

Se lăsă întuneric greu. Printre copaci trecea

șișitor vânt rece de primăvară. Incolo pace și tăcută ațipire.

Noi mai rămânem pe-afară, iar Duduia și cu Saftica se duc în bordei să întindă masa.

— Știi ce Bujorene, eu îți iau și mâine pe Duduia să-mi ajute la cozonaci, că-i plămădesc.

— Aha vine paștele...

— Să cumperi și tu făină.

— Mai încape vorbă, cum nu, facem și ouă roșii ș'avem să ne dăm în scrânciob, cu Făt-Frumos, cu toții...

Duduia ne-a adus pe prispă țuică bătrână. La masă am turnat vin ș'am petrecut-o într'o nesfârșită voie bună.

— La biserică era și Cuconu Vanghelie...

Mama își pleacă ochii în jos și-și sugă buzele șiret.

— Se uită lung la noi, par'că nu mai văzuse oameni...

Tata părea mai înăsprit.

— Când să iasă, s'a oprit drept la noi ș'a întreat de copil.

Duduia înroșită își căută pe jos șervetul scăpat.

— Ia un grec hain, neamul lui mi-a dat la pământ strămoșii cu tot cuprinsul lor — să nu fi fost ei, ehei, azi n'și fi ce sunt, să-i prășesc lui cu prăjina...

— Lasă și tu, par'că-i el de pricină, ce-a făcut cei vechi s'a trecut, dânsul stăpânește ce-a apucat...

Mama părea atinsă, stingherită oarecum că-i strică adunarea vorbei, stăm un timp muți, bând și mâncând tăcuți. Mama își sugă buzele înainte ș'apoi ridicând capul se uită dulce la Duduia.

— Ş'a mai zis că mi-i nora frumoasă...

— Ia un obrasnic!

Şi nevasta se întoarce dela noi ruşinată.

— Spurcat la ochi, câinile...

Saftica se ridicase şi ea de sub umbra mesei, la care abia ajungea, ca să fie mai stăpână peste ascultători.

— N'aţi văzut cum nu-se mai ogoia din plâns Făt-frumos, după ce i-a atins dânsul obrăjeii cu cângile lui de lup îmbătrânit în vizunie...

Duduia taie vorba copilei, rănită par'că de tot ce se spuneă împotriva boerului.

— Vorbă să fie, așa plâng copiii...

— Ba a simţit el săracu că s'apropie de el, duşmanul neamului nostru...

Curios cum se pun femeile, pentru acei care le-a spus o laudă cât de boacăna şi de înşultătoare.

Duduia se posomorise şi mâncă numai ca să nu pară supărată.

Mama începuse vorba, adusă par'că la crezarea de spusele tatei ş'a Safticăi.

— Ba nu zău, om curat nu-i, dece adică nu s'ar însurà şi el odată, că-i trece vremea, să lese în pace odată satul...

— Lupul fecioarelor — liftă spurcată...

— S'ar mai astâmpăra de pe drumuri, umblă toată noaptea pe la casele românilor, ca un coţoi bătrân după şoareci cruzi.

Eu sar în vorbă ca muşcat de viperă.

— Şi de ce nu-l liniştesc oamenii?

— Vai de mine, să se puie cu boerul!...

Mama credea că ne-a împăcat cu vorba asta. Duduia strângea domol un prosop, trecută cu mintea dincolo de spusele noastre.

Făt-Frumos dormia înflorit în leagănul de nuc uscat, tăiat cu mult meşteşug.

Liniștea care se făcuse la masă, tresare de un sdrăgănit îndepărtat de cobză. Rămânem un moment nedumeriți. Să fi fost mai cald, am fi socotit că s'apropie de noi un roi de albine scăpat.

Eu mă ridic dela locul meu surâzând.

— Știu eu cine-i...

Și ies înaintea țiganului. Era beat bine și'n toane de chef. S'au bucurat cu toții de acest oaspete neașteptat. Deschid ușa larg și fac loc mosafirului. Barba lui creață și rotunjită în noduri albe pe sub fălci, era lipită — îndesat în cobză. Degetele dela mâna stângă i se îngropau adânc în strune, iar cu dreapta pălea întărtat cu pana. A intrat în casă așa citind și clătinându-se muiat pe picioare:

„Haide puică să fugim,
Să fugim să pribegim,
Că pe aicea nu trăim“... .

Duduia-i sare înainte vioi și'n bucurată. Ceilalți încălziți de bucurie se'ntorc în scaune spre cobzar.

— Zi mă, că zici bine.

Țiganul sdrăngănește un timp ș'apoi întinzând tremurător gâtul lui gol și uscat, închide ochii dus și-ncepe iar clătinând capul și lungind glasul.

„Să fugim unde nu-i crede,
Cătu-i iarba verde:
Unde calci
Urmă nu faci,
Unde șezi,
Nu te mai vezi“.

Așa cântă mai în urmă părintele Pamfilie.

Și sdrăgănitul întărtat umple din nou golul liniștei. Țiganul nu se uită la nimeni, strân-

gea numai barba lui bătută în creți albi și mărunți de coama cobzei și bâzâia cu vârtoșie.

— Așa, mă...

Tata săltă de pe scaun. Duduia se lipise de mine, sărindu-mi de gât cu bucurie.

— Mare foc ai tu la inimă în noaptea asta, măi bade Panagache...

Cobzarul bate strunele înainte și dă trist din cap în spre tata.

Am turnat țiganului vin și l-am pus la masă. Ne-am luat noi cu băiatul până după miezul nopții. Cu toții râdeam și spuneam glume, numai țiganul tăcea trist, bătând în cobză cu îndrăcire și cântând abătut.

Când să ne despărțim, țiganul mă trage mai de-o parte și-mi zice cu obidă.

— N'ai așteptat să-ți boteze ginerile meu, vezi, te-ai grăbit...

Eu am incurcat vorba ca să-l mângâi. Duduia se ținuse de noi ș'auzise tot. Rămăsese cuminte și nedumerită mai la un colț de masă. Țiganul s'a depărtat de bordeiu, prin noaptea grea, sdrângânind întărtat, cu capul plecat pe cobză și poticnindu-se pe picioarele lui moi.

Când să ies și după părinți ca să-i scot la zare, Duduia mă ține de șuman și mă'ntreabă intrigată:

— Mă rog de ce ginere vorbia cobzarul, ce botez?

Eu îmi aduc aminte cu întristare ș'atunci m'am gândit că poate să afle și ea acum ce s'a întâmplat cu scumpul meu învățător, Pamfilie. Mă întorc și scot de sub grindă sulul cu ivoădele și desfăcând povestea nefericitului mei tovarăș i-o întind tremurând.

— Citește ș'ai să știi tot...

Părinții erau în neastâmpăr afară.

— Da hai odată Bujorene, că aveți timp de vorbă până mâne.

— Să nu uiți Dudue, te aștept de cu demunecate, — s'o trezești tu, Săftico, dacă s'o amăgi cu somnul.

Fata rămăsese la noi pe noapte, ca să aibă cu cine se duce dincolo nevasta.

Noaptea era rece și grea, abia ne găsim calea printre arbori. Bătea vânt pătrunzător, amestecând și mai mult păcura ce învălia cerul cu revărsare întunecoasă. Crăcile goale se plesneau în de ele trosnind la opintirile mai tari ale vârdejelor. Mergeam pe dibuite, tăcuți, cercetându-ne cu luare aminte calea. — În aer miros de primăvară, îmbătare toropitoare de muguri în desfacere.

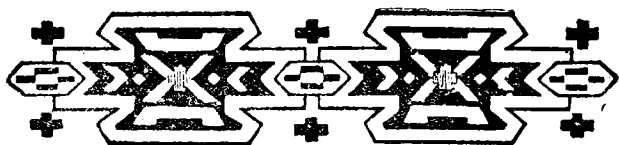
După ce i-am scos la zare, m'am întors mai grăbit. Ochii mi se mai deprinseseră cu apăsarea nopții, așa că mergeam mai în slobod. — În capul meu aprins se munciau felurite gânduri, era o sbatere crâncenă între toate ca să-și întindă stăpânirea peste suflet. Acum s'arătă scârbosul Vanghelie cu obrăsnicia lui de ciocoi ajuns, năluca apoi umbra galbenă a lui Pamfilie; așteptarea dureroasă a cobzarului mă atinsese covârșitor. — În tot gălgăitul acesta de gânduri înfierbântate, licăria o singură lumină alinătoare, era înfățișarea trandafirie a lui Făt-Frumos, care palpită în negura din suflet ca o stea rătăcită singuratec într'o noapte neagră.

Când am intrat în bordeiu am găsit pe Du-duia plânsă, stând pe marginea patului cu hârțiile în mână.

S'a uitat la mine lung, tremurându-și genele de lacrimi.

— S'aștepți veșnic și tot visul să nu-ți fie decât o amăgire!"

PRÄBUŞIRE



„Eu simt c'am să mă prăpădesc, mi-o spune inima și ochii și de-aceia să-mi înod firele isvodului, ca cei care or da peste dânsul, să-mi plângă soarta și nenorocul și să mă ierte. — Și nu-mi pare rău pentru mine, că mi-am irosit viața așa fără nici o noimă, eu am să mă duc, după cum mi s'a convenit, că prea m'am încumentat la mult, dar mă arde adânc în suflet, că las pe Făt-Frumos fără nici un sprijin, ducând pe umerii lui cruzi povara rătăcirii mele...

Duduia, dulcea mea iluzie, s'a făcut o rea. Cui i-ar fi trecut prin minte, că o floare așa de micuță ș'atât de parfumată, s'ascundă printre petalele ei străvezii, dinți înveninați de viperă.

Intâi am avut porniri de nebună răsvrătire în potriva ticălosului de grec, Vanghelie, mă gândiam să-i țin odată calea și să-i fărîm capul ca la șarpe, că mi-a scos nevasta din minți. Mai apoi m'am cumpănit eu cu mintea, că dânsul n'a fost decât un prilej pentru cădere, și dacă se feriă el, se ivia altul, îl căuta dânsa, că purta colțul stricăciunei în sufletul ei bolnav.

Pentru un monstru — Doamne-Doamne!...

Scurt, cu părul din creștet șters, ochi bulbucați, roșii ca la un spânzurat. Greoiu în mișcări aspru la piele și la cuvânt, corupt până în mă-

duva oaselor lui de motan bătrân. — Și totul numai pentru că are bani, pentrucă a orbit-o cu strălucirea averii lui furate.

Rostogolirea în spre mocirlă, începe de-a treia zi de paște. Erau toți ai mei la horă acolo în sat. Eu rămăsesem în pădure. Mai târziu ci-că vine și grecul la scrânciob, cu fecior pe capră și cu vătavi călări în urma trăsorii. Se rățoia pe catifeaua pernelor ca un broscoiu râios căzut într'un pat scump. Lumea umilită și stupidă, face roată în jurul trăsorii și îngenuchind pe scară câte unul îi sărută mâna cu plecare de robi. Lângă dânsul era o movilă de portocale. Mama împinge și pe Duduia să i se ploconească. Grecul îi pune mâna pe frunte și-i umple sânul de portocale:

„Măi, da de unde a găsit răul cela al tău, căprioara asta așa de drăguță"... Să fi fost acolo, îi sprijineam patul puștii între ochii lui umflați, isbeam de-i săreau din orbite ca două prune bătute.

De-aici începe risipa și alergarea în spre pierzare.

Făt-Frumos era lăsat în sama întâmplării. N'a mai vrut să-i dea țâță ca să nu-și strice peptul. Copilul o duce tot într'un țipăt, mănâncă numai covrig muiat și lapte de vacă. Eu mi-am pierdut cărările în dezordinea care mă înconjoară. Noroc de Săftica că-mi poartă băețul când is dus eu după trebi.

Duduia se ține numai de găтели...

În săptămâna luminată s'a dus la Iași cu niște cărauși, ca să-și cumpere straie alese și lucruri de podoabă. I-am dat galbenii dela botez și tot ce-aveam pe lângă mine, numai s'o văd împăcată. — Sărmanul meu Făt-Frumos!...

M'am crucit când am văzut-o înapoi, încărcată cu ce nu ți-ar fi trecut prin gând.

Duminică, la scrânciob, s'a dus ca o domniță gătită de nuntă. Malacof involt, condurași de mătase, părul drotat în cărlionți tremurați căzuți pe lângă tâmple și peptul încărcat de șiraguri rari. Se ciugulia în fața oglinzii, dusă, neluând în seamă nimic din ce-o înconjură, pe când Făt-Frumos slăbit de plâns, siorcea în guriță o petică, în care era legat covrig muiat.

La horă femeile pufneau de răs în naframa, dându-și ghionturi și arătându-mi nevasta cu strâmbături de desgust—

— „Bună poamă ș'o mai găsit și Bujor”

— „Il ține parale pe coconu Vangheliei dar fie, că face”.

Toate astea mi le spune Săftica în naștatea ei de fată neștiutoare.

Haide, Doamne, tae-mi și destrămarea slabă care mă mai leagă de dreapta judecată, prăbușăște-mă mai curând în lumina nebunii, ori în strimtoarea neagră a pământului, ca să nu-mi văd adâncimea surpăturii în care îmi dai blende. Sara au fost luați cu toții de boer la curte. Le-a dat rachiul de i-a îmbătat ca pe niște netoți. — Ce ți-i și cu poporul, pentru o vorbă bună a unui simandicos, trece prin foc și uită de toate.

Ce să mă fac! Doamnă, ce să mă fac!...

Primăvara-i pe sfârșite și poiana noastră e tot parașină. Anul acesta e și dânsa văduvită, ca și sufletul meu pustiit.

Eu nu mai știu unde să-mi razim capul, ca să pot găsi odihnă și astâmpăr gândurilor mele. Mă uit fără putere cum îmi fuge fericirea din brațe, cum rămân tot mai singur și mai nenorocit. Duduia îmi vorbește din fugă, cu silă, nu

face tot timpul decât se gătește și se spală, a-leargă fără înfrânare la toate sărbările și horile de dincolo. Lumea vorbește multe de traiul nostru, m'arată cu degetul ca pe cei proști.

Caut și eu la dânsa lung, nevolnic în fața popoului de patimi ce i s'au stârnit în suflet și nu mă dumeresc ce drum s'apuc. Umblu desmetic prin codru, dând ca un beat peste trunchiuri, mă feresc de oameni mai rău decât de fiare, bălăcînd în mocirla în care am căzut, ca un porumb cu aripele smulse.

Eri am văzut mișcare la mănăstire, care încărcate cu bejănie și emoțiune între clugări. Se zice c'ar fi făcut Cuza o lovitură de stat. N'am putere nici să mă bucur. Sunt ca o floare opărită, care nu se mai înviorează nici de-o îngrijire.

— Atunci când poporul își sărbătorește cununia lui cu deplină libertate, eu îmi duc la groapă obidit, întreaga mea lume de iluzii...

Dumnezeul părinților mei, întoarceți privirea în spre mine, dacă mai este timp de scăpare!...

Acum văd mai mult decât ori când c'am fost jucărie inconștientă în mâna brutală a destinului orb: Natura în deslănțuirea ei complicată, se repară singură. Omul și toate din lume nu-s decât șuruburi ale marelui mașini. Pentru ținerea armoniei, se fac împrumuturi de forțe: — Fără să mă fi gândit, mă trezesc în brațe cu Duduia, făptură blândă, menită să se stingă ca o semânță stearpă dintr'un fruct necopt. Se prinde lacom de mine și eu mă leg nebunește de dânsă. Ne iubim, trăim un vis frumos... După ce-mi sugerează tăria sufletului, se lasă greoaie ca ș'o lipitoare hrănită. — Natura triumfă și și deslănțuie mașina reparată în armonia alcătuirilor de forțe...

Ce-i pasă destinului orb, brutal, de inima mea arsă!...

Și poiana noastră a rămas paragină, văduvită ca și sufletul meu pustiit...

Duminica următoare am oprit-o de a se mai duce la horă. Mi-am adus aminte de sfatul cobzarului dela crâșmă și m'am hotărît să mă țin mai tare, să mai strâng zăbala. I-am încuiat hainele și eu m'am rătăcit toată ziua prin pădure.

Sara m'am întors târziu. Noaptea era senină, lumină ca ziua și liniște de pustiu. — Numai în sufletul meu era pâclă groasă și răsvrătire zdruncinătoare.

Mă opresc uimit în pragul poenii. Coprinsul rotund era tot numai un înec de lumină, luna spânzură de tărie ca un policandru aprins. — Duduia mea îmbrăcată în falduri căzuți de borangic alb, săria în salturi de galop amețitor în jurul poenii. Avea înmlădieri de dănțuitoare aprinsă, fâlfâind valurile slobode ale învăluirii ei în rotiri de uitare desăvârșită. Uscăturile și moliciunea pământului îi incurcau goana nebună, dar ea se învărtia cu pornire fără să iee nimic în samă. — Pleca întâi cu pași grăbiți, chicotia straniu ș'apoi s'avânta în ropot de lunecări nestăpânite, alergă în cercuri vijelioase până când s'opria prididită de trudă, împedecată în poticniri obosite. Ș'atunci începea convorbiri galante cu perechi închipuie, făcându-și vânt c'un capăt atârnat din marama străvezie.

— Ce căldură în sală!

— Nu-i așa, marchize?

— O, ce danseur!

— Ha... ha ha ha...

— Ține-ți mâinile, prințe...

— Nu găsiți că-ndrăsniți prea mult?

— Ei, muzica, un cadril... — Tra la la.

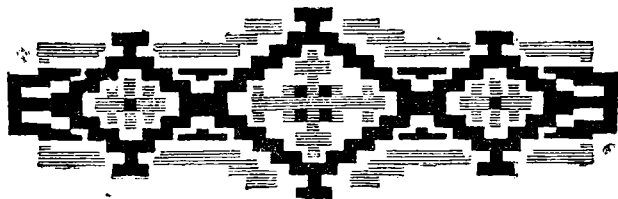
— Cum nu, bucuroasă, aşteaptă să-mi fac toaleta”.

Se apleacă de-şi strâmbă chipul în dreptul unui copac, făcând semne ciudate de gătire, ciupindu-se de obraji în chip de sulemenire.

—Gata... allons... Porneşte goana în paşi grăbiţi; salturile ajung tot mai ameţitoare, ropotul rotirii aprinse îi învăluie faldurii în fâlfâeli de aripi încurcate în sbor, vârtejul vijelios al dansului se schimbă în avânturi vajnice de pornire nebună.

După ce încunjură poiana de câteva ori, Duduia se'npedică în curgerea slobodă a foilor de borangic şi cade grămadă, din fuga ei nestăpânită. Eu alerg lângă dânsa ca scos din fire. Numai faţa ei se vedea din ninsoarea străvezie a faldurillor. Respirarea îi era aprinsă. Când mă plec îi văd gura ascunsă într'o înspumare uşoară iar trupul tremurat în sgârcituri spasmodice.

Duduia mea... perduta mea Duduie!“...



Am trecut cu ochii prin foile mucegăite ale isvodului, setos și grăbit, cum îți luneci privirile lacome, din fuga trăsorii, peste niște întinsuri plantate cu minuni de sub alte orizonturi. M'am îmbătat de parfumul traiului lor îmblânzit pe-a-locurea, pătrunzându-mă până la obidă, de înourările ce le întunecă alte ori seninul vieții lor patriarhale.

Toată noaptea am fost muncit de viziunea întâmplărilor cetite. Imi părea rău că n'am întrebat de sfârșitul celor doi nenorociți, îmi venea să pornesc prin întunericul stăpânitor și să întreb pe cel întâi găsit, ce s'a făcut la urmă cu Duduia și cu Bujor.

A doua zi m'am dus la vânător. Cum m'a văzut, îmi sare înainte:

— Ei, ce-ai găsit în hârtii?

— Povestea lui ș'a Dăduiei.

— Și ce zice?

— O'ncepe cu lumină, c'o primăvară de fericire ș'o termină cu pâclă groasă de tristeță...

— Așa sfârșesc bucuriile!...

— Dar ce-a făcut cu Făt-Frumos, — ce s'a ales de dâșii?

— Aici pâcla se face noapte grea...

— Cum?

— De ziua Înălțării s'a dus Duduia și cu

Săftica la horă. Fata îi ținea băetul în brațe. Pe după prânz vine și cuconu Vanghelie. Când o vede s'apropie cu trăsura și numai i-a făcut semn să se suie și dânsa s'a și pus lângă el așa ca prin somn, fără să știe ce face. Vizitiul a cârmit și s'au întors la curte. Lumea rămăsese crucită de minunea asta. Săftica a început a plânge și când s'a dus și ea să intre la boer, un fecior o împinge afară și-i spune să nu mai vie nimeni din neamul lor, că le rupe picioarele...

— Dar Bujor?

— El ș'a sărit din minți. Plângea pe toate colnicele, rătăcind ca un desmetic. Din oameni îl împingea să dea la mir câinelui, da el făcea înduioșat din cap, spunând că tot n'are să mai poată trăi cu Duduia...

— Sărmanul Făt-Frumos!

— Pe copil l-a crescut o femeie cu țatăă...

— Și el?

— Ce să mai afli dela un smintit!... La vr'o două săptămâni, într'o Duminică vine în sat la crâșmă. Oamenii îl înconjuraseră roată. El plângea, învărtind în mâini securea de pe trunchiul cu carne. În timpul acesta se vede viind trăsura dela curte, cu boerul și cu Duduia. El tresare și zâmbește amar. Femeia-sa mâna caii alături de Vanghelie, râzând tare de jocul armăsarilor negri. Oamenii să uitau când la trăsura când la Bujor.

Bujor aleargă râzând pe urma lor și hohotind svârle securea după ei: — „Ehei, pui de lele“! și cade jos sbătându-se:

— Doamne, ce păcat!...

— A doua zi a dat peste el, spunzurat de teiul înflorit, dela fereastra unde dormia Duduia. — Cum a pătruns în ogradă noaptea, ce putere nevăzută l-a susținut pe picioare până acolo, nu se știe...

— Ingrozitor sfârșit!...

— L-au îngropat în malul râpei, dela deal de sat. Noaptea venia un cobzar bătrân din cătunul mănăstirii, — pesemne că erau prieteni, — și bătea în strună pe mormântul lui, până-i amorțiau mâinile ș'adormia acolo. Ci-că iarna l-au găsit pe țigan înghețat acolo, răzemat de țărna mormântului, cu capul sprijinit în coama cobzei și cu degetele îngropate în strune.

— Ce tristă tovarășie!....

— Părinții lui ș'au dus înainte fărăma zilelor posomorite, supuindu-se cu frunțile plecate voînței Celui de sus, — până când au închis și ei ochii, unul câte unul...

— Și Duduia? .

— Apoi după ce s'a dat moșia oamenilor, s'a mutat cu grecul la București, — or fi trăit și ei acolo, cine mai știe ceva de dânșii!...

— Vrai să vezi pe Făt-Frumos?

— Unde-i?

— Hai cu mine.

Mergeam tăcuți alături. Soarele se ridicase mult. Pe sufletul meu se întinsese bruma întristării, ca un hobot de îngropare pe o față de copil mort.

— Șade toată ziua în casă și se uită în oglindă, nu vorbește cu nimeni, rămâne prosti când îl întrebi și nu cunoaște decât pe Săftica

— Auzi?

— Au rămas amândoi în casa bătrânilor, — că Săftica nu s'au mai măritat. Muncește ea, săracă și-i aduce de toate. 'apoi să vezi ce gătit e, tot timpul se împodobește și-i curat ca o filă albă de hârtie. — Păcat săracul că are ducă-se pe pustii, pică așa din picioare și se muncește cu necuratul până face spumă la gură.

— E epileptic!...

— Cum zici...

Când să sărim pârlezul ograzii, iacă s'apropie din spre câmp ș'o femeie mărunțică cu părul cărunț și cu fața slabă și pârilită.

— Aha, iaca și Săftica.

— Ce-i bade Andrieș?

— Am venit, fată hăi, să vedem pe nepotutău, — că boerul e străin ș'a auzit de voi...

Bătrâna îmi aruncă o căutătură piezișă, jicnită par'că de cercetarea noastră. Trece cam cu ciudă înaintea și aruncând dincolo de gard traista cu teci uscate de fasole, bombănește printre buze:

— Da știu că nu-i urs, sărăcuțul, să vie oamenii din lume să-l vadă...

— Lasă fată, lasă...

Numai imboldul nestăpânit de a vedea pe acest nefericit vlăstar, îmi purtă picioarele înainte, că de altfel inima îmi dădea brânci înapoi, înfrânt de jicnirea atingătoare ce se citea pe fața femeii martire...

Din creștet i se lăsă în valuri galbene până pe drept umere, mătasa moale a părului resfirat. Mi-a venit în minte valul suflat de aur topit din isvod, când vorbea Bujor de părul Duduei. — Ochii lui mari, negri, erau afundați în luciul oglinzei din mâna stângă. Stă pe marginea patului neclintit, trecând liniștit peptenele prin apa de aur a pletelor. Nu se întorcea la nimeni, îl priveam tăcuți, el par'că ar fi fost singur. Fața lui palidă, întinsă, amăgită numai pe ici colea cu câte un fir lung de barbă, părea că-i modelată în ceară proaspătă. În liniștea topită a chipului său ofilit, jucau mai înviorător numai lumi-

nile de oțel clătinat a ochilor, ai fi crezut că-s două ascuțișuri amenințătoare de cuțit. Mâinele albe cu degête lungi și subțiri păreau spălate numai în lapte de crin. Mustața galbenă, mică îi pătă buza de sus ca o presărare de polen scuturat din flori. Umerii îi erau largi și scobiți, iar de statură semăna a fi destul de asvârlit. Peste toată făptura asta, crescută la umbră, ieșită din perechea cea mai nenorocită, curgea părul acela risipit până peste umăr, peptănat într'una, resfirat într'o învăluire galbenă, de-a fi crezut că-i un val suflat de aur topit.

Era îmbrăcat curat ca'n zi de nuntă.

Mă plec în spre bătrână și-i șoptesc la ureche:

— Și doară e destul de făcut la trup...

— Apoi numai trupul și ochii îi are dela tată-su...

— De ce nu te-ai măritat?

— Cu cine-ar fi rămas el? Că eu când m'am întors cu dânsul în brațe singură, badea mi-o ieșit înainte din bordeiu și stăpânindu-și lacrămile, mi-a zis.

— Știu că m'a lăsat Duduia...

— Așa-i bade!...

— Săftico, eu nu se știe ce-am s'ajung, să crești pe Făt-Frumos, ascultă măcar tu pe Bujor. Și eu l-am ascultat...

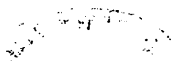
Ca să nu plâng, mă'ntorc spre Făt-Frumos.

Lăsase peptenile ș'acum își potrivía cu mâna firele răslețe din barbă, afundându-și liniștit ochii mari și negri în oglinda ținută cu stânga.

Fără să știu ce fac, îmi scot inelul din deget un inel picurat deasupra c'o lacrămă de briliant și i-l întind sub privire. Când l-a văzut, a tresărit ca speriat ș'aruncându-se în spre dânsul cu ardoare, îl prinde de verigă ca pe o pradă și-și scaldă dus luminele în apele tremurate ale pie-

trei. Intr'un timp s'a înfiorat buzele lui albe de o zâmbire tristă, ca de o amintire moștenită și îngânând un ah... ca din îndepărtare, se lasă în tremur muncit pe spate, acoperindu-și gura cu spumă străvezie...

SFÂRȘIT



SUMARUL

	<u>Pag.</u>
1. Fără început	15
2. Parfum de primăvară	27
3. Umbre triste	39
4. Aproape	51
5. Pe drumul căinței	61
6. Petre Bogdan	75
7. Fiul pierdut	87
8. Impăcarea	101
9. Reveniri îndepărtate	113
10. Părintele Pamfilie	127
11. Prin ninsoare	147
12. Zarea Badelui	177
13. Domnul poporului	203
14. Pe povârniș	229
15. Fulg de lumină	249
16. Făt-frumos	269
17. Primul pas	277
18. Prăbușire	285

